Paracelsi
Chirurgia.

1573

(2)

Aureoli Philippi

THEOP. PARACELSI
CHYRVRGIA MINOR,
QVAM ALIAS BERTHEONEAM INTITVLAVIT.

CVI ETIAM SEQVENTES TRACTAtus accesserunt, eiusdem authoris.

De Apostematibus, Syronibus, & Nodis.
De cutis apertionibus.
De vulnerum & vlcerum curis.
De Vermibus, Serpentibus, &c. ac maculis à natiuitate ortis.

EX VERSIONE GERARDI DORN.

Cum Gratia & Priuilegio Cæs. Maiest.

ANNO SALVTIS
M. D. LXXIII.

THEOPHRASTI PARACELSI IN TRES LIBROS CHYRVRGIÆ SVAE MINORIS, QVAM BERTHEONEAM ALIAS INTITVLAVIT,

Præfatio.

PRINCIPIO NECESSARIVM EST MEDICO, ſui finem operis perpendere,qui duplex eſt : ſanitas, & ſatisfactio videlicet. Hoc prologo de ſolutione tractaturus ſum, aliĳs & ſuis libellis de ſanitate. Poſtquam ab initio Chyrurgia per auaritiã & commodum proprium vt aratrum facta cõtra naturæ lucem extitit, ad hæc ipſa neceſsitas exigit, vt cùm debitum finem ſanitas attigerit, ſolutio ſuum pariter conſequatur effectum,cuius meſsis pecuniꝫ ſumma cum gratiarum actione fore meritò deberent. Nõ enim vt in agro meſsis eſt,à quo ruſticus frumentum domum euehit, paſtorq́ lanam : in medicina verò commodum reportat æger, frumentum & lanum ſibi reſeruans,paleas medico relinquit.Sanitas namq́ frumenti commodiq́ loco ſunt, & pecuniæ minus ad eam comparandæ, quàm ad frumentum paleæ. Cùm igitur incuria ſuperiorum regiminum Chyrurgia noſtra (proh dolor) ad aratrum ſit redacta, & in ſolutione minus quàm aliud quoduis aratrum compenſetur,minimumq́ pro potiori cogitur accipere, quod nullo modo reciperet iterum in cõmutationem æger, nec ſatis compenſare valeret : hoc argumento primùm adferemus,cuinam irrequieta vita,ſollicitudo cum grauiſſimis experimentis medici comparentur.

Medico dies & noctes æger in animo hærere debet,ac præ oculis imaginatione ferri, totamq́ mentem in iſtius defixam ſanitate verſari neceſſum eſt medico, præ meditatione iudicióque non immaturis. Ad grauiſsimas iſtius curas, variĳs momento quolibet accidentibus & nouis comitatas, accedit & alia, mercedis vtpote ſuæ receptionis,tum quod peſsimum eſt, fraudum atq́ doli iam liberatorum, & morbi laqueos euadentium expectationis, & quî nam his præueniendum foret illi,totq́ prorogationibus, aſtutiĳs, omni cum ingratitudine aduerſus illum qui tribuit eis dono Dei, quod mundus totus nequiuiſſet, ſępius replicatis, & non ſine vilipendio. Eſt vtique medicus ad ægrum comparatus, vt ad carceribus detentum creditor,à quo tantum exigi nequit, quod ille non polliceatur & vltra:liber iam factus nil ſeruat, alius prorſum exiſtens. Aeger etiam obediens eſt, & bonæ voluntatis in medicum, donec euaſerit ligamina

Non eſt quòd præterea medicus deſpondeat animum: probus enim centum ſolutiones infert iterum, centumq; deceptorum ex aduerſo compenſat probitate nequitiam. Tam bonus & iuſtus eſt Deus, vt per huiuſmodi pios, rationeq; prçditos ægros medico ſatisfaciat, loco centum aliorum, à quibus deceptus fuerat. Quapropter eiuſmodi contrarietates (etſi non bene tolerabiles) cordi ſibi graues fore, vel animum ſuperare ſuum nulla ratione prætermittere debet, at mitiſsimè potius pati, ſolutionem expectando vero tempore, quo damna cuncta reſarcientur. Impoſtoribus Chirurgos inter, inſtructionem hoc loco dare nullam cupio, cùm iſti pecunias tantùm quærant, & impoſtores cum fraudulentis optimè conueniant. Probum verò medicum iſta curare, vel ob ea commoueri minimè decet, nec propter pecunias, vti mercedis eſt conditio, fore ſolicitum (quod nebulones inter Chirurgos noſtros faciunt, ac turpius antequam lucrati ſint, accipiunt) imò potius decem impijs ter ſubuenire propter probum vnicum non grauari: licet etiam non ſibi ſemper luxerit Sol, non contriſtari, nec audire iudices in ſubſidium aduocando: nam quantò maior meliusq; promerita detentaq; merces fuerit, periculoſius iudicium expectant, qui iuſtos labores detinent iniuſtè. Si reliqua iudicia noſtris æqualia fore deberent, plurimi reſtituere cogerentur, qui iam recipere prætendunt. Hac igitur præfatione probos medicos admonitos velim, ne mentem ita prorſum in pecunias defixam teneant, at in egri ſanitatem potius, & quod reliquum fuerit, Deo committant.

Ne tamen impoſtoribus fauere velle videar, addam: vbi iam ægrotus coram aliquo medico, ſuam enarrans miſeriam, dolum & impoſturas medicorum inſereret, conquerens, quæ ſibi primùm occurriſſent, vt qui deprauaſſent aggrauaſſentq; morbũ, quem ſuſcepiſſent curandum, & non intellexerant: pecunias multipliciter prius accepiſſent, multa fuiſſent polliciti, præſtitiſſentque nihil, forentq; poſteriora peiora prioribus, & imminuta cum ſanitate vita: non aliunde quàm ex medicorum incuria, tum ignorantia mera. Defectus vtrinque videtur. Medicus primùm omnium loculos implet, vt ſi fortè fortuna res non benè ſuccederet, hoc nihilominus inde reportaret: ex altera parte voluit æger iſtius farinæ medicum habere, medicinæq; fontem fugere. Quò factum, vt ab vtroque latere miſeria premat. Quare conſilium ægris hoc fore cupio, medicos vt probent priuſquam admittant eos.

Periculum fieri poteſt (excepto nihilominus, quod nonnunquam accidere ſolet, vt impoſtor vnà cum nequitia bonũ aliquod experimentum habere poteſt, & penes hoc impoſturis facere ſatis) primùm conſiderentur, qui mederi volunt, & non ſunt arte medici, verùm ſub vmbra medicinæ vulgaribus conſilium exponunt,

& non-

& nonnulli fauore ſolo,plerique ob honoris ambitionem,alij quòd eis hoc vitij genus innatum.Cęteri quidem vt ſapientes exiſtimentur,& reperti plurimùm, & hoc ipſo veniant in admirationem hominum, vnde ſibi tantam artem compararint. Eiuſmodi medici potiſsimùm diuites, exiſtunt in monaſterijs, & otioſos inter illos, qui iactare ſeſe vaniglorioſè fuerunt aſſueti, gratis omnia præſtant in medicina.

Reperiuntur alij,qui medicam artem vt aratrum exercent,vel ob munera, quòd ſtatum imminuere viderentur, ſi pecunias acciperent, quibus Iudæi baptizati ſunt annumerandi. Similes etiam quandoq; ſunt apoſtatæ monachi, tum illi qui carnificinam artem aliâs exercuerunt: non vti medici volunt mercedem accipere:dicunt enim, ſe non fore medicos, librosq; legiſſe paucos, at hoc ſcire,tum ab imperatoribus & regibus habuiſſe. Apta iactaq; te cor rigialis calceè tu. Non parua quidem horum aſtutia eſt. Si moritur æger, mirum eſt: ars enim ab Imperatore proceſsit, non ita contigiſſe debuit: ſi verò ſanabitur,clamores audiuntur in exultationem elati,vera &experta eſt,inquiunt,ars noſtra,nihil de manu Sereniſſimi procedere mali poteſt : iam in ſede poſiti ſunt iſti medici, non aliâs imò fixius vt putant,Francone quouis equite. Talis eſt eorum conditio, qui mederi, nec eſſe volunt medici, prout is qui monachus fore vult, & in pellicea veſte diphera medicus. Iſti medias interponere ſolent perſonas, qui dicant : Medicamentum hoc domino meo plurimo quidem ære conſtat, quapropter domino tuo dicas,domino meo compenſæ loco donet equum: vel monaſterium, aut aliâs Dei domus eſt egena, fratribus eme carpiones duos,quos die Veneris inter collationandum edant,priuſquam eant cubitum, & à ieiunio iam aliqua refectione ſolentur, ſic reddetur dominus Doctor pedendo creatus ad omnia promptior ac paratior.

Non quòd bonas artes impedire cupiam eius,qui alto loco raſus, vel demiſſo promotus vt fuerit : abuſus tantùm carpere volo, quò me nedum errores, verum etiam deprauationes morborum, quas video longè plures quàm ſubleuationes ægrorum,impellunt. Poſt hos omnes illi ſequuntur medici, qui veſtes & crumenam vt cribrum foraminatas gerũt, nec vt furem exercere ſuum tardi ſunt: Ante ſexaginta plus minus annos ſe ditiſsimos fuiſſe prædicant, nunc verò depauperatos,in dolio vini putato. Sunt alij qui magna comitante caterua militum aut equitum viguerunt equites, at in bello pro defenſione principum, & in penuriarum conflictu cunctas amiſerunt opes. Alios ex Vualachia Tranſiluaniaq; Turca propulit.Nonnulli reliquerũt vxorem & liberos,vt liberius Euangelium imitari poſſent. Multi libenter vltroq; pauperes exiſtunt, quod nemo quidpiam eis dare velit. Nec deſunt qui veſtes multifa-

riam immutent: nudus hic incedit, alius ſemiueſtitus & cilicio: tertij quidem ordinis ille, ſoccis ligneis ambulat iſte: non edit alius oſſa carnium, piſcium ſpinas item alius non: ſuper ſcamnum decubare debet iſte, nouumq; ſingulis habere noctibus hoſpitium, &c. Qui cùm de medicina loquuntur, Spiritus ſanctus (vt aiunt) inſpirauit eis, plures in herbis quàm in cœlo virtutes exiſtere. Sunt ne tales egregij medici?

Apparentia latius honeſti, bene quidem induti, ſed eorum veſtes peſsimè ſubductæ. Nonnulli ſuis immiſcent Aſtronomiam, alij Geomantiam, alij Pyromantiam, Chiromantiam aliqui, Hydromantiam alij, pleriq; ſpeculantes altius Narromantiam, id eſt, Nicromantiam, vel ſtultomantiam, vt Campiuagi de monte Veneris, vbi ſuam didicerunt artem, venientes, eam vino Rhetico baptizarunt. Item vnà cum fratre Eckardo cantarunt matutinas, & cum Danhuſianis farcimen aut botulum ederunt ſanguineum: quo fit vt beſtias & homines ab omnibus morbis, febribus, & caducis curare norint. item artem nobiliſsimam effodiendi theſauros, quæ tales non parum ornat medicos. Multis non indigent aromatibus, herbario nullo, nec Valeſco; ſed papyro ſola, Ixis pro fixis inſcribunt ei, Tetragrammaton, Ioannes in dolio, Iod, Vau, antè poſtq;, ſuprà tum infrà crux, ne diabolus ſcribentem auferat. Apud ruſticos Latini ſunt, penes Germanos Itali, quorum nonnulli cæſi virgis vltra Alpes ex Germania pulſi fuerunt in Italiam, ex iſta in Germaniam alij contrà: nonnulli trans Rhenum propulſi, rurſum citra virgis acti, ſimiliter vltra citraq; Danubium & Albim. Iſtorum peregrinatio nebulonum eſt mirabilis in arte Hipocratica. Apud Hebræos Græci, penes quos Hebræi ſunt: apud rurales presbyteros, Theologi: penes balnearios medicinæ Doctores: apud Prætores Iuriſtæ: penes Hiſtriones Poëtæ: penes mechanicos Hiſtoriographi. Item in Germania ſunt ex Italia, tum in iſta ex illa ſe dicunt oriundos: in Portugalia vel aliâs Luſitania ex Hungaria, demum in hac ex illa natos, amplo genere ſemper, at parum locupletes: ex maxima familia, quæ mere trices, mœchos, fornicatores ac nebulones omnes peperit: multis artibus onuſtos, à quibus lucrum faciunt exiguum.

Præter eas quas iam narrauimus, alia ſecta reperitur, quæ baptizatorum Iudæorum eſt, alijsq; longè callidiores, & nequiores exiſtunt: non baptizatos etiam puto cum eis, qui Mercurium in vrſina pinguedine mortificare norunt. Ab iſtis idipſum didicerunt medici morbillorum, & puſtularum, qui Iudeis aptiores & meliores fore cupiunt, cùm eodem corio ſint obducti (licet vnus alium ex vtraq; parte rideat) ſandalo rubefaciunt: Mace quidem odorem ſuis inferunt medicamentis, quò fit, vt ad morbos omnes dicantur medici.

medici. Cûm vnum, duos, aut tres curauerint, priuilegium habent, & ius ducentis vel trecentis imponendi poſtmodum. Proponunt hominibus Hebræam linguam totius medicinæ fundamentum habere. Non conſiderant interim, inter Iudæos nullum vnquam extitiſſe medicum. Iactant ſæpe Rabi Moſen, & librum Nebulohu, qui canones illos continet, excellentiſsimos, per quos Raponceoli radices è pratis eradicare docet ad acetaria conficienda. Iam dicunt artem in ſua progenie ſolùm eſſe, hæreditariꝗ́, etſi fatui ſtultiue forent omnes. Alij tandem effutiunt, Adamum patrem ſuum reliquiſſe. Noë dicunt aliâs in arca feneſtram inter parietem intruſiſſe. O merè fatui, quàm frigidè vos calua iactantia iuuat miſeros. Iam ſenex Iudæus prodit, modò iuuenis, cuius mater eſt in proſtibulo præfecta meretricibus. At iſti vagabundos Aegyptiacos nebulones reuocant in memoriam, qui ſuam artem ex Aegypto ſecum attuliſſe dicunt: at eorum pars maxima oritur Entlibuch, vel pigrorum vbique nebulonum patria, in quam redire non ante ſeptem præterlapſos annos audent, vt mos eorum eſt latrunculorum & furum, qui virgis carnificibus flagellati ſunt in exilium. O vos meretricium nati, cognatiꝗ́, ne deſeratis vos vtrinque, ſed artem veſtram in ſummo ſeruetis honore, quæ ſi gallinæ vel pulli forent, vix puluinar minimum implere poſſetis eorum plumis: taceo vos Hebræorum arcana maxima procatum ducere noſſe in amicitiam contrahendam, elatos incedere vos, equitare, penes aquas & in aquis certiſsimos fore fatuos. At annuli Diamantes atque Smaragdi, quæ munera datis illis quos noſtis, optima hæc ars veſtra potiſsimaꝗ́. Præter hos omnes, alij reperiuntur, qui reuelatione maiore digni ſequuntur illos. Iſti Logices plurimùm vulgaris habent, Rhetorices verò parùm aut nihil: tales Teriacæ venditores exiſtunt, quos Teriacales vocant circulatores. His quidem ſi Tirus ille ſerpens deficeret, potius in Teriacam inijcerẽt veſpertilionem. Coloquintidam ad febres venalem habent: Reponticam ad pulmonem & eius morbos: Quercinum viſcum ad mulierum infirmitates: item occultiſsima quædam arcana contra periculoſiſsimos quoſque morbos: artes quas Deus atque mundus ignorant, inter nos dictum, & ſub ſilentio maximo. Gentiana fit & Aſtrens hæc admiranda cura. Nonnulli vermes norunt expellere, hoc eſt, quidam in Schleſia Vratislauiæ nempe vermem expulit, qui repertus eſt Argentinæ poſtmodum in nundinis, & inde capſula clauſum detulit Baſileam: hac ratione miliaria quatuordecim expulerat eum. Aliqui vermes duabus vel tribus vlnis plus minúsue longiores exiſtunt, & foramine craſsiores, per quod eruperunt, ab hominibus expellunt, quos poſt ſepes atque dumeta reperiunt. Ad hoc accedunt alij, qui ſtrumas auferre norunt, & ſal ad hanc artẽ com-

ponere magiſtralem,& alij qui panaricium vermem è digitis expellere poſſunt, vbi tamen pluuiale tempus nequaquam extiterit, nec Solis ſplendor vllus. Item optimi dentium fractores, & iure ſe dicunt: nam dentem vi rumpunt, in maxilla prorſum eius radice relicta. Similes omnes, medici coram hominibus habentur, ad quos muſcarum decima pertinet. Nonnulli creuerunt ad hos in Hiſtrionum ac morionum ſcholis, qui mentiendi poteſtatem omnem vſurparunt, accedente per aſsiduum iſtius operis vſum habitu. Sunt & alij, qui mentiri per ſe nondum norunt, quapropter Monſpeſſulum ſe conferentes, ex Auicenna diſcunt: alij Pariſios ex Galeno: cæteri tam prompti natura ſunt, vt ex ſeipſis addiſcant. Non parum ad hoc promouet hunc, magiſter artium, quod factus antea fuerit: illum verò, quòd Apotecarius extiterit olim: àlium quòd pro parte Mathematicus exiſtat: alium quòd phyſicus, vel Theoricus.

Huic Montagnana placet, illi viaticus, & præ cæteris omnibus Ioannes de Garlandia. In ore terribiles: in Pharmacopolio requiem habent: ſepulchris egregijs extrinſecus haud abſimiles exiſtunt. Plerique natura conditioneq; iactabundi ſunt: in Holandia iuui Comitem inquiunt, aliâs à ſupremis ſcalæ magnæ gradibus in terram præcipitem dediſſet. Alij ſic aiunt: Ego principis huius, aut illius viginti plus minus annis fui medicus, prȩter me quidem & Conradum à Roſis princeps ſȩpiſsimè triſti mœſtoq; fuiſſet animo. Sunt qui viginti ſe dicunt annis in Vniuerſitatibus legiſſe: quod verò ſi liber ipſe per ſe præſtare potuiſſet, illis non erat opus. Iam Græcos agunt: Epilepſia eſt caducus: nunc Arabicos, Alandahal, id eſt, Coloquintida: tredecim linguas callent, præter eas quas Pandectæ ponunt, & Germanicam omnium peſsimè. Iam in rerum naturis occupati, poſt in regimento coquinæ ſunt. Aliâs generoſis virginibus oculos glaucos tranſmutant in atros potius quàm nigros: iam ex deformibus venuſtas faciunt, ex obſcuris ſplendidas: gibboſas in rectam proportionem extendunt: è naribus tandem expellunt mucos, iam odorifera poma componunt ex ambra, nec non alia delicatiſsima quæque munuſcula, quibus optimè delectantur fatui, ſeq; principum aulis immiſcent. In Academijs autem audiri cupiunt: in calendris meis tuis. Domini auditores, quarta Fen primi de poreis ſcripſit noſter Auicenna. ℞ Teriacȩ cum longiſsima deſcriptione, ſcilicet Galeni (ſi fortè boni quid in ea reperias ex improuiſo) ℥ s. ſpecierum longarum beſuardicarum (ingrediuntur etiam bona ſimplicia multa, ſordes cum ſordibus accumulatȩ) ℥ j. ſs. (poſtmodum ſpeculare tu per te quod longum eſt) ſpecierum de gemmis, diamargaritonis, diagalangæ, diarhodon abbatis, diamuſci (& omne quod in Pharmacopolio reperitur) ℈ j. Conſeruæ, boraginis, bugloſſæ, anthos, roſarum, ana ad pondus omnium, fiat

ſicuti

ſicuti eſt doſis. Non refert, ſi non iuuerit, non nocebit. Recognoſcite voſmetipſos in receptis veſtris, & quorum argui poſsitis perpendite.

Eius farinæ ſectarum plurimæ ſunt, hos inter medicos, & plures quàm ruinatorum vel decoctorum Pharmacopolarum, artiſtarum ſimilium, mechanicorum, & ruſticorum aſtutorum, qui nunc vrinas inſpiciunt per galeam laneam, aliâs penes feneſtrarum aſſeres. Hic ſuam artem Pharmacopoliæ probat authoritatibus, & violenter: alius per Eſulam lacte decoctam: tertius per Elleborum: non nulli per fas & nefas, alij per lectionum aſsiduitatem, quòd ludi literarij magiſtri fuerint, qui volare mox nituntur, priuſquam alas poſuerint: alij per auditionem in lectorijs, in quibus paſtorum Aſcaulæ veniunt in vſum, id eſt, vbi tractantur clyſteria, ſua probare volunt. A ſignis medicorum iſtorum; quæ iam poſuimus, quiuis æger ſibi præcauere diſcat, eorum euadere manus, & ſui pericula: nec eſt quòd occæcari ſe permittant ab vnico fortaſsis experimento, quod illis in vno ſucceſsit, & in ducentis poſtmodum eos & ægros fefellit: aut eo ſeduci quia vel in vno quid poſsint, in omnibus valere putent, aut probata ſua fore omnia.

Ab iſtis quos iam enarrauimus medicis, abuſus omnes in medicina ſucceſſerunt, vt in eorum fundamentis nulla ſit ars penitus inuenienda. Diligenter igitur animaduertere lector: in iſta namq; præfatione declarabo ſuos errores, & enormes abuſus, quò melius intelligas occaſionem (quæ mihi vitio verti poſſet ab aliquibus iræ vel præcipitationis) cur tam repente ſtatim à Prologo prorumpam in eos. Principio ſcire te decet, medicinam à laycis initium & exordium ſumpſiſſe: prius enim ars huius nulla fuit in vſu, ſi quæ fuit, ignota hominibus, & poſtea per Ondam inuenta iuxta ſuas experientias. Nam quòd Centaurea purget ſimiliter & Harmel, ante ſua quidem experimenta notum non, at ab experientia doctum eſt. Similiter vulnera curat conſolida, quod ab Onda cognitum fuit, & in medicamentum conſcriptum. Hipericonis etiam vires inuentæ ſunt, atque deſcriptæ: pariter & Sophiæ: ſic deinceps ab vnius in alterius noticiam peruenerunt. Quæuis itidem ſimplicia, terræq; producta per Ondam innotuerunt, vt melius non potuiſſent, neq; perfectius aut nobilius in lucem emerſiſſe, nec eſſe, quàm ab experientia data ſunt. Pari modo purgationes, confortatiua, curatiua, mitigatiua, incarnatiua, &c. ſunt inuenta, & omne medicamentum hoc tempore fuit in ordine vero, quem à natura prius habuit, quod quę prout eſſe debuit, operatumq; locorum vbiuis eſt cum honore maximo. Subſequutus eſt inde poſt abuſus à Receptorum ſcriptore primo, de quo reliqui ſumpſerunt originem. Iſte percepit, in hortis aliquid exiſtere, quod vulnera curare poſſet: quare ſimul omnia col-

nia collegit, quod ibidem creuit, & ex eis Cataplaſma compoſuit, vt ſi fortè boni quid inter cætera foret, quod fortuito caſu rem attingeret. Ex his igitur abuſuum occaſio, tum quòd phantaſticorum ingenia quædam à conditionibus melancholicis ducta dominataq́ꝫ, veram & nobilem artem à natura demonſtratam, emendare conata ſunt, & ea quæ ab ipſis non proceſſerant, nec vires ſuas receperant immutare, meliora reddere corrigereq́ꝫ voluerunt. Eoque momento compoſitionum plantarum & artem, veram naturã in ſeipſa corruperunt, & illud quod à natura datum eſt, in propria cuiuſuis natura deſtruxerunt, ac propter iſta compoſita dictæ virtutes naturales & vires contemptæ ſunt. Vt cùm ſcripſerunt iſti: Recipe Centaureæ manipulum vnum, vini, mellis, zucchari, &c. fiat ſyrupus. Quid cooperantur ad centaureæ virtutes vinum, mel, aut zuccharum, cùm illius experientia, ſine tribus his reperta ſit? In incarnatiuis ſimile quid accidit: experientia compertum eſt, Conſolidam oſsium fracturas curare per ſe, nihilominus receptum hoc perperam excogitarunt: Recipe Conſolidæ, Ariſtolochiæ, Fœnugræci, ana lib. ſs. Boli armeni, Aematitis, Terræ ſigillatæ, ana ℥ ij. Camphoræ (æſtate ſi ſit) quantum ſufficit: hyeme verò Piperis longi. Conſiderate quæſo, quàm rude ſit compoſitum hoc (cùm experientia ſolum in Conſolida ſita ſit, & non in Bolo armeno, neq́ꝫ in terra ſigillata, nec in cæteris quicquam virtutis exiſtat, quòd oſsis nimium fragmentum conſolidare valeat) an friuola hæc additio naturam potius non corrumpat, irritet, vt inualida prorſum reddatur à craſsiſsimis fatuis, qui fruſtra conantur eam onerare? Latius eſt quod animaduertas receptorum iſtos compoſitores nullum vnquam ex ingenio ſuo reperiſſe medicamentum ab exordio per ſuam experientiam: nec Hipocratem, neque Galenum, nec Auicennam, Raſimúe minus id feciſſe iure iactare poſſe ſe. Verum iſtorum omnium, & cæterorum eius farinæ hominum, omne fundamentum, & lapidem eorum artis angularem ſuper experientiam ruſticorum poſitum, & ab iſtorum experientia collectum in paginis, ſcriptum, & in facultatem ſuam, quod aliorum eſt inuentum, redactum. Imò probari minimè poterit à quoquam iſtorum, Græcum aliquem vnquam (quorum cœtus mendax perpetuò fuit) medicinæ lapidem angularem poſuiſſe. Bene docebitur ipſos hunc lapidem vt peregrinos accepiſſe, iuxtaq́ꝫ ſuam conditionem in Rhetoricam ægrorum experimenta, non ſecus ac Lucanus ac Saluſtius acta Romanorum ſcripſerunt, in hiſtorias contraxiſſe. Hoccine meritò medicinæ fundamentum eſſe, vel dici poteſt? aut Græcis attribui medicinæ debet inuentum, quorum ſcripta per ſe teſtantur, eos in alienis experimentis verſatos eſſe? Itidem quod per experientiam inuenerunt Arabes, hoc habent illi: & prout iſti cuncta gloſsis in ſuis

regio-

regionibus tractarunt, iſtorum etiam artem gloſsis munierunt. Quapropter Auicennam iactare ſe minimè decet, aliqualem experientiam ex ſcriptis eius omnibus proceſsiſſe, nec ex ſeipſo: Hoc iactare poteſt cum Galeno, bonas artes ab alijs inuentas funditus deprauaſſe ſe.

Poſtquam igitur Græcorum & Arabum ambitioſa gens, honorumq́ ſitibunda, ſic vt auditum eſt egiſſent in medicina, Barbara genera gentium ſucceſſerunt, vt Italia, Hiſpania, Gallia, & poſtmodum Germania, quæ gloſſas gloſsis, & commenta commentis addiderunt: & hac via ſeſe mutuò iuuerunt, donec eò medicinam adduxerint, vt non aliàs quàm ordinarunt, adminiſtrata fuerit hactenus. Et ita ſe magiſtros ſuper naturam extulerunt, verumq́ medicum â natura datum, & ab experientia natum eò traxerunt, vt ſe ipſum tanquam inutilem, ignarum, & vt fatuum exiſtimarit: imò vt à vero naturæ fundamento defierit, ambitioſus imitatus atque doctrinam eorum fuerit. Suum igitur ac ſui decus & honorem iſti medici, prout Hipocrates, Galenus, & cæteri ſimiles ab alienis expiſcati ſunt experientijs. Tum vt non iuxta curſum naturæ ſimpliciter appareret medicina coram vulgò, ſed mirum quid in ea fore videretur, & ab omnibus non intelligeretur: iſtorum propria ratio (quæ proh dolor non vſque adeò magna fuit) compoſitionum excogitauit artem. Poſtquam tales medici iam ſurrexiſſent, experimentaq́ ruſticorum & vulgarium haberent in manibus, & vſurpaſſent, vnus ad Terebinthinam Dragagantum addidit: alius ſemen Plantaginis: tertius verò mucilaginem de fœnu græco: & ita quiſque peculiarem compoſitionem, vel mixturam potius conſolidis adiunxit. Non aliàs cum Reubarbaro, vnus emendare voluit, & ex eo fabas conficere: alius excogitauit in formas tabularum fore melius: tertius appoſuit reſtrictiua: quartus autem confortatiua. Tandem ſua ratione compererunt, ex vno parte ſe choleram purgandi modum non habere. Sibijpſis perſuaſerunt, vt per ſpecularia trans corpus humanum videre, nec non olefacere ſe epatis apoſtemata, non ſecus ac vultur in agris cadauera. O vos olefactores, olefacite, &c. Poſtmodum innotuit experientia Cubebam conferre capiti: ſed quòd metuerent, ne per poſteriora fortaſsis excideret, Moſcum adiecerunt, vt deſcenderet ad caput: ſic nuncium ex moſco ſibi finxerunt. Prȩterea gemmarum experientiam vbi viderent, putarunt quòd acidæ non forent, neque dulces, ſapores eis addendos: ita cum cæteris ſimplicibus egerunt. Natura ſuo modo regere conati ſunt, æque ac ſi ab eis irritari non poſſet. Hoc fuit pileatorum hominum exordium, in quorum hactenus manib. medicinæ facultas manet. De his Plato: Sub medicorum (inquit) manibus verſatur miſerrima vita, maximeq́ miſeranda: quo dicto naturæ nullam iniuriam fecit.

Medi-

Medicus autem ex natura nafcitur, arteḿqȝ fuam habet, eftq́ȝ folus ille medicus, cui natura dedit fuas experientias, & non ille, qui fuis fpeculationibus acutis contra naturam eius conditiones, & ea, quæ funt in illa, fcribit, loquitur, aut operatur. Si natura medicum, vt fuprà facit, inde fequitur curam ex ipfa procedere, medicum etiã iuxta feriem & ordinem iftius illam applicare debere, cùm obferuatione tamen vtriufque Anatomiæ. Cura dat applicationem, quòd ex ea quidem oriantur Theoria, nec non Phyfica: hæc tria funt vnica Philofophia. Cura morbi principium probat, & morbus curam, & hoc omne per naturam, & ex ea: nam per curam inimicus naturę cognofcitur. Verùm prædicti gloffatores primò ponunt originem morborum ipfius microcofmi, demum ex eis curas: non aliâs naturam inuertunt ifti, nec illam fibi putant irafci debere vel poffe. Gręci, nec non Arabes poteftatem & authoritatem habere fe credunt, vt eos natura fequi debeat.

Quòd ifti fefe violenter in profefsionem hanc vt patronos eius intruferint, alienas experientias vfurpauerint: item quòd ea figna quæ viderunt in ægris, & occurrerunt illis annotauerint & fcripferint: quid ad medicinam attinet, curam & necefsitatem? Dubiofum in arte fua medicum benè concernunt. Si dicant figna cognitionum, aut prænuncia fore, vetularum inde fequitur negotiũ: Si medicinam, quare tot igitur ægros perdunt funditus? Galenus pugnat contra naturam: & fi fcripta fua medicina funt, vbi iam natura fuis in experientijs erit? Si nemo domi fuæ fit, quid in eo tam altò laudandum effe ducitis? Pariter Auicenna tum alij, qui defendere potuerunt ftupidas illas in Chyrurgia fua defcriptiones? quæ fi triginta fint eas inter, trecenta continentes materialia, vel fimplicia corpora, decimam ego iure partem auferam: iftorum igitur virtutes ab eis confcriptæ, mendacio fuo confictę funt. Quid prodeft, hac fuperfluitate perperam onerare naturam? Acceflerunt demum Italici, qui fchedas huc atq́ȝ illuc defcripferunt, articulatim declararunt, & quod illis iam non fatis longum erat, produxerunt additamentis. Inde pòft Romana fedes aduenit, quæ phantafias iftas approbans, ex eis turrim ædificari voluit, vt quatuor in Academijs columnarum vna foret, cuius abufus poteftatem & authoritatem haberent cum ægris quocunque modo vellent agendi: fiue moriantur, fiue priuentur oculis, rectè facta fint omnia. O cæca fedes ęgrorum præ cæteris miferanda conditio, deplorandaq́ȝ nimium, quòd ab iftis corpore fanitate, vitaq́ȝ priuatum iri debeant miferi. Si quis obijciat mihi curam aliquam ab eis factam, ifti fic refpõfum velim. Si præter compofitionem ex fuis defcriptionibus accidit, à natura factam effe dico, prout ex meis defcriptionibus, & abfq́ȝ fua doctrina: fin id compofitio fecerit, vtrinq́ȝ Deum laudent, quòd in ea plus boni quàm mali fuerit.

Medi-

Medicina tantùm in abuſum redacta eſt, vt in omnibus chyrurgorum libris, propter compoſitiones receptorum ſuorum ægris inimica fore natura cogatur. Adhuc latrant iſti, Gręci (dicunt) veri ſunt medici. Equidem ſi medicina mendacium eſt, & ego Gręcos maximopere laudo. Sed non ita chyrurgia tractanda venit, ſola veritate quidem opus habet, non mendacijs. Animaduertite quæſo, quod fundamentum habeat Petrus de Argilato, qui nunquam aliquod receptum ſuo veneno non infectum reliquit: idem Galenus, Auicenna, Raſis, Bruno, Bertapalia, &c. fecerunt. Fundamentum ſuum ab eis mutuati ſunt, quibus poſtmodum inuiderunt honorem inuenti. Cùm peius agere non poſſent, eiuſmodi recepta falſificarunt, vt ſibi ſolis tribueretur honor per ſuas correctiones. Hac via peruenerunt ad Græcos à Germanis, & alijs nationibus experimenta: ad Italos etiam: qui quidem omnes in alienis laborib. ſimiarum opus imitati ſunt. Quòd autem ab eis ad Germanos allatum eſt aut venit, in ſuis primis viribus manſit immotum: Germanorum ſiquidem experimentorum, & vniuſcuiusque nationis proprij reperiuntur medici, boni vel mali: boni, cùm in luce naturæ manent, & mali, qui naturam ipſam regere conantur. Ad medicinam patet oſtium, per quod intrare Græcis licet, Arabibus, Chaldæis, Barbaris, Germanis, Italis, &c. bonis atq; peruerſis: item filijs meretricum, & alijs, qui præ nimia pigritia ſeſe diutius alere nequeunt: eſtq; tam ignauis ac induſtrijs patens aditus. Hactenus exiſtimatum fuit Græcos hoc oſtium fore, cùm ipſi verò ſolùm illi ſint, qui per oſtium intrantes friuolos inter & induſtrios morantur. Quotquot ea via tranſeunt, non ſine medicina redeunt, ſed quiſq; ſecum aliquid reportat, ſiue bonum ſiue malum exiſtat. Qui tamen rectà cùm intrant eò, tum exeunt, iſti naturæ vires adferunt: alij verò multiloquium. Aliquando crediderunt nonnulli, Monoſpelium & Salernũ oſtia medicinæ fuiſſe, cùm tamen ab eis nihil aliud redijt vnq;, niſi pileolum illud rubeum. Iudicatus quandoq; fuit Auicenna, tanquam introitus ad medicam artem, cùm ex eo nihil præter febrium & humorum numerus exierit: qualis tamen in medicina ſit iſte, poterit vtrumq; genus bonum atq; malum ab experientijs iudicare. Nolo contradicere, ſi quis inſcius homo, prout ſuprà, per experientias aliquid adipiſcatur: cùm hoc non alia via fiat, quàm ideo quòd veri medici regulam tum obſeruauerit, ſua ratione relicta. Multi ſiquidem didicêre multa, ſcilicet ex vna viginti plus minus experiẽtias facere, velut hi qui ſunt ex abuſibus nati: non enim vnuſquiſq; ſeruare medicinæ fundamentum poteſt, quòd ad hoc inclinatus non exiſtat: nec ſuam quiſq; ſuperbiam valeat relinquere, naturæq; ſeruus fieri: hac ratione multi nati ſunt ex vero medico vel fundamento, qui non ſucceſſerunt, præceptoresq; ſuos non

imitati ſunt. Quapropter nunquam præceptor & eius diſcipulus benè comparari concordareꝗ poſſunt, niſi manſerint ambo cum natura, & in ipſa perſeuerauerint. Hos ego medicos meis genui laboribus: è centum diſcipulis quos ex Pannonia tantùm habui duos optimos: ex confinijs Poloniæ tres: ex regionibus Saxoniæ duos: ex Sclauonia tantum vnum: ex Bohemia pariter vnum: ex Belgicis regionibus vnum: ex Sueuia verò nullum. Quamuis ex omni genere nationum plurimi fuerint, vnuſquiſque meam doctrinam ſuo modo voluit vſurpare: ſuos vt impleret loculos vnus, alius in ambitionem honoris & ſuperbię, quidam interpretatur gloſsis & commentarijs, quæ cùm oblatæ me coram eſſent, ementita prorſum erant omnia. Nonnulli plura ſcire ſibi perſuadebant, quàm ferret ingenium ſuum, alij ſcire ſe dicebant, quod non intellexerunt. Multi quidem intellexerunt, ſed quod maximè neceſſarium erat, iſtis defecit: quî didicerint omnes hi, non benè iudicari poteſt, at quînam vtatur, vnuſquiſꝗ videat. Quandoquidem in meam artem & medicinam plurimi ſubintrant, qui ſibimet ex ea perperam aliquod fundamentum faciunt, quo poſtmodum in Archiuagabundos circulatores euadunt. Quiſque torquet iuxta patientiam ægrotantis. Ex mea patria tanquam poſtrema nondum nati ſunt: qui tamen ſeſe pro natis paſsim venditant, eos ego iuxta Sueuos pono, & in ſectam perditorum medicorum.

Nec me ſanè parum angit, quòd vt Bertheonicus id etiam pati debeam, ſub forma cui nunquam faui: tum Bertheonea mea, iuxta morem & vſum Vniuerſitatum iudicari, tanquam fideli doctrina fundamentoꝗ populus meus ſeduceretur.

Eò me cogunt illi, qui recedentes à me ſanguinis Academiarum, & conditionis adhærentium ſibi plus ſatis gerunt, loculiſꝗ ſuis implendis, quàm ægrorum ſanitati magis intenti ſunt. Plus me miſeret adhuc, quòd iuxta ſcholarum vſum experientias aggrediantur, præter medicinæ rationem, ac contra prorſum & æquitatē ipſius naturæ. Cogor adhuc per eiuſmodi ſeductores Bertheonea mea proceſſum eundem iuuare defendi. Aptitudinum aliquando ac nunc (non vt ipſi tamen) habui rationem operationum lenium, & debilium conditionum, in quibus practicandi licentiam dedi, cum experientijs eo loco neceſſarijs, at vlterius non procedendi. Verùm ipſi commodi lucriúe ſui quàm præcepti maiorem habentes rationem, inde ſibi pecuniarum arcam extruxerunt, & ſub niue collegerunt meſſem, hoc eſt, vbi morbi deprauati ſunt, ægriꝗ perditi. Iſtos ego non aliâs defendo, quàm eò, quòd iuſſerim ipſos non docere latius, at ſolùm ſe tales fore, Doctores nempe.

Sed eò quòd etiam præter meum præceptum & voluntatem tatentarint, omnino ſeſe compararunt prædictis medicis, & penes docto-

rem diſcipulum poſuerunt. Nam etſi millies contradicatis, vnus morbus doctorem vnum exhibet, ac duo morbi doctores duos, ita conſequenter, quoties experientia, toties doctor eius occurrit. Vos tamen exiſtimatis eos fore doctores in omnibus, qui garrulitatem veſtram callent, aut vbi febres curare norit, doctor per totum exiſtat omnia ſciens. Amen dico vobis: multi ſunt inter vos doctores, qui de ſingulis morbis vti de gutta, deq; podagra quid ſint abunde diſputant, interim curare minimè norunt. ſic ne doctores exiſtunt? præterea puſtulas aliqui, ſed æſtiomenum curare non poſſunt, nihilominus amborum Doctores fore volunt: horum pars vna Doctor, altera verò diſcipulus exiſtit, amboq; ſub vno rubeo pileolo morari poſſunt. Quapropter æquum eſt in particularibus doctorem ponere me, ſub vno morbo Doctorem vnum, & eundem ſub alio morbo diſcipulum, quales ipſi vos eſtis.

ARGVMENTVM IN TOTVM HVIVS CHIRVRGIÆ LIBRVM D. Doctoris Theophraſti Paracelſi.

FONS & origo ſcriptionis meæ Chirurgiæ proceſsit eò, videlicet ex pompa, faſtuq; medicorum eorum, qui pluris multò ſe faciunt, quàm re vera ſint, & apparatum artis loco, tum os & linguam pro cura præ ſe ferunt. Secundo, quòd vnus alteri nihil boni penitus optet, imò propter hæc ſua tam enormia mendacia ſeſe mutuò ſic proſequuntur inuidia quadam, vt potius quàm ſocio bene ſuccederet curandum inter, iſtius ægros interire cupiat quiſque ferè medicus. Tertiò verò quòd laicos inter tot perfecti iuſtiq; medici repeiriantur à natura tales, at tot artes veræ, quæ propter dictos abuſus contemnuntur, & ſub pedibus iacent: velint nolint bonas fore decet eas, & ſi maior deſpectus illos millies arripiat veri quàm habēt.

Hac mea Chirurgia partim ex Phyſica (ſic dicta hactenus) meas demonſtrationes facio, hoc eſt, morborum origines, ad chirurgiam pertinentium declaro, ſcriboq; ex quo fundamento profluant: & hoc vt quiſque me poſsit intelligere melius, binam chyrurgiæ facere differentiam: ab externis procendentem vnam, & ab internis prominentem alteram, & ambas vno ſub volumine con-

cludere: maximè quòd incarnatiuis vtraq; subijciatur. Theorica verò mea talis est, vt corpus minerale fore proponat, vt est, & ex salibus nonnullos Chirurgiæ morbos prodire: postmodum illa salia corrosiua posse fieri, de quibus oriuntur in Chirurgia morbi superflui. Sic me quiuis medicus intelligat, vt eum qui ex Physica, Theorica, & Chirurgia Bertheoneam vnam efficiat, in experientia fundatam, ex qua medicus nasci debet, ac ab ea tanquam à præceptore discere. Meam igitur Chirurgiam hac serie diuisam fore cupio, vt quod sub curam Balsami cadit, suo libello ponatur: item quod sub Mumiæ potentia continetur, alio: quod liquoribus conuenit item alio, tum quod à Realgare curari debet, ab alijs etiam separetur: pariter quod ex forma specifica, quod ex arcanis, quod ex elementatis, & quod ex essentijs, quodq; suo loco referuetur. Nolo per meam hanc dici Chirurgiam librum vulnerum, sed Mumiæ, vel de Mumia: De Apostematibus non dici librum, sed bene de Balsamo: item vlcerum librum, de Liquoribus intitulari cupio: nec non de æstiomenis, librum de Realgare, prout vniuscuiusq; libri præfatione continetur. Diuisio quæ iuxta veterum libros fit, nulla ratione mihi placet, cùm sit contra medicinæ verum ordinem, vsum, & conditionem dicere: Capitulum de cicatricibus: at capitulum de Liquoribus dici debet, quòd eo syrones omnes contineantur. Si de Mumia locutus fuero, puto vulnera cum curis eorum: si de arcanis in hac Chirurgia de pustulis intelligo: sic de cæteris.

Principiò quidem scribo de Mumia, postea de Vlceribus & curis, postmodum de Apostematibus, &c. iuxta suum ordinem. Animaduerte primùm humorum occasionis loco nullum, nec etiam complexiones me ponere, atq; membris internis, vt iecinori, spleni, renibus, cordi, cerebro, pulmoni, felliue minùs vt aliquid mali de se præbentibus adscribere vel attribuere quidpiam. Solum de minerali corpore quicquid hîc à me tractatur, intelligendum est: quælibet pars per se tamen, vt quod ad sanguinem pertinet huic, & quod carni pariter huic attribuitur. Quòd si capitalibus membris aliquid iuxta suam conditionem accidere valeat, hoc omne peculiariter ex propria cuiusq; declaratur Anatomia. Summa totius fundamenti chyrurgiæ meæ puncta sunt prima tria, postmodum Anatomia iuxta naturam & conditionem Iliadi, prout ex vno libro in alium demonstrabitur.

ARGVMENTVM IN PRIMVM LIBRVM, qui vulnerum est.

INitio per totum librum primum docetur, qua ratione, potestate vel authoritate medicus aut chirurgus vulnerum curam suscipere valeat, & audeat. Quare quid à natura chyrurgo sit iniunctum, ex Deo

ex Deo cum vulneratis agere per illius vires, & qui mortem vnà cum suis accidentibus, quantùm per ipsam licet, auertere posʃit, ibidem succeʃsiuè continetur: & penes hæc declaratur, quid natura chirurgo ponat in manus: item, quibus medicamentis ipsa læsa vel offensa refocillari defendiq; per eum valeat: & qua via formáue gerere se, negotiaq; sua disponere debeat. Ad ista veterum atq; recentium librorum, scribentumq; suorum doctrinæ fallacis & erroneæ, quibus etiam seductionibus vsi fuerunt, singulæ declarationes accedunt. Item quid medicina sit, & quid non, fundamento perfectiʃsimo consequenter habetur, & quæ probitates, & imposturæ hactenus fuerunt in vsu chirurgis.

DIVISIO PRIMI LIBRI BERTHEONEÆ
D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

PRincipiò medicinæ fundamentum aperitur, & quî curæ sitæ sint in Mumia, librum totum concernente.

De vulneribus.

De vulnerum curis.

De fodicatis, vel confoʃsis vulneribus, iaculorum ictibus, casibus, & contusionibus factis.

De prædictorum curis, & ad ea neceʃʃarijs.

De fundamento quodam synoniæ, sanguinisq; promanantium.

De cura eorundem.

De fracturis oʃsium, origo quædam.

De fracturarum eiusmodi curis.

De articulis extensione disiunctis, aut diʃʃolutis.

De cura dislocationis istius.

De accidentibus.

De curis accidentium & præuentionibus.

De morborum originibus, à vulneribus prouenientium.

De prædictorum curis & cautionibus.

De signis vulnerum indicantibus mortem, aut sanitatem eorum.

Quòd bonus medicus, signa, regimina, situationes aut loca non debeat considerare, solùm hoc vt accidentibus præueniat.

De fundamento quodam adustionum & gelu.

De prædictorum amborum curis.

CHYRVRGIÆ D. DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI, LIBER primus de Mumia.

QVID MVMIA SIT, IPSAMQVE fore Medicinam.

CAPVT I.

PRIVSQVAM Chirurgiam aggrediaris, proprium inſtrumentum noſſe te tuum decet, id eſt, probè ſcire, quidnam illud ſit quo curantur vulnera. Quo cognito, poteris ipſe tibi fidere, nec non ægros alacriter conſolari. Primùm igitur, Mumiam fore ſcito, quæ cuncta vulnera curat, & hæc eſt Mercurius dulcis. Nam ſeparantur hoc loco dulce videlicet, acidumq; : hoc ad vlcera, ſed illud ad vulnera pertinet. Iſta quidem veluti mineralia ſunt in corpore. Dulcis itaq; mercurius eſt id, quo vulnera curantur.

II. Ad ea quæ de Mumia dicta ſunt, curare vulnera ſcilicet, animaduerte hanc fore liquorem per totum corpus diffuſum, in omnia membra potentiſsimè, prout decet, atq; modũ in hunc diuiditur: in carne iuxta carnis conditionem, in oſsibus, arterijs, & ligamentis, in medullis, in pelle, &c. ſecundum cuiuſq; horum & ſuæ naturæ conditionem, ac requiſitam in eis neceſsitatem. Inde ſequitur, Mumiam carnis, huius etiam nempe carnis curare vulnera: Mumiam ligamentorum ſua curare, ſic membri cuiuſque vulnus propriam exigit mumiam, aut ſibi conuenientem. Ex eo ligamentorum & arteriarum contracturæ ſumunt originem, quum aliena mumia fuerit eis applicata, ſimiliter putridæ nec non ſuperfluæ carnes in vulneribus ea de cauſa naſcuntur. Quodlibet membrum itaque propria ſua Mumia curari vult.

III. Dico naturam corporis offenſam aut læſam propriam in ſe continere ſanationem, prout in arbore tenella videmus fieri, quæ ſaucia per ſe mumiaq; propria curatur & concluditur, vt alnus, &c. Hoc ipſum etiam accidit in hominibus. Nam ſi vetus arbor incidatur, per ſe minimè curatur: ſic etiam in antiquis perſonis euenit, quibus Mumia deficit, & exſiccata eſt: iſtis quam iuuenibus maior eſt adhibendi cura. Quicunq; ſurculos arboribus inſerit, findit, inſerit, lutoq; munit, & curantur arbores: non quòd in luto vel in alijs quæ circumuoluta ſunt, ſanandi virtus inſit, verùm quia munitione ſola defendit ab exterioribus iniurijs, & ab aëre, tum quòd mumiam in ſua conſeruet humiditate, quæ ſanationis cauſæ potiſſimæ ſunt.

IIII.

IIII. Exemplum hoc vobis proponam, quo propriæ naturę fidere melius poſsitis. Canem conſiderato, qui lingua lambens vulnera ſua curat, quòd lambendo mumia in ſua conſeruet humiditate ac in ſuo temperamento. Quamobrem quoties mumia corrumpi cogitur ob ſiccitatem exterioris aëris, & accidentis, iterum lambit, eoq; mumiam tam diu ſuſtentat in ſua temperatura, donec ſanetur. Itidem in ſerpentibus euenit, qui læſi per mumiæ conſeruationem rore factam, ad herbas vulnera ſua confricantes, illa curant, aut maſticatis ore nec non attritis earum ſuccis mumiam ſuam ſuſtentant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamentum recipiunt, & curam. Non aliàs chyrurgus vulnera cognoſcere debet, quàm vt ea conſeruet in temperata humiditate, iuxta prædictorum exemplorum demonſtrationem atque tenorem, quodq; pro ſuæ mumiæ competentia.

V. Summè vobis cauendum, ne per aliam viam vulnerum curam aggrediamini, prout hactenus contra naturæ conditiones, artem & rationem, vos attrahere ſaniem audetis, quæ prorſus mumiæ corruptio, tum vulnerum ſanationis impedimentum exiſtit. Non eſt igitur quod aliam vobis proponatis imaginationem, quã ab exemplo iam audiſtis, & cane, quem propria natura decet inimicum eſſe vulnerum ſuorum ſaniei puriſq;, tum vice verſa hæc ſibi prorſus inimica: hinc fit vt abſtergat ea lambendo. Similem rationem habere chyrurgiam decet, ne corpus humanum eiuſmodi naturæ contrarietatibus perdat, à quibus accidentia quæuis originẽ ducunt, vt clamores vel incendia, frigora, tumores, & ſimilia. Quę ſtatim atq; perceptum fuerit ab initio vulneribus adeſſe, concurrereq;, puri cauſa penitus eſt attribuenda: quapropter vnà cum ſuis radicibus euellendum & auferendum erit. Ab eo potiſsimum annotato magiſteriũ, quo natura conſeruari poteſt in ſua temperatura melius, vt ipſamet pellat à ſe malum quod ei nocet. Item conſiderato bouem, cui coſta frangitur, propria natura curari ſolùm. Sic etiam aliud nihil chyrurgus, quàm vt arceat accidentia procurare debet, quę tantùm in temperaturæ defectu ſita ſunt. Nam inter hominem & brutum hoc loco notanda eſt hæc differentia, quòd ille ſit accidentibus obnoxius: iſtud verò non, ob Anatomiam. Quod reliquum eſt, natura perficit.

VI. Vbi tamen chyrurgus ordinem peruertere naturæ conatus fuerit, ſeipſum ea ſapientiorem exiſtimans, indegereq; naturam ſua ſpeculatione, ſtatim in errorem incidit, corrumpit naturã, & eius conatus impedit, ac opus aggreditur, quod in mortem vſq; naturæ contrarium eſt. Iam in curationes membrorum, contracturæ, vel indormitiones, ariduræ, nec non grauiora quædam, & futuri caduci, poſt apoſtemata ſunt expectanda, non aliunde quàm ab

incuria chyrurgi vel ignorantia. Verùm ſi fortaſsis ad inſcitiæ tuæ defenſionem adferas, hominem & canem ſimul non conuenire, vt vnum in alterius exemplum adduci debeat, cùm homo nobilius animal exiſtat. Sic tibi reſpondero, quòd nobilius ſit, Cæſari tribuendum eſt, ſubtiliores in ſe continet humores, ac venas plurimas, quæ carni deficiunt: inde notabis eum tantò meliorem habere Mumiam. Calor ſuæ linguæ, vulnera linguæ ſanat, & aurium excrementalis pinguedo, vulnera ſuarum curat aurium, ſic de reliquis. In his omnibus crede ſolùm, quoduis à natura productũ, in ſe quo damna ſua propellere valeat, continere. Sed accidentia, quæ prçter medicamentorum vires arceri pelliúe minimè nequeunt, ſub antiquis Mumijs comprehenduntur, euitanda vel expellenda, vulnerum ad refocillationem. Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per ſeipſam efficit.

VII. Quicquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturæ Mumiam fieri, tum quòd ſuperponetur medicamentum, incarnatiuum nullo modo vocari, ſed benè conſeruatiuum. Quod autem ab externis eſſentijs accidit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementalium potentiſsimè pellendum erit. Animaduertendum igitur antiquorum chirurgorum errorem in eo fuiſſe, quòd putarint Ariſtologiam rotundam, conſolidam maiorem, Serpentinam, &c. procreare carnes, aut vt creſcerent efficere, cùm nullum horum iſtius conditionis exiſtat, nec eſſentiæ. Id ipſum de maſtice, thure, &c. falſò crediderunt. Intellectus eorum hic fuit, vt vulnera ſtomachis ventriculisue comparanda forent, iecinoribus, & integris Archei viribus, ac ſi quum herbas, radices, ſemina, panem, caules, &c. quis edit, inde naſcuntur aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt ſtomachum eſſe, qui virtutem haberet medicamenta ſuperpoſita ſecundum Archei conditiones, in carnes conuertendi, &c.

VIII. Igitur ea quæ Vulnerlbus conducunt, incarnatiua minimè, tanquam illa quæ carnes creſcere faciunt, appellari, ſed conſeruatiua nominari debent, quòd mumiam conſeruent, & attractiua ſunt, quòd eandem ad vulnerum locum attrahant, quàm extrinſeca retrorſum egerant elementa, rurſum ad ſe reuocant & ad vulnus: cuius exemplum hoc eſto. Quod frigore congelatum eſt, lignum ardore ſoluit: non quòd calor ille materiam exhibeat aut ſit, quæ temperat, ſed quod frigus extrahat, & in ſuum temperamentum corpus gelatum rurſum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, ſua Mumia priuatum eſt. Vt igitur color Mumiam iterum infert in membrum hoc attractu ſuo, quo quidem cedere gelu cogitur ac ſolui: non ſecus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedenti per elementum. Pariformiter

& in

& in hunc modum ſe diſponere chirurgum decet, in ſui medicamenti virium cognitionem & coniunctionem, quæ ad Mumiam requiruntur.

DE VVLNERIBVS, ET QVID ſit vulnus. CAPVT II.

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium exiſtat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probè vobis cognitum ſit oportet. Quum in corpus infertur, aut incutitur vulnus, duæ ſtatim occaſiones infirmitatis adſunt. Nam per ſe vulnus non, at accidens ipſum eſt morbus. Sciendum itaq; duas vnicuiq; vulneri contrarietates agnatas eſſe. Corporis videlicet in ſua ſubſtantia ſeparatio, propter quam naturæ curſus impeditur, ideò quòd interna anatomia ſeparata eſt, & corrupta. Altera contrarietas eſt, quæ cum ictu ſimul incidit, vt externorum elementorum, tam repente quidem, vt ab ea cauere poſsibile non ſit. Quaproptér accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos eſt attribuendum.

II. Animaduerte iam, qua via prior contrarietas naturæ ſit inimica, & quonam pacto fieri poſsit infirmitas aut morbus. Quod vulnus in morbum tranſeat, ex repreſsione ſubſtantiæ, naturæ curſusq; ſui contingit, prout in externis elementis, vbi tale quid eis accidit. Vt in ignis firmamento, ſi fiſſura lata vulneris inſtar in cœlo per tranſuerſum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, quî poſſent aſtra cœli ſui circuli curſum perficere? Ab vno labio vulneris ad aliud ſaltatio non admittitur. Non aliàs gradum curſumq; ſuum ſiſtere Sol & Luna cogerentur, ſi circulus eorum ſectus foret. Natura ſiquidem integro plurimùm gaudet, ruptaq; prorſus abhorret. Comparatione prout aſtra cœli ſtare cogerentur, interna pariter aſtra corporis humani ſiſti propter vulnus eſt neceſſum, vt integer naturæ curſus perfici nequeat. Et prout per ſtationem aſtrorum in cœlo, ſphæræ corruptio finisq; fieret, itidem & cordis naturæ caſus foret, extinctioq;.

III. Cùm igitur naturam integram eſſe neceſſariò, non diſſectã, non aliqua parte læſam, nec impeditam in ſuo curſu modo quouis oporteat: inde ſequitur, quoties id non fit, curſus naturalis in corpore ſtatio vel repreſsio, quæ morbum infert, vulneri non attribuendum, ſed curſui iam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per tranſuerſum aut aliâs illatum eſt: meatus vnius partis & venæ curſum ad alteram non habent, neq; tranſitum, quo fit vt illi membro fiat iniuria. Et niſi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venæ, pori, &c. Simul vt antè fuerunt, & ex natura coire debent, coniunguntut, damnum ſubſequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud eſt, quàm tranſpoſitio membrorum

& curæ

& curæ ſucceſſus prauus) naſcitur, ortumq́ꝫ ſumit. Quodlibet mẽbrum ſiquidem cum alio conuenire debet, idq́ꝫ ſolùm induſtria naturæ, non ſapientia Chirurgi: quapropter ego non immeritò naturam voco medicam: non Chirurgum ipſum dico medicum fore vulnerum. Impoſsibile namq́ꝫ Chirurgo foret eiuſmodi coniunctionem per ſe facere poſſe, cùm à natura fieri tantùm debeat. Propterea poſſum optimo iure Galenum Præfectum, Auicennam, & alios Principes medicorum inutiles exiſtimare, vocareq́ꝫ medicos, qui nec ſibi nec aliјs talem doctrinam dederint aut propoſuerint, qua naturam carnis in ſeſe curandi ſe poteſtatem vllam aut induſtriam habere, detegere, vel intelligere potuiſſent vnquam.

IIII. De contrarietatibus animaduerte latiùs: mox atq́ꝫ datus eſt ictus in vulnus tranſiens, adeſt momento ſimul accidens, vt ouo contigit, cuius cortex aperitur, hoc ab externo ſtatim aëre talem infectionem recipit, vt in priorem ſtatum redire nunquam valeat, etſi teſta ſubtiliſsimam fiſſuram accepiſſet, quæ quocunq́ꝫ modo poſſet accidere, momentaneeq́ꝫ poſsibile foret eam conſolidare, nihilominus in perfectam ſuam eſſentiam illud nunquam redit. Latius quicquid ouo huic accidit, vt putrefactio, exſiccatio, vel arefactio, clari vel albuminis, vitelliq́ꝫ reſolutio, corticis vaſtatio, &c. hoc omne contingit humano corpori per apertionem vulnere factam. Ita con trarius eſt externus circulus interno, prout eſſentiæ quintæ, quæ quantumuis bona ſit, aut nobilis, vbi minimam fiſſuram Firmamen tum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinſecus, id eſt, cœlo, ſuam eſſentiam nunquam retineret. Pariformiter omne quod inuolutum teſta reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimum patuerit includens, ab externo ſic inficitur incluſum aëre, vt ibidem integra nunquam eſſentia reperiri valeat amplius.

V. Conſiderate pomum, cui facta ſit inciſio, putrefit hoc non alio quàm aëre ſolo, qui circulum eius intrauit. Etſi talis inciſio non accidiſſet, cortex nihilominus poroſa foret ac humida contra pellis naturam: diu conſeruari nequit pomum iſtud, quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurimæ corruptiones hominibus accidunt eorum ſanitatis, vbi contrarius circulus humanum, id eſt pellem penetrauit. Eſt igitur Chyrurgo maximè neceſſarium, conſideratuq́ꝫ dignum, ab iſtis exemplis, accidentia queuis agnata fore vulneribus, & propterea effectibus eorum eſſe preueniendum, ne poſtmodum erumpant, cauſæq́ꝫ ſimul vnà cum ſuis accidentibus in locum vnum concurrant, optimeq́ꝫ precauendum. Vt in arbore læſa, Mumia eiuſdem arboris fiſſuram huiuſmodi replet, ac in eam ſe confert, alioqui putreſcit arbor, & areſit eo loco. Verùm ſi per ſe repleatur, vulnus hoc ſuum præmunit atq́ꝫ defendit ab externo quouis aëre, ne ſubintret, eoq́ꝫ ſeſe curare poteſt. Simile

mile quidem exemplum habeto: cùm arbor suo priuatur cortice, non defendit eam hic amplius, nisi donec Mumia humectetur: nam vt non externo consumetur & exiccetur aëre, nisi quid sub cortice resistat, arboris totius mox adest corruptio. Non secus igitur ac insensibilia producta naturaliter homini præ oculis existunt: sensibilia pari modo sibi proponenda putet, ac iudicanda, nec non ab insensibilium exemplis à natura sibi prolatis ac præfiguratis, cum sensibilibus agendum oportet corporibus. Nec est quod curet aut imitetur ineptias ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentibus traditorum Chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis glossis atq; commentis inexperti cuiusuis & inertis auctorum & adductorum, quæ suæ potius inscitiæ testimonia sunt ac ignorantiæ, quàm sapientiæ.

VI. Quum ergo duo contrarij circuli simul concurrunt, externus & internus, inde sequitur vulnus fore morbum, & indigere medicamentis etiam externis, quæ ab elementis producuntur: idq; propter momentaneum illud accidens & agnatum: quod nisi foret, vnumquodq; vulnus percuraretur absque hominis adminiculo. Cùm tamen infectio talis ab vno in alium circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamentum externum in istis accidentibus, internæ subuenire naturæ debere, quòd hæc per se potens non sit infectionem externi circuli propellere: sed natura, quã exteriora producunt elementa, bene potest. Ex his facilè colligere potestis, intentionem fore meam atq; fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum propono solùm, esse, quòd ratione tantùm accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxilium naturæ corporis, at in expulsionem eorum, quæ ab externis elementis infecta fuêre, siue per metallum, aut alia mineralia, per aërem, vel hæc omnia simul. Quamobrem ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum huius operis in tota chirurgia, non in procreandis arte carnibus: in istis Anatomia non aliâs cõsideranda, quàm in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at solùm de causalibus, quæ morbi sunt ipsamet vulnerum, vt exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio vel ense cuiquam inferatur, hoc ipsum inflabitur, ac tumefiet: item Balsamus & naturæ Mumia mox inficitur, impuraq; redditur. In eo solo consistit ars, vt idem venenum à vulnere tollatur, vulnusq; muniatur interna mumia, prout suprà de arbore dictum est. Et non aliâs quàm vulnus à veneno concipit accidens, ab aëris contrarietate similiter potest infici: quapropter vacuum aut apertum siue detectum relinqui minimè debet, at Mumia semper obduci munirique, tum iuxta conditionem externarum infectionũ, accidens tumoris, caloris, aut alterius contrarietatis arceri semper, vel etiam auferri.

DE CVRIS VVLNERVM.

CAPVT III.

PRiusquam aggrediatur curas, probè Chirurgus notum habeat, quoduis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulnerum inde genera nascuntur, vt quæ subijciuntur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla, cætera subsint aëri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, vt quæ terræ fuerint attributa, per ea quæ terra produxit, & sic de reliquis. Nam vti quadruplicia vulnera: totidem ex aduerso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Quæcunque in aquam transeunt, ex aqua sumpserunt originem: item quod ex terra fuerit, huius in se Mumiam continet: quod verò Thereniabin exhibet, adhæret aëri: pariter quæ sunt impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligere nolo vos Melancholiam, Choleram, Phlegma, neq; Sanguinem, quòd fundamentum hoc mater sit mendosorum chirurgorum, & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minimè volo, in quo elementum ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis, cui terram inesse dicitis (aut videtis): nam quoduis elementum est in semetipso tantùm, & non quatuor simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, vt Aereos iudicetis, à multiloquio, Terreos à multo risu, Igneos à Veneris voluptatibus, Aqueos à delectationibus ex aqua sumptis. At quæ qualisq; horum cognitio necessaria sit, à vulneribus, & non à corpore, vel conditionibus vulnerati sumendam esse dico.

Vtut hæc se habeant, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, vt receptum vnicum in eiusmodi quadruplicia vulnera potestatem habeat. Nam fieri minimè potest, vt aliquid absq; simili temperamento curari sanariq; valeat. Hoc est verum temperamentum, quum virtutes quatuor elementorum simul in corpus vnum rediguntur, vt ex eis vnica mixtura, & vnica tantùm operatio, carens omni contrarietate, sic vt ibidem vnius Mumiæ solùm natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinum & aquam simul confundit, eoq; putat quòd cùm corpora mixta sunt, eorum virtutes etiam vniantur: hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopendriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cuperem corporum atq; virtutum eorum simul commixtionem, vel potius vnionem efficere: falsum etiam foret intentum, quòd permixtio quæuis absq; substantia corporum suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterum assumentur, primò quod ad manum & chirurgiam attinet.

tinet. Principiò medicamentorum præparationes, deinceps vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & poſtremò vulnerum curæ, poſt vnum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex ſequentibus accipite.

Animaduertite vos medici quotquot eſtis in genere, Doctores, aut quiuis alij qualeſcunq; fueritis, qui vulnerum artem & curas habere iactabundè paſsimq; ſpargitis. Penes vos, eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant, atq; virtutibus eius, imò perditus eneruant, ſiue textu vel commentis Academiarum, aut alijs nugis id fiat: præcedentis meæ demonſtrationis finem attigi. verùm latiùs eſt quòd vnus alteri dipteram iam concutiat melius, abſq; pileoli rubei, vel magni cuiuſuis nominis tituliue reſpectu quopiam. Quam Theophraſto menſuram feciſtis antea, nunc eſt quòd eam iam recipiatis. Pugna ſeria centuplicata, non iocoſa dimicatione vobiſcum agere cupio. Si quid honeſti veſtra contineant recepta, vel tota veſtra medicina veri tantillum habeat, prodire cõtra me nunc in lucem. Seriò iam agetur magis, nempe receptis meis, quibus vulnera ſuparantur, & curantur, & veſtris, quibus è contrà perduntur, vulnerati funditùs.

Sumite primum & reſarcite ſimul, glauca Galeni conſilia caluaq;, nec non aliorum omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falſa recepta veſtra patrocinati ſunt hactenus, occaſionemq; dederunt vobis iuxta ſuę doctrinæ tenorem, iſtiuſmodi vos impoſturis alendi. Si quid in Græcorum, Auicennæ, vel aliorum eius farinæ ſcriptis hominum eſt fundamenti, defendite iam, & ad lucem producite. Si quid etiam vtile ſcriptum ſit vnquam ex traditionibus veſtris, & induſtria, proferte, videteq; vos, qui Schmollis & Monſpeſſulum ex oppoſito conſtent.

Receptum fide dignum, & conſolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis, & membrorum omnium, ac ſimilium, exceptis inteſtinorum vulneribus.

Recipe Axungię, Butyri ana lib. j. Liquoris Parthenionis, Conſolidæ aureæ, Conſolidæ maioris ana vertonem j. Serpentariæ, Plantaginis ana vertonem ſs. Omnia commixta ſimul veteri ſuo loco decoquito ad vnguenti vel butyri formam. Huic adde,

Viſci, Lumbricorum ℥ 5. Medullæ bouis, ℥ 3. Mumiæ noſtratis ℥. 4. ceræ ſatis, ad vnguentum. In vnguenti formam reduc. Veſtra voluite reuoluiteq; recepta, videteq; num illa ſimul omnia, hoc vnicum virtutibus æquare valeant. En pro vobis flocci vix facio vos.

Aliud.

Recipe Butyri crudi, Mumiæ, Medullæ ana lib. 5. Ariſtologiæ rotundæ, Conſolidæ aureæ ana ℥ 5. Simul permiſce, donec liquores & butyrum vnum fiant. En iterum ſi quid valetis, huic audacter

vnico, veſtris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos helueticis tantùm vnguentis expeditos velle, quæ tamen in cõflictibus exercituum, cuncta veſtra pudefecerunt vnguenta, cum chirurgis veſtris: hoc etiam perlegite.

Aliud.

Accipe mellis crudi lib. 1. ſs. Succi Parthenionis, Peruince, Pirolæ, ſingulorum vertonem 1. ſs. inde mixturam facito.

Aliud.

Recipe mellis crudi lib. 6. Viſci, Conſolidæ maioris lib. 2. Croci Martis lib. ſs. & permiſce. Si præſcripta recepta præ manibus acciperetis, quod facilè non feceritis ſcio, tum primùm intelligeretis ab experientia, quàm enormes errores in veſtris receptis hactenus commiſsi ac admiſsi fuerunt. Et ſi fortaſsis illa minus digna vobis viderentur, quàm vt recipere velletis (quæ communis eſt veſtræ farinæ hominum conditio, quò meliora quæq; fuerint, vt eo minoris illa faciant) iam altiora vobis proponam, quò ſat ſit quod contemnatis.

Aliud.

Accipe Terebinthinæ, Olei lini ana lib. 3. Florum æris, Croci Martis, Salis fuſi ana ℥ 1. Liquoris Parthenionis ℥ 4. Coquantur in ſpiſsitudinem ſatis corpoream. Et quamuis ego receptum hoc non vocem balſamum, vt veſtra conditio eſt, veſtra quotquot habetis balſama colligite, quibus huic vno rurſus oculũ eruite ſi quid poteſtis.

Aliud.

Cape Terebinthinæ, Mellis cocti, Succi Parthenionis, Serpentariæ ana lib. 1. Coquantur ſimul in ſuam ſpiſsitudinem.

In his meis receptis quærite, ſi corpus vnicum vltramarinum inueniatis. Dico plus impoſuiſſe vos hominibus, veſtris illis vltramarinis, quàm probè cum eis egiſſe. Cæterùm credite mihi fideliter aſſerenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perditè ſeducere.

Aliud receptum, in quo Mumia potentiſſimè dominatur, ad omnium vulnerum curam.

Accipe olei anetini, Lini, ana lib. 1. Terebinthinæ lotæ, vertonem 1. Carabis triti ℥ 1. Colcotharis, Croci Martis, Florum æris ana ℥ 2. fiat viſcus.

Aliud ſimile.

Recipe olei ouorum ℥ 10. Olei nucum lib. 1. Olei lini ℥ ſs. Carabis contuſi ℥ ij. Coquantur in viſcum, & huic adde viſci Conſolidæ maioris, Lumbricorum ana ℥ ſs.

Quid opus eſt vt multa variaq; recepta ponam, cùm duo vel tria tantùm ad omnia vulnerum genera ſufficiant, ac mihi magis inſcitiæ verti poſſet: niſi factum ea de cauſa, vt conſtaret hominibus, quàm vilia recepta veſtra, contemptuq; digna ſint, & quod mini-

mum inter illa quæ poſui, certo certiùs omnia quæ ſcripſiſtis vnquam, excellat. Verùm chirurgos inter varia capita ſenſusq; diuerſi reperiuntur: vni illitus; huic vnguenta, potiones vulnerariæ tertio, quarto frixum, & quinto lixum arridet. Quapropter vt omniũ appetitui per me ſatis fiat in ſimilibus plura hæc ñotate recepta quæ ſequuntur in hunc modum.

Potio quædam vulneraria, quæ ſumentis manè veſperiq́ hauſtum eius vnicum, vulnera quæq́ perſanat intus & extrà.

Accipe de cornibus cerui manipulos ſex, Pirolæ, Conſolidæ aureæ, Ariſtologiæ, Parthenionis ana M. 1. Agrimoniæ, manipulos duos: pone ſimul omnia in vinum recens, & permitte ſic in fimo equino digeri, & renouato, rurſusq; digeri ſic tertiò ſinito per mediam hyemem: ex vna ſex menſuras hac ratione conficies.

Alia potio vulneraria priori ſimilis.

Accipe ceruiſiæ recens coctę menſuras 20. Succi de cornibus cerui menſuram 1. & ſimul digerantur.

Alia.

Accipe ſiceræ mellis recens coctæ, menſuras 30. Serpentinæ, Agrimoniæ ana manipulos 4. Parthenionis manipulos 6. & vt ſuprà digerantur.

Alia.

Suprema potio vulneraria eſt, vt ſuccum de cornibus cerui deſtilles, eiusq; liquoris coclear ſemis in potum adminiſtres, poſtea nihil amplius. Eo potu ſanatur vulnus feliciter. Iam vide tu quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplaſtrum.

Accipe ceræ mellitæ lib. 1. Viſci prædicti vertonem 1. Mumiæ ex cruribus ℥ 3. Pulueris Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ 1. ſs. inde fiat emplaſtrum.

Aliud.

Accipe ceræ mellitæ, Terebinthinæ, Viſci præparati ana lib. 1. Olei lini, lib. 3. Litargyrij præparati, Calaminaris præparati ana lib. 1. Coquantur in emplaſtrum.

Pulueris ad vulnera compoſitio.

Vt his etiam pulueres addam, ob quos nonnulli ſeſe iactabundè plurimùm extollunt. Accipe Croci Martis, Veneris atq; Saturni ana ℥ ſs. Mercurij dulcis drachmam ſemis, inde fiat puluis.

Etſi minimè neceſſarium, in veſtræ tamen pompæ repreſsionẽ, operæpretium eſt varia recepta ponere: cœruleum aut glaucum vnum, aliud viride, vnum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis, tertium ex maſtice, &c. Nec ea prætermittere volo, ſed ex tranſmarinis etiam recepta ponere, quanquam iſta centuplicatò ſuperentur ab alijs, quæ ſuperius poſui: nihilominus addita non alia de cauſa, quàm vt antiquorum error ſuis in receptis palam ſit, vt infra.

Emplastrum cum vltromarinis ad omnia vulnera, nullo prorsus membro corporis excepto.

Cape Olei oliuarum lib. 1. Ceræ lib. 1. ß. Litargyrij lib. ij. coquantur in cerotum, cui adde Thuris, Masticis, Myrrhę ana ℥ 2. ß. Commisceantur, & adijce minij ℥ 3. pinse manib. extrahendo cum ℥. ß. Camphoræ in oleo anetino, vel ex Verbasco.

Aliud.

Accipe oliuarum olei lib. 1. Masticis, Thuris, Myrrhæ, Oppopanci, Serapini, Storacis, Bdelij ana ℥ 1. coquãtur in formam. Postmodũ accipe ceræ lib. 1. Calamina pręparati lib. ß. coquantur in cerotum, & pinse cum camphora, prout suprà.

Aliud.

Recipe ceræ nouæ lib. 1. Salis partenionis, Mumiæ medullæ, ana ℥. 3. liquefac igne. Iam inspice recepta scribentium veterum, & meæ conditionem scriptionis ex opposito, ambobus vtere modis, & antiquorum scribentium simplicitatem experieris.

Balsamum.

Recipe oliuarum olei lib. ß. Olei de nucibus nostratibus lib. 1. ß. Mumiæ de medullis ℥ 3. Mumiæ pinguedinis ℥. 9. Consolidæ au reæ, Florum centaureæ ana ℥ 15. digerantur ad solem. Balsamum hoc altius & excellentius reperies, quàm recepta quæuis hactenus scripta: reliquum hoc scite, si recepta componere vellem ex transmarinis è diuersis regionibus collectis, omnes sectas vestras confunderem, libros, pharmacopolas, atq; thesauros vestros, quos ab Adami temporibus hactenus collegistis: eò vos redigerem, vt & canes vestri misereri cogerentur, quod hactenus tam egregia simplicia perperàm in recepta compilastis: imò vt muscæ vobis supersedere dedignarentur, nisi suum oletum emittendi causa. Verùm nisi tanta necessitas vrgeret, meq; tam arduè sollicitecq; ad hoc mouisstis: aliquoties velo paruulo dedecus hoc vestrũ tegere voluissẽ, ne tantam in miseriam prorsum incidissetis, vt vestri tantùm miserandum foret. Vt ad nos redeamus. Dico latius supremũ, in quo Mumiam pono maximam & potissimam, consistit in salibus, vt istis acredinem & asperitatem auferatis, & statim atq; dulcedinem receperunt, maxima supremaq; Mumia facta sunt. Metalla similiter & Antimonium, sine corrosiuis in liquorem adducta, mumias omnes excellunt. Item vbi Tereniabin à spumis atq; fecibus separantur, maiorem producere mumiam chaos minimè potest istis quæ dicta sunt. Et quicquid ex terra in purum viscum transit, hoc ipsum est mumia terræ. Item quum Nostoch in spiritum extra suum corpus educitur, ignis est mumia. Quaprópter ad ista mumiæ quadruplicia genera, stolida capita primùm acuite vestra: Peanicas illas veteres conditiones relinquite. Tum demum in Scholam vos conferte, quid

quid tranſmutationes & præparationes exiſtant,addiſcite. Nam in iſtis omnis chirurgiæ ſupremi latet arcani fundamentum.

Declaratio vulnerum ſolùm conſiſtit in coniunctione ſuarum partium ad hunc modum, videlicet, vt membra ſimul coniungantur in priſtinum ſtatum, & per huiuſmodi naturæ coniunctionis aptitudinem, venæ ſimul iterum è directo conueniant, nerui, ligamenta, oſſa, carnes ac ſimilia quæque:id ipſum per concauos aſſeres, quòd quidem inſtrumentum coniuncta membra ſemel, ſuo dimoueri loco non ſinit. Hoc te docet vſus cum induſtria cognoſcere. Quapropter dicere quidem audeo, ruſticos & quoſuis plebeos negotium iſtud minimè decere.Non eſt etiam quod hoc loco,nomini vel arti ſuæ quiſquam fidat, vt barbitonſores & balneatores ſolent, quorum pars maior huiuſmodi caret induſtria, ſed ineptitudine vulnera diſlocant. Nequaquam etiam ſarcienda ſunt,quòd vulnerum perditionis initium vnum exiſtat futura. Quamobrem aptitudo ſummopere tibi quærenda eſt,ac appetenda vulnerum in coniunctione,vt ignorantia tua vulneratos non perdas.

Præparatio verò vulnerum eſt, dum ſanguis adhuc ab eis profluit,vt ſiſtatur: poſtea Mumia ſuperponatur. Nec eſt quòd cures vtrum oſsium fragmenta vel ſimilia manſerint in illis, quæ ferramentis extrahere nullo modo tentes,quòd iſta pellendi purgandiq́ munus Mumiæ relinquendum ſit: hæc enim aptius quàm ferra vel inſtrumenta quæuis euellere poſsint,expellit. Verùm flauę tuæ capſulæ hoc ipſum efficiunt,vt ferramentis fodere coactus ſis,& inſtrumentis vulnera deprauare: ſuperiùs tantummodo curare, fundo putrido per te relicto. Quamobrem ego te meritò per aliam viam ducere debeo, quàm ea ſit, qua graderis indies: ad hoc mouet me tui ruditas ingenij, quæ balneatoribus ac tonſoribus adhæret. Iſti ſeſe tueri non aliàs norunt,quàm eo ſolo, videlicet: Magiſter ego Ioannes (inquit hic) vocor barbitonſor: ille magiſter Vlrichus balneator. Cura poſtmodum ſequitur in hanc ſententiam,vt medicamentum quod vulneri ſuperimponis, applicare probè notum habeas. Quod quidem experientia mumiæ conditionum acquiritur,vt in emplaſtris. Nonnulla manent ab exordio primæ ligationis ad finem vſque ſanationis, vt vnico ſub emplaſtro curetur vulnus. Talia ſunt ex mumijs fixis emplaſtra,quæ tamen reuerberatæ mumiæ ſunt, vigintiquatuor horis duntaxat relinquuntur:& quæ ſunt attractiuis commixtæ,duodecim, & hoc omne cum permutatione. Sunt & aliæ Mumię quędam ex baſamali Mumia,quę ſemel adligatæ vulneribus, per tres vel quatuor ſeptimanas,ſuas retinent vires. Pannis etiam mundiſsimis ligationes quum fiunt, quodque vulnus curari ſanariq́ poteſt. Aliqui pulueres habentur,qui ſingulis octonis renouari volũt horis, quod ad ſuperpoſitionem attinet.

Similiter aliæ Mumiæ ſunt, quarum ſuperius multarum eſt facta mentio, quæ multò citius curant, quàm futura fieri queat. Itidem nonnullæ vulnerariæ potiones exiſtunt, quarum hauſtus vnus in tertiam aut quartam ſeptimanam operatur, donec ſanetur vulnus, vti Mercurialis fert conditio. Mumiales huiuſcemodi conditiones ex Mercurio poſſunt intelligi, qui poſtquam ſemel cœpit mundificare, per menſem integrum abſq; motu ſupplet. Ab experientia proprietates iſtas depromere debes, quòd ſcriptis perfectè nequeant exponi. Fnndamentum nanque medicinæ hoc eſt, vt operatio quęuis peculiariter vſu, tum experientia diſci debeat. Ex Anatomia pariter quilibet Chirurgus aptus induſtriusq; fieri, ſic vt nullum in toto corpore membrum exiſtat, quod non in mente fixum habeat, quò quum læſum aut ſectum fuerit, connectere ſecundum eandem Anatomiam, per inſtrumentum concauum ritè valeat. Aliâs quicumq; chirurgus didicerit, aut rem ipſam intellexerit, medicus nulla ratione dici meretur, ſed potiùs carnifex.

COGNITIO FODICATIONVM, AVT CONfoſſorum vulnerum, iaculorum, ictuum, caſuum, contuſionum, &c.

CAPVT IIII.

Latius atque de vulnerum aliȷs generibus loquendum eſt, vti de fodicatis, iaculis, aut caſibus factis, idq; genus reliquis: quæ quidem ab aliȷs non aliâs differunt eſſentia, præter quod confoſſa, vel iaculis icta ſtrictorio ſint orificio, profundiúſque venas & carnes aliȷs & ſectis vulneribus intrent, quò fit vt non ita commodè curari valeant. Nam accidentis cuiuſuis conditio talis eſt, vt circum ſe plurimis cauernis delectetur, & amplis. Quò fit vt patentia magis compreſsis minore ſollicitudine ſatis indigeant, & illis quibus orificium ſtrictius extiterit. Et quantò ſupernis magis vulnus aliquod ſtringitur, tantò periculoſius in fundo fuerit iudicandum. Quod cum fodicatis & iaculis inflictis euenire ſolet vulneribus, quum inflantur exteriùs, introq; verſum protendit accidens, ad eoſdem lacertos atq; venas. Quò fit vt ad mortem apertis & patentibus proniora exterius ſint. Animaduertendum etiam in ſimilibus, ea quæ relicta ſunt à fodicationibus, aut iaculorum ictibus ramenta extrahenda mox fore, priuſquam tumores & accidentia veniant. Quod niſi fiat, ea procliuia magis ad mortem, quàm ad vitam cognoſcenda ſunt. Quare ſtatim atq; ſignis admodum apparentibus, tale quid ob oculos extiterit, aut in dubio relinquenda ſunt inſtrumenta ferrea, Mumiæq; munus & officiũ extrahendi committendum. Quòd iſtorum cura quandam aliam aptitudinem habeat, idq; ratione du-

plici;

plici:priore quidem vt iuxta iaculum aliud vulnus incidatur, Mumia ſolùm in attractionem permixta, manibus verò non extrahatur: quicquid enim hac via per medicinam extrahitur, vitæ nullatenus reluctari poteſt. Simile quid in contuſionibus & caſibus cõtingere ſolet, vt ibidem etiam alia ſtudio vulnera fiant, vel arte, quo melius accidens in exitum prorumpere valeat, & introrſum ad vitam adimendam non protendatur latiùs: aut extrinſecus Mumia ſedetur, & expellatur. Nam qualiſcumque fuerit caſus aut contuſio quæuis, & quantumuis aſpera duráue, glauca vel nigra, per Mumiam à membro deletur ſine inciſione, vel ſaniei quapiam eiectione. Quandoquidem inflationes iſtæ corruptiones minimè ſunt, aut corruptæ naturæ, ſed in bonis partibus tumores tantùm. Quapropter ita præter amplius accidens abeunt. Si caſum tamẽ, confoſſum, ictum, aut ſimile quid ad internas regiones contingeret penetrare, vt venæ, vel quidpiam aliud ruptum foret, quò regionibus iſtis extranei quid accidiſſet: ibidem adhibenda ſumma cum diligentia tibi cura, ſimili pellendi modo, quo docebitur infra. Vbi verò ob ferrum aliàs reluctaretur aut hamos, exireq́ nollet, idipſum non retrograditur, at vltra protrudendum erit ad partes oppoſitas: aut aliàs putrefactione dilatandum orificium introitus, idq́ niſi vitæ præiudicium adferat: poſtmodum attractiua Mumia ſuperpoſita, qua tumor ſedatur, & aufertur accidens, attentari poterit, ſi cuſpis alata ferreaq́ retrocedere poſsit, eò quò ſubintrauit. Admonitum etiam te velim, ne quicquam ferramentis coneris agere, membrũq́ labefactes, niſi fortaſsis extrahendum prope cutim accederet, aut eſſet in aliquo plano, in quo nullum foret periculum arripere: quamuis abſque Mumia rarò fieri valeat. Similiter eiusdem attractiuæ Mumiæ natura conditioneq́ nonnunquam incuſsi corporibus tormentorum, vel bombardarum globuli remanentes, retrorſum attrahuntur, ni fortè in alienam regionem deciderent. In quibus animaduertendum eſt, Mumiam in extraneis regionibus non habere poteſtatem aliquam. Quapropter vbi globulus in corpus traiectus ad inteſtina, vel diaphragma ſubtus vel intus aduenerit, ab eis locis extrahi nullo modo poteſt. Itidem ſi fiſtulas intrarit, ac deorſum reſederit, in aliam regionem tranſiuit. Et quamuis Mumia tam potens foret, vt globulos ad ſe trahere valeret, id fiſtulæ concauitas minimè patitur. In iſtis igitur maxima cura diligentiaq́ videndum, quid & quinam agatur.

DE PRÆDICTORVM CVRIS, ET EIS *quæ requiruntur in ſimilibus.*

CAPVT V.

Iſtorum cura vulnerum proceſſui communium haud abſimilis exiſtit, excepto ſolo, quòd Mumia cibari debet attractiuis, & eiuſ-

modi quidem, quæ non attrahunt humores ad se, neque liquores, aut similia: sed quæ metalla solùm, aut lignum, os &c. trahunt. Nam si communia hunc in vsum attractiua sumantur, fluxiones accurrunt. Quamuis accidere plerunq; solet, vt globulus aut ferrum in lacertis post curam perfectam remaneat, id causante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit, aut irrita vehementer non fuit. Inde post multos annos & successu temporis per pus & saniem erumpit, exciditq; : hoc naturæ tantùm est relinquendum, & nullatenus assumendum. Quod enim à natura curatur, quis emendabit, aut auferet ab ea potestatem?

Attractiua quædam habentur, quæ lignorum aut pannorum fragmenta trahunt ad se, prout Asphaltum & Carabe: Nonnulla ferrum, vt Magnes: alia cuprum, vt stannum, & amethisti coloratiores: pleraq; plumbum & lapides, vt Alabastrum: aliqua frustula carnium osiumq;, vt gummi, terebinthina, & asphaltum: quædam alia sunt omnium attractiua, vt serpentina. Horum omnium vires attractiuæ cùm existant, à chirurgo separari non debent. Nam in operationibus naturæ, postquam vulneri superposita sunt, omnia simul attrahunt, vt quod extra per se, stramina lignaúe trahit, in vulneribus ferrum, plumbum, lapides attrahat, ossaq; : contra quod ferrum duntaxat in vulneribus omnia quæ soluta sunt in eis, ab ipsis extrahit. Non igitur externas, aut potius internas vires atq; virtutes chirurgus aspicere considerareq; debet.

Quanquam hæc omnia tibi proponuntur, in industria, nihilominus multa sita sunt ad cognitionem, vt cùm globulus in caput sagittatus foret, ac sub carnium decideret, in regiones oculorum, aut quoquo sit, Mumiam eo loco scias applicare. Vel si quouis alio corporis loco iaculatio vel fodicatio fieret, prout indies mirabiliter occurrunt, aptitudine sola hoc ipsum diiudicare debes ex suprà posito fundamento. Verùm quod naturali cursui reluctari volet, non attentes.

Receptorum compositiones emplastris fieri debent, vt cùm in fodicatis aut iaculis factis vulneribus aliquid liberi vel soluti foret extrahẽdum: ad emplastrorum suprà scriptorum libram vnam, attractiuorum quæ iam dicta sunt, pars octaua sumatur, mixtorum simul, aut vnius tantum. Item viscus de botin, abietis, vel de pino attractiuorum istorum loco sumi posse notandum: qui viscus ex locustis & fructibus extrahitur ad spissitudinem & formam terebinthinæ.

DE FVNDAMENTO QVODAM SYNOniæ, *sanguinisq́; profluentium.*

CAPVT VI.

VT supra de Synonia dictũ est, quod intelligatur quum ab orificiis

ficijs vulnerum, iaculationum, aut fodicationum effluit: ille dolor quem efficit hic fluxus, è frigore naſcitur exterioris aëris, qui Synoniæ ſubſtantiam penetrat: iſta contrarietas alterius elementi (vt ſuprà) hoc loco plurimùm etiam aduerſatur, pariter vbi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamenta Synoniæ ſint amica, vel ad eam inclinata. Nam ſtatim atq; vulnus aliquod ſub medicamento prauius redditur, & Synonia ſequitur, infectioni venenoq; medicamenti fuerit adſcribendum, quòd contra naturæ verum ordinem applicatum ſit. Quare meritò huiuſmodi præcepta reijcio, quæ ſimilibus nempe contrariantibus permixta ſunt, & falſò per vulneratorum inobedientiam à chirurgis hactenus excuſata, vel per ſigna contraria, ſimiliaq; defenſa.

Eiuſmodi contrarietas in Synonia, quæ ex aëre vel ex medicamento prouenire poteſt, via duplici demonſtratur, & apparet: priore quidem, cùm Synonia reſoluitur per aërem, & à ſua ſubſtantia tranſmutatur: aut vbi nimiùm aëre vel ipſo medicamento ſiccatur, vt etiam ea via mutetur à ſubſtantia, non ſecus ac oleū tartari, quod in humiditate ſeipſum plus ſatis reſoluit, ac oleitatem amittit, pariter ex vaſe cui fuerit impoſitum: aut vtriuſq; cauſa fieri poteſt, vt exſiccetur atq; dureſcat. Sciendum vtiq; hoc loco, exteriores curſus partim extrinſecus humectare, quandoq; verò ſiccare, iuxta naturę conditionem tum temporis ibidem exiſtentem, & partis alterius. Quocunq; modo fiat, eſt ſubſtantiæ corruptio, quam eo loci natura pati minimè poteſt, ac ſenſualitate ſua tam acuta, quàm guſtu linguæ percipitur.

Sanguinis tamen occaſio talis eſt, vt quum in ebullitione fuerit, eum ſiſtere nemo poteſt, ſi per apertionem factam effluat. Totius enim corporis partium omnium conditio talis eſt, vt paroxiſmum ebullitionis habeat. Quò fit vt cùm ſub huiuſmodi paroxiſmo, naturæ contrarij quid acciderit, eò loco in quo fuerit paroxiſmus, maximuſ oriatur morbus. Quapropter vbi vulnus iaculationis aut fodicationis in venas aut membrum ebullitionis eiuſmodi ſubiectum illatum erit, ſanguis ibidem ſiſti nequit, vſq; dum ebullitionis terminus fuerit adimpletus: etſi longè à fine vel prope tentatum ſit, periculoſum vulnus aut non extiterit, &c. Si tamen eiuſmodi paroxiſimus nullus adſit, opus non eſt ſiſtere ſanguinem, aut retinere, quòd per ſeipſum vbi tempus adfuerit, ceſſet fluere. Verum ſi nimium abundaret, aut diutius æquo flueret, vel occurreret aliud, cuius cauſa plus ſatis effunderetur, tum demum ſanguinis retentiones locum & ſuas vires habent. Ad hæc non ignorandum ſępius fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoq; retrorſum in corpus effunditur, nonnunquam contractum cum tumore membrum efficit, atq; dolore maximo. Hoc ipſum accidit ex impe-

ritia phlebotomiæ, quòd ſanguinis ebulitionis tempore facta ſit. Quamobrem expeditiùs eſt, in ſuo curſu conſiderare ſanguinem, quàm cœruleum cœlum in ſuis temporibus.

In exemplum adferemus ollam aqua bulliente plenam & coopertam, ſi cooperculum eius foramen aliquod habuerit, eo quidē efferuet, ac tantiſper effluit, quouſq; nihil adſit amplius aquę liquoriſue. Non aliâs in corpore quum ebulitio fuerit, ad vulneris orificium efferuet, vſque dum ſanguinis quid in ebullitionis loco ſit, æquè latè ac extenditur. Quòd ſi vi reprimatur, aër in modum incendit, inficitq;, vt retrorſum actus in corpus, iterum quærat exitum: vt olla prius dicta, ſi cooperculi foramen obſtruatur, in partes & fragmenta rumpitur ac diſsilit. Animaduertendum igitur ne furēs iſte ſanguis, quoquo modo ſiſtendus aſſumatur, at ſolùm ad hoc apto medicamento & exterius applicato ſedari poteſt illa bullitio, non ſecus ac olla bullientem aquam habens, aquæ frigidę quum imponitur, ab ebulitione prohibetur. Ex ſanguinis ineptis repreſsionibus error ſequitur, vt ſimilia medicamenta ſanguinis retentiua dicta ſint hactenus, quæ vulneratos perdiderunt funditus. Ea propter ſiſtendi vel extinguendi rationem habere chirurgum decet.

DE CVRA SYNONIÆ, AC EFFLVXIOnis ſanguinis è vulneribus.

CAPVT VII.

AD Synoniæ curam balſami prius dicti medicamentum, aut aliud aſſumendum eſt, cui ad libram, vnciæ duodecim teſtaculi, & toſti commiſcendæ: quod vulneribus applicatum, Synoniam ex promptu ſiſtit. Notandum etiam, quoduis antea poſitorum vulneralium medicamentorum ad Synoniam validum ac potēs fore: ſimiliter accidens iſtud ex imperitia chirurgorum procedere. Quare quum vero medicamento quis vſus fuerit, Synonia reprimetur, quæ non aliò quàm ab inexperto chirurgo ducit originem: non immeritò ſuam igitur inſcitiam carpo.

Quod ad ſanguinis repreſsionem attinet, dum ebullit, adminiſtrandus eſt potu laudani puri præparati ſcrupulus vnus: eo quidē extinguitur ebullitio, & ſanguis vnà reprimitur. Aut præparati ſeminis de lolio albo vncia ſemis cum lacte canabis detur potanda. Similiter pannis corticum Iuſquiami decoctione madidis membro ſuperpoſitis extinguitur ebulitio hæc. Nullo modo repreſsionibus in huiuſmodi ſanguinis fluxionibus vtendum. Quod verò fluxionis alterius eſt, carneoli viribus, æmatitis, vſneæ, & plurium aliorum committo, quæ communia ſunt, quapropter hìc minimè ponenda.

DE

DE CRVRIVM OSSIVMVE RVPTVrarum origine. CAPVT VIII.

VT fracturarum oſsium fundamentum probè cognitum ſit,animaduertendum eſt,naturæ nihil accidere poſſe, quod ſibi contrarium ſit extra damnum oſsium. Nam os tantùm frangitur abſq; neruorum, carnis, & reliquorum præiudicio: quæ conditio naturaq; rupturæ cuiuſuis oſsium exiſtit, vt illi nullum à primo caſu latius accidens interueniat aliud, quàm in ſeſe ruptura fuerit: cuius cura maximopere notanda venit, quod in eius defectu, quæuis accidentia ſita ſunt, vt calores, frigora, tumores, cruditates, puſtulæ, nigri glauciúe colores,inſenſibilitas, putrefactiones, fiſtulæ concauitates,incendia,&c. Quæ quidem ex primo caſu non procedunt, ſed ex accidentibus, incuria vel imperitia chyrurgi cauſatis in huiuſmodi membro.

Fracturarum oſsium conditioni ſimile ponemus exemplum hoc. Non aliâs intelligendæ, quàm vbi quis accinctus gladio ſuper hunc decidens, illæſa vagina frangatur enſis: hoc loco de oſſe pariter intelligendum,ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius,cui ſolûm adhibendum eſt remedium:ſic & oſsi rupto,non pelli vel carni quidem integris. Nec eſt quod in his admiretur quiſpiam, quòd accidentia caſusq; mirabiliter accidant, vt à tonitru nonnunquam arbor deijcitur integro cortice manente. Item ſæpiùs frangitur os,medullis penitus illæſis. Pariformiter equus pedem caſu perfringit, abſq; alio quouis accidente neruorum, alteriuſúe damno. Chirurgo notandum eſt igitur, in qualibet oſsium fractura, dolorem omnem caſu prouenientem, in ruptura quærendũ. Fiſtularum ſiquidem & fragmentorum earum conditio talis exiſtit,vt huiuſmodi quoſuis dolores ad ſe trahant. Quapropter in rupturis oſsium accidentia minime curanda calorum, frigorum, nec alia: medicamenta non conſideranda ſicca nec humida: nam inter curas omnes rupturæ ſimiles facillimæ ſunt, ac minùs curandæ. Quod natura per ſeipſam ordinem ſeruet huius, cùmq; eius in medio damnum ſitum ſit, cui nihil accidit mali: quò ſit vt liquores illi membrum ſuſtentantes,oſsis ipſemet exiſtant medici: hoc ad hunc modum intelliges. Oſsi fracto nihil accidere periculi poteſt,at curari ſanariq; neceſſariò debet à Mumia corporis, in carne ligamentis,medullis,&c. exiſtente, cuius in medio ſitum os, & circumſeptum eſt, à quibus omnibus etiam perſanatur: quandoquidem apertum nil,per quod externis accidentibus pateret acceſſus. Quapropter aptè riteq; ligare,naturæq; ſua requies data,certiſsimum in iſtis medicamentum ſunt,& indubia cura.

Si tamen ad rupturas accedant vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerent oſsium à fiſtulis ſoluta vel diſiuncta, per vulneralia

neralia medicamenta ſuperiùs dicta, fac vt extrahas, & nullo modo per ferramenta, vel alia quæuis inſtrumenta fodiendo coneris extrahere: nam vera Mumia, poteſt quicquid eſt naturæ contrarium elicere, tum quę ſemifiſſuræ ſunt, natura per ſe curat. Hac te cura nō obruas, nec oneres, quòd multi perdantur ad hunc modum chirurgorum imperita ſapientia, retardenturq; naturales vires, eò quòd varijs vti ſubtilitatibus artibusq; velint, & naturam ſuis inſanis capitibus, quàm per ſeipſam exiſtat, reddere meliorem: quo nedum ſanitatem, ſed membrum etiam & vitam auferunt. Notandum inſuper plurimos iactabundos & glorioſos, breui tempore fracturas, herbis aut radicibus curare poſſe, capitibus ſuis perſuadere ſubtilibus, quod omne ridiculum, vt ludus puerorum eſt. Membrum ſiquidem vbi rectè probeq; rurſus coniunctum, ſuis aptis ad hoc inſtrumentis fuerit, ac in temperatura ſua conſeruatum, per Mumiam propriã citiùs multò curatur, quàm herbis omnibus fieri queat.

DE CVRA FRACTVRARVM oſsium. CAPVT IX.

PRincipiò fracturas oſsium vt cures, animaduerte concauis vt inſtrumentis membra concludens erigas, vt ſuprà de vulneribus diximus, vtq; ab anteriore poſterioreq; partibus & quaqua uerſum liberè poſsis accedere tangereq;. Poſtmodum vulneralibus ligato medicamentis: etſi promptus in eorum vſu fueris, hoc ſcito, quemlibet nempe viſcum nigræ conſolidæ, ſerpentinæ, & Ariſtolochiæ rotundæ rupturas optimè curare, manè veſperiq; ſuperligatum, non vſq; adeò ſtrictè, ſingulis vicibus iterum apertis ligaculis, recentem & calidum appoſitum. Nam alia ſanè medicamenta, quæ per ſparadrap, rotularia ligacula, vel alijs pannis fiunt, merè futilia ſunt, & membri magis ad perditionem, quàm ſubleuationem facientia. Quod verò ſi curetur ſub iſtis ligationibus, laudet æger propriam naturam, & ſanam, quæ veneno ſui medici reſiſtere valuit. Sic etiam ligationibus tertio quouis die tantùm factis item ſuffulcionibus, compreſsionibus nimijs, ac ſimilibus vanis operationibus accidentium excitantur centenaria. Verùm etſi vulnera forent, è quibus oſſa prominerent, erige prout ſupra dictum eſt, ac ad modum vulnerum cura.

DE DISLOCATIONE IVNCTVRARVM. CAPVT X.

DOlor qui dislocatis iuncturis ineſt, nō aliunde prouenit, quàm ex liquore qui extra ſuam Anatomiam exceſsit, & ex acetoſitate hac membri dolores oriuntur. Nam liquores iuncturarum vbi corrumpuntur, in incendium tranſeunt. Pariter Anatomia corporis pati

ris pati minimè poteſt, abſq; dolore, membrorum dislocationes, aut læſiones fieri, quòd in ſua ſanitate rectam diſpoſitionem capiat: eiusq; natura talis eſt, vt prout concatenata, neruis, arterijs, venis, &c. iuxta hunc ordinem fore manereq; velit, ac debet, à quo ſi perturbetur, dolorem concipit illi ſimilem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c. Quare iuncturarum dolores optimè conſiderandæ ſunt, quòd nonnullę proueniant ex acetoſitate, ſicuti prius dictum eſt: aliquæ ex dislocationibus Anatomię: quędam ex veteri creſcentia: reliquæ ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri poſſunt, aridurae poſtmodum & contracturæ, &c. tum etiam internum accidens ex Anatomiæ corruptione. Conſiderandum etiam in iſtis iuncturas peculiariter viribus eſſe dotatas magis quàm fiſtulæ, carnes, aut venæ ſint, maximasq; vires hominis, in veteri creſcentia, neruis, & arterijs exiſtere. Quare dolor maximus oritur, in huiuſmodi iuncturis, præſertim vbi Synonia neruiq; ſimul concurrunt, in quibus vires omnes conſiſtunt. Spaſmi ſimiliumq; morborum occaſio eſt, fluxus mineralis ex arſenico, natura cuius & conditio eſt excitare tumores & calores: in iſtis etiam ſuas vires exercet.

Particularia quædam ad curas iſtas neceſſaria primò ſcire vos decet, vt in dislocatis huiuſmodi iuncturis, iſtas non fore prius medicandas, quàm ſuis reſtitutæ locis fuerint, eoq; redierint, vnde exiuerant: quod quidem ſcriptu poſsibile non eſt, hoc ſolùm ſcribi poteſt, quod ſequitur.

Quicunque iuncturas optimè ſuo reſtituere loco ſcire cupit, à carnificibus id ipſum addiſcat: etſi tormentaria membrorum diſtractio per carnifices, & iuncturarum dislocatio differant eò, quòd illud tardius fiat, iſtud verò momentaneè.

Sæpius euenire ſolet, vt per tormentarias iſtas iuncturarum dislocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contracturæ. Scito quoq; iuncturarum ſuo loco reſtitutiones manu ſolùm & oculis addiſci poſſe, quòd in vſu maximo, & in promptitudine conſiſtant.

Contingit etiam ſæpe, dislocationes ab imperitis chirurgis deprauatas, per ſe ipſas ita ſanari vt concreſcant, & à patientibus nō exiſtimentur amplius. Item vt liquores illi ceſſent, ac ita poſtmodū in ſuum locum redeant.

Item ſæpius euenire ſolet, vt iuncturis non dislocatis, vetus creſcentia, neruiq; ſimiles dolores concipiant, vt è ſuo loco fore putentur: & vt Synonia quandoq; diſcedat, & membrum contractum fiat non aliàs, ac ſi dislocatum eſſet. Eſt igitur quòd chirurgus hæc ſigna probè cognoſcat, ne quando iuncturas præſumat reſtituere, quæ minimè dislocatæ ſunt, & hac via dislocet eas, quòd ſæpe contingit, vt poſteriora peiora fiant prioribus.

DE CVRA DISLOCATIONVM.

CAPVT XI.

SVo primùm loco membrum dislocatum reſtituito, poſt camomillæ ſucco, vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata iunctura ſit, oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixtæ cum petroleo, cùmq; maturuerit, in locum reſtitue. Animaduertas etiam, ne facilè terrearis reponendum inter, aut extrahendum: nam ſæpe contingere ſolet, vt dolores huiuſcemodi non tranſeant abſq; punctionibus, quòd iunctura contra ſit. Quæ verò ſubductæ ſunt, curantur taxo laterino. Et ſi dislocatæ non fuerint, viſco de conſolida ſedabis dolorem atq; morbum.

DE HIS QVÆ VVLNERIBVS CONtingere poſſunt accidentibus.

CAPVT XII.

ACcidentium origo, contrarietatis & irritationis vulnerum, quæ mumiam ſuperant ac vincunt, & accedens malitia, naturę bonitatem expellit, ab externa eſſentia eſt: quod ad hunc modum intelliges. Duo contraria non poſſunt in vno conſiſtere, quare ſemper vnum ab altero diuiſum eſſe debet. In exemplum: Quicquid extra ſphæram eſt ignis elementi, reluctatur intrinſeco: tum quod in ea concluſum eſt intus, mundusq; peculiaris exiſtit, contrà nititur externo reſiſtere: quod quidem homo facit, cùm ſphæra minor exiſtat. Et non ſecus ac elementa ſimul in vno cortice ſunt concluſa, pariter & homo. Si cortex elementalis, aut eorum teſta frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionem. Similiter vbi hominis teſta, pellis eius nempe, vulnere frangitur, externum accedens exterioris ſphęræ, iam in illum introducit accidens, quod non vulneris loco habendum eſt, ſed vt infirmitas & morbus.

Quînam huiuſmodi contrarietas accidat corpori, ſic intelliges. Externa mineralia cum internis minimè conueniunt, quò fit vt Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo reſiſtat, & anachtron ambo ſibi mutuò contraria ſint. Hoc omne producit impreſsio recedens ab elementis, quæ ſuam operationem perficere nullo modo potuiſſet, niſi corpus fuiſſet apertum: iam vnum cum altero pugnat, &c. Statim atq; ligamina mineralibus iſtis infecta ſunt, ſequitur inde ſpaſmus, tetanus, incuruatio, & ſynthena. Quum tamen ipſa caro fuerit ab externis infecta, ſequetur tumor & inflatio, ſimiliter opilatio, calor, & ſtupefactio. Sic de cæteris partibus corporis, quæque iuxta ſuam eſſentiam, peculiare ſuum accidens ex infectis venis recipit: vnde membro punctiones intrinſecus, & poſtmodum apoſtema ſequuntur, & alia quàm plurima.

Notan-

Notandum igitur accidens omne folùm ex contrarietatibus duarum creaturarum procedere, quum Anatomiæ duæ fimul concurrunt,& vnam altera concludit. His omnibus chirurgus præuenire debet,eo fcilicet ,vt naturam in Mumia fua conferuet per temperaturam:fic fiet,vt nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipfo vel alio prius neglectum fuerit, accidens quoduis in fui membri temperaturam adduci debet. Vt fi veniant fynthenæ,ligamenta folùm & arteriæ curanda fumantur: fi ex infiatione periculi quid inftet,vt partes carneæ tantùm,fic de reliquis membris. Ex iftorum namq; neglectu, quinquaginta vel fexaginta plus minus accidentia poffunt erumpere,femper vnum ex alio fuccedere. Vt inflatio, viginti poteft accidentia producere, totidem & fpafmus. Quapropter in vanum ambas hoc libello non eft quòd putetur Anatomias ob oculos pofuiffe me, quæ per vnius teftæ fractionem fefe mutuò contingunt.

Ad hæc modo fequitur,qua via fimilia refelli queant accidentia, non folùm ea quæ funt præ manibus, verùm etiam illa quæ ex eis oriri poffent, vt ventris oppilatio, nec non vrinæ, Chronicus morbus,vt Hemoptoica,morbus caducus, paralyfis, cæcitas vifus, ac aliæ fimiles infirmitates, quæ gignuntur ex prædictis accidentibus. Omnes concludi fub eo medicamento neceffum eft, vt Anatomiæ feparentur, & interna fuperet ac vincat externam, ordine qui fequitur,& regulis vna poft aliam infrà pofitis.

Accidentia per imperitiam chirurgorum occurrentia plus minus fex & viginti reperiuntur. Vt funt vulnerum paroxifmus, ardor,ftupefactio, tumor vel faccus, vermes, putredo, foraminatio, fœtor,ignis perficus, vel pruina,cancer,confumptio membri, vel aridura,tremor,contractura,contractio,contorfio,fpafmus, tetanus fiftula,gluten album,vel Synonia, fanguinis eruptio, caro putrida, tubercula, verrucæ,fungus,fiftula puftulofa,oppilatio, Hemoptoica,&c.quæ omnia proueniunt ex incuria chirurgorum vel imperitia:hoc loco folùm adfcripta ,vt cùm vel priufquam acciderint, eis præueniatur,aut præfentia iam amoueri queant, non quòd natura per feipfam huiufmodi morborum fit caufa.

Definitiones Accidentium.

1. Vulnerum Paroxifmus eft, cùm primò calefcunt admodum, inde poft in frigus incidunt, febrium inftar, & hoc alternis diebus vel horis.

2. Ardor eorum eft, vbi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur:poftmodum ceffat,ac determinato fuo tempore deinceps redit,eftq; præter omne frigus.

3. Stupefactio dicitur,quando vulnus dormire videtur,ac fi formicæ difcurrerent in ea.

4. Tumor vel faccus eſt, quando vulnus cum calore tumeſit, & vbi digito huiuſmodi tumor comprimitur, foſſam admittit remanentem, vt hernia aquoſa. Tumores alij verò non ſunt accidentia.

5. Vermes dicuntur, cùm in vulnere naſcuntur vermes incuria chirurgi, vel imperitia, qui tale medicamentum adhibet, vt ſimul vnà cum vulnere putreſcat, indeq; vermes generentur.

6. Putreſcentia dicitur, vbi vulnus putreſit, & curam non admittit amplius.

7. Foraminatio quidem eſt, cùm vulnus æquo ſerius curatur, aut retardatur à ſanatione, fluxus introducit, inde foramen vnũ fit.

8. Fœtor eſt, quum vulnus ſiue ſanetur, aut non fœtorem concipit, indicium eſt praui medicamenti, calidæq; naturæ.

9. Ignis Perſicus vel pruina dicitur, vbi vulnus ſub finem calore tumeſceret, glaucum et fuſcum, poſtea nigrum, colores conciperet: poſtremò hoc membrum incenderetur.

10. Cancer eſt, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo ſimul fluxum, qui iuxta vulnus foramina produceret, ac circum illud exederet.

11. Conſumptio membri, vel aridura dicitur, quum vulnera per peram curata ſunt, vt liquores per ſuos meatus tranſire nequeunt, eos tunc abſumit natura, quo fit vt areſcant membra.

12. Tremor eſt, vbi membrum vnà cum vulnere tremit, etiam poſt ſanationem quieſcere nunquam poteſt.

13. Contractura dicitur, quoties membrum impotens factum eſt, ac debilius quàm vt aliquid eleuare vel tenere valeat.

14. Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curuum remanet, vt incuruari vel erigi non poſsit amplius, iuxta ſui veram conditionem.

15. Contorſio dicitur, quando membra ſimul in ipſis neruis cum tremore contorquentur, & incuruuantur: item os & oculi deformiter inuertuntur, atq; torquentur.

16. 17. Spaſmus & Tetanus duæ conuulſiones vulnerum exiſtunt, & quandoq; membrorum ſimul.

18. Fiſtula dicitur, vbi vulnus concluditur ſuperiùs, excepto foramine paruo, ſed inferiùs omnino prauum exiſtit.

19. Glutem album, aut Synomia dicitur, quando clarum neruorum effluit, viſcoſum vt concuſsum albumen oui.

20. Sanguinis emiſsio dicitur, quum vulnera ſub medicamento vice qualibet emittunt ſanguinem, & nonnihil ſudoris.

21. Caro ſuperflua dicitur, ea quæ creſcit in vulneribus præter neceſsitatem putrida.

22. Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copioſè naſcuntur, iſtis etiam vnà cum illis ſanationem admittentibus.

23. Fun-

23. Fungus dicitur, quum poſt vulneris ſanationem enaſcuntur verrucæ quædam, & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium, aut quatuor librarum excreſcens, ac adhærens non ſecus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus ſcatet.

24. Fiſtula puſtuloſa dicitur ac fit, vbi vulnus repentè nimium concluditur, priuſquam fundamentum firmum poſuerit, & ita poſt modum putreſcit.

25. Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ, propter nimiam ſanguinis emiſsionem, vt æger ventris beneficium habere non poſſit, nec vrinæ.

26. Hæmoptoica ſanguinisq́ ſputatio procedit ex ſanguine cõgelato, qui retentus fuiſſet intrinſecus, & ab exordio purgatus non foret: ex ore ſuum emunctorium quærit.

DE CAVTIONIBVS AVT PREVENtionibus & curis dictorum accidentium.

CAPVT XIII.

SI vulneribus Paroxiſmus, Ardor, aut Stupefactio fortaſsis incidiſſent, cura talis eſto.

Recipe Calaminaris, Litargyrij, Minij, ana lib. ſs. Tutię ℥ ij. Ceræ, Olei mirtillorum ana ℥ ix. Cocta ſimul in cerotum omnia, ſuperpoſitaq́, &c. Similiter oleum camphoræ vulneribus illitum mox adimit. Et vncia ſs. Mitridaticæ conſeruæ pota hoc ipſum efficit. *Pro tumoribus.*

Accipe Naſturcij aquatici, Nenupharis, ana quod ſufficere videbitur, & coque ſimul in aceto roſaceo, calida ſuperpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam aduſtam, & in aceto coctam, etiam ſuperpone. *Aliud.*

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam ſuperpone. Ictis ſpongia hoc modo cocta, ſuperpoſitaq́ id ipſum præſtat.

Ad vermes, putreſcentiam, foraminationem, & fœtorem.

Accipe Mellis, lib. ſs. Aloëpatici ℥ 1. Succi chelidonæ ℥ 6. Salis communis ℥ ſs. Omnibus mixtis & calidis lauentur: hæc lotura vermes ac alia quæ ſuprà dicta ſunt accidentia pellit.

Aliud remedium.

Accipe Conſolidæ aureæ, Conſolidæ rubeæ, ana manipulum vnum. Mellis cocti deſpumati lib. 2. Salis gemmę ℥. 2. Vini lib. 1. ſs. ſimul in loturam coquantur, eaq́ lauentur.

Ad ignem Perſicum, & Cancrum.

Accipe vitrioli ℥ 1. amborum gummi minorum ana ℥ 2. Ocræ ℥ ſs. Vini & aceti ana lib. 1. cocta calidaq́ ſuperligentur.

Aliud.

Accipe Litargyrij lib. 1. Aluminis lib. ſs. Salis ℥ 2. Thuris ℥ 4. Gummi Romani ℥ 5. Vini, aquæ & aceti ana lib. 1. Coquantur ad quartam horæ partem, & calida ſuperponito. Item ſanguis deſtillatus & ſuperpoſitus aufert accidentia dicta.

Ad membrorum conſumptionem, vel ariduram, tremorem, contracturam, & contractionem.

Accipe Galbani lib. 1. Terebinthinæ lib. 3. Olei laurini, Olei oliuarum ana ℥ 3. fiat oleum quò manè veſperiq́ poteris vti.

Aliud.

Accipe vulpis adipis, & Taxi ana lib. ſs. Mumiæ de medullis ℥ 3. Fiat vnguentum, quo manè & veſperi damna hæc iungantur, & illis medetur optimè.

Ad contorſionem, Spaſmum, & Tetanum.

Accipe Sandali maris ℥. 1. Amygdalarum leporum, ℥ ſs. Fiat puluis, de quo detur ʒ 1. cum aqua Baſilicoñis potanda. Si poſt primum hauſtum redire vellent, adhibe ſecundum. Ad collum ſuſpendes ægro, & in manum dabis, donec optimè caleat.

Ad fiſtulas.

Accipe emplaſtri de Mumia ℥ 2. Viſci de botin ℥. ſs. Conſolidæ rubeæ liquorum drachmam 1. Fiat emplaſtrum quod ſuperpoſitum immotum ad ſex dies maneat. Poſtmodum innouabis, & æquè diu relinques.

Aliud.

Accipe Aquæ Galitheni, ℥ 4. Olei vitellorum ouorum ℥ 1. Mumiæ liquorum, ℥ 6. Fiat oleū quo madidi panni ſuperponant.

Ad gluten album, vel ſynoniam, ſanguinis emiſsionem & carnem ſuperfluam.

Accipe Ceroti de Mumia, ℥ 4. Olei de ſpica, drachmam vnam, Teſticuli, Toſti, ana drachmas 3. Ex omnibus fiat emplaſtrū.

Ad Tubercula, Verrucas, &c.

Accipe oleum ardens, quo locum ſingulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæq́ ſimilia naſcuntur in vulneribus.

Ad fungum.

Accipe Filum arſenicale, quo fungum abſcindes. Poſtmodū ſiſte ſanguinem, & oleo ardente perunge. Conſumentur hoc oleo verrucæ, fungiq́ omnes ac rami vel radices è quibus naſcuntur. Et poſt conſumptionem cura ſanaq́ poros emplaſtro de Mumia. Verùm vbi ſanguis nimiùm abundè profflueret, laxa venam retro fungum, & refrigera prout ſuprà de ſanguinis repreſsione dictum.

Ad puſtuloſam fiſtulam.

Accipe liquorum carabis, Aſpalti, Armoniaci ana ℥. ſs. Ceroti de Mumia ℥ 3. Miſce ſimul in emplaſtrum, & applicato. Si valde pu-

de putridum inferius fuerit vulnus,aperi facq; latius orificium eius, at vbi non,à fundamento ſanatur optimè.

Ad oppillationem.

Quilibet vulneratus & oppillatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam vltramarinam,iuxta ſuum pondus in potionibus vulnerarijs adminiſtratum.Et vltra dictarum potionum vſum per ſe,ceſſandum non eſt à dictis purgationibus. Nam iſtæ longè præſtantiores exiſtunt omnibus laxatiuis, eò quòd abſq; damno tranſeant.

Ad ſputationem ſanguinis,quam Hæmoptoicam vocant.

Accipe Reubarbari,Liquorum de lacca,ana ℥ 1. Mumiæ ℥ 2. Huius drachmam 1. adminiſtrabis potu, quàm diu ſanguinem expuerit. Et ſi forte ſuperari nollet,addes Mumiæ ſylueſtris tertiam partem, & eius tum drachmam ſemis tantùm adminiſtrabis.

Et quamuis occurrant accidentia longè plura his quæ dicta ſunt indies & noua.Singula ſcribere foret impoſsibile.Quapropter ex prædictis, quod fore commodùm & vtile per experientiam & induſtriam tuo putabis vſui,ſelige.

Eſt quòd etiam plura fore ſcias recepta, quæ cuiq; ſcriptu neceſſaria forent accidenti. Verùm quod fundamentum eorum anteà demonſtratum ſit, ſi fortè quid communioribus chirurgis grauius quàm intelligere valeant,erit,aut videbitur:in exemplũ aſſumant à fabro recens artem addiſcente, qui ſingulos ictus peculiariter diſcere, quodlibet ferrum & carbonum ſpecies omnes cognoſcere cogitur: quo fit vt peregrinari, ſeq; ad eos qui norunt conferre debeat. Itidem Chirurge tu putato,non dormiendum inter hæc tam ardua ſint opera labore ſine tibi, tum præter vſum acquirenda. vt hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt,puluinaribus inſidendo, mollioribusq; decumbendo ſuis ſpeculationibus omnia perſcrutari ſe poſſe. At ego certò vobis aſſero, licet in diem vſque Iudicij ſpeculemini, ſi non videndo & exercendo ſeduló didiceritis omnes,veſtrûm nemo pendet obulum,nec valet.

DE MORBORVM ORIGINE VVLnera ſubſequentium.

CAPVT XIIII.

IN his animaduertito, ſæpius contingere, vt in deprauata vulnera,contra naturæ curſum tam inſcitè curata, mors dominum acquirat,per inſitos mortales in corpora morbos: vt in capitis vulneribus, aut cùm venæ capitales alijs aperiuntur membris. Euenire ſæpe ſolet etiam,vti mineralis Anatomia docet, ex huiuſmodi vulneribus morbum lethargicum ſuccedere, caducum, phreneſim,atque maniam, nec nõ accidentia plurima contra viſum, & auditum,

item vertiginem, linguæ guſtus amiſsionem, & quandoq; narium odoratum, ac alios huiuſcemodi morbos, antea non conſecutos, at poſtmodum violenter apparentes, & in ſenio potiſsimum perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum auerti poſſunt. Non eſt igitur, quòd ægrè Doctores ferant, ſi in ſua placita quandoq; loquar ea, quæ ſibimet ipſis ad reprehenſionem attribuunt. Quum huiuſmodi volunt infirmitates adſcribere naturæ, tanquam ipſa præter vulnera foret earum occaſio, quod quidem erroneum eſt. Nam idipſum Anatomia docet apertè, per externa ſimiles morbos in ipſam introduci naturam, & violenter id fieri. Sanè ſi melius conſiderarent, quînam ſuas Mars impreſsiones inuehit, ſanius de his rebus iudicarent. Quandoquidem vbi ſuam ille malitiam adimplere cupit, impreſsio gladius eius exiſtit. Videte quæ ſomnia veſtra, quamq; nigriora ſint carbonibus. Quoduis à natura productum, ac vitam habens, per Martem læſum, tempeſtatis generationem recipere debet. Vos vtique naturam vituperare nulla via debetis, at medicum potius inſcium, & externum accidens, ac perditionem ægroti.

Nec etiam barbitonſores, rudesúe medicos vel chirurgos ægrè ferre decet, quòd Mumiam extollam contra ſuam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorſus ignorantiam. Hoc enim fundamentum exiſtimo verum, & maximam artem, vulnera ſanare nedũ, verùm etiam ita curare ſanareq;, vt accidentia nulla poſtmodum expectanda ſint. Vulnerum ſanatio canibus agnata eſt, vt interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcauere, præuenireq;, non eſt agnatæ conditioni tribuendum. Quò fit vt eos exiſtimare chirurgos minimè valeam, qui ſanare vulnera norunt: ſed illi veri chirurgi meritò vocandi ſunt, qui ſanare ſimul & alia damna diuertere poſſunt. Sartori chirurgus minimè comparari poteſt, qui futuræ ſuæ nullam certitudinem habet, quum diſiungetur, aliam, quàm donec filum manſerit integrum: tantiſper & nõ diutius pollicetur, eiusq; certus fore poteſt. Si medicina chirurgiaq; tale foret veteramentarium opus fruſticulatum, & veterum calceorum emendationi ſimile, quemq; malê habere poſſet, quòd contra vos tam auide ſcripſerim ac ſcribam: prout in chirurgia veſtra hactenus exiſtimaſtis.

Et quòd adhuc ob accidentia quorum ſoli vos eſtis occaſiò, culpari nolitis peſsimum indicium, & nullius cauſa boni. Si vos Anatomiæ verè periti foretis, experiremini fodicata, iacula, vel alia, vt pulmonis vulnera, medicamẽtis aliĳs quàm alia vulnera prorſus indigere. Non quòd mumiam hac de cauſa mutem, aut inualidam exiſtimem, ſed vt Aſtmaticis & ſpiroſis anhelitibus, tuſsi, ſputationi ſanguinis, aut hæmoptoicæ, pectorisq; reſtrictioni, quæ in

mortem

mortem vſq; manere ſolent,præueniatur: ſic etiam quod epati,ſpleni,renibus, &c. poteſt accidere, præcaueatur, ſiue ſint apoſtemata, putreſcentiæ,opilationes,& ſimilia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in ſpaſmium incidentiæ faciles, conſumptiones, aut ariduræ, nec non contracturæ. Similiter inteſtinis à ſuo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ ,lacerationes,& contorſiones oriuntur. Adhuc exiſtimatis omnes de hac medicina minimè fore loquendum, vobisq; fas & nefas in ius optimum eſſe prorſus relinquendum, ea de cauſa,quòd medicum nomen apud vos exiſtat,aliud verò nihil. Si culinis veſtris per ſolum nomen ſatis foret, peſsimè quidem ederēt illi,qui ex eis aluntur. Videte iam quid nomen ſit,& quid ars,ſuper quam illud fundamentum eſſe debet.

Sæpiùs etiam euenire ſolet, vt ex huiuſmodi negligentia, vel imperitia potiùs febrium variæ ſpecies enaſcantur, item hydropiſis, Paralyſis, Ictericia, ſimilesq; morbi, ſæpe talis etiam qui per annos aliquot latet, poſtmodum erumpit, non ſine miſeria maxima. Cùm tamen præ manibus fuerint,vt indies accidere ſolet, in medicinam latius arripiendum, vt huiuſcemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent,curari queant: & qua via fieri debeat, ſequentibus iam paragraphis habetur.

DE CVRIS PRÆDICTORVM, ET præuentionibus.

CAPVT XV.

Scitote primùm, quòd ad capitis medicamentum in his attinet, vt quum Lethargicus ad paraysim accederet in veræ Paralyſis curam non cadere; prout cura continet in vulnerationibus & inciſionibus,per quas Paralyſis cura ſit integra. Plurimi namq; morbi reperiuntur, qui per vulnera tolluntur, omnes illi nempe,qui ex vulneribus occurrunt, vti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerum accidentibus proueniunt. Econtrà præter accidentia hæc, illos curant vulnera. In Ictericia ſimiliter,quæ curam ex vulneribus recipit, & ſano per vulnus aduenit: ſic & caducus per vulnera ceſſat,per quæ poteſt etiam accidere. Non aliàs de Hydropiſi,nec non alijs morbis corporis euenit. Quapropter hoc loco Medicina debet alia ratione quodammodo, quàm aliorum proceſſus morborū habet,conduci tractariq;, non ſub eiuſdem receptis poni,prout me dici veteres ſcripſerunt, & moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc eſt,vt vnicuiq; medicamento vulnerum adminiſtrari mumia debeat, & per idipſum applicari. Vt in Galitheno vires curæ caduci deliteſcunt,verùm in iſto non, niſi Galithenum ad mumiam & eſſentiam eius acceſſerit. Sic & Paralyſis cura Balſamus eſt

de Gal-

de Galbano: ſi tamen ex vulneribus orta mumiæ admiſceri debet ille balſamus, vt is & mumia ſint vnum. Pariter in Synhtena, Sandalum maris ad mumiam accedere neceſſum eſt. In Spaſmo ac Tetano, Mumia cum Amigdalis vnum efficere debet. In pulmonis defectibus Reſinam terræ præparatam, cum ipſa mumia ſimul oportet adminiſtrari. Et in tremoribus manuum, lauendulæ cum mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus, intelligenda eſt, excepta mumia tamen, cuiuſq; accidentis curæ ſanationisq;. Sed quum accidens huiuſmodi corporalem in morbum tranſmutaretur, medicamentum de mumia (ſicuti meminimus) ad vſum aſſumendum erit. Non aliàs quàm de cura paragraphorum in morbis demonſtratum, in iſtis etiam intelligendum cum additione Mumiæ in ſubſtantiam vnam, iuxta proceſſum & ordinem, quem huiuſmodi morborum conditio requirit. Per compoſiti ſimilem in vnum concordantiam, iſti qui cauſantur à vulneribus morbi tolluntur. Et niſi Mumia talis adfuerit, eò loci fruſtra curabitur.

Pati ſanè poſſem, chirurgos maiorem inter ſeſe diligentiam in ægros adhibere, ne ſimile quid occurreret. Verùm quòd vulnerati duobus aſsibus vix maiore pretio ſanari cupiant, non ita prorſus incuſare poſſum eos, vbi tale contigerit ægris. Nam ob vilem eiuſmodi ſolutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur, & vnicuiq; ſubijci, qui præ nimia pigritia non poteſt aliàs alere ſe. Quapropter eos non culpo multum, à quibus id contingit: nam rarò vili pretio bonæ merces emuntur. Nec iſta loquor, vt vili medentes redarguam, cùm pro tantilla pecunia vix aliud nil præſtare poſſent, etſi ſcirent. Agere ſe fideliter etiam putant, interim & pauca merces hæc illis tota rariſsimè perſoluitur. Quare melius igitur, aut altius quid addiſcerent?

DE SIGNIS VVLNERVM, AD MORtem vel ad vitæ retentionem indicia ferentibus.

CAPVT XVI.

Corporis humani conditionem fundatiſsimè notam habere chirurgum decet, quo loco morti magis aut minùs obnoxium exiſtat, ſi vulnerentur ibidem. Hoc ipſum ab alijs abundè ſatis antea ſcriptum habetur, & optimè cognitum, quòd cor, cerebrum, veſica, &c. quum vulnus recipiunt, ad mortem id fieri. Quinam tamē iſti ſcripſerint videamus. Aliàs non, quàm ſi hunc in modum ſcripſiſſent, vbi cuiquam truncatum eſt caput, mortuus eſt. Hæc à me dicta ſunt, quòd membra ſuperiùs allegata, & quæ notione communi per ſe clara ſunt, libris non indigeant.

Quòd verò ſcitu neceſſarium in his, & non ita communiter notum

notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quamquam dicta membra non attingant, animaduertens diligenter notato.

Vulnera neruis plurimùm extenſis, lacertis aut muſculis illata, ſunt ad mortem. Vt quum viribus omnibus membrum extenditur, eodem momento vulneratur. Artis digladiatoriæ potiſsimorum arcanorum vnum eſt, vt pugiles membris agiliter & facilè prę-ter violentiam agitatis aggrediantur.

Non aliàs fodicatio vel iaculatio, quantumuis exigua, contractionem huiuſmodi vel ſpaſmum, in ſuris aut aliàs in carne contingens, mortem infert. Quapropter ſumma diligentia chirurgo ſunt curanda potioribus & ſelectioribus medicamentis.

Similiter in hydropiſi vulnera mortalia ſunt. In quartana verò & Paralyſi, vitam retinere poſſunt.

Vbi cholera ſe receperit in arterias, tremorem & contorſionem excitarit, eoq; tempore læſæ fuerint partes illæ, mortem admittunt. Et vulnus omne quod in ebullitionem fuerit illatum. Item omne quod venas temporum pulſatiles & ſomniferas in paroxiſmo ſecuerit, aut attigerit, mortale iudicandum eſt.

Animaduertendum etiam ex medicamentis vulnera plærunque reddi mortalia, potiſsimùm vbi calorem ex eis recipiunt, ac ſub eis intumeſcunt, aut indormiſcunt: iſta ſigna ſunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum ſæpius emittunt ſanguinem, tremunt, medicamento non conualeſcunt, & poſtmodum in paroxiſmum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alij calores & accidentia concurrunt alia, reſtrictio pectoris vel anhelitus, in vltimum ſignum cognoſcenda ſunt. Signorum eiuſmodi multa quidem exiſtunt, ſatiſq; nota: quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur, hoc loco poſuimus. Quæ verò prædictis carent accidentibus & ſignis, curatu facilia ſunt. Notandum tamen, quum accidens aliquod in vulnus minimè periculoſum inciderit, vt morbi qui dicti ſunt inciperent oriri, ſi per ſe bonum exiſtat, id eſt curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit: eſt quòd finis periculoſus expectetur.

DE SIGNORVM AVT REGIMINIS LOciue cuiuſuis animaduerſione, medico vel chirurgo perito minimè neceſſaria.

CAPVT XVII.

CVm ex regimine cibi & potus caro naſcatur, vel potiùs nutriatur, oritur quæſtio ſi differentia ſit, aut vnius cibi caro melior exiſtat, quàm alterius? vt vtrum pulli meliorem carnem efficiant, vel capones ſuillis carnibus hoc loco ſint ſalubriores? Meam percipite

pite ſententiam ad hunc modum. Principio non ignorandum omne quod editur à ſtomacho digeri, naturaq; in vnum finem, etſi mille ciborum varietates, vnica tamen omnes caro fiunt. Quare pullorum carnes talem carnem efficiunt, qualem auenæ pultes. Quamuis obijceretur vnum habere nigriorem carnem altero, magis rubeam,&c. Hoc ipſum concernit generationem,& non ciborum digeſtionem.

Simile quid à fabris ferrarijs adduci poteſt, quorum quilibet peculiare ferrum equinum cudit, eſtq; vnum alteri quodq; ſimile: ſic etiam quæ nigra caro natura fuerit, æquè ſanabilis erit, atq; alia quæuis. In eo tamen conditiones carnium differunt, quòd ſi homo quid ederit, hoc ipſum caro fit hominis:& ſi porcus comederit, porcina caro futurum eſt: ſi canis, canina. Cùm igitur caro naturam imitetur, & in eam tranſmutetur, quid refert quodcunque comederit æger?

Contra ſi quis obijciat, ab accidentibus quæ ex cibo prouenire credat, vt in febricitantibus, & loquatur, ſtatim atq; porcinas carnes edit, in febrem incidit, aut quoties piſcibus veſcitur, malè mox habet. Non eſt quòd ægrotationes eiuſmodi carni vel piſcibus adſcribas, at potiùs imbecillitati malæq; ſtomachi diſpoſitioni, qui nõ ſemper omne quod inijcitur, ei pati poteſt. Quare hac ratione ſeſe defendit, ac ob eius irritationem corpus vnà cum eo ſimul abhorret. Nam hominis vulnerati plurimùm,& exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamen quid adminiſtrandum ſit, hoc ipſum tale fore neceſſum eſt, vt maximè debilis æger non abhorreat: vt offæ quædam aqua butyro pauco vel pinguedine modica madentes, aut vino: poſtmodum iure gallinaceo, deinceps bubulo, vel ex bouinis carnibus,& poſtremò ſi fuerit opus ex ſuillis: vno ſic poſt aliud adminiſtrato, quoad potentior fiat. Vbi iam inſtauratus fuerit ex ſeipſo natura ſic adiuuante, non eſt quod reſpectum vulneris habeas, at exhibe quicquid ferre ſtomachus valuerit.

Optimo poſſum igitur iure dicere, vulnerum non habendum eſſe reſpectum, at ſtomachi per ſeipſum, ne diſturbetur aut deſtruatur: vulneribus namq; hac via ſubueniri melius poteſt. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adſcribito cauſis, & non cibis. Nam eo loci caro quæ fit ex oleribus, gallinis, auibus, aut botulis, talis eſt, qualem natura fore cupit. Hoc tamen obſeruare bene poteris, vt cibos tales atq; potus adminiſtres, qui ſanguinis & carnis plurimùm efficiunt, vt eis naturæ citius ac melius ſubuentum ſit. Quod ad carnium ſalubriorem eſum, atq; potuum excellentiam attinet, hoc ſcito. Credis ſuillas carnes bubulis inſalubriores: eadem eſt ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit guſtare, porcorum ſuperfluam pinguedinem, & quanto pon-

to pondere bubulam excedat? Sanè ſi talis humiditas in porcinis carnibus non exiſteret, eas vt ſaluberrimas adminiſtrares, ęquè ac perdicinas. Quod ſcire de ſuillis carnibus voles: ipſæ quasdam in ſua pinguedine proprietates habent, quæ ſtomacho quodammodo contrariæ ſunt eorum, qui cibum huiuſmodi non appetunt. Quamobrem ſtomacho nihil aliud huius imputãdum venit, quàm ob appetitus defectum & abhorreſcentiam quandam, vel alicuius cibi nauſeam, & non propter inſalubritatem, vel ciborum noxam.

In vino quidem obſeruabis, id ſano homini largiùs ſumptum nocere poſſe, quantò magis ægro. Si capiti ſano, quantò magis noxium erit vulnerato. Contra conſiderato, virium nihil aquam ſano tribuere, multo minus infirmo. Qua de cauſa medium ſeruabis vtrinq; iuxta conditiones infirmorum.

Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium uiginti contingit, fieri minimè poteſt, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo ſignum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriunturq; magis alijs. Quæ tandem huius occaſio, præter quàm de locis corporis, habitu, medicamentiſq; prauis demonſtratum fuit.

Quiſnam phlebotomiarum determinatam horam præſcribit? quis frigidum aut calidum adminiſtrat? vel condimenta more Monſpelianorum? certè nemo. Accidere ſolet, vt qui ſuillis & vitulinis carnibus, item ceruiſia vinoq; repletus exiſtat, & vulneratus capite, perquàm optimè ſanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atq; ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei cauſæ declaratæ ſuperiùs extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporiſq; partes hactenus imperitorum excuſationes medicorum fuerunt. Si hæc vt vultis contraria forent infirmis, ex mille vix duo ſanarentur. Iſtę ſunt veſtrę cõditiones, vt iam de ſereno cœruleoq; cœlo fabulemini, deq; rebus altiſsimis duntaxat, & remotiſsimis. Nunc in cœlo hoc habet: iam ab Occidente procedit illud: tum demũ Luna furnarię ſurcę, vel rutabuli formam habet: poſtmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis ſunt, ac omnia prorſus impediunt, imò quę in Hiſpania, ſeptemq; Selandiæ montibus exiſtunt, vnde longinqui venti prorumpunt: poſtremò de magnete comparationes adferunt. O cæci vos medici, quod in homine vobiſq; præ manibus exiſtit, ſi conſpiceretis aut videretis, & quid in medicina, his veſtris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cùm eò minimè peruenire poſsitis, nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia conſiſtere.

DE FVNDAMENTO QVODAM ADVstionum, & gelu. CAPVT XVIII.

Qua ratione suas in corpus imprimat proprietates adustio, notandum venit, quocunque modo fiat: vtpote casum adustionis, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potius corpus destruit.

Sal iterum accensum ignescit prorsum, & omne quod ab igne hoc damnatum fit, nitrum efficit, & non essentiæ complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substantiam ad se recipit, est nihilominus sulphur hoc ipsum. Quod autem absumit istud, est in eo, per accensionem tamen excitatum. Non aliâs de adustionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritque, non externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: verùm accenditur corpus, & quicquid inde sequitur damni, solùm ex eo quod accensum est procedit, ac in accensionem incidit. Vt lignum carbo per seipsum fit. Nam sulphur corporis, quamuis ipsum exhibeat flammam ob fixam eius conditionem, accenditur vriturque tamen, estque fixus ignis, & eò per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis.

Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cùm in eo sanatio consistat. Item vbicunque sanatio, vel vnde surgit eius origo, materia pariter & morbi subiectum existit. Et omnia quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solùm ad superandum sulphur corporis ordinari debent.

Adustionis differentia duplex: vna per flammam quæ molitur consumptionem: altera quæ fit bullientibus. Flamma fit siue lignorum, puluerum, resinarum, aût pinguedinum. Bullitionibus, vt calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens vtriusque, vt ea quæ fit liquefactis metallis, & similibus.

Adhæc animaduertendum, vtrum ex substantia quicquam adhæreat, an non: vt ex puluere quod sulphur & salnitrum post se vel sui consumptionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuũ, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium: nõ propter sanationem, sed extremos dolores quos inferunt huiusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quòd eo loco sit Mercurius. Ex aliĳs adurentibus adhuc alios, quia sulphur ibidem est resolutum. Huiusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta suam conditionem atque naturam.

naturā. Sed hæc omnia medicinam prorſus non concernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicam, non aliàs hoc loco per medicinam vnicam fit alimentum. Et non ſecus ac aqua flammam & accenſionem in corpore quouis extinguit, medicamentum etiam aduſtionem pellit. Aduſtionum dolores accidentalia ſunt, originem ex igne ducentia: poſtmodum ex aëre quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum inſuper poſt veneni conceptionem iſtud per meatus & venas in primum ſuum centrum penetrare, quo mortem inducit.

Iam de Gelu ſciendum, vnum quodq; calidum, vbi frigore ſuperatum, id eſt, congelatum fuerit, poſtmodum in putrefactionem tranſire. Hac de cauſa lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionem accipiunt.

Quæ prius bulliuit aqua, frigore ſuperatur in cōgelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimùm obnoxia. Verùm ea quæ recens frigidaq; tranſit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit. Sic de cæteris liquoribus intelligendum.

Quantò magis quod à natura calefit, putrefactionibus obnoxium exiſtit: vt animal aut brutum congelatum, aliàs ac mulò fœdius eius cadauer putrefactum olet, alio, quod alia via quauis interijt. Non aliàs de homine, quum ſui corporis aliqua parte congelatur, accidit: quod naturalis calor qui fuit ablatus, in ſuum cadauer nunquam redit amplius.

Quum igitur membrum aliquod gelu prorſus rigidum fit, ab eo vita ſeparatur, vt vbi tibia congelatur, vita moritur in ea, ſeparariq; neceſſum eſt à viuo quod mortuum exiſtit, à ſuperiore parte genu videlicet. Iſta congelatio priuſquàm emoriatur membrum, eius eſt vehemens indormitio, poſtquam à vita ſua decidit. Et non aliàs ac ignis membrum aliquod ſuperat ac vincit, frigus idipſum etiam efficit. Item, prout aqua feruens etiam ignis ingenti frigore congelantur ac extinguuntur, non ſecus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaq; primò calor, & poſtmodum gelu vincitur. Nam atq; membrum ſuo calore priuatum eſt, ei nunquam reſtitui poteſt. Cùm hoc incipit congelari, calor à carne primo recedit, ob ſuæ humiditatis congelationem, poſtmodum à neruis, & poſtremò quidem à medullis oſsium. Quapropter euenire ſolet, vt caro fruſtatim decidat, alia non corrupta, quòd iſtam natura vehementer defenderit. Quandoq; medullæ prorſum emoriuntur, vnde poſtmodum nulla ſanitas vera ſuccedere poteſt. Item ſæpe contingit etiam, vt gelu tam ſubtile ſit, poroſq; penetret in medullas, quas congelat, illæſis alijs partibus: & nonnunquam inteſtina cæteris non tactis.

Ex huiuſcemodi congelationibus oriuntur varij morbi, permanentes in mortem vſq;, prout Hydropiſis, contracturæ, mania, lepra, &c. iuxta membri cuiuſpiam arreptionem. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo ſimilia curare valeat, & non vt veteres, vnica lyra choream ducere ſemper vnam ipſos imitando. Congelationibus igitur iſtis dummodo membrum omnino rigidum non exiſtat, ſed in via ſuccurrendum eſt.

DE CVRIS AMBORVM, ADVSTIONIS *videlicet ac gelu: vel congelationis membrorum.*

CAPVT XIX.

CVram vtriuſq;, ſcilicet aduſtionis & congelationis vno ſub medicamento concludam, quòd ambæ per conſumptionem in putrefactionem tendunt. Qua de cauſa perquàm vtilem Anatomiam vtrinq; fore certum eſt. Communia, quæ paſsim à vulgaribus & alijs medicis remedia ponuntur, huc adducere nolo, nec eorum vix meminiſſe, propter eorum vulgarem vſum abſq; vtilitate, vt ſunt florum Tyliæ, Verbaſciq; liquores, oleum lini, butyrum, & laridum calida liquefactaq;, nec non alia plura. Similiter ea, quæ ad congelationum vſurpata ſunt remedia, magis quàm ad remedium, in deprauationem vtilia, quòd variorum accidentium productiua ſint, in his quæ per alia facilè curari poſſent. Huius praui generis vnguenta ſunt Agrippinum, & de Terebinthina, tum ea quæ fiunt ex ouis, &c.

Cura quidem earum eſt, vt vnius Mumiæ per additionem conſeruetur altera, nempe debilitata, huncin modum qui ſequitur.

Accipe Olei coſti lib. 1. Seui hircini lib. ſs. Ceræ ℥ 9. Fiat vnguentum, quod ſingulis quaternis horis applicandum eſt, aut ſæpius, quò locus melius humiditatem ſuam retinere valeat.

Aliud remedium.

Accipe Olei ex laganis auium ℥ 5. Adipis cerui ℥ 2. ſs. Ceræ, Liquorum ex ouis, ana ℥ 4. Miſce ſimul, & vtere. Huiuſmodi medicamentum ab initio curæ ſufficiens eſt in finem vſq;, nec opus alio, quòd in eo Mumia conſtituta ſit, qua quidem vtraq; frigoris congelatio, tum caloris aduſtio curatur.

Concluſio libri primi Bertheoneæ, Chirurgiæq; minoris.

NOn dubito quin ante dictæ demonſtrationes aliquibus et ſi æquo ſaltē breuiores fore videbuntur, illis puto qui horū non antea nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari ſi debeat, apertè ſatis intelligit omnia. Tum qui diſcere cupiuerit, ex iſtis fundamenti ſatis accipiet.

Secreta quædam hoc loco ſubticere volui, quæ plurimùm exiſtimata ſunt, vt in vulneribus capitis ac inteſtinorum, & ſimilibus quæ curæ periculoſioris exiſtunt: non ob ignorantiam, ſed ex occaſione quadam, ſcilicet, quòd medicinæ temerarij nebulones immiſcentur, qui ſeſe præter fundamentum intrudunt, ſiue docti vel indocti fuerint, & ægros æque temerè curandos, audacterq; ſuſcipiunt, ac ſi plurimùm experti forent: quò fit vt infirmos funditus perdant, & quandoq; iugulent. Vt iſtorum capitibus phantaſias non adferam, quibus ex ſeipſis aliud perperam ſomniare poſſent, quòd me non intelligerent, captu ſuæ rationis, aut aliàs quàm ſcriberem, occaſionem dare nolo, qua latiùs ægri quàm ſint ab iſtis perdentur, aut miſerius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel inteſtinorum, aut alui, quę fiſſuram, ſciſsionem, truncationem haberent, quî per inſtrumenta curandum ſit, argenteas teſtas fiſtulasûe, quibus tegi cerebrum, aut excrementorum ductus continuari debeat: idipſum expertum propriumq; requirit hominem, & non inſanum ſtolidúmue caput, vt illi qui ſeſe paſsim in medicinam per feneſtras, & non per oſtium intrudunt, poſsident, & qui quodcunq; ſomniant, id ipſum etiam audent exequi. His igitur quæ ſcripſi feciſſe pro hac parte de Mumia, tum excuſaſſe me ſatis volo.

FINIS PRIMI LIBRI DE MVMIA BERtheoneæ, *vel Chirurgiæ minoris.*

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI BERTHEONEÆ, CHIRVRGIÆque minoris D. Doctoris Theophraſti Paracelſi.

HOc ſecundo libello tractabitur, quinam vlcus aut vulneris damnum (vt vocant) omne, quod ad ſuam partem attinet, minera ſit, & ex mineralibus profluat, & iſto fundamento concludatur, vt ſalia ſint vlcerum origines: quæ poſtmodum vti ſeſe iuxta mineralium conditionem demonſtrant, aliqua reperiuntur acuta, quædam acida, corroſiua nonnulla, & pleraq; alia venena ſunt: & quoties ſpecies ſalis, toties morbi ſpecies etiam habetur.

Tum quòd ex Iliadi natura conditioneq;, morbi nonnulli prę teriti, præſentes adhuc aliqui, noui quidam & recentes, & alij plurimi poſtmodum & in futurum emergent. Item qui mineralium ex-

ternorum varietas ac multitudo, varietatem & multitudinem internorum demonstrent, in consumptionem vsque totius Iliadi demonstrabitur.

Postmodum vlceris vniuscuiusque peculiaris conditio sequitur & essentia, cum origine, simul, & emunctorio, nec non aliqua suę transmutationis aliquo futuroq; tempore facta mentione: cumque signorum & aliarum cognitionum inclusione, quînam similitudinem cum mineralibus habeant.

Postremò curarum ordo continetur, & qua via rationeq; fieri debent, & similium sanationem aliud nil præter Balsamum externarum rerum naturæ solûm existere, tum quî hæc ipsa, naturam superare non valeat, etiam quòd Balsamum oleum sit elementorū, aut liquidum Microcosmi.

DIVISIO SECVNDI LIBRI BERTHEOneæ, vel Chirurgiæ minoris D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

PRæfatio quædam abusus penes medicos ortos, & in hunc diem perseuerantes continens, per quos verum sanationis & curę fundamentum falsificatum & adulterinum factum extitit, quo factum etiam vt natura sit in contrarietates adducta.

Postmodum, de quorumuis vlcerum originibus in genere.

De cuiusuis vlceris origine, post in specie.

De conditionibus, essentijs, & proprietatibus eorundem.

De curis eorum secundum Anatomiæ suæ tenorem.

Conclusio tandem huius libelli secundi.

LIBER

LIBER SECVNDVS BERTHEONEÆ CHIRVRGIÆQVE MINORIS D. Theophrasti Paracelsi,

DE BALSAMO, HOC EST, DE VLCERIBVS.

DE ABVSIBVS ET ERRORIBVS Medicorum & scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

Præfatio.

QVIVS libelli principio conceptus eius adducendus, vt qui nihil aliud quàm de chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solùm intendat: quæq; aliàs vlcera vel foramina vocantur. Priusquam tamen hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam contrarietatum & errorum hactenus à medicis in vlceribus, quod originem eorum concernit, & curam commissorum admissorumq; mentionem faciam, & qua via processerint, & quos tenuere veteres errores demonstrabo.

Primò notandum. Visum fuit istis acuitatem in corpore sitam esse, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Quî verò post accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non sine quadam astutia factum est, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori, verùm vt vlcera, quæ contra naturam fiunt, illi tribui possent: hepar in occasionē adduxerunt, ac docuerunt hac via per vlcera nempe repurgari: quod planis etiam verbis, vt floribus ornarunt, obtegeruntq;. Iecur autem quòd membrum sit ore carens, defendere se minimè potuit ab iniurijs, quare falsam accusationem pati necessum fuit, cuius tamen est innocentissimum.

Accesserunt alij, qui hanc acuitatem aliàs inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, à capite per descensum in inferiora petentem: & non secus ac iecinori capiti, quòd rabulam non haberet accidit. Vtrinque tamen horum expositores capitale fundamentum originis eorum quæ afferebant exponendum non assumpserunt, id est, Anatomiam ipsam, quæ minimè consentit, neq; patitur ex alterutro documentorum suorum, speciem vlcerum aliquam oriri posse.

Quamuis inficias ire minimè nolim, potatorem ingentem vlceribus dominandi potestatem exhibere posse, medio debilis, aut læsi membri cuiuspiam, non iecinoris tamen. Dicite mihi vos Do-

ctores, an fieri poſsit, vt ex hepate vulnerarius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quàm extent hactenus demonſtrationibus. Docete me qua via fluxus à capite manans lupum efficit, ſcrophulas, aut alia cauernoſa, hisúe præbet originem, ſiue in brachijs vel pedibus, &c. Aut reſpondete ſaltem, vtrum pars vna in alteram abſq; partis eiusdem coniunctione tranſire valeat? interea progrediar.

Poſtmodum hæc ſua redegerunt in ordinem, per enormes errores, ex ſpecierum vlcerum varietate depromptos. Oportuit enim eos conſideraſſe tam varias vlcerum conditiones, in ſuis etiam originibus variare, cùm tot & tam variæ demonſtrationes apparuerint. Quædam vrentia, pungentia nonnulla, mitia quædam, alia ſicca, & alia humida fuêre, &c. Origines eiuſmodi ſuo modo frenantur, vt ſequitur.

Sua ratio quatuor humores eis inſpirauit, Choleram, Melancholiam, Sanguinem, & Phlegma. Quatuor hæc inter ſe concordarunt, eisq; dederunt poteſtatem. Vnum eſt acidum, aliud amarum, vnum ſalſum, & aliud è contra dulce. Videte quæſo, quinam iſta cũ originibus vlcerum, item cum fluxionibus & hepate conueniant, cum ſplene renibusq;? Quaternarium hunc tam diu cuderunt in terebram, donec ſub finem foramina terebrauerit. Iam foramen extitit melancholicum, à colore ſumpto iudicio: iam cholericum ab vſtione: modò ſanguineum, à ſanguinis emiſsione: poſtremò phlegmoſum, à miti conditione, quia dolores nullos effecit. Aptere corrigialis calcee, ſine te parari, vel teipſum accommodato.

Quatuor iſtos humores etiam in corpore poſuerunt: ſi verum ſit, vbinam latent, vt quatuor iſti ſibi tam aptè foramen eodem loco faciant? Item quòd omnes ſæpe contenti ſint vnico tantum vlcerario foramine, & non pluribus? aut qua ratione cholera poteſt oſſa, pellem, & carnem rodendo conſumere? Nullus in ea canis moratur: quìnam ipſa Melancholia poteſt acedine ſua? cùm æruginis ibidem nil habeatur, aut quod æruginem contrahere poſsit acetoſitate: quare id efficiet Phlegma, vel conditio ſanguinis?

Pati ſanè potuiſſem, vos hanc veſtram terebram in meliorem formam excuſiſſe, mihiq; demonſtraſſe calybem eius, & vnde veniat, item fabrum qui tam acutam fecit eam. Si dicatis choleram eſſe aduſtam: quid hoc eſt quod illam adurit? An ignoratis omne quod aduſtum eſt, vires nullas retinere? carbones aſpicite. Dicitis melancholiam aduſtam eſſe, quæ poſtquam ſic vritur, inſtar Diaboli rodit. Si corroſio talis exiſtit in aduſtionibus, quis adurit Phlegma? quis Sanguinem? Priuſquam talia loqui vel ſcribere, ruminaſſe melius ea debuiſtis.

De ſede quadam in ſplene loquimini, ſuper quam ipſa Melancholia

colia ſedet:ſi ſedeat ibidem,quî fit vt in tibias veniat? Item in epate ſuam habere ſedem Sanguinem aſſeritis: quantùm ego iecur vel he par vidi,nunquam in eo ſedem aliquam reperi. Quî poteſt etiam cholera ſuam originem ex felle ducere: ſi cholera fore debeat, vbinam eſt in ea fellis conditio? Phlegma ſuum in cerebro patrem habere,quàm egregium genuiſſet filium nomine Phlegma? Si excrementa ſint humores,oletum erit humor inteſtinorum, & vrina veſicæ. Primùm amouete vos excrementum, ei ſuas proprietates,& loca in quibus exiſtit tribuentes: poſtmodum videte melius, vbi veſtri fuerint humores.

Vt de prolixitate fabulationum veſtrarum taceam, quid ſibi volunt illæ quas facitis coniunctiones: iam cholera melancholiam adurit,nũc illam iſta:modò ſanguis pati cogitur,mox medullę: iam oſſa, talesq́ variæ paſsiones fiunt. Quînam id probare poteritis, nempe coniunctiones humorum poſſe fieri,cùm humor nullus aliũ recipiat, non inficiat alium,nec impurum efficiat? vt interim ſubticeam vos nondum humorum Anatomiam vnquam probaſſe, vel ſcripſiſſe,quînam differant: multò minus vndè conditionem habeant, vt ex eis tam variæ plus quàm centuplicatæ ſpecies oriri poſſint.Non ſunt elementa,nec matrices, quî probare poſſetis, tot acedines, dulcedines, ſalſedines, & amaritudines, vnà cum tot ac tam varijs demonſtrationibus & ſignis ex quatuor iſtis enaſci? Verùm conſilia veſtra puerilia ſunt,ac inania.

Docete quid ſit cancer:eſtne Melancolia? ſedes eius hac ratione foret in pectore,vel ſcapulas inter. At ſedes eius eſt origo, quæ quidem locus eſt morbi,quo in loco matrix etiam exiſtit. Quid melancholici foraminis igitur in tibijs eſſe poteſt? ſi cholera ſit hoc ipſum,quid igitur in lupo fuerit? Cancrum hac ratione ſeparamus à lupo,matricem vnam vel duas conſiderantes,& ſub eisdem ſignis manemus. Quid eſt æſtiomenum,quid perſicum? ſuntne conditionis eiusdem aduſtio,vel naturæ? Vnde prouenit hæc aduſtio? an ex humoribus? Hac ratione humor aduritur, & non lignum,aut corpus. Quid hoc eſt quod vritur? eſt minera,non humor. Humor eſt vniuſcuiuſque rei humiditas, indita naturaliter ei, ne ſiccetur. Quid igitur tam admirandi vultis ex humore fingere?

Si progrediantur hæc veſtra conſilia, lupus tandem in ſtomachum tranſmutabitur: poteritis ne vos illi ventrem etiam & anum aſsignare, tum humores in lignum aptare mihi, quod per ſeipſum accendatur? Sic vnuſquiſq́ humor aptabitur, non ex intellectu naturæ, vel eius luce. Non animaduertitis ignem perſicum, aut prunum eſſe reſinam? Omne ſiquidem ardens aut vſtionem recipiens, reſinæ ſubiectum eſt. Docete me rurſus: vnde ſcrophulæ proueniunt,an etiam ex cholera? Quare non igitur totam regionem aufe-

runt?

runt? Eſtne melancolica? Quis illi ſimilem formam indidit? Eſtne phlegma? Quis illi ſex aut octo facit emunctoria? Eſtne ſanguis? vbi venæ, quæ hunc in modum expurgantur? Poſtremò perſicum vlcus futurum eſt. Interrogo vos ergo: poteſtne hoc ex phlegmate, ſanguine, melancholia, vel cholera naſci? Sunt igitur iſta quatuor igne referta pariter omnia? Quî mihi fuerit intelligendum, quòd humores & cutem in calybem tranſmutent? aut qui calybs eò peruenerit? Omnia fingite præter Aetnam, aliàs ad extremum redacti fingetis purgatorium, quod veſtris adaptetis. Verum enimuero quantùm ego vos meis agnoui temporibus, haud miror, tam futilia ſequi conſilia vos, & nugas tam enormes Philoſophiam exiſtimare, Theoricam & Euangelia ſacra fore velle. Poterit vnuſquiſque iudicare, conſiderareque ab his quæ dicta ſunt à me non immeritò, vos minimè fideliter Medicinam exercuiſſe: quôd enormia nimiū hæc mendacia vobis in fundamentum eligeritis, & conſideraſſe nō potuiſtis, cùm cura quæ ſumitur & ſequitur ex eo fundamento ſit mendoſa, radicem eius eſſe mendacium, & eos qui hanc amplectuntur, per eam fore mendaces.

Aſinus quiuis tantam diſcretionem habet, vt eo non redeat loco, in quo ſibi mali ſiniſtriùe quid accidit: quanto vos prudentiores decet fore medicos? vtrum ſapientia conſiſtat in pileolo rubro, vel in auribus, iudicate vos ipſi. Friuola nullaque reſponſio fuerit, Auicennam, aut alium patronum veſtrum dixiſſe, Vlcus eſt incurabile: iuxta ſuam rationem & artem reſponſio dici poteſt; iudicate vos tamen, vtrum vera ſit an falſa. Probate melius, & ſi falſam inueniatis, cur igitur talem non exiſtimatis vt eſt? Honeſtum foret cognoſcere vos, cur Lytargyrio ad curam vlcerum vtimini, cur æquè vehemens ſit, ac ſi camphora foret in perſico, cùm duarum tamen complexionum exiſtant. Et quod maius eſt vitium, de veſtro fundamento deſperare vos neceſſariò in Theorica receptisque veſtris oportere, poſtremò ruſticorum recepta ſuſcipere. Vtinam vos æquè benè chirurgiæ negotium intelligeretis ac ruſtici, putarem id à vobis non ita fœdatum iri veſtris compoſitionibus. Quod ad verum fundamentum attinet, in ſequentibus latius adducetur.

DE QVORVMVIS VLCERVM *originibus in genere.*

CAPVT I.

VT primò de fundamento loquamur vlcerum, ignorandum nō eſt, vlcus aliquod in corpore præter corroſiua nullo modo poſſe fieri: nullum etiam corroſiuū extra genera ſalium reperitur. Inde quæuis vlcera ſuam ex ſalibus originem ducere ſequi neceſſum eſt: non ea via quidem, vt ſal tranſmutetur, melius aut peius reddatur,

vti de

vti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc eſt quod ſciatis,in corpore nil peius reddi, ſed quod malum ibidem exiſtit, à natiuitate ſimul ortum eſſe,ac in temperatura ſic permanſiſſe,vt nulla ſuæ ſubſtantiæ manifeſtatio facta ſit.

Vti iam vlcerum originem ſalia fore dixi, hoc etiam eſt ſcitu maximè neceſſarium, centuplicatam in corpore ſalium exiſtere varietatem, quorum quodque genus peculiare ſuum vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta ſalium exiſtentiam, vlcus peius fit, aut melius alio. Inde ſuam formam, conditionem, & eſſentiam, vt externa ſalia ſumunt. Sal quod limaturæ ferri permiſcetur, peculiarem ſuam ferruginem habet: item ſal vrinæ ſuam, & alumina propriam,&c. Quanquam ferrum vnum & idem exiſtit,nihilominus tranſmutationes quæ per ſalia fiunt haudquaquam ſimiles,quòd in ſalium conditiones tranſeant. Et prout vnum guſtu vehementius eſt alio, quòd à differentia percipitur inter vitriolum, ſal commune, ſal nitrum,& alumen,quodque peculiarem dolorem infert, vti guſtum habet proprium. Hæc de ſalibus.

Non ſecus, imò peius ea quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arſenicalia ſunt, auripigmenta, vſnea petrea, &c. vt iſta pro ſui conditione veneni tumefaciunt, pungunt &c. hic etiam vbi producunt vlcera ſeſe palam faciunt. Horum omnium primum fundamentum eſt, cognoſcere totum corpus in huiuſmodi ſalibus conſtitutum: & quantùm externa mineralia comprehendunt, Microcoſmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt vlcera; non aliàs quàm ſuper ferrum ferrugo, quod proprium ſal conſumit. Sic & cuprum ſuo ſale proprio conuertitur in æris florem, aut viride æris: non ſecus in ſui conſumptionem per ſalia ſua tranſmutatur corpus.

Alia nonnullorum vlcerum origo fit ad hunc modum. Salia quædam ſubtilia ſunt,& liquoroſa, quæ per propriam ſubtilitatem corrumpuntur, eò quòd in alijs liquoribus exiſtunt, aut ſeparantur poſtmodum in hunc modum. Vinum integrum & ſanum videtur, & in eo ſal eius non percipitur,quia dulce bonumque,nec non in ſua ſubſtantia potentiſsimum: ſuo tempore poſt ab eo ſal proprium ſeparatur,ac tartarum producit ad latera vaſis, quod ſal acutiſsimum exiſtit. Pariter in corpore liquor, qui neceſſarius eſt illi, temporis etiam ſucceſſu talem in ſeparationem tranſit: pellis eius eſt vas,cui tartarus adhæret, vt in dolio,cum ſua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum aceſsit,qui ſubſtantia ſua ſeparatur ab eo. Non aliàs in corpore liquoribus accidit, qui centuplicatè variantur, vbi ſimilem in acetoſitatem incidunt, ſtatim adeſt corroſiuum.

Nec eſt quòd miretur quiſpiam ob ſalium in corpore multitudinem,

tudinem, cùm idipſum varietas demonſtret vlcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum exiſtunt. Latiùs notandum ſalia corroſiua iuxta ſeparationis tartari, nec non aceti proceſſum à vino ſimiliter vlcerum originem eſſe, quum in ſuam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout vnum diutiùs altero vinum cõſeruatur, & acutius exiſtit, in corpore ſalia haud abſimilem differentiam habent. Quînam in corpore poſſet aliquid exiſtere, quod præter corroſiuum vlcus forare poſſet? aut corroſiuum eſſe poteſt, quod ſal non ſit? Quam ob cauſam igitur medicus ab hoc fundamẽto recedere vellet, tum ab originibus veris vlcerum? & id quod ipſamet natura dedit, in quo poſita ſunt etiam omnia, non erit conſiderandum, ſecundum eius tenorem ac ordinem? & in his peculiares nugæ, quas effutit Auicenna cum adhærentibus ei, forent obſeruandæ?

Inſpicito naturam ſuis in proprietatibus conditionibúsue, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videq́ diligenter, quàm varia ſalia naſcantur ex eo, prout communia, tum alumina, vitriola, &c. Pariter elementum Terræ, qui mirum in modum ſua ſalia producat in pipere, zingibire, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin & noſtoch ſubticeam. Item in quot fines ſalia tendant, & quàm varias operationes ſub finem demonſtrent. Ad hæc etiam conſidera, corpus in ſe conditionem elementorum habere, tum etiam ipſummet elementa fore, nõ ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut ſiccitatis. Hæc dicta putato, quòd aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa.

Aſpice quînam generetur aurum, quod non niſi fructus eſt elementi ſui: aliud aſpice, nempe ſmaragdos, qui ſui ſunt etiam elementi fructus, vt horum incorruptibiles nonnulli, & alij magis. Vbi tales in corpore fructus generantur, quis non iudicabit illud ad vitam longam & ſanam? Contrà, cùm ex elementis ferrum etiam conflu-at, quod ſua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes: ſi corporis elementum ſimilem fructum etiam producit, quis hominem eiuſmodi ſanum iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elementum in ſeipſo bonum atq; malum producit, abſq; damno ſui ipſius (hoc Anatomiæ quidem ordine cauſante) ſic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt vides accidere ſæpius, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco minimè fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligito: nam prout illæ ſeſe patefaciunt, & morbi ſequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum expromito, quum inueſtigare poteris, vt

quum

quum ſeparatio metallorum ſuos flores emittere cupit, etiam ſcire poteris, quum ſimilia prodeunt vlcera. Nõ aliàs enim atq; ſe palam faciunt illa, per ſeparationem, & morbi ſeſe pariter manifeſtant. Quæ quidem ſeparatio niſi fieret, nulla neq; bona neq; mala metalla prodirent in lucem. Sic etiam in corpore niſi fieret ſeparatio, nulla ſanitas, neq; morbus vllus accideret. Cùm igitur in ſeparationem ordinata ſunt omnia, primum hoc fundamentum eſt, vt ſeparatio cognoſcatur à medico. Qua ratione homo ſit elementum, & quatuor elementorum in ſe conditionem habeat, intelligendum, non iuxta complexiones, quæ quidem elementum nullum effficiunt, at inde quæ naſcuntur mineralia, præbent elementum. Sic & homo etiam elementum exiſtit, ac ſua ſanitas & infirmitas mineralia ſunt: item corpus ex quo productio ſit, eſt Matrix, & ſemen iſtius eſt id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de ſemine licet hîc taceam, quòd philoſophicum potius quàm medicum exiſtat. Quanquam Ariſtotelica lyra, tum artiſtarum ſiſtulæ viles, talia minimè canant, propterea non eſt quo moueatur medicus: nam ipſa natura demonſtrat, vbi ſemen hoc lateat: quid ſit Matrix, & quid poſtmodum ex iſtis duobus enaſcatur.

In cuius ſiquidẽ diſtinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquę ſuum in aqua corpus habet, ac ſua mineralia producit in aliud elementum, id eſt, in terram. Similiter elementum Terræ producit mineralia ſua in aliud elementum, videlicet in aërem. Non aliàs elementum corporale ſua mineralia producit in elementum aliud, ſic vt quod ex elemento aquæ prouenit, exiſtit in phyſico elemẽto corporeo: tum quod ex eo latius naſcitur, in lucem erumpit. Cùm igitur vlcera ſint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus eſt mineralium: accidit vt vno loco reperiantur aluminoſa, vitriolata quidem in alio, ſalia ſimiliter in tertio, quarto verò nihil, &c. ſic etiam in corpore. Sunt homines omnes corpus morborũ vnum, & inter nos omnes genus omne mineralium diuiſum eſt, æqua repartitione. Inde ſequitur in vno ſolum homine minimè, ſed repartitum, vt quotquot homines exiſtunt, partitiones totidem ſint, & iuxta venas & meatus eiuſmodi hominem concernentes, ſanitas eius aut infirmitas erit. Ad hęc, è libro de generationibus rerum naturalium inſtrueris latiùs.

DE CVIVSVIS VLCERIS ORIGINE peculiari. CAPVT II.

SCribendi fuit penes Antiquos hic vſus, vt vlcera pro maiori parte vocauerint Apoſtemata: ſed errore factum, & intellectus ſui defectu. Quare non eſt quòd quiſpiam curet, ſi quando vocem in poſterum Apoſtema quodpiam vlcus: eius rei cauſa declarabitur,

vbi de apoſtematibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla foramina dicta ſunt, quæ quidem ego vocaui Syrones. Multa nodos vocaui damna, quæ veteres apoſtemata ſcripſerunt & vlcera fore, non ex eo fundamēto, ſed ex abuſu potiùs. Licet in poſterum etiam antiquorum ego nominibus vnà cum meis vtar, cauſam hanc eſſe putes, quia vetera vobis aut alijs nomina ſunt notiora. Non quòd ea defendere velim, aut eorum ſignificata curem, vel declarationes, quas vnà cum textu prorſum reijcio. Quæ latina ſunt nomina, & à Latinis deprompta, illa manent: in his origo morbi ferè ſemper includitur, aut ex cura, vel à ſimilitudine quadam, vel accidentali morbo ſuo deducta. Apud veteres tamen nomina cum ſuis morbis valde parum conueniunt, quo fit etiam, vt hactenus plus errorum inde quàm boni ſurrexerit.

DE NOLI ME TANGERE, VEL ALIAS *lentigine praua, vel ferrugine.*

CAPVT III.

PRimum eſt quòd in hoc morbo notes, alibi quàm in facie non produci, quia ferrugo eſt ex ſale Calebino, quæ prorumpit per vel trans cutem, & poſtmodum introrſum rodit ex martiali natura carnem ferream, è ſeptem vnam vſq; ad radicem alterius carnis. Ad hæc tibi ſummè foret vtile, genera carnium iuxta metalla kakimias, margazitas, vitriolata, &c. cognoſcere, quibus ineſt, locumq; proprium habet omne quod hunc inficit, eiq; nocet.

Vlceris huius productionis tale ſignum habetur. Locus martialis ad cutem ſal ſuum expellit, cruſtas & ſciſſuras, vnà cum bullis & puſtulis producit. Statim atq; hoc apparet, adeſt ſalis iſtius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corroſiuam naturam, vt huiuſmodi cruſtas abedat, ſub naſo fodiat, poſt ad maxillas, ſuper & ſubtus labia, naſi cartilagines, maxillas, in palatum vſque, diſtenditur in latum, ad aures, oculos, & frontem. Et niſi remedium adhibeatur, ſumit incrementum, ac ad oris interiora tendit ea corrodens, vt fame pereundum ſit. Ad cerebrum vergit intrinſecus, capitis oſſa rodit, ac piam cerebri matrem, ſubitaneamq; pòſt mortem infert. Item oculos & auriculas foraminibus circum excauat, & euellit.

Quod iam de lentigine praua dictum eſt, alia pariter ſimilium vlcerum genera faciunt alijs locis corporis: at alia via demonſtrationeq;, modo formaq; tamen ſimilibus. Origo materiaq; morbos huiuſmodi producens, in Anatomia ſimilis exiſtit ſali vitrioli colcotharino, iuxta Martis conditionem. Quapropter notandum atque ſciendum, ſtatim atq; ſal iſtud colcotharinum, alàs quàm ipſius Martis regiones arripit, ſignum adeſſe mortis.

DE CANCRO.

CAPVT IIII.

PRout colcotharis eſt conditio circum ſe rodere, ac abedere quũ ab eo ſeparatum fuerit, à quo temperatur, ac tum pro ſitũ ſuo corporis aliqua parte ſuam tyrannidem exercere: non ſecus colcotharinum ſal acutum eſt materia producens cancrum, ſub hac differentia videlicet, viris ex hemorrhoidalibus fluxionibus: fœminis autẽ ex menſtrualibus. Ex his colliges cancri ſitus & loca, non alibi fore poſſe, quàm vbi fluxus eiuſmodi ſibi centrum faciunt. Nec alio ſeſe loco ponere poſſunt, quàm ex hæmorrhoidibus inter ſcapulas, & ex menſtrualibus ad pectus.

Quum eiuſmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda ſigna veniunt. Primò ſal colcotharinum ſeparatur, & mirum in modum prorumpit in lucem, vt quandoq; in verrucæ duræ ſimilitudinem, aliquando cruſtarum inſtar: quocunq; modo ſit, vbi fuerit apertũ: ſi verruca dura ſit, ſal corroſiuum hoc exedit carnẽ, & fœtore quod reliquum eſt, replet: ſi cruſtæ, has abedit etiam, & foramen apertum efficit, in latum protenditur, & ex corroſiuorum conditione, circũ ſe rodit omnia cum calore maximò: ex quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo ſucceſſu tamen, ſummum dolorem adfert, gelu, caloremq;, ſali colcotharino præter ſitum aſsimulatur in lentigine praua ſuas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum ſal colchotarinum hoc in regiones cordis penetrat, non aliâs quàm lentigo praua cerebrum inuadit, & vt iſta mortem inducit.

Notandum etiam, fluxus menſtruales acutiſsima ſalia continere. Quare ſi corroſiui ſalis in matrice fieret huiuſmodi ſeparatio, vt à menſtruo ſeiungeretur: cancrum vt ſuprà dictum, & prauam lentiginem ibidem oriri poſſe dubitandum non eſt, ſummo cum periculo, quòd vix aut parum cognoſci valeat. Eſt etiam in huius modi ſale, realgaris quidam concurſus, qui quidem in ſale Calebino minimè fit: quo lentigine praua cancer iſte periculoſior eſt eo loco iudicandus.

DE GANGRENA.

CAPVT V.

PAri modo quum ſal vitriolatum acutum ſeparatur ad alium corporis locum, quàm ſuprà dictum eſt, vt ad pedes, brachia, vel alias partes. alia ratione duobus prænarratis vlceribus comparandum venit, excepto ſolo; quòd huic alumen plumoſum admixtum ſit. Eius in carne materia ſita eſt, & liquor exiſtit illius, in quo eſt, ac mercurialis morbus. Et quamuis alios etiam locos arripiat, eius occaſio ſalia vitriolata ſunt, quæ totum perfundunt corpus.

Quum in aliquo membro ſeparatio contingit, vt ſal vitriolatum cum alumine plumoſo, inciperet carnem & cutem corrodere,

primò rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium instar apparent, in carnosis partibus, at super ossa rubedo maior: & non aliâs quàm cancer & lentigo praua primùm incipiunt circum se rodere: sic istud etiam, peculiaribus cum doloribus, vstionibus & punctionibus, ob salis plumosi concurrentiam. Item prout est corrosiui conditio, quæ de salibus acutis prouenit, circum se rodit in altum, ac inter cutem & carnes, cauitates facit: vbi cùm se receperit, humiditate sua per quàm acuta, quoduis excauat, ossaq; prorsum exedit, vt eis colorem adimat, & neruos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, sensum tactus adimit, mirum in modũ exulcerat, postremò totius in corporis virulentam infectionem terminatur.

Sunt & alia salia, quæ solùm in latum circum se rodunt, & locum sui centri positionisq; retinent: quibus quum aliud sal admiscetur, siue ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. iuxta mixturam hanc dolores maiores concipiunt, & ab eiusmodi proprietate rubedinem, corrosionem, & tumorum conditionem. Quapropter notandum, vlcera quotquot similia sunt, & in corpore hunc ad modũ apparent, siue lentigines prauæ, siue cancri, vel gangrenæ fuerint, vna sub cura tria comprehendi posse cum illis, quæ sibi similia sunt apparentibus signis. Poteris etiam tribus vnicum assignare nomẽ, aut vnumquodq; per se relinquere. Non est inter hæc alia differentia, locorum, & liquoris ex quo profluunt. Hoc etiam conclusum volo: qualecunq; fuerit vlcus in corpore, superius aut inferius, originem hac via ducere suam, ex vitriolatis, vnà cum salium speciebus admixtis.

Quînam possent ex quatuor humoribus ista procedere? quæ si procedere dicantur ex eis, quare Melancholicus humor aut Cholericus, &c. iuxta situm loci corrodit, & non alibi? vnde conditionem istam accipiunt in latum? & excepto solùm eo locô, in quo pauciores habentur humores, operantur? Si dixeris eo meatu acquirere, purgariq; prauum quod existit. Dic igitur quando fluere cesset? aut instrue me, num bonum vnà cum prauo non effluat? Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum verè demonstrare, quare hoc vel alio loco simile vel aliud vlcus existat, cur istud ab alio sic differat, ista sine Anatomia elementa probare minimè potestis: nam corporis oportet regiones vobis vt proponatis. Et quũ eas repartiemini, reperietis quî mineralia suam originem ducunt, et quid ex eis procedere locis valeat: modò cognoueritis, quænam salia corrosiua quiuis producere loci queant. Nam prout exempla superius data docent, videlicet regionem vnam alia continere mineralia, quàm altera, iuxta Solis differentiam in earum productis: hoc ipsum etiam in corpore non aliâs reperitur. Item postquam salium naturam

turam omnium probè cognoueritis,& quæ sit eorum operatio:tantundem in Microcosmo similiter inuenietis. Quid vos ergo dicere mouit,vlcerum formas tam varias ex quatuor humoribus procedere,quos tribuitis naturæ? Est etiam quod sciatis,vlcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiã repurgetur: sed non aliâs intelligenda veniunt, quàm vbi foramen tuis corrodentibus,vel trappanantibus sanum in os inducis:quàm diu rodens in foramine fuerit,nulla sanatio poteſt adeſſe: talis eſt ſalis corroſio ſuis locis,& in propria ſua natura ſemper, donec adfuerit. Iam de aluminoſis vlceribus dicendum, quorum conditio ſolùm eſt in profundum exedere. Hæc ſuam ducunt originem ex aluminum generibus,& quot alumina,tot etiam eorum ſunt vlcera. Quum à ſuo corpore ſal hoc ſeparatur, quod ſibi datum erat, & illud amittit, mox inde ſuum in corroſiuũ tranſit,carnesq́ (prout omnis corroſiui ſalis eſt conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hunc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides,quod non etiam aliquid boni contineat, exemplum ab aranea, quæ ſummum venenum eſt, è contra ſummum arcanum in febribus chronicis.Item vinum creticum, optimum, & ſupremum vinum,è contra tamẽ in ſe maximè præ cæteris corroſiuum acetum habet, quod merum eſt alumen. Vt ex ordine cõſtat naturæ,bonum & malum ſemper vnum arcanum efficiunt, & venenum æquè ac balſamum, acidum æquè ac dulce fore debent in corpore: nam in iſto colores & ſapores omnes exiſtunt,ac ſimilia quæq;. Prout in Saturno tres colores videtis latere,ſcilicet,rubeum, flauum, & album: tamen in ſeipſo non eſt color aliquis horum,in ipſo nihil ominus exiſtunt. In ferro ſimiliter colores, puniceus, rubeus, & niger latent:ferrum in ſeipſo non eſt colorum iſtorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo iam intelligite, non aliâs ac per ſeparationem huiuſmodi colores manifeſtantur,ſalia pariter in ſeparatione cognoſcuntur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flauus eius in flauedinem ſeparationum viribus,ſic etiam alumen,& ſal in vlceribus. Quòd ſi mirari te contingat, quînam alumen aut ſal, &c. ſic in corporibus exiſtere poſſet:conſidera,quînam acetum ſit in vino, vt minimè percipiatur.Latius in cupro latet vitriolum,& ipſummet cuprum eſt vitriolum, & in ſeparatione tale nec non idem ſit. Nota ſuper his in forma ſeparationem exiſtere, fieriq́, non in ſpecie. Vna ſeparatio cupri tranſit in ſal Veneris,quod longè corroſiuius eſt vitriolo, ſitq́ue ſeparatione formæ,non ſpeciei. Per formæ ſeparationem concludentes iſta relinquemus.

Vlterius quum ſimile quid per ſeparationem oritur, iuxta ſeparationem eſt corroſiuum: alius dolor exiſtit, & foramen aliud. Differentiam inter alumen & æris viride conſpice, crudum & adu-

ſtum inter, quàm diſsimilium conditionum exiſtant: ſic & foraminum aut vlcerum eſt conditio (tamen in profundum tendunt omnia) tum eorum malitia, hoc eſt, quum peiora ſunt quàm ſalium ſit conditio, conſiderandum eſt, id à concurrentibus mixtionibus fieri, quæ magnitudinis multitudinisq; ſunt vlcerum vel foraminum cauſæ. Sic Lupus, Eryſipela, profunda æſtiomena, Fiſtulæ, Scrophulæ, nec non id genus ſimilia naſcuntur, quibus veteres admirandanomina dedêre multa, quod quidē valdè minori poterat exequi.

Lupi talis eſt origo. Si corporis aliquo loco fieret ſeparatio, præſertim carnoſis in partibus, quòd iſtæ ſint eiuſmodi foraminibus obnoxiæ (nam ſuper tibias, vel in ſiccis locis corroſiua non ita poſſunt ac in alijs operari) lupusq; foret: hunc aliud nil exiſtere ſcito, quàm ſal Mercuriale, hoc eſt, Alumen: ex Mercurio namq; ſal hoc procedit aluminoſum, quod pari modo quo vitriolum à corpore ſalis, à Mercurio ſeparatur, nec non alumina quæq;. Inde ſequitur hunc ſui centri locum eſſe, quo generatur, & manifeſtum ſe facit: quamuis hepati perperam aſcribitur, quòd morbus atteſtatur per ſeipſum. Huic ſi quid ex alijs membris afflueret, aliud nihil quā ſeparationis reſolutio eiuſdem ſalis, & eſt in externis partibus corporis. Aluminis igitur conditio eſt, vt quum ſeparatur, ſuam in carne petulantiam exerceat, hanc putrefaciat & exedat, alijs proprietatibus quàm de præcedentibus dixerim. Qua de cauſa quum in vlcus hoc impoſita fuerit alia caro, peroptimeq; ligata, miſcetur alumen iſtud alienę carni, quam etiam edit, viua tantiſper in ſua quiete relicta. Permanentis etiam & fixæ conditionis eſt, circumferentiā ſuam indurat, ac ſi muniret aggeribus, ne quid alienum ſubintret, præter ſuum reſolutum, quod vrit abſq; requie: durat annos circiter quinquaginta, ſuo loco manet, circum ſe latius non rodit, quàm regio ſua continet. Si morbus acutus, vt Antrax vel carbunculus acceſſerit, tum primùm ſuam proprietatem amittit, mitisq; redditur, in ſignum tamen mortis.

Fiſtularum origo pariformiter exurgit, vt quum alumina ſimul vnà cum nutrimentis aliquo loco reſoluuntur. Hæ ſuum locū incluſum appetunt, hoc eſt, putrefaciunt, & non corrodunt: eſtq; dulce quoddam alumen earum. In lacertis primùm oriuntur, etiam in iuncturis arterias inter, aut ligamenta. Poſtquam occultam eiuſmodi putrefactionem fecerint, aut in latum extenderint, ſpiraculū ſibimet parant non alia de cauſa, quàm ad reſpirationem. Ob debilitatem iſtius aluminis corrodi cutis nequit. Poſſunt etiam ex omnibus vlceribus & vulneribus naſci, ratione quam de vulnerarijs fiſtulis prius enarrauimus.

Huius generis alia multa foramina fiunt in corpore, quæ minora ſunt extrinſecus, quàm intrinſecus, Iſtorum eſt conditio, dolores

lores non inferre,sed prout aluminis dulcis est natura semper humiditatem emittere, vel in aquam est resolui, sic & fistularum conditio spumam,aquam,& saniem eijcere. Vbi tamen glaciei non fuerit alumen,aut eius acuitas mortificata: nam per istud fistula cauernosum vlcus efficeret. Cùm fistula perseuerat in exaltatione sua,manet quousque morbus ad eam alius accedat: nam ex fistulis mors nulla producitur.

Latiùs in alumine considerandum, id quod plumosum vocatur sæpius manifestari, de quo mirabiles admodum conditiones oriuntur,vt scrophulæ,formicæ, & id genus alia, quæ producuntur ex alumine plumoso: quum separatur, tria, quatuor, quinque, vel plura cen:ra facit,vsq; in centū vel ducenta,hunc in modum. Quoties gutta separatur,toties ea cogulatur, & hac duritie circum se corrodit in foraminis productionem: & vbi multæ guttæ resoluuntur,multa foramina pariter fiunt, nodi, glandésue, donec incidant. Quandoque mitigatur per aluminis dulcis accessionem, vt sua foramina dolores non ita vehementes inferunt, ac per se: nonnunquam ab arsenico malitiam suam adauctam habet, qua peius efficitur,quàm aliàs existeret. Quicquid sit,ignorandum non est eius fore conditionem,vt multa foramina corrodat, primò bullas vel pustulas emittendo: postmodum vbi satis corroserit, vnaquæq; foramen suum adfert. Huiusmodi plumosi conditio quum incipit oriri,duplici via manifestatur: priore nodis ac duris glandibus præmissis, ex quibus fiunt scrophulæ, nec non id genus vlcera multa, quæ sub scrophulis omnia comprehendenda sunt. Posteriore,pruritibus & vstionibus primùm aggreditur, ex quibus non adeo magna vel profunda fiunt vlcera,sed peiora satis & acutiora, iuxta mixtionis incidentiam, sese multò minúsue manifestare possunt. Notandum insuper,fœtorem, profunditatem, vermes, & similia quæ occurrunt in similibus,occasione carnis fieri,quæ conditionis illius existit, vt istorum facilè generationem admittat. In carne vermes quandoq; nascuntur, quandoque putrefactio nimiam in resolutionem tendit,vt in fœtorem transeat: quæ tamen omnia curam non concernunt. Pariter si cum Gangrena quod vlcus appareat, causam esse putandum est,quia bonum atq; malum accidentia sua recipiunt.

Sal etiam vrinæ varia producit vlcera,per vrinæ viam omnia, prout in cambuca,similibusq;. Sal istud vnà cum vrina simul ,vt acetum cum vino bibitur,effluere debet. Quum tamen in separationem transit, inde mox centrum sequitur, post eruptio manifestatioq; foraminis,quod pro conditione sui salis formam habet. Simili processu cognoscuntur salia hæc omnia, quæ ex salino vero corpore profluunt,quæq; plura sunt, sub fundamento comprehensa tamen omnia,prout ipsa cambuca continet.

DE CONDITIONIBVS, ESSENTIIS, & proprietatibus vlcerum.

CAPVT VI.

SCiendum etiam de coloribus qui videntur vlceribus accidere, ſolùm ex ſalibus, è quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas. Vbicunq; ſal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum ſalis, colores fiunt manifeſti: ſic etiam ex forma varia curantur, idq; iuxta ſpecies. Criſtallum in angulos cudit aliud nihil, quàm ſui ſalis proprietas: quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius eſt ſui ſalis cauſa: ſal aliud in Saphyro, quàm in Granato: ſimiliter aluminis eſt alia forma, quàm in vitriolo: ſalis communis formæ variæ ſunt, vna quidem aquea, cotis inſtar alia, granulata quædam, &c. Sic & vlcera corporis apparent, longum vnum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod ſalium ſuorum vt cuiuſq; quæq; proprietas efficit.

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, vt arbor nulla ſit alteri ſimilis, herbæ ſemina quoq; ſimiliter: hoc in elemento terræ. In elemento aqua lapis nullus alteri ſimilis etiam exiſtit: quæq; proprietas manet in ſeipſa, prout ſuum ſal ordinat: ſic etiam in homine proprietas.

Libenter autem à medicinæ Sophiſtis audirem, vbi colorum origines forent, ac formarum. An in Melancholia, vel Phlegmate reſpondeant: hoc mihi demonſtrent in metallorum, lapidum, & arborum generationibus. Nam vnum & idem eſt, quod formam dat hominibus, & quod elementis. Vnde prodeunt huc humores? vnde ſuam originem ducunt? poteſtis ipſi vos conſiderare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbum introducere poſſe: nam hoc loco ſeparantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si fortè putatis vni foramini quemcumq; clauum adaptare, latius in mea Phyſica librorum paragraphorum documentum accipere poteritis, quàm hoc loco, qui chirurgiæ tantum exiſtit.

His paucis origines, materias, & cauſas ex quibus vlcera quæuis oriuntur, abundè ſatis à me declarata fore volo. Quamquam vlcera plurima, variæq; formæ poſſunt ex ſalium diuerſis conditionibus oriri: cùm tamen cura eorum minimè requiret, manere volumus. Summa cura fuerit in iſtis neceſſitas, id à fundamento probè curam intelligere.

DE CVRIS ET SANATIONIBVS patentium vlcerum.

CAPVT VII.

CVra ſanatioq; patentium vlcerum in Balſamo ſolùm conſiſtit, quòd eo corporis loco ſimile Balſamum deficiat. verbi gratia.

Corpus

Corpus in ſe Balſamum continet, quod à putrefactione conſeruat quicquid in illo continetur, vbi tamen eorum aliquid à corpore ſeparatum fuerit, huic balſamo non ſubeſt amplius. Inde ſequitur medicamentum in corporis natura latiùs eſſe quærendum.

Balſamum quo ſanari debent vlcera, conſiſtit in exterioribus elementis, & eſt id quod alia genera defendit à putrefactione. Meritò dici poteſt igitur, quòd ſit Mumia corporis exterioris elementorum, hoc eſt, fructuum eorundem. Quamuis etiam Mumia ſit, cùm tamen ab vno in aliud corpus applicatur, Balſamum eſt. Nam quod ex vno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, eſt Mumia tranſmutata ſub nomine Balſami comprehenſa. Vt ſciatur tamen vbi lateat Balſamum, in vnoquoq; naturaliter compoſito fore minimè dubitandum eſt.

Huius extractio Balſami fit in ſeparatione, ſic vt hoc ipſum quod ſuſtentatur à Balſamo, ſumatur. Iam ad hæc animaduerte, Balſamum exiſtere, præter liquorem Mercurialem. Vnde ſequitur in Mercurio ſanationem omnem contineri. Similis & potentiſsimus in Thereniabin, & Noſtoch, item in aquæ mineralibus, terræq; fructibus Mercurius habetur. Ex eo colligi poteſt, Antimonium excellentiſsimum vlcerum exhibere medicamentum, cum huiuſmodi liquoris Mercurij plus in ſe continet, quàm aliæ quæuis Margazitæ, Kakimiæ, & cætera ſimilia. Solùm ex eo curam & ſanationem ſuam recipit aurum, quòd ſupremum arcanum & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea quæ per elementum aquæ producuntur, minimè reperiri poteſt. Similiter eorum quæ terra profert, nullum excellentius arcanum ſanationis habet, quàm liquor Mercurialis ex Reàlgare Cheiri. Sic de cæteris.

Ad vniuſcuiuſq; liquoris Mercurialis cognitionem, animaduerte, quum in huiusmodi liquorem metalla tranſmutantur, vt pro parte crocus Martis exiſtit, ex alia flos Veneris, & pro ſua parte ſpiritus Iouis: non tamen eo prorſum adductus: quum ſeparatio vera facta fuerit, iuxta ſui recepti vel proceſſus potius tenorem vnuſquiſque liquor Mercurialis huiuſmodi potentiſsimè curat vlcera.

Plurima deſcribuntur ad vlcera balſama, iuxta mineralia quatuor elementorum, in emplaſtrorum formam aliqua, nonnulla puluerum, aquarum, oleorum, &c. quocunq; modo fiant, eiuſdem curę ſanationiſq; balſama ſunt. Quamuis apud veteres varia ſunt recepta, nec non ordinationes cum regiminibus, quæ hucadducere minimè volo, cùm naturæ prorſus contraria ſint in vlcerum curis, ad hoc, tam inepte poſita ſunt, adminiſtrataq;, tum prẹter neceſsitatem omnem regiminibus onuſta, naturæ potius inimicis quàm acceptis, minimè conſideratu neceſſaria, tamq; varia, quæ penes antiquos ſcripta reperiuntur, quibus quidem ſeipſos, nec non alios miſerè ſe-

ferè ſe-

ferè ſeduxerunt,ac ægros perdiderunt.

Quapropter latius de Balſami curis & natura notandum,hoc ipſum fore,quod ſeparatum adimit, & abſtergit, corpusq; reſtituit in huiuſmodi naturam & conditionem, vt proprium eius balſamũ rurſus in priſtinum locum antea corruptum redeat.

Primò quod ad Balſamum attinet ex auro productum,ad hũc modum elicitur, vt aurum hoc abſq; ſpiritu ſalis omni, tum realgare vel ſimilibus,in puluerem, oleum, aquam, aut huius generis tale quid adducatur: quo nedum in auro, verum etiam in quouis ei ſimili corpore per tranſmutationem fieri debet. Nam abſque ſimili tranſmutatione,minera nulla ſuas operationes adimplere poteſt, vt in ſe continet ac habet à natura, licet aliquam ſimilitudinem exhibeat,ex fundamento vero non procedit. Eius extractionis proceſſus eſt, vt aurum per Thereniabin crudum in ſuccum reducatur abſq; deſtillatione quauis. Nam per deſtillationem ſal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via qua cunq; reducendum eſt in puluerem. Receptum eius hoc eſto,quod ſequitur.

Accipe Auri laminati drachmam, Olei de pino drachmas quatuor. Pone ſimul in digeſtionem ſeptimanis quatuor: poſtmodum oleum ablue, manebit in fundo puluis. Hunc vnà cum Thereniabin crudo poteris adminiſtrare. Vel alio modo ſic facito.

Recipe foliorũ auri drachmam, Olei Maſticis drachmas ſex. Digerantur per menſem. Poſtea ſeparabis ab oleo, ſicut prius,& affundes alchol vini,digeri permittes octo diebus,poſtmodum abſtrahatur è balneo Mariæ.Hoc oleo quidem vtere. Si dicant alij medici,hoc medicamentum nimis fore pretioſum,aut ſubtilius æquo, loquetur eorum inſcitia. Nam leuius,minusq; medico decipere volenti, vel ægris imponere, ſatisfacere poterit. Qui ſanare verò cupit, morbos quoq; ritè pellendi ſuſcipit onus, tantum accipiet pro ſuo medicamento,quod compenſare ſumptus valeat.

Ex ferro ſimiliter habetur balſamum ad hunc modum, ſcilicet vt cum aceto deſtillato reuerberetur in crocum,à quo poſtmodum octies aut nouies eleuetur ſal armoniacum, & inde poſt in oleum redigatur optimè dulcificatum. Horum vſus,auri videlicet ac ferri ſit, vt illud qualibet ſeptimana ter vlceribus patentibus imponatur, ferrum verò ſingulis duodenis horis ſemel.

Pariter in cupro ſimile Balſamum exiſtit, quum in vitriolum rurſus conuertitur, & hoc in aquam, eiusq; poſtea colcothar in rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria vlcera,ſicut cancer,lupus, fiſtula, vel ſimilia corrodentia quæq; foramina fuerint.

Etiam ex plumbo poterit haberi ſpiritus iſte,ſi per acetum de-

ſtilla-

tum ex cineribus eius extrahatur. Quæ dulcedo poſtquam in oleũ venerit,nedum vlcerum patentium ,verùm etiam apoſtematum & vulnerum admirandum eſt remedium.

Similiter ex Argento viuo , quum in oleum conuertitur, auri balſamo comparandum venit:& vbi congelatum poſtmodum fuerit à colcothare,poſtea cum aqua Parthenionis adminiſtratum,omnia quotquot ſunt excellit balſama. Et in crocum verſum , aut præparatum in florem , vlceribus eiſmodi ſummam curam exhibet. Si medici,qui medicam hactenus exercuerunt artem,tales forent,quales fore prę ſe ferunt,metallorumq́ proprietates cognoſcerent,in fabrorum officinis metallarijs meliorem fore medicinam , quàm in pharmacopolijs Francfurdianis perciperent. At ipſi credunt, quò longinquius habent negotium , eò ſapientiorem ſub rubeo pileo ſtultum exiſtimari.

Præſtantiſsimum etiam ad vlcera patentia remedium adferũt ipſa realgarida,prædictis non immeritò comparandum. Arſenicũ enim quodcunque patens vlcus , cuiuſuis etiam conditionis fuerit, validiſsimè ſanandi ſufficiens vires habet , hoc ſuo proceſſu tamen, vt ſibi venenum quod habet , auferatur ad hũc modum. Fixandum eſt per ſal vrinæ , demum in oleum per ſeipſum conuertitur, quoduis vlcus patens perſanandi potentiſsimum.

Hac via cum Antimonio feceris idem ,vbi hoc in pultes aqua vitrioli decoxeris,et poſtmodum ab eo ſal armoniacum eleuaueris, colato,& inuenies rubeum obſcurum colore, liquorem & ſpiſſum, earundem vt antè dicta virium,

Nec eſt quòd mireris,vlcera curari ſanariq́ ſimplicibus huiuſmodi , quòd natura per ſeipſam has virtutes compoſuerit, ac dederit mineralibus,vt auro circiter ſexaginta,cupro viginti,realgari triginta,&c. Quapropter ego meritò recepta prorſus inualida reijcio, quæ poſuere medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati ſunt ſuis cõpoſitionibus integram reddere naturam , interim non conſiderarunt iſtam per ſeipſam eſſe compoſitricem , nec ſciuerunt locum in quo pharmacopola naturæ moratur,imò naturam contempſerunt, & iſtius medicamentis meliora ſe putarunt æneis capſulis includere poſſe,quàm arcana ſint naturalia.

Salium etiam vires ad vlcera patentia maximæ virtutis exiſtunt,quum alumina ſuis priuantur corroſiuis, abſque ſtipticæ ſuæ conditionis corruptione, ſic vt ab alumine liquor ſumatur, non tamen à calcinatione. Contra capiatur à vitriolo ſuum oleum , & liquor nullus:à ſale color puniceus,alio ſemoto. Quis præparationis eorum ſit proceſſus,optimè ſatisq́ notum. Vſus tamen , vt cum eis procedatur,eſt vt ipſæ thermæ continent. Quandoquidem ex ſalibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigi-

da ca-

da caleſcit in balnea, quæ patentia quæuis vlcera curare, ſanareq́ poſſunt.

Quæ ſuprà poſita ſunt, elementum concernunt aquæ: iam latius quînam elementi Balſama terræ veniant in vſum ad ſanationē vlcerum audite. Primò notandum eſt Mumiam terræ balſamum exhibere, quum ad eundem ſalis vrinæ modum in alcali reducitur. Poſtmodum omne quod ex terra naſcitur, Mumiam latius præbet. Gradus eius melior omnino redditur, vbi ſimul iſta fuerint in mixtionem adducta, de qua poſtmodum extracta Mumia ſit.

At vera balſama quæ latent in arboribus, & pro parte ſeſe patefaciunt, prout gummi non ſunt hoc loco pro balſamis habenda. Sed quod Botin & Iuniperus exhibet, partim in vlceribus aliquid poteſt, in vno quàm in alio magis tamen: aliquando frondes, alias fructus excellunt alia. Cùm tamen in particularem vſum adduci debeant, eorum hîc ego præparationis meminiſſe nolo: quòd vlcerum curationis & ſanationis in eo fundamentum conſiſtat, vt generale balſamum fiat, quod omnia curet. Non eſt vtiq́ cætera quæuis inter producta naturaliter, arbores, aut herbas, aliquod Parthenioni ſimile, quum liquores eius in modum extrahuntur, vt ſua virtus Mercurialis maneat, cum adminiſtratione ſui vera: hac via potens euadit chirurgus in fiſtulas, vlcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunque modo vel forma fuerint. Et non aliàs ac moſcus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. His ego Balſamis terræ Mumiæ, compoſitionis eiuſdem & Parthenionis, omnium terrenorum balſamorum vires concluſiſſe volo.

Pari modo quod elementum aëris in ſuo Thereniabin exhibet, liquoſa Thereniabin exiſtit, ſupremi balſami. Sed pro tenore ſuæ conditionis, & elementi proprietate, ſeparari debet à ſua humiditate, per additionem Parthenionis: nō aliàs & Noſtoch. Cùm tamen iſta non ſint in vſu, repertu ſatis difficilia. Quapropter in præcedentibus curas admodum potentes poſui.

Tandem vt ad vſus ordinem deueniamus, & vnicuiq́ morbo ſuum peculiare medicamentum aſsignemus, vt vtriuſq́ ſpecies Anatomiæ demonſtrant, prout in praua tentigine, excepta practica tamen antea data, curam eius accipe, notaq́ diligenter. Principiò mortifica materiam, poſtea mundifica, deinceps cura ſanaq́. Mortificationem etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitatem vel aſperitatem habeant: nam iſtis fieri non poteſt, vt rectè cura ſuccedat, quantùm ipſe morbus expetit: ſimiliter in alijs vlceribus. Mundificatio fieri debet ſub emplaſtro curatiuo, ſic vt ligatione quauis eius materia ſumatur, quantúm hac vice docebitur. Cura talis erit, vt maturam efficiat vlcus, attrahat immunditiam,

tiam, vtq; natura ſanare valeat: quod niſi fiat, nulla ſanitas venit expectanda. Mortificatio neceſſaria eſt ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, vt ſucceſſu temporis, quod mortificatũ eſt, auferat: cura verò facit in defenſionem.

In praua Tentigine, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta ſunt.

Accipe Realgaris ſublimati ℥ 1. coquatur in aceto duabus horis, & quum exſiccatum fuerit, adde huic olei Maioranæ ℥ 3. ſimul commiſceto. Hoc vnguẽto ligabis vlcus ad extenſionem ſui, quàm tenuiſsimè poteſt, & repetitis vicibus extrinſecus inunges oleo, ne ſiccetur. Maneat ità diebus duobus cum ſuis noctibus. Tandem incipiet ſaniem & aquam emittere, quo ſigno percepto, hoc emplaſtrum ſuperponito, maneatq; tantiſper, donec nulla ſanies effluat amplius, aut alia fluxio.

Mundificatio.

Recipe picis naualis vnam libram, Viſci pini & abietis ana lib. ſs. Viſci locuſtarum è larice. lib. ſs. Picis larignæ ℥ 3. liquefiant omnia ſimul cum ſui omnium ceræ medietate, ac olei quantûm ſatis fore videbitur, vt formam acquirat emplaſtri. Quod iſtud non extraxerit, alia quæcq; nequibunt. His peractis curam agredere.

Cape Ceræ, Picis communis, ana lib. ſs. Ariſtologiæ rotundæ ℥ 3. Mumiæ ℥ 2. Antimonij triti ℥ 4. ſs. Fiat emplaſtrum, & eo manè veſperiq; ligabis, iuxta conſuetudinem.

Aliud emplaſtrum.

Accipe reſinæ abietis lib. ſs. Viſci conſolidæ ℥ 3. Succi chelidoniæ quantum ſufficit, inde fiat emplaſtrum. Notato Maximam huius artem & curam in vnguento primo ſitam, & in altero ſcilicet emplaſtro fluxus extractionis.

In Eryſipela cura communis eſto hæc.

Primò cape glutinis aquatici ℥ 3. deſtilletur in aquam, cui fimum inijce mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pultes vtcumq; ſpiſſas euadant, quibus adde camphuræ ℥ 1. ſs. fiat vnguentum, quo tibias ligato ſingulis ternis diebus ſemel, tribus ſeptimanis continuis. Poſtmodum vlcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundum ſeruando, vel aqua ſalſa: ſic fiet vt æquè ſanetur ac ſi medicamentum ſuperpoſitum foret. Nam conditio talis eſt huius medicamenti, vt ſeptimanis tribus poſtmodum operetur.

Ad Cancrum.

Poſtquam gluten aquaticum in aquam reduxeris, huic tantundem adde colcotharis, & ad iſtorum ſingula pondo libramûe, floris æris ℥ 1. ſs. adde: ſimul commiſce, primoq; ſuper vlcus pone, putrefietq;, ſuper illud permitte, quod plerunq; fieri die quarto ſolet. Poſtmodum emplaſtrum appone mundificatiuum, quod in ten

tigine praua descriptum est. Et vbi totam immunditiem extraxerit, puluerem hunc super sperge. Recipe pulueris ex succo chelidoniæ, Parthenionis, Centaureæ ana ℥ ß. Mumiæ ℥ 1. sub istis pulueribus manè vesperiq; ligatum vlcus hoc optimè persanatur.

Ad Lupum.

Accipe Realgaris christallini ℥ 1. Olei ardentis ℥ 2. Cerussæ drachmas duas: fiat vnguentum, quod circum lupum apponatur, vt vlcus non intret. Ligationes innoua singulis duodenis horis semel in sextum aut septimum diem. Postmodum aufer hanc ligationem postremam, & abstine tandem ab ea, tantisperq; relinquatur vlcus, donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto, lauetur manè vesperiq; hac aqua, sequentiq; ligetur sub emplastro, iuxta communem vsum. Recipe aquæ gluginis, Rosarum ana ℥ 6. Parthenionis ℥. 5.

Aliud emplastrum.

Accipe olei lini lib. ß. Viridis æris ℥ 3. Ceræ tantùm vt istius posterioris, coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelij colati ℥ 2. adde, ligaq; iuxta morem, ordinis quoq; tenorem.

Ad Fistulas.

Recipe aquæ de cornibus cerui lib. 1. Centaureæ, Consolidæ aureæ ana ℥ 3. Parthenionis ℥ 4 ß. His impone Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana ℥ 1. Huius optimè commoti singulis vicibus, manè vesperiq; bibatur coclear vnum, & mox inde vini coclearia tria. His potiunculis mundificatur internè fistula, per seq; sanatur, absq; medicamento latiùs externeq; posito. Si tamen aliquid superponere velis, hoc sit emplastrum.

Accipe de gummi quatuor, ℥ 2. Ceræ lib. 1. coquantur simul, & injce visci botini ℥ 3. fiat emplastrum.

Ad Gangrenam.

Eodem vtere medicamento, quo ad prauam tentiginem, etiã ad vlcera corrodentia, excepto quòd additionem hanc facias, vt curatiuis emplastris ad lib. 1. Scãmoneæ ℥. ß. adijcias, cui peculiaris ad corrodentiam virtus inest vlcerum curam.

Ad vlcera putrida cauernosa.

Primò croci, Hermodactylorum accipe grana 6. Olei nucis grana 4. Permisce, ac in quinq; partes diuide: quarum vnam singulis noctibus administrabis. Postmodum sequens emplastrum super totum crus pro damni latitudine, vel extensione ligato.

Recipe ceræ abietis albi lib. 1. Visci de Botin lib. 2. Resinæ communis lib. 1. ß. Liquefiant omnia simul, & eis adde nucum olei lib. 3. Minij, Litargirij, Lapidis calaminaris ana lib. ß. Tutiæ ℥ 1. Carabis ℥ 3. terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum. Et postquam satis coctum fuerit, adde calcis corticum ouorum ℥ vij. ß. & in ma-

in magdaliones agitato. Huius emplaſtrum ſuper damnum duobus relinque diebus atq; noctibus, & amoto pòſt, recens aliud ſuperpo nito, repetendo ter proceſſum hunc. Eò crus influxionem peruenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorq; reſidet, ac ſedatur dolor, & hoc deinde curatur vnguento:

Recipe butyri non cocti lib. 1. Terebinthinæ lotæ lib. ſs. Succi Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ 3. Ceruſſæ ℥ 1. dracmasq; 2. Ceræ quantum ad incorporationem ſatis fuerit.

Ad Scrophulas.

Accipe vini ardētis ℥ 5. à colcothare & fimo mineralium ſua extrahas alcalia. Deinceps eius ardentis vini ſume ℥ ſs. Aquæ roſarum ℥ 2. aquæ chelidoniæ ℥ 3. Intinge fila, quibus madidis vlcerũ foramina mane veſperiq; repleto, donec ſanētur vltra medietatem: poſtea ſub vnguento quod ſuprà datum eſt ad vlcera cauernoſa ligato. Pari modo ſi Gangrenæ his innaſcerentur, amoueri poſſunt, vel ſi fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem via formicæ cu rantur, eſſeræ, circumrodentiaq; foramina.

Recepta plurima reperiuntur alia: quid ad rem? cùm eis melior chirurgus minimè reddatur, niſi tritus & expertus in illis fiat. Recepta iam quæ ſatis fore poſſent, ſcripſi, diligentiam latius adhibeat medicus chirurgusq;, vt eorum conditiones & proprietates intelligant, & cum eis indies progredi valeant. Optimum hoc loco habendum artificium, ea probè tenere ac intelligere, quæ quicunq; nouerit, opus non erit iſti multos libros voluere. Vnicum ſiquidē ex æquo notum receptum plus prodeſt, & maioris eſt momenti, quàm tot ac tam copioſas monaſteriorum bibliothecas perlegiſſe, ac inter millena folia vix medium intellexiſſe. Alia quæ penes alios Doctores ſcripta ſunt, paſsimq; multorum manibus volutantur, quò magis nota fuerint, eò maiores inde naſcantur errores, & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea quæ natura dedit remedia, ſolum in longis receptis eſſe conſideranda.

Sunt & alia medicamenta quædam, quorum hactenus mentionem adhuc nullam feci, chirurgorum excogitata nequitijs, loculis ſuis quàm ægris vtiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo ſub henrico (prout vocant) alumine quidem aliqui, vna pars arſenico, pleriq; ſale armoniaco, ex quibus lixiuium parant, panniculos, ac alia potius hiſtrionum opera, quàm proborum chirurgorum. Viuentibus corroſiuis vlcera ſanare præſumunt, quibus omnino deprauant cum eo damna quæ tandem occurrunt, amouere nequeunt, nec euitare. Nihil prorſus emplaſtrorum aut vnguentorum ha bent, quod bonum in finem tendeat. Gloriari iactabundeq; ſeipſos extollere, potiſsimum eorum eſt magiſterium, imponere, mentiriq; ſuum optimum vnguentum. Huiuſmodi prauis medicamentis

vtuntur medici nequam,& chirurgi plurimi,cùm vno loco residentes,tum campiuagi circulatores. At istorum nemo finem perfectũ attingit, imò potius eo tempore, quo de fine bono sperandum esset,per idem foramen quo se vaccæ conferunt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt: nedum priuati medici, verùm etiam altius intitulati, huiusmodi nequitijs ac imposturis, alere se minimè verentur. Quanquam eorum id etiam exigit necessitas, cùm in libris suis nihil extiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædam:itaq; studuerint, vt quæstum indies nouum dolo fraudeq; facere possent, quod eorum est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia,confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem eis concedat,vt volunt imposturis vti, cùm istas Auicenna Galenus,&c.scripserint,hac de causa bene se habere debent omnia.

Hæc non admiror,cùm in medicina maior impostura sit,à sanctorum vicarijs vsitata, qui quidem vlcera patentia quæ natura parit ex defectibus,in diui Ioannis pœnitentiam, & in S. Kiriaci vindictam alij, vel in ignem S. Antonij transmutant, & similia: missas legere cōmittendas iniungunt,orationes,& ieiunia,Sancti manum supra fontis aquam olefacere,nec non isti perquàm humiliter offerre, perpetuum ei seruitium addicere, polliceriq;, singulis annis iuxta facultates protendere manum, in societatem inscribi;Sanctum quotannis inuisere,num adhuc viuat,an celebrari sibi nuptias velit, vxoremq; ducere. Similes nequitias tam auidè spirituales amplectuntur aliqui, sanctosq; fingunt medicos, & pharmacopœas ex aquis sibi faciunt. Cur mihi displiceat,ratio hæc est(vt intelligi facilè potest)si medicos eos fore decet, qui talia committunt, boni, veri, probiq; fiant medici potius,quàm his trufis maculatos fore cupiant ac onustos.Quòd verò sanctos excusem, & eiusmodi vicarium sanctum adpellem: hac de causa factum, quod aliquando medicinam tantillum norit ,vt ex chelidonia cum aqua facere decoctionem,ex quercinis folijs, & similibus alijs (de his plura quàm par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & vlcera posibile est ex aliqua parte. Sed vt imposturis suis faciant satis, honorem Sanctis attribuunt, ac manus suas lauant, æquè ac Pilatus innocentes. Interim ego valde maius taceo,quòd reuelatione dignius foret,vtpote multis magicis operationibus eos vti, quibus aliqua sua complēt opera.Nisi Theophrastus in eo xenodochio decubuisset,mentitum esse nebulonibus istis ipsum toties quoties oporteret. Hæc & similia producit hominum auaritia, progressum dat ac defensionem.item fritellam infernalem erga suos superiores.

Experimenta quædam ad hæc plurimùm vtilia, tum ad præueniendum accidentibus, doloribus, ac deprauationibus vlcerum dete-

detegere,docereq́ volo.Non ea conditione vel opinione tamen,vt perditis medicis,qui fraudibus &impoſturis aſſueti ſunt,inſtructionem ad ſuis nequitijs faciendum ſatis, dare cupiam, ſed quòd ipſis minimè celare queam:nam ſi velim ægris impartiri,cogor & illis exponere. Hoc me contrà ſolatur, nebulonibus id prodeſſe parùm, quo nituntur ad nequitiam vti.

Experimentum ex aloepatico ſumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Thereniabin deſtillabis, quod Balſamum optimo iure vocare potes,quo curantur cancrena,cauernoſa vlcera, pātentiaq́ : hæc illi pecuniarij perditi, perdentesq́ medici S. Ioannis pœnitentiam vocant atq; vindictam. Quot homines fraudaſtis vos nominibus ſacris, patres memorandi,ſcilicet. Verùm neceſsitate ferrum perfringitur: eò vos adducunt concubinæ veſtræ cum ſpurijs.

Aliud experimentum, penes hos & pretioſos medicos habetur ad hunc modum.

Accipe Salis armoniaci ℥ 3. Salis communis ℥ ſs. ponātur in aquam,& bulliant. Poſtmodum adde gummi atramentarij ℥ 3. vt ſimul omnia liqueſcant,& in duritiem excoquantur. Huius ad fabę quantitatem in aquæ menſura particulam inijce. Laua tandem,vlcera quæuis hac aqua mundantur,fiunt recentiſsima,nec non ad ſanationem diſponuntur. O quoties fons veſter hac via temperatus extitit:ſat ſcio vos intelligere me.

Aliud experimentum ad vlcera cauernoſa.

Aperiantur venæ tres ad pedes exiſtentes. Poſtmodum coque Thereniabin crudum cum aloepatico, hac decoctione lauentur vlcera. Vidi quondam Diabolorum coniuratorem, qui ſacris multis exorciſmis curabat vlcera, nihilominus vtebatur medicamentis etiam. Hominibus perſuadebat ex tybijs Diabolum ſe pepuliſſe,tandem ſuperponebat ſal benedictum, vt in eas non rediret amplius. Hac via Medicina ſuo priuata fuit honore, quo diabolus ornatus extitit.

Aliud Experimentum.

Accipe Parthenionem,& Conſolidam auream, ſimul contuſas vlceri ſuperponito, maneantq́ tribus horis, abijciantur poſtea, lauetur vlcus foliorum quercinorum aqua: ſic periculoſa vulnera ſanari poſſunt. Plurimi ſanctorum quos dixi,hoc aluerunt opere ſe.

Aliud experimentum.

Accipe Chelidoniæ ſucci lib. 1. Aloepatici ℥ 2. Mumiæ ℥ 1. Viridis æris drachmam 1. Aluminis vſti ℥ 2. Terantur omnia ſubtiliſsimè quæ terenda ſunt, & ſimul cum ſucco digerantur in calore per dies octo. Poſtmodum vlcera pannis eo madidis ligentur. Plurimi Doctores aluerunt ſe medicamēto hoc, aliâs per Auicennam è medicis mendici facti fuiſſent.

Aliud experimentum.

Accipe Quercinorum foliorum aquæ lib. 2. Olibani ℥ 1. Viſci ex ſerpentina ℥ 3. Liquoris Mumiæ ʒ 6. ſimul omnia miſceto. Medicamentum iſtud plurimis doctoribus emit veſtem nouam, & laceram quam eis dederat Hippocrates ad ſepes dumetaq; ſuſpenderunt.

Aliud experimentum.

Accipe viridis æris ℥ ſs. Aluminis vſti ℥ 2. Henrici rubei quē vocant, vel colcotharis ʒ 6. Terebinthinæ deſtillatæ lib. 1. Miſce ſimul, & vlcera perline. Melius medicamentum hoc eſt, quàm prolixa Galeni ſcripta ſint.

Aliud experimentum.

Accipe olei ardentis lib. 1. ſs. Conſolidæ aureæ, Parthenionis ana manipulum 1. Hoc experimentum innumeros Monſpelianos Doctores perditos, atq; decoctos releuauit, qui lachrymis conquerebantur de rubeo pileolo, ſuisq; libris, quòd eos in ſummam paupertatem delabi ſiuerant, eis hac de cauſa poſtmodum inimici facti.

Aliud experimentum.

Accipe argenti viui mortificati ℥ ſs. Ceruſſæ ℥ 2. Euphorbij ℥. 2. Saxifragiæ, Litargirij, Sandalorum ana ʒ 1. Axungiæ porci ruſſi quantum ſufficit. Plurimi Iudæi cum ſuis nobilibus hoc aluêre ſe, per fas & nefas etiam, &c.

Experimentorum huiuſmodi plura ſunt, verùm ego maiora docui: quæ fuerint alia non detinebuntur à ſuis authoribus. Etſi quæ plura forent ad hæc vtilia, libro de Liquoribus, id eſt, de Puſtulis à me ponentur.

CONCLVSIO.

Poſtquam origines & curas vlcerum deſcripſi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinam aut chirurgiam exercere cupiunt, vt breue hoc fundamentum originum & curarum huiuſmodi benè conſiderent, ac addiſcant. Potuiſſet quidem vnumquodq; receptum augeri vigecuplo demonſtrationibus, & origines latioribus verbis: verùm in medicina ſcriptio longa minimè locum habet, imò potius breuis & ſententioſa, praua recepta magnis prædita viribus à quouis medico deſideranda, conſiderandaq; veniunt. Quò longior deſcriptio fuerit, eò minor intelligentia: quantoq; receptum prolixius aut copioſius, tantò minus habet virium & virtutum. Quapropter vnuſquiſq; medicus ex minimis maxima debet elicere: natura ſiquidem tantis à Deo virtutibus donata eſt, vt Tymus in agris abundè ſatis cognoſci nequeat, quantò minus ea quæ Tymo longè maiora ſunt? Quare decentius eſt vnicam in horto fundatè cognoſcere quantumcumq; prauam herbam, quàm vniuerſa perluſtrare prata, & eorum quæ continent nullam prorſus ha-

bere

bere noticiam. Si quifpiam hortus calendulis tantùm floribus repletus eſſet, vel aliis, vnius cognitio folùm eſt neceſſaria, quòd omnes patefaciat. Quid opus eſt igitur medico fingula cognoſcere, quę ſub vna ſpecie ſunt indiuidua, ſi probè cognitum vnum habeat? Quapropter ego fundamentum iſtud in hunc modum concludo, prout extrahendum eſt, ex omnibus tamen balſamum vnum, quam quam ex plurimis oritur locis, vt ſeminibus, radicibus, &c. caniſtro nihilominus cariophilis pleno floribus comparãdum venit, in quo ſimilem & vnicum odorem de ſe præbent omnes.

Verùm enimuerò pauci medicorum quos tetigi, quibus etiã conculcaui caudam, boni conſulent: non ea quidem indignatione, quod ars in lucem veniat, ſed quòd eorum nequitia cum impoſturis palam fiat hominibus. Nemo ſe permittat ab his ſeduci, cùm ex eis fundati nihil, nec veri quicquam, ex libris eorum prouenitat, quo ſubuentum ægris iri quoquo modo poſsit: at ſolùm fortunæ coguntur, & ambiguo caſui ſuam artem committere miſeri.

FINIS LIBRI SECVNDI CHIRVRGIÆ minoris, vel Bertheoneæ.

ARGVMENTVM IN TERTIVM LIBRVM CHIRVRGIÆ MINORIS, aut Bertheoneæ D. Doctoris Theoph. Paracelſi.

HOC libro tertiò ſanitatis & infirmitatis arbor comprehenditur, & quæ inter ſanitatem & ęgritudinem ferentia: tum qua via conueniant externa mineralia cum internis, quid elementa ſuæ meſsis & autumni temporis & horæ præbeant, & quinam iſta meſsis tempora, ſint apoſtematum origines: item quo modo formaúe ſeſe patefaciant in proceſſu conditiones & proprietates vniuſcuiuſque apoſtematis, vnà cum eius morbo.

Diuiſio libri tertij Chirurgiæ minoris, vel Bertheoneæ.

Principiò ponitur præfatio quædam arborum ambarum ſanitatis & infirmitatis, & qua via pręparat artifex ægritudines & bonam valetudinem: quod exordium eſt vniuſcuiuſque morbi.

Secundò: quinam tẽmpora morborum procedant, & qua ratione generentur apoſtemata.

Tertiò, quæ cauſæ ſint eorum.

Quartò, qualem proceſſum, & ſigna quiuis morbus iſtorum peculiariter habeat.

Quintò curæ ponuntur eorum ſingulæ.

PRÆFATIO IN VTRAMQVE SANITATIS ET INFIRMITATIS ARBOREM tertij libri Chirurgiæ minoris Theophraſti Paracelſi.

PRiuſquam apoſtematum origines declaremus, quęnam ſunt arbores morborum & ſanitatis cognitu maximè neceſſarium fore duco. Harum duæ ſunt: vna fructus profert ſanitatis: altera verò morborum. Ad hunc modum intelligendum, videlicet prout pyra generaliter in vna conſiderantur arbore, nihilominus variæ pyrorum ſpecies, quodq́ ſanum, bonum, & æquum in eſſentia ſua, prout pyrum decet. Similiter variæ ſpongiarum ſpecies exiſtunt, at vna generalis arbor ex qua naſcuntur.

Prout etiam in exterioribus elementis arbores fructus ſuos ædunt, ſic & in homine. Et non aliâs quàm ex radice varia naſcuntur arborum genera, & quælibet arbor cum diuerſis ſpeciebus fructuum, quarum omnium numerus æquat centenaria multa. Non aliâs in homine variæ ſanitatis & morborum conditiones occurrunt. Vnum fore morbum, aut vnam occaſionem omnium, falſum eſt, & vnam fore ſanitatem: at hoc modo bene quot ſpecies, tot ſanitates.

Errorem penes veteres medicos notato, qui ſcripturis minimis contenti, ſimpliciter eis fidem adhibent: quò fit, vt ſæpe ſanitatem fore morbum iudicent, non conſiderantes album æquè ſanum ac rubeum eſſe, nigrum pariter aut fuſcum. Eius rei cauſam puta, quòd gradum in ſanitate ac in ipſa natura & in infirmitate cognoſcant æqualiter, id eſt, nec vnum nec alterum. Quînam fit hoc? eò ſcilicet, quia naturæ cognoſcere lucem vnquam, neq; proprietates eius didicerint: item ignorant excellentes, admirandas, & varias in ſua natura cõditiones, tam in malum, quàm in bonum. Propter ignorantiam veræ philoſophicæ naturæ, mirum non eſt Auicennam ita vilem & ignaram Scholam inſtituiſſe. Quandoquidem ſuę ſectę nullus, nec aliorum ſuæ farinæ hactenus emerſit, qui primum naturæ gradum cognouerit. Imò nec eorum Patroni maiorem eis notitiam huius, at minorem habent, etſi baiularint aquam vtrinq; ſtipite hucuſq; (Deus nouerit ipſe) maximo cum errore, cæcitate, ignorantiaq́.

Antea diximus tam variam in homine ſanationem exiſtere, tamq́ perfectam in ſeipſa, vt præ alia nulla laudanda veniat, præter ſolam pulchritudinem: vnus rubeum albo pulchrius exiſtimat, hoc pallido magis laudat: in eſſentia viribuſq; naturæ tamen, omnia gra

dus vnus ſanitatis exiſtunt. Notato quæſo quàm inſcitè penes veteres, color non adeo gratus aſpectu, vel imbecillitas conditionum vt morbi reputati ſunt. Non conſiderarunt iſti naturam in gradibus & ornamento pulchritudinis admirandam. In auro viginti quatuor gradus exiſtunt: in argento mollities triginta duæ: ſex & quadraginta durities in ferro: decem & octo fluxibilitates in plumbo, malleationes duodecim in cupro: tres & octuaginta proprietates aut rami ſunt in mercurio.

Pariter in auro viginti quatuor colores exiſtere poſſunt, & infimus omnium vel maximè pallidus æquè diu durat ac ſupremus & pulcherrimus: in argento mollities triginta duæ non impediunt, quin vnumquodq; ſit argentum prout aliud: ſic de cæteris. Variæ ſimiliter in homine ſanitates exiſtunt, & maximè pallidus omnium, æquè ſanus & pulcherrimus. Pariformiter in Smaragdo mutationes decem & nouem exiſtũt: ſeptem & octuaginta colores in ſaphyro: centum & triginta duo ſplendores in carbunculo: decem conditiones in carneolo: nouem in corallis viſcoſitates. Et quotquot producit natura ſimilia corpora, vnumquodq; verum eſt vt alterum, & æquè ſanum ac alterum, ad id cui deputatum eſt.

Inde ſequitur hominis arbores fore cognoſcendas in ſua ſanitate, pro generum varietate mineralium, & vniuſcuiuſq; ſuis in ſpeciebus: non aliàs & homo. Falſò loquitur ergo medicus, qui pallidum colorem iudicat eſſe malum, aut rubeum fore bonum, cùm iſta gradum ſanitatis minimè concernant. Poſſum igitur huiuſmodi medicos meritò contemnere, qui conditiones hominum ex quatuor complexionibus, quas natura minimè demonſtrat, nec etiam habet, cognoſci volunt. Iſtæ ſiquidem ex naturæ fructibus noſci res omnes debent: nam ab exteriorum demonſtrationibus, interiora nota fieri neceſſum eſt. Ex iſtis etiam colligi poteſt error Aſtronomiæ, quæ complexiones Solis & Lunæ deſcribit, interim obliuiſcuntur conditionum auri vel argenti, Anthos vel Antherę, Thereniabin & Kakimiæ. Quapropter iſtorum interpretationes & iudicia quæ ſequuntur ex eis, demonſtrationes contrariæ naturæ ſunt, & contra naturam.

Vt in homine ſanitas cognoſcatur, primò ſciendum eſt medico, ſtomachum vltra centum, imò plus mille conditiones habere, ſic vt ſi mille varij ſimul aſtarent homines, quorum quiſq; peculiarem ſuam digeſtionem haberet, nullaq; ſimilis alteri foret, at vna melior, aut alia peior: eſt nihilominus vniuſcuiuſque ſtomachus illi cuius eſt ſanus: & quamuis non æquè bene digerat ac optimus, cõparatur coloribus vt ſuprà. Non aliàs ac ſaphyrus maximè pallidus ad maximè coloratum comparatus ſe habet, hoc loco pariter vnus ſtomachus ad alium. Inde regimen ſubſequitur, non ratione morbi

vel

vel infirmitatis ſtomachi,ſed ad iſtius conſeruationem ſanitatis. Sic etiam in epate ſunt centum variæ ſanitates: vnuſquiſq; hominum vnam habet. Inde fit vt æqualiter vnus cum altero bibere non valeat,& vnus alio magis ſitiat. Quod omne quidem ex iſta ſanitatum oritur varietate, nec eſt quòd eorum aliquod infirmitatibus aut formis adnumeretur.

In toto corpore ſimilis eſt vnicuiq; ſuæ parti conditio peculiariter ordinata: quæ conditiones, vt illæ quæ graduum æquè ſunt innumerabiles. Videmus in exemplum vnum altero ſemper fortiorem, & quoties natura fortiorem producit, peculiaris toties adeſt ſanitas. Quare qui pondo quinquaginta ſolùm eleuare poteſt, ęquè defenſiuus exiſtit ac ille qui tria centenaria. Similis cognitio ſanitatis ex natura ſumitur, vt ſciatur, vtrum ex ſanitate iuxta ſuum gradum proueniat,aut ex infirmitate ſua:nam quoties vna ſanitas, contrà toties infirmitas reperitur. Veterum igitur medicorum eorum deſcriptio falſa eſt, huiuſmodi ſanitates in temperamentis ponentium: quandoquidem per iſtius arboris conditionem oritur etiam arbor morborum,quæ mors eſt.

Cùm igitur mors ſit radix peculiaris,ex qua naſcuntur omnes morbi ac infirmitates, eſtq; penes alteram, vtpote ſanam etiam arbor in tot ac tam varias ſpecies diuiſa, quot altera, ſanitatis videlicet. Hæc terminum ſuum arripit,non aliàs quàm in conflictu quopiam,in quo per lanceam vnus moritur,alius per tormentarium iaculum. Quot externę res homini ſanitatem adimunt,tot modis iſta radix in eundem vt inuadat, irruit. Ex ſimili depromuntur variæ ſpecies apoſtematum. Nota deinceps, vires mineralium penes ea quæ dicta ſunt, & quid per eas ad ſanitatem illa conferant.

QVINAM TEMPORA MORBORVM ADueniant,& qua via generentur apoſtemata.

CAPVT I.

Declaratis prius omnium cauſis morborum, à quibus apoſtemata potiſsimam ſuam deducunt originem, iam de ſuis temporibus aliquot exempla notato primùm. Arbor ſuos quotannis fructus profert. Item in ſingulos meſsis annos redit: nonnulla tertio: quarto plus minus alia ſuum autumnum exhibent anno. Sed omne quod ex tempore naſcitur elementi terræ, determinatum annuum tempus habet.

Non ſecus aliquot morbi præciſum annorum ſuum tempus obſeruant, qui quidem ex elementi ſui proprietate ſunt inclinati. Sunt & alĳ ſimiliter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunq; ab iſta producuntur, vnum fructum proferunt ſępe, nullum amplius, quandoq; in metallis: alia quædam tertium. In

crudis

crudis lapidibus vnum à prima materia quidem vsq; ad vltimam, tunc eorum est autumnus. Non aliàs aliqui morbi semel influxi, nunquam iterum percipiuntur.

Elementum ignis pro suis temporibus suum fructum exhibet, quæ varia sunt: carbo quoties vnus, toties peculiaris fluxus tem pestiuus vnus, tardus alius, determinatis & non, tẽporibus. Vt sępe contingere solet, ex elemento ignis produci ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quiq; centum annos antè postq; nunquam auditus est: item quandoq; sex, octo, nouem, decem terminis, breuius aut longius grando cecidit, aliáue tempestas orta est, aliquando fulgure cum frigore vel calore.

Vt & alia prædicta, sic & aër exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus: iam decidunt Thereniabin, iam Manna, lac iam candidum, &c. quandoq; semel à decem annis, aliquando semel tantùm, quandoq; quater, quinquies, sexies, plus minusúe.

Prout elementis in suis fructibus simile tempus datum est, eisq; præfixum, sic & apostematibus magis quàm aliis morbis quò ad sua tempora: quædam præcisis, indeterminatis alia temporibus erumpunt, cuius incertus cursus in elementis existens, & hominibus ignotus, causam præbet.

Itidem in corpore morbi quidam iuxta elementum terræ cursum accipiunt, vt pruritus & scabies, & secundum tempus determinatum, vti fructus terræ nascuntur: nonnulli iuxta cursum elementi aquæ, prout gutta, paralysis, &c. quidam iuxta certum cursum ignis elementi, prout Pleuresis: aliqui secundum elementum aëris, vt febres: alii per transuersum contra certos cursus omnes, vt apostemata, quæ suum tempus iuxta venti similitudinem accipiunt, estq; vniuscuiusq; nota & ignota maturatio.

Quæ sit apostematum causa.

Sequitur inde causa, quòd apostemata nonnulla quandoq; iuxta cursum elementi terræ procedunt, vti communia: quædam secundum elementum aquæ, prout carbunculi: pleraq; secundum elementum aëris, vt zephyrus, &c. nonnulla iuxta elementum ignis, vt bonarum pustularum genera quædam: & alia per transuersum penetrãt, vt Pestis: & est similis in corpore cursus, qualis extra procellæ sunt, æstates calidæ, frigidæq; hyemes.

Quare quum enormes huiusmodi cursus eueniunt, causam alicuius morbi grauissimi præbent, & corpori mirabiles contrarietates. Nam tunc fit coniunctio cursuum in suis proprietatibus, vt nondum inter se diuiserint hæreditatem, quæ data fuit illis à natura, tanquam ab vnico patre. Non est itaq; de certo determinatoq; tempore loquendum apostematum, neq; per naturam à medicis, nec ab Astronomis cognoscendum. Cùm talia suis in cursibus oc-

culta nimiũ existant, vt apud nos philosophia nulla valeat perscrutari. Quapropter comparanda non sunt aliquibus morbis, qui iuxta naturam certò suum cursum habent. Potest nihilominus aliqua ex parte medicus inuestigare iuxta conditionem & consuetudinem regionis, prout ventus aliquis eo loco magis quàm alio flare cõsuetus: non est tamen huiusmodi cognitio tam certa, vt per iuramentum affirmari debeat.

Materialis causa verò prouenit ex tempore, quum realgaricus ille cursus oritur ex arbore de radice morborum proueniente, quo tempore pariter morbi similes oriuntur, vt artifex ille præparauit. Non secus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, iuxta suos cursus & negotia sibi conuenientia, & occurrentia: sic & ille realgar fabricat, ad negotium quod illum concernit eo tempore.

Ad hæc scito medicum simili cursui fabroq; non minori periculo, nec aliàs opponi, quàm tormento bellico thorax calybeus. Et vt in certa natura contra suum artificem, ęquè medicus contra morbos existit. Verùm vti prudẽtia quid in externis in bonum potest, sic & ea nonnunquam in illis resistere, iuxta morbum vniuscuiusq;, vt etiam in suis conditionibus occurrit.

Ad huiusmodi causas de mineralibus non immeritò scripsi, quod etiam ipsa Philosophia requirit. Quandoquidem ille medicus, qui naturam elementorum extrinsecus non cognouit, multò minus ad intrinseca fuerit aptus. Origines & causas vtiq; de mineralibus accipere debet, quæ si non docuerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout is qui suas ad patibulum aures reliquerat: vt eorum omnium communis vsus est.

DE PROCESSIBVS ET SIGNIS
cuiusq; particulariter morbi.
CAPVT II.

Eius processus ac ordo primùm est, vt quũ in suum transire morbum cupit, illud quod mespila tempus ækakimiam, simili modo realgar maturescere facit: & vti fuerint eo tempore fructus varij, tot etiam apostematum varietates oriuntur.

Quare quoduis apostema per se cognosci peculiariter debet, ex quo realgare proueniat, & quod sit huius initium. Eius processus & signa, quodlibet præ alio cognoscendi sequuntur. Nec est quod nomina siue Græca siue Latina, Hebraica sint vel Arabica, vos moueant: signa siquidem atq; processus morborum proprietates & conditiones exhibent. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at à suis conditionibus cognosci debent, ac inde post ex conditionibus nomina sumi, prout sequitur.

DE

DE ANTHRACE.

CAPVT III.

ANthrax eſt apoſtema, quod ex Realgare Mercurij generatur, & in radice venarum earũdem oritur, poſtea ſibi facit exitum, ſuo centro nihilominus in radice manente. Inde ſequitur vnamquamq; venam huiuſmodi minerale realgar continere. Quare quot venæ tot Anthraces, vt Anthrax ſaluatellæ, Anthrax mediane, cephaliæ, &c. Vbi primùm in apoſtemata tranſire cupit, cum calore frigoreq; ſumit exordium. Nam quiuis morbus venarum ex iſto fluxu, corpus concutit ſemel tantùm, poſtea ſe recipit in emunctorium: rubeam ponit vomicam, quandoq; nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet, ſomnum aufert, & ſi dormire contingat, grauia ſomnia plurimùm inducit, phreneſim, &c. Quandoq; nullibi dolor percipitur, quàm in apoſtematis loco. Quum termino proximum fuerit, apoſtemata duo producit: vnum in radice, alterum in locuſtis, & nonnunquam externus diſparet Anthrax, indeq; ſequitur mors.

De Hydrophorbia.

Hydrophorbia eſt apoſtema ſeparatum à ſale trium primorũ, eſtq; demonſtratio quædam vnius naturæ lepræ, & eſt rubeum ſal narcoticum, vtcumq; leproſum. Quum id à ſe natura pellit, in puſtulam tranſmutatur ad modum fellis, vel bullarum à cantharidibus excitatarum, tranſparentium inſtar aquæ, nec non vt ſpeculum ſplendentium, &c. Alia quæ concurrunt in hyrophorbia, ſunt in hoc morbo, ſed lepram attingit, ab hac diuiſa, quòd Hydrophorbia producat apoſtema, Lepra verò tranſit in morbum vniuerſalẽ.

De Panaricio, ſeu Verme.

Origo Panaricij, aut vermis, eſt in carnis locuſtis, vt digitis manuum, pedúmue, materiæ quidem illius ex qua naſcuntur vngues. Tranſmutatur in duos exitus, vt in vermem, ratione putrefactionis, & in apoſtema radicale, cauſa loci. Ab exordio ſui centrum inuiſibile ponit, & poſtea tumorem ardentem concipit, cum puncturis maximis: locuſtarum enim dolores Anthracis doloribus perſimiles exiſtunt, ſed non mortales. Terminatur eo nempe, quòd vnguem atq; digitum exedit, conſumptaq; locuſta ceſſat.

De Ranula.

Ranula eſt apoſtema quoddam ex omnibus venis quæ ſub lingua ſunt accumulatum, ex radice linguæ ſumens originem: quare tam latè ac lingua fuerit, extenditur: eſtq; ſal reſolutum eiuſdem ſanguinis, ex debilibus venis tantùm. Quandoquidem in ætate prouectis huiuſmodi reſolutio minimè fieri poteſt. Signum eius eſt, ſub lingua tumor glaucus, quantò iunioribus, tantò maior exurgens, aſper, & quandoq; niger. Terminatur aliquando cum oris pu

trefactione, vel in saniem erumpit: quandoq; per naturam absumitur, & est ea materia, de qua balbuties oritur.

De Nacta.

Nacta est apostema, quod mulieribus ad vbera contingit: oritur quum fluxus menstrualis immaturè lacti commiscetur, & illud in suo vase quo continetur separat: hęc separatio generat acedinem, quæ postmodum intumescit in carne, corrodit, & edit foramina. Lac omne quod separatur in vberibus, asperũ fit serum lactis, quòd corrosiuam recipit in se conditionem, ex fluxu de matre proueniente. Quare similia foraminibus quod ad curam annumerantur vberum apostemata.

De Vndimia.

Vndimia quidem oritur ex conditione carnis, & est sal resolutum, à sano separatum hoc loco, in quo centrum suum ponit. Et quia sal est dulce, producit apostema, quod nõ aperitur. Sed quum premitur, humectatur, prout aliquis tumor qui foueas à compressione relinquit. Quare signum eius est, dum intumescit apostema, quod nullum dolorem infert, ac in chronicum tempus transiret: item compresione foueas relinqueret, Vndimiam fore dicito. Postremò terminatur eo, quòd foramen ponat, ex quo fit cauernosum vlcus.

De Sephiro.

Sephirus est apostema quoduis, qũod cum duritie terminatur, & est fluxus ex sicco sale productus, in maturationem transire minimè potest, at in sua duritie semper manet atq; tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & sanationem à resolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia est apostema, quod ex omnibus venis quæ ab inferioribus partibus sursum, aut à superioribus deorsum ad collum in centrum concurrunt, & est apostemati carbunculo simile. Terminatur in cura solùm, in eo quod concernit locus ipse requirit. Ab eo loco producitur in quo nascitur, & centrum est ibidem vbi apostema. Protenditur in circumferentiam, quantùm regiones ambæ continent, colli scilicet, capitisq;. In circulo nucæ collum intumescit, ac folium etiam, vua rubefit, caput admodum calet. Postea maturescit vt apostema, deinceps foramen post vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum à purgationibus à phlebotomis, & ventosarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus est apostema, quod peculiarem locum non habet: nam vbicumq; se Realgar ponit, ibidem fit etiam demonstratio. Est illud realgar huius morbi tam subtile, vt latiùs & magis alijs inficiat, eoq; differt etiam, quòd hoc loco magis in alijs rubefiat.

Estq;

Eſtq́ morbus, qui cum febrili paroxiſmo ſumit initium, eaq́ ſigna continet. Vbi foramen concipit, ſperandum eſt de vita, aliàs non: nam in Carbunculo & Squinantia maxima cura eſt animaduerſio, ne quid reprimatur: ſolùm extinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per ſeipſa matureſcunt.

Varia ſunt adhuc apoſtematum in corpore genera: vnum hac via, ſic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura: tum inter ſe differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma piſorum, alia quidem ordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma eſt in Anthrace, in Carbunculo ſimiliter alia: ſic de reliquis alijs apoſtematibus. Hac de cauſa quodq́ peculiariter ob formam & qualitatem deſcribere minimè neceſſum eſt, vt Hipocraticorum eſt conſuetudo medicorum. Solùm animaduertendum, quînam in ſuis ſignis dolores & paroxiſmi differant, ex iſtis tandem conditionibus fiunt recepta.

Item colores in apoſtematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem ſuam accipit ex realgare rubeo, non ex ſanguine, venis, aut carne: ſaphyrus etiam ex ſuo realgare: chiadus etiam, cùm in eo nigredo contineatur, albedo, cœruleitas, & poſtmodum flauedo cum viriditate. Quapropter medicus minimè curare debet eos, qui ſanguinem ponunt colorum cauſam, ac dicunt, rubedinem ex ſanguinis conditione procedere, nigredinem ex aduſta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates, & eſſentię ſunt omnes ex realgaris natura, hoc eſt, mineræ ſunt, & nullæ complexiones. Quæq́ namq́ minera, quod ad complexiones attinet, ab alijs ſeparatur: etiam quæq́ ſpecies ab alia. Sequitur inde poſtmodum cura contra realgar, per quam apoſtemata curantur.

DE CVRIS.

IN apoſtematum curis tria potiſsimum cōſideranda veniunt. Primum vt ſpiritus vitę fortificetur, ne ab apoſtematibus ſuperetur: at non aliàs quàm in venenato corpore medicamentis huiuſmodi veneno præueniatur. Secundum, vt venenum hoc morbos aut apoſtemata producens diaphoreticis expurgetur, & hoc per ſpecifica, quæ non ſolùm clarificant, ſed etiam mitigant. Tertium, vt locus in quo venenum receptum eſt, ſuperetur, & ſi caro vel pars illa extra ſuam naturam, conditionem & eſſentiam deuenerit, omne quod inualidum eſt, atq́ deſtructum auferatur. Nam per infectionem eiuſmodi bonæ carni damnum infertur, non aliàs ac ſi lignum ab vna parte comburatur, & non alia.

Quanquam apoſtemata ſub vna ſimul omnia communi cura minimè debent apprehendi, vel vnico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, vt illa communiora

demonſtrant: ſimilibus oppodelthoc de Mumia ſuperpoſito, hoc ipſum curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ vt illa minimè tendunt ad mortem (niſi deprauata ſint, aut incuria, vel ignorantia perdita prorſus) illa ſola mundificatione ſanguinis, carnis, aut venarum indigent.

Quod ad peculiares curas attinet, primò notandum, vt in Anthrace, quiuis caueat à corrodentibus: ſiue realgare fiat, aut alia quacunq; via: vel aliàs pro maiori parte mors iſtis introducitur. Ab initio huiuſmodi radici venarum diaphoretica virtus eſt applicanda, poſtmodum Saphiricis circum circa fuit vrendum, & poſtremò tandem ad conſolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

Accipe vini correcti ℥ x. Theriacæ ℥ ſs. Myrrhæ, Croci ana ʒ 1. Liquoris zingiberis, Piperis, ana ʒ ſs. Miſce ſimul, & huius ℥ ſs. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbiæ.

Hydrophorbia medicum exigit, à quo perquàm optimè cognoſcatur, & ab vſu medicamentorum caueant eò non pertinentium, vt vnguenta puſtularum ſunt, & morbillorum. Eius cura duplex eſt, vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Poſtmodum applicanda eſt hæc aqua extrinſecus.

Recipe Aquæ regis ℥ 1. Olei de realgare ℥ ſs. Olei Euphorbij quantum ſufficit pro incorporatione.

De cura Panaricij vermis.

Panaricij cura tripertita eſt, vt per caracteres, qui fiunt in Carinthia, per ſuperſtitionem, & per medicamenta naturalia. Cura naturalis fit per vnguentum narcoticum ex ranarum ſperniolo. Sumatur optimè præparatum corium, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc ſperniolo ter aut quater madefacta, poſtmodum induatur ita madida.

De cura Ranulæ.

Ad Ranulam aperi venulas, è quibus fluere ſanguinem facito: poſtmodum illinantur aut lauentur potius aqua Braſſatellæ, Alchimillæ, Diapenſiæ, Agrimoniæ, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaureæ. Si poſt curam hanc Ranula rediret, iterum fiat eadem cura: ſed ſi Ranula magna minimè foret, vtere ſuperius dicta aqua.

De cura Nactæ.

Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

Accipe Oppopanaci, Bdellij ana ℥ 1. Serapini ʒ ij. aceto contempera, liquidè ſatis, & cola per pannum: colatum hoc in ſpiſsitudinem excoque mellis: huic adde Mumiæ ʒ 1. Ariſtologiæ rotun-

dæ ʒ 3.

dæ ʒ 3. Liquoris de Kakimia pondere tantundem vt reliquorum: fiat emplaſtrum. *De cura Vndimiæ.*

Vndimia prouenit ex ſale reſoluto, ſiue ſanguinis, aut carnis, ita curabitur:

Accipe Realgaris ʒ 1. Calcis ʒ 3. Viſci quercini quantum ſatis fore videris ad incorporationem: inde fiat emplaſtrum. Quum apertum apoſtema fuerit, appone de noſtro oppodeltoch. Mundificatiuum eius. Accipe colophoniæ ℥. 1. Ceræ ℥ 4. Reſinæ de Botin quantum ad incorporandum ſatis erit in vnguentum. Poſt huiuſmodi mundificationem, Accipe Cōſolidæ maioris, Ariſtolochię rotundæ ana ʒ 1. Vitellorum ouorum, Terebinthinæ amborum ęqualiter, & fiat emplaſtrum.

De cura Sephiri.

Sephirus eſt nomen omnibus duris apoſtematibus commune, priuſquam fiant matura & mollia, cui præſtantiſsimum eſt remedium Viſcus de Botin, & Viſcus iuniperorum, in quibus mitigandi mollefaciendiq́ magna virtus ineſt. Cura fit ad hunc modum:

Accipe Viſci Iuniperi lib. ſs. Fœnugræci ℥ 4. Aquarum iringij, Lappacij acuti ana ℥ 2. Succi Altheæ ſatis ad incorporandum.

Aliud.

Accipe olei Lithargirij, Colophoniæ, Mumiæ ana ℥ 1. Olei vitellorum ouorum ſatis ad faciendum vnguentum. Hoc Sephirū mollificat, & in maturationem adducit. Oleum ex lithargirio fit ad hunc modum:

Accipe Alumen, Acetum, & Lithargirum, & coque donec albeſcat, poſtmodum coque rurſum eodem proceſſu. Quum excoctum fuerit, erit oleitas: cuius Archelaus etiam fecit mentionem.

De cura Squinantiæ.

Squinantia tum omnes in gutture morbi curari ſuo loco debent, & non in confinibus. Quum Balſamus naturæ deficit in gutture, fit in eo putrefactio ſurſum tendens, quæ Vuluam & folium inficit. Eius cura fieri debet per gargariſmum incarnatiuum ad hūc modum: Accipe mellis roſacei ℥ 4. Ariſtolochię rotundę, Pirolæ ana ℥ ſs. Aquarum de prunis, de Prunella ana ℥ ſeptem Fiat inde gargariſmus, quo patiens gargarizet ſępius, quum apoſtema fuerit apertum. Si tumor adeſſet, extrinſecus applicari debet optimum defenſiuum ad mitigandos dolores, & ſedandum ipſum tumorem. Defenſiuum hoc eſto: Recipe mucilaginis de fœnugręco ℥ x. Ceruſſæ ℥ ij. Camphoræ vitę ℥ ſs. Miſce, fiat inde Cataplaſma, quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes præſtare, pannis in aqua roſarum rubearum burſæ paſtoris ſolatri, barbę Iouis madefactis, & capiti ſuperpoſitis atq; ligatis.

FINIS BERTHEONEÆ D. PARACELSI

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI DE APOSTEMATIBVS, Vlceribus, Sironibus, & Nodis, in lxij. Capitula diuiſum opuſculum.

DE COMMVNIBVS APOSTEMATIBVS ex ſanguine prouenientibus.

CAPVT I.

DICO quidem ego Theophraſtus Paracelſus, apoſtemata communia, cùm ex ſale ſanguinis, tum ex vtriuſqꝫ humorum abundantia ſuam originem ducere, tanquam ex boni ſuperfluo, propter exceſſum in apoſtema tranſlato, poſt huiuſmodi ſuperabundantis ſeparationem à natura factam: quod quum collectum eſt, in corruptionem tranſire cogitur, per locum in quo ſitum habet, quia repletus eſt vltra ſuum diametrum.

Nota.

Vbi iam in ſanguine ſuperfluitas orta eſt, ex qua generantur apoſtemata communia, ſi cutis eò loci naturale centri foret eius emunctorium, tranſit in apoſtema, quod aliàs per naſum diſtillaſſet. Abſceſſus huiuſmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eò quòd exceſſus in ſua puritate minimè permanere poſsit: cùm ſuperfluum quoduis putrefactionis ſit exordium.

Signa.

Si tumor ſine calore frigoreqꝫ, ſed cum intenſione & rubedine ſurgeret, ac abſqꝫ febrium aliqua demonſtratione, iudicabis illud apoſtema fore cõmune, tam in iunioribus, quàm in ſenioribus.

Terminus eius.

Si per ſeipſum terminari permittatur, matureſcet, erumpetqúe: verum ſi fortè natura balſami parum eo loco habeat, orietur inde vel apoſtemoſum vlcus, aut fiſtula cum dolore maximo. Si tamen balſami ſatis habuerit, per ſe, vel paruo ſaltem auxilio curabitur, & naturaliter.

Cautela.

Eſt medice quòd hîc abſtineas à magno magiſterio, vel artis chirurgicæ nimia ſubtilitate, quæ potius quàm curabunt, inficient.

Cura.

Animaduertendum eſt in omnium vlcerum cura, naturam ſuijpſius eſſe medicum atqꝫ medelam, innato proprioqꝫ ſuo balſamo. Sed ſi fortè balſamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balſamum erit introducendum per emplaſtrum oppodeltoch: quod quidem apoſtemata recentia maturando & mundifican-

ficando curat, vigeſima quaq; hora renouando, ligandoq;.

Recipe lithargirij cocti in cerotum ℥ 3. de incarnatiuis quatuor ℥ ſs. de gummi liquefactis ℥ 2. & fiat emplaſtrum ſecundum artem. In principio tutum erit præuenire phlebotomijs venarum, à quibus apoſtema generatur, & ſitum habet: his enim aufertur illa rubedo membrorum per ſanguinis diminutionem, & vnà cum ea tollitur ſuperfluitas ſanguinis abundantis, nedum in his tantùm, verùm etiam in omnibus alijs apoſtematibns.

Inter curandum admonitio.

Tria potiſsimum in apoſtematum curis obſeruanda ſunt. Primùm, vt ſpiritus vitæ fortificetur, ne præ dolore debilis fiat: ſicuti ſolet in his, qui venenum hauſerunt, præſeruantibus medicamentis noxæ præueniri. Secundum, vt infectio, quam introduxit morbus, diaphoreticis mundificetur, & ſpecificis, quæ non ſolùm clarificant, ſed etiam dolores mitigant. Tertium, vt locus occupatus à toxico pręmuniatur. Si carnis aliqua pars à ſua natura ſit alienata, quod putrefactum eſt eius, auferatur: nam ex eiuſmodi carnis infectione tale damnum infertur ei, quale combuſto fit ab vna parte ligno, & ab altera ſano. Quanquam vlcera communiter omnia ſub vna vel eadem cura concludi minimè debent (eo quòd omnibus vitæ fortificatio non ſit neceſſaria, ſicuti patet ex communibus vlceribus, quibus oppodeltoch de mumia ſuperponi debet: hoc enim accidentia quæuis arcendo curat illa) nihilominus generalis hæc admonitio non eſt aſpernanda. Sunt & aliqua morti non obnoxia (niſi per incuriam deprauata ſint) quæ alio non indigent, quàm in carne ſanguinis purgatione, vel alijs.

DE ANTHRACE.

CAPVT II.

ANthrax eſt apoſtema per ſanguinem ex venarum eius prima radice pulſum, vti communia, cum emunctorio proprio: & eſt apoſtema radicale, quod oritur eo tempore, quo mineralia venena ſolent apparere: ſimilisq; corruptio eſt ei, quæ fit in mineralium cõcauitatibus.

Nota.

Eius inuectio priuatiua conſurgit ex Mercurij mineralibus, & eſt mineralis cuilibet innatus venæ flos. Inde ſequitur tot anthraces, quot venæ fuerint, exiſtere, vt anthracem ſaluatellæ, medianæ anthracem, & cephalicæ, &c. quæ cauſantur ex venarum huiuſmodi corruptis cauitatibus.

Signa.

Si calor aut frigus inuaſerit cum alicuius venæ liuida nigredine, circumſepta rubore, albicanteq; centro, cum vredine, ſomni priuatione, grauibus ſomnijs, & irrequieto motu, anthracẽ fore dicas

illius membri, & pro aſperitate critica lenitateq; ſuis ad mortem eſt iudicanda.

Terminus.

Meatum ſuum accendit, ac retrocedens apoſtemata bina producit: vnum in radice, alterum in locuſta: mox inde ſequuntur inflammationes, laterum compunctiones, ſitis abſq; multa bibendi poteſtate, laborumq; fiſſuræ, quæ mortem indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris, aliaq; fuge cauteria.

Cura.

Primùm eſt virtutis diaphoreticæ medicamentum adhibitū illius venæ radici. Poſtmodum vſtio ſaphirica circumcirca facta. Deinceps in eſchpharam ducta conſolidatiuis curetur.

Virtus diaphoretica, eſt deſcriptio litontripon, ſi fuerit ſeparata à ſua ſubſtantia: quia tum accedit radices venarum, humectat ſanguinem excitatum, & tum venit ſudor, & eſt ſignum optimum. Species quæ ingrediuntur litontripon, debent à ſua ſubſtantia ſeparari per ſpiritum vini.

Diaphoretica medicina talis eſt.

Accipe vini correcti ℥ x. Theriacę ℥ ſs. Myrrhæ rubeę, Croci, ſingulorum ℥. 1. Liquoris zingiberis, Piperis ana ʒ ſs. Miſce, de quo bibatur vncia ſemis in optimo vino.

DE CANCRO.

CAPVT III.

CAncer eſt apoſtema, quod ex hęmorrhagialibus effluxionibus prouenit, in viris atq; mulieribus, ex menſtrualium corroſiuo ſale meatuum, in locuſtis manifeſtato: cuius ſalis duplex eſt, plumoſi videlicet, ac arſenicalis differentia.

Nota.

Cancrorum non eſt alia, quàm duorum, quæ dicta ſunt fluxuum origo. Quapropter in corpore nullis alijs locis imprimuntur, quàm virorum inter humeros, & mulierum ad vbera. Pars eorum maxima rodendo fodit intrinſecus, externeq; minimè cognoſcitur, donec ſedem ſuam fixerit.

Signa.

Quum inter humeros, aut in vberibus rubeus tumor exurgit cum propria maturatione, poſtmodum in vlcerationem tranſit, rubicundis latè radijs expanſis, & fœtorem cum interuenientibus vredine, frigore, calore, doloreq; diutius perſiſtenti concipit.

Terminus.

Succeſſu temporis corrodit, foditq; rectà cor verſus, mortemq́ue repentinam in ſua molitur periodo.

Cura.

Hęmor-

Hæmorrhagiales menſtrualesq́ fluxiones amouendæ ſunt per phyſicum: demum per chirurgum anodo mortificandum erit ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: poſtremò deſcriptione conſolidatiua eodem loco poſita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam vbi reduxeris, accipe ſemper ad vnam libram colcotaris eius ℥ 1. ſs. florum æris: proportionem hãc à quantitate colchotaris obſeruando. mixta ſimul, vlceriq́ vel cancro ſuperpoſita maneant, donec putreſcant: quod plerunq́ fieri ſolet in quatuor diebus. Deinceps amouendo ſuperpone mundificatum, quod in Noli me tangere deſcribitur, & quum putridam extraxerit materiam, ſuperpone puluerem hunc.

Accipe puluerum ex ſucco chelidoniæ, parthenionis, centaureæ ana ℥ ſs. mumiæ ℥ 1. manè veſperiq́ ligabis.

Anodini deſcriptio.

Recipe ſpernioli, ſucci ſolatri ana ℥ 1. liquoris de firnis (vernicis puto legendum) ℥ ſs. & reducatur in formam vnguenti.

DE NOLI ME TANGERE, PRAVA *lentigine, vel ferrugine.*

CAPVT IIII.

NOli me tangere, quod & Lentigo praua dicitur aliàs, aut Ferrugo, calepini ſalis eſt ærugo: quæ ſe primûm ad ſuperficiem recipit: demum intrinſecus rodit, conſumitq́ martialis naturæ viribus, carnem quoq́ ferream vnam è ſeptem corrodit.

Nota.

Genera carnium ſecundum metalla, cachymica, marchaſitæ, vitriolataq́ notanda veniunt, vt cognoſcatur vnumquodque proprium locum inficere.

Signa.

In facie ſumit exordium cum aquoſa quadam ſcabie, bullisq́ minimis cum periodo, poſtea tranſit in corroſiuam, naſi cartilagines rodendo, maxillas & labia conſumit, ſpargitur tenuiter cũ fœtore.

Terminus.

Niſi præueniatur, naſum, aures, & faciei formam à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius deſcendit. ſi latius quàm ſint confinia martialia progrediatur, ad mortem id iudicandum eſt fieri.

Cura.

Initiò ſi Ferrugo non admodum latè roſerit, curetur emplaſtro de reſinis. Accipe Reſinę abietis lib. 1. Farinæ hordei ℥ 6. Reſinæ pini ℥ viij. reduc ad formam ceroti. At latius progreſſa me dium aut finem, ſi propemodum attigerit, mortificatio præcedat, vt ærugini diminutum ſit in origine, quod per anladar fit aqua ro-

ſarum

ſarum ſuperpoſita, & ſuper hanc emplaſtro de reſinis appoſito. Notandum erit in hac cura, ſi ferrugo firmam radicem fixerit, vt iam ſecundò vel tertiò cedere nollet, imò reſiſtere videretur potius, non eſt ab anladar abſtinendum, nec ab vna ad aliam curam tranſcurrendum.

Reſina abietis fit ex eius fructu viridi in aquam poſito, quoad ſpiſsitudo malagnoſa conſpiciatur: deinde recentem aquam affundes, & aqua decoctione fermè conſumpta, materiam ſpiſsam vt reſinam habebis.

Excellentiſsima cura eſt, quum ſimilibus & perniciosis morbis materialibus medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corroſiuo quidem: hoc minimè tutum, eò quòd patienti foret impoſsibile tolerare tantam iſtius actionem, quantam ad curam hanc bene foret neceſſaria) poſtmodum emplaſtro mundificare: poſtremò curam eò dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balſamúmne ipſius naturæ curare valeat, aliàs fruſtraneè curabit medicus.

Mortificatio.

Accipe realgaris criſtallini ℥ 1. coquatur in aceto per duas horas, & vſque ad exiccationem, huic olei maioranæ ℥ 3. affundes, miſce ſimul: hoc vnguento ſuper pannum pro loci continentia ſubtiliter extenſo ligabis, & oleo ſæpius madefacies forinſecus, ne ſiccetur emplaſtrum, quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Poſt quos ſanies & aqua profluet, quibus etiam perceptis, ea quæ ſequuntur ſuperpoſita maneant, quouſque nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

Recipe picis naualis, Viſci pini, Viſci abietis ana lib. 1. Viſci ex locuſtis de latice (puto larice legendum eſſe) lib. 1. ſs. Larignæ quar. 1. Mixta liquefiant cum ceræ & olei partibus æqualibus, vt ambo ſufficiant ad emplaſtri compoſitionem: quod iſto non, alio quouis extrahi non poterit: eo peracto, cura mox inde ſequetur.

Conſolidatio.

Recipe ceræ, Picis communis ana lib. ſs. Ariſtolochiæ ℥ 3. Mumiæ ℥ 2. Antimonij ℥ 4. Fiat emplaſtrum quò mane veſperique ligabis, vt moris eſt.

Aliud conſolidatiuum.

Accipe reſinæ abietis lib. ſs. Viſci conſolidæ quartam 1. Succi chelidoniæ quantum ſufficit ad formandum emplaſtrum. Maximum in iſta cura magiſterium conſiſtit in vnguento primo, & in emplaſtro ſecundo profluxioum extractionibus.

DE HERYSIPILA.

CAPVT V.

Heri-

HEryſipila eſt conſumptum ſal vitriolatum, hoc primùm in rubedinem, & corroſionem, poſtmodum in vlcerationem tranſit. Locus eius eſt inter genua & calces, circumcirca crus: ibidem etiam morbus Mercurialis.

Nota.

Quamuis vitriolatum ſal morbum efficiat, eſt tamen ipſa minera Mercurialis tantùm, à qua proprium receſsit balſamum, & liquor ſalis, eiusꝗ ſpecies pro quantitate receſſus demonſtrantur.

Signa.

Apparet primò rubedo cum dolore vredineꝗ maximis, poſtea cum tumore, deinceps cum foraminibus fœtidis ac corruptis, vno penes aliud, & in planum ſubtus excauatis, nonnunquam ſiccis, aliàs flauo claroꝗ liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas (vt eſt Mercurij natura) continet.

Terminus.

Sale reſoluto fluxus eo loco producitur, & ſal ibidem, ac poſtmodum reliqua totius corporis ſalia reſoluit, faciei colorem aufert, operationes impedit ventriculi. Poſtea ſal cordis, hepatis, & cerebri ſurripit, ac tandem chroniſatione facta per huiuſmodi reſolutionem ſubſequitur mors.

Cura.

Curæ principium eſt, vt ligamenta ſtringantur cum allahol, ne concurrant alia ſalia, poſtea ſperniolo mortificandum eſt, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch conſolidatum.

Deſcriptio allahol.

Recipe ſalis anathron ʒ 1. Anodi ʒ ſs. reduc ad formam cum oleo de ſpica.

Deſcriptio Spernioli.

Accipe ſpermatis Ceti, Ranarum, Cerefolij, Iuniperi ana: fiat deſtillatio in ſole. *Alia deſcriptio.*

Recipe glutinis aquatici vnc. 3. deſtillentur in aquam, cui fimus mineralium imponatur, & bulliant ſimul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde caphuræ vnc. 1. fiat vnguentum, quo cum ligetur crus terno quoꝗ die ſemel, per tres ſeptimanas continuando. Poſtea ſæpius abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua ſalſa. Curabitur optimè non aliàs ac ſi medicamentum ſuperpoſitum eſſet: nam eius eſt naturæ medicina prędicta, quòd tribus hebdomadibus etiam operetur poſt eius omiſſionem, donec omnino curauerit. Anacthron eſt genus ſalis quod creſcit in petris: veluti muſcus lapidibus ſupernaſcens, nitri ſimilitudine: non eſt nitrum tamen, quod à vitrarijs conficitur. Eſt ſicut vſnea quid, ac decoctum aqua fit vt alumen acidum. Poſtremò vitri formam accipit, ſpumamꝗ producit, quam antiqui falſò putarunt anacthron.

DE

DE FISTVLA.

CAPVT VI.

FIstula eſt ſal ex nutrimentis illius membri tantùm, in quo ſita eſt, vel eorum excrementorum, latius nõ extendens ſeipſum, quàm illud ſit excremẽtum vel nutrimentum. Ad aërem tantùm, fit apertio cutis: quia ſal iſtud eſt debilius, quàm vt cutem ſub qua latet, fiſtula corrodere valeat.

Nota.

Ex omnibus apoſtematibus, item ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus, quum ſal illius loci moritur, oriri poſſunt: etiã ex morte nutritiui ſalis & excrementorum.

Signa.

Anguſta profundaq́ ſunt foramina, pro maiori parte in iunɛturis & angulis penes emunɛtoria, vel in locis deprauatorum vulnerum, fodicationum, aut accidentium, ſpumam & aquam emittentia, ſpacio duodecim horarum ſeſe purgant, dolorem non inferunt, quia de glacie præter acuitatem ſunt emortua.

Terminus.

Mortis nõ eſt effeɛtiua, nec alicuius accidentis, at in ſtatu ſuo chronico permanet in mortem vſque.

Cura.

Mundificatiuis & incarnatiuis præter omne corroſiuum opus eſt hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut oppodeltoch. Non eſt quòd ventilis anguſtiam cures: nam trium horum quodlibet operatur excellentiſsimè.

Potio vulneratorum.

Accipe aquarum ciclaminis, ſcilicet de folijs ſerpentinæ, ſophiæ ana ℥ iiij. Fiat mixtura ad hauſtum. Doſis ℥ iiij. manè & ſerò in finem vſq; curæ.

Alia.

Accipe aquarum de cornibus cerui lib. 1. Centaureæ, Conſolidæ aureæ, Parthenionis ana quartam 1. ſs. Quibus impone Reubarbari, Mannæ eleɛtæ, Spermatis ceti ana ℥ 1. Huius potionis agitatæ prius vt bene miſceatur, coclear vnum ſingulis diebus bibatur manè, poſt quod vini coclearia tria ſumãtur per os. Hoc potu fiſtula mundatur intrinſecus, & per ſe curatur abſq; medicamento ſuperpoſito forinſecus. Poteris tamen hoc emplaſtro vti exterius: Recipe de quatuor gummi ℥ ij. Ceræ ℥ vi. Liquefiant ambo ſimul, & adde Viſci de botin ℥ iij. fiat emplaſtrum.

Aqua localis.

Recipe anodini ℥ ij. Criſtallini præparati in lapillos ʒ ij. Aquarum plantaginis, Ciclaminis ana ℥ x.

DE HERPETA MORDACE, VEL ESTIOmena, vulgò Lupo. CAPVT VII.

LVpus oritur ex ſale Mercuriali tantùm in eo loco in quo eſt, eiusq́ centrum figitur vbi defectus maior fuerit: & quamuis adſcribatur hepati, vel per eius curam procedatur, morbus tamē eam per ſe recuſat.

Nota.

Eò quòd in muſculis abſconditur, in quibus periodus mouetur, ab apoſtematibus eſt ſeparandus lupus.

Signa.

Fixus eſt, & in circumferentia centrum ſuum coagulat intrinſecus ad os fodiens, vrit, calloſosq́ nodos tandem procreat, vſque ad mortem.

Terminus.

Herpetæ mordacis ætas eſt annorum triginta, vel quadraginta, membrum non conſumit, ſuo loco manet: verùm ſi morbus acutus inciderit, mortalis eſt: pariter ſi carbunculus vel anthrax acceſſerit, de cura deſperandum eſt.

Cura.

Refrigerio primûm opus erit, demum remedijs mucillaginoſis, ad callos, nodosq́ tollendos, poſtea curetur per oppodeltoch.

Mucillaginoſum remedium.

Accipe liquoris de Mumia, de Maſtice, de Caphura, ſingulorum ℥ ſs. Mucillaginis de fœno græco, de Pſillio, de Citonijs, ana quantum ſufficit pro incorporatione. Vſus eius eſt, ſicuti emplaſtri oppodeltoch. Refrigerium, vel infrigidatio fit ſperniolo, anodino, per quinq́ aut ſex dies, poſt quos mumiam addes.

Alia cura.

Accipe realgaris chriſtallini ℥ I. olei ardentis ℥ ij. ceruſſæ ʒ ij. fiat vnguentum. Circumponatur lupi circumferentiæ tantùm, vt in medio nihil ſit. Renouetur ſingulis duodenis horis ſemel, vſq́ ad ſextum vel octauum diem: depone poſtmodum, & permitte. Circulus ille totus aufertur per ſe, quo facto, lauetur manè veſperiq́ hac aqua, ſuperponatur etiam infra ſcriptum emplaſtrum, ſecundū artem Chirurgicam.

Aqua, vel eius lauamentum.

Accipe aquæ glutinis roſarum, ana ℥ vi. parthenionis ℥ v.

Emplaſtrum.

Recipe olei lini lib. ſs. æris viridis, Ceræ ana quartam I. Fiat cerotum, cui ſuperaddantur Bdellij colati ℥ ij. Liga ſecundum artē.

DE MALO MORTVO.

CAPVT VIII.

MAlum mortuum eſt colchotar narcoticum, non inter apoſtemata, ſed inter pruritus connumerandum potius: à centro ſurgit in ſuperficiem, loca ſola Saturni Mercurijq́ ſolùm occupat.

Nota.

Cùm ſpiritus ſomniferi ſeparãtur à ſua circumferentia, membrumq́ ſuum arripiunt, vti quoduis narcoticum, non aliàs & colchotar iſtud expellit.

Signa.

A pedibus primùm incipit, ac ſurſum aſſurgit, cutemq́ poſt duos aut tres annos, vt corticem inſenſitiuam efficit, cum anguſto foramine.

Terminus.

In vlcerationem terminatur, ſibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, poſtmodum in lepram tendit.

Cura.

A cauterijs eſt incipienda cura, quibus tollitur id quod in ſuperficie fuerat, & poſtea per oleum de piperibus ad menſes tres adminiſtratum.

Cauterium.

Recipe ſulphuris liquefacti, liquoris de colophonia, olei de carabe ana ℥. iiij. Thuris ℥ iij. Reſinæ abietis ℥ vij. Fiat mixtura ſuper ignem, calefac optimè: poſtea ſuperaffunde ſingulis diebus duo decies, & pes bene perfuſus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

DE SERPIGINE.

CAPVT XI.

Serpigo nihil aliud eſt, quàm ſal aluminatum, ab aëris elementis extra ſuum chaos expulſum ad cutem ſecundum aëreorum expulſiuorum operationem.

Nota.

Quum elementatum aëris per ſuum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, ſubſtantiam ſalis aluminati relinquit in ſuperficie ſui chaos: & quia ſal aluminatum eſt minerale, ſuum effectum habet in ſuperficie.

Signa.

Vbi maculæ quædam naſcuntur in cute permanentes, vel nõ fixæ ſiue non fixæ ſuo loco fuerint: rubeæ, luteæ, croceæ, vel albo permixtæ colore, quamuis in parte corporis, iudica ſerpiginem exiſtere.

Terminus.

Vltimò per totum corpus diſpergitur, bullas prauas producendo, poſtea cruſtas, inde fiſſuras, poſtremò tandem vlcerationes.

Cura.

Aëris purgatio præcedere debet, pòſt vſus cauterij, ſicut in malo mortuo, deinceps per plantaginem curabitur.

Mundatiuum aëris.

Accipe ſucci cichoreæ, Gamandræ, ana lib. I. Succi capillorum Veneris lib. ſs. Mannæ ℥ ij. Liquoris vitrioli ʒ I. Fiat mixtura & deſtillatio per alembicum, vſq́ ad oleitatem. Doſis à ʒ. I. vſq́ ad tres.

DE GVTTA ROSACEA.

CAPVT X.

GVtta rosacea prouenit ex croco, Martis habente naturam, qui in carne subiecta Marti, per totam cutem circa poros expulsus est, & crocea tinctura, Martialisque sine tinctura sanguinis, aut carnis est.

Nota.

Caro quæuis in suæ mineræ naturam transit, pro augmento mineralium eo loco sanguinisque metallici.

Signa.

Faciei color primò flauus, deinde rubicundus, indies magis absque bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro simul acquisierint.

Terminus.

Vltimò transit in putrefactionem, quæ sal in se generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Eius cura sita est solûm in citrinula, & fabiola, nec non in rebona destillatis in aquam, & ista cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

Recipe albuminis ouorum coctorum numero x. calcis ouorum ℥ vi. Destilla in aquam, & adde, Foliorū argenti, Stanni, Plumbi, Veneris ana ʒ. i. Foliorum auri, Marchasitæ argenteæ, Aureæ, Chimoleæ ana ʒ ij. Fiat digestio ad mensem, & destillatio.

DE MORPHEA.

CAPVT XI.

ESt morphea trium horum, scilicet sanguinis, carnis, & cutis, per mineralia salia causata corruptio, transiens in corrosiuam putrefactionem, internam & externam.

Nota.

Quum substantia naturæ per sal mineræ corrumpitur, & figitur per se, tunc illa tinctura secundæ generationis est initiū morpheæ.

Signa.

Quando pars Martis in rubedinem tingitur, & ex gutta rosacea transmutatur in alium colorem cœruleum, aut nigrum, cum bullis, nodis, aqueisque vesiculis, atque tumet, morpheam esse dixeris.

Terminus.

Incipit in fine sui putrescere, nigramque ponere ascpharam in carnis medio, quò quum peruenerit morphea, est incurabilis, & in mortem vsque permanens.

Cura.

Eius cura duplex est, prior ex tincturis, posterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ rosaceæ, posterior vt in malo mortuo.

DE GLANDVLIS, ET NAPTA.

CAPVT XII.

NApta quidem ex nutrimentorum proprij membri liquoribus originem ducit, eorumq; liquorum, à quibus prouenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut alijs membris similes, vt ossibus & articulis.

Nota.

Quoduis nutrimentum est triplex: at si digestionem eius separatio præcesserit, in suæ formæ substantiæq; separationem etiam transit, & inde naptæ proprius locus oritur, & generatio.

Signa.

Si globuli glandulæ, vel superfluum os præter inæqualitatem ipsius membri nascantur sub cute recondita: mobilia vel fixa: siue doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam esse iudices.

Terminus.

Successu temporis putrefit, augmentoq; suas membro vires deprædatur.

Cura.

Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gilla prius madefacto, postmodum vngendo & excorticando venulæ per gillam consolidentur.

DE HYDROPHORBIA, VEL LEPRA expulsa. CAPVT XIII.

EX trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsiuam balsami liquorem expellentem, oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso.

Nota.

Quoduis resolutum narcoticum sine vlceratione manet, estq; de natura vrticæ, salisq; vitriolati.

Signa.

Quum bulla nascitur similis ei quæ fit à cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorem turgens, & circumquaq; cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere vellet, dura tactu, sicut est aquosa vesica, hydrophorbiam esse dixeris.

Terminus.

Si penes oculos sita sit, fistulam ex se generat absq; detrimento, putrescit introrsum versus ex originis abundatia suę, colore formaq; augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra subsequitur.

Cura.

Duplex est hydrophorbiæ cura: prior vt per liquorem orizontis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exiccetur forinsecus. Recipe aque regis ℥ 1. Olei de realgare ℥ ß. Olei euphorbij quantum satis fuerit ad incerandum.

DE

DE ALOPECIA.

CAPVT XIIII.

ALopecia ſcabies eſt in partibus Iouis naſcens, & ex ſpiritibus iſtius originem & materiam peccantem dolorem, & locum ſimul vnico contextu ponit.

Nota.

Quum ſpiritus Iouis à naturalibus ſeparatur humoribus, & in mineram propriam tranſit: ſi in metallis operabitur, in cachinam: ſi in arboribus, in ſpongiam, & in humano corpore tranſmutatur, in alopeciam.

Signa.

Si cutis in capite poſt fricationes emittat ſanguinem, poſtmodum cruſtas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro criniũ terminis in ceruicem vſq;, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam eſſe dicas.

Terminus.

Niſi præuentum ſit, acquirit radices, poſt quas fluxio ſanguinis indies ſubſequitur, & extremus dolor, mordaxq; : nulla foramina profert, ſed in mortem vſq; perſeuerat.

Cura.

Eius cura triplex eſt, vna per picem, alia per corroſiuas aquas, & tertia per gillam. Quidam tonſores auferunt pilos & cutem, primamq; Iouis partem ad nucam vſq;. ℞. picis calcificum lib. 1. Colophoniæ lib. ſs. Bituminis de cornibus ℥ 1. Caſei præparati lib. ſs. & commiſceatur. Primò pici colophoniæq; liquefactis, alia paulatim addenda ſunt, & erit factum emplaſtrum viſcoſum in fundo. caſeus qui præparatus eſt, exiccetur, & poſtea teratur. Hoc eſt eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caſeum coagulari permittere ſine detrimento. Quidam putantes id melius reddere poſſe, tantùm apponunt ceræ, quantum eorum eſt medietas. Poſtquam cutis vnà cum ipſo morbo fuerit adempta, mox vnguento de ceruſſa, quod pulchram cutem generat, vtere. Nonnulli caſeum admodum nigrũ accipiunt, quem optimè lauant, ac eo quod in fundo reſidet, caput inungunt. Et quamuis hoc remedio pellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non eſt: nam hac ratione pulſam inde poſt annos duos rediјſſe vidi.

Aliј quidem corroſiuis & calcinato ſolent vti tartaro, quod etiam laudare minimè poſſum, eò quòd ad nucam vſq; rodant, vnde mania ſubſequitur, & quandoq; mors. Cura per gillam fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, ſed quia plurimùm vrit, oliuarum oleo deſuper illito abſq; intermiſsio dolores iſti mitigandi ſunt: eo temporis ſpacio plurimum humiditatis attrahitur in ſpiſſam cruſtam concretæ, quæ poſt eos dies nouem decidit, cutiſq; ſubtus nudatur pulcherrimas.

DE ALCOLA.

CAPVT XV.

ALcola carnis est quædam superfluitas, insurgens ex venis Iouialibus per Martis regiones transeuntibus, & nascitur solū in emunctorio Martis, hoc est, in oris labijs.

Nota.

Quum spiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam transire deberet, aliò se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescentium transmutatur, & pro natura Iouis, fit alcola.

Signa.

Primò nascuntur in labijs porri: postea cùm emittunt sanguinem per se, vel per incisionem, enascitur caro quædam: quæ si spongiosa fuerit, ac foraminibus vndiq; repleta, iudicabis alcolam fore, non spongiam. *Terminus.*

Finis eius est indies magis crescere, donec locum suum penitus occupans, os obstruat, vt comedi nequeat: imposterum phrenesim, atq; maniam excitet.

Cura.

Venarum ductus atq; meatus deflectendi sunt per transuersum, secundum regionem: & postmodum hoc vnguento fuerit inungendum, aliàs frustraneè curabitur. Recipe realgaris præparati, succi chelidoniæ quantum sufficit, & formetur vnguentum.

DE CANCRENA.

CAPVT XVI.

CAncrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces. originem ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraq; parte præter omnem acuitatem.

Nota.

Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nam in eo non est acuitas: in Mercurij superficie tantùm etiam emergit, estq; sal à sale separatum armoniaco.

Signa.

Dies noctesq; dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, splendentiq; rubore crus totum depingitur: annos triginta perseuerat præter exulcerationem.

Terminus.

Quum post multos annos ad extremum peruenerit, natura præ senio deficiente, ad mortem aperitur.

Cura.

Accipe succorum nenupharis, Solatri, Papaueris, Lolij, singulorum vnc. ij. Papaueris tritici vnc. iij. Oprj vnc. xv. Mandragorę ℥ iij. Succi ex radicibus hyoschiami exterioribus vnc. v.

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrio. Dolor est mitigandus per anodinam. In hoc morbo nulla digestio nec purgatio, vel physica, chirurgicaq́ minus, alicuius momenti sunt. Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione scammoneę vnciæ ſs. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potiſsimùm vlceribus & apertis scammonea virtutem.

DE PANARITIO PANDALITIO, vel Paſſa. CAPVT XVII.

Dico panaritiū, quod vos vermē appellatis, esse vermem & naturalem paſſam, quæ postquam naſcitur, ventile quoddam aperiendum est: hoc idem ipſemet vermis efficit animali natura, suoq́ loco ſeipſum fouet atq́ nutrit.

Nota.

Duæ fiunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quę in naturalibus fiūt, æschphares generant: quæ in mineralibus verò, panaritium: hoc in radicibus solùm ad vngues locum habet, ibi etiam est radix ſalis nitri: vel in eo loco per quem tranſitum facit.

Signa.

Quum in vnguium radicibus dolor, vſtio, tumor, & inflammatio tanquam ignis ſæuierint, & corroſio vermium instar, panaritium eſſe dixeris. *Terminus.*

Eius hic est finis, vt poſtquam vermis natus fuerit, radicem vnguis, & membrum totum, atque digitum cum dolore maximo, prolixoq́ mortificat. *Cura.*

Triplex est eius cura, per characteres vna, quam triſomniſtis ſuperstitionalibus, ac alijs eius farinæ magiſtris relictum velim. Secunda per naturalia, ſicuti ſunt ſperniolum & anodina, cum ex corio ſacculus digito conſtructus, aptusq́ ſperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum ſtercore cum aceto decocto, ſuperpoſitóq́.

DE ASTCHACHILOS. CAPVT XVIII.

Astchachilos ratione loci formæq́ potius cancrena vocari deberet: eſt tamen ſal minerale ex oſsibus Mercurij, inde vbi minus extiterit, originem ducit, à iuncturis pedum ad genu per crus aſcendens: tactu deprauatur, & intrinſecus rodendo foramina fodit. *Nota.*

Huiuſmodi ſal in oſsibus, eſt & alumine glaciei, quod in carne conſumitur, ad ſuperficiem ſe recipit, roditq́ pro natura mineralium. *Signa.*

Cùm rubedo ſuper iuncturas ad calcis radicem inceperit, cum vlceratione lata ſuperficialiq́ꝫ, plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus, dic aſthchachilos fore, quod araneum ego voco.

Terminus.

Status eius annorum eſt viginti, non admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte, ſuper crura ſemper in eodem ſtatu, per terminum qui ſuprà dictus eſt.

Cura.

In primis panaritij medicamentis vtendum erit, quibus quũ curatum fuerit, perſanetur emplaſtro de myrrha, quod ſequitur: Recipe olei de vitellis ouorum ℥ ij. Ceræ ℥ ſs. Colophoniæ ℥ ʒ. Myrrhæ rubeæ ad pondus omnium, fiat emplaſtrum ſecundum artem.

DE STRVMA.

CAPVT XIX.

STruma ex mineralibus, vt alia quæ oriuntur ex eiſdem, ſicut intempeſtiua marchaſita, vel mineralia cruda, naſcitur. Inde fit, vt ſtrumoſi magis ad maniam, quàm ad intellectus temperantiam proni ſint, propter mineræ cruditatem in ſtruma ſitam, quæ collum occupat, in quo mineralium eſt principium.

Nota.

Quoduis minerale crudum prope radicem crudam generat excreſcentiam illi ſimilem, quod inde fieri debuiſſet: nam crudum quodq́ꝫ mater & origo nodoſorum eſt.

Signa.

Quum in collo nodoſi tumores excreuerint, cute contecti raparum inſtar, ſtrumam fore iudices.

Terminus.

In eodem ſtatu permanet in mortem vſq́ꝫ, niſi fuerit elatior, quæ reſtringitur ante mortem, cuius etiam eſt pręſagium.

Cura.

Strumarum cura duplex eſt, inſtrumentalis, & medicinalis: hæc per pulueres aut potiones eius fit, illa per actualia cauteria, vel

DE POLYPO.

CAPVT XX.

POlypum dico fore carnem deuiatam, & buccellos, qui per poros extra locum ſuum in excreſcentiam nodoſam tranſierunt.

Nota.

Deuiatum quòduis nutrimentum, in alio quàm ſui ſitus loco, generat eandem carnem ſuæ generationis in magna copia.

Signa.

Quum alicui caro naſcitur in naſo, quę cum ſanguine prorumpit, polypum eſſe dixeris.

Terminus.

Sub finem eius incrementi venæ confluunt, ſanguinemq́ ſuum prorſus affundunt, & in vlcus tranſiens polipus transmutatur in prauam tentiginem, vel noli me tangere.

Cura.

Eius vt in alcola cura eſt, ambo debent incidi buccelli, nutrimentumq́ tolli, demum curari per oppodeltoch.

DE FICVBVS VEL VERRVCIS *hæmorrhoidarum.* CAPVT XXI.

EX hæmorrhagiali ſanguine, quum nutritiuus humor ſeparatus eſt à ſubſtantia ſanguinis, & per porum ſuum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, tranſit in excreſcentiam, quæ ficus exiſtunt, aut verrucæ.

Nota.

Quicquid à ſuo nutritiuo ſeparatur, in ſuæ ſubſtantiæ ſimilitudinem tranſit, ac in cancrum pro loci vitrioliq́ ſalis ratione diuiditur: eſtq́ generatio talis, quæ de verrucis vuluæ.

Signa.

Si in tenaſmone porri, vel polypicę demonſtrationes apparuerint in ſanguinei ruboris ſimilitudinem, ficus, vel verrucas eſſe iudicato. Si tamen & vnà cum ſtercoribus ſanguis admixtus foret, cum exitus difficultate, ſudore quoq́, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenaſmone, ficus intrinſecus naſci iudicabis.

Terminus.

Si perſeuerauerint vſq́ ad vigeſimum annum, in cancrū tranſmutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, vnaq́ plures extiterint verrucæ concretæ, ſimul conſtipant anum, vel orificium vuluæ.

Cura.

Ficuum cura duplex, vna quidem ſtercoralibus medicamentis: altera verò dulcibus fit corroſiuis.

Corroſiuum dulce.

Recipe olei laterini ℥ 1. olei de iuniperis ℥ ſs. Olei ex myrrha ℥ ij. miſceantur.

Corroſiuum dulce mixtum cum aceto.

Cape olei laterini ℥ 1. Aquæ aluminoſæ ℥ ſs. viriditatis ſalis ad pondus omnium: fiat mixtura.

Cura de ſtercoribus.

Recipe patientis deiectum ſtercus, miſce cum oleo de vitellis ouorum, premat patiens, vt exeant verrucę ficusq́, quibus tunc medicina ſuperponatur.

DE TINEA. CAPVT XXII.

TInea prouenit ex ſalibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, poſtmodum ex pulſione tranſeuntibus in cruſtas.

Nota.

Quum humor mineralis à proprio ſale ſeparatus in carnem ſe recipit, ſi hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in cruſtas.

Signa.

Si cruſtæ naſcantur in capite, cum capillorum fluxu, vel aliàs, ſudoremq́ non libenter emittunt, & cruſtæ cadentes die tertio rurſus enaſcantur, tineam eſſe dicas.

Terminus.

Poſt decimum ſextum, aut quartum & vigeſimum annō ætatis morbi, ſpargitur per vniuerſum corpus, & cruſtę per ſe decidūt: quum incidentia pollicum ſubſequitur, lepram ex tinea natam eſſe iudices.

Cura.

Recipe cichorij, Gamandreæ, Capillorum Veneris ana ℥ ij. Caſsiæ extractæ ℥. ſs. Mannæ electæ ʒ 1. ſs. Reduc in hauſtum cū aqua artemiſiæ: omni anno, menſeq́ Maio debet adminiſtrari, quia reuertitur.

DE BVBONE VEL BVFONE.

CAPVT XXIII.

BVbo eſt infectio ex duorum ſimilium commixtione proueniēs, & ex tertio in apoſtematum generationem, ac per ſalia luxurioſa tandem in vlcerationem producta.

Nota.

Quum illa duo mineralia ſimul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tum ex acceſsione tertij ſubſequitur bubo vitriolatus: & cauſa huius eſt, quòd ſperma luxurioſum ſcabie ſua infectum eſt.

Signa.

Si tumor in altero ſulco penes pudenda ſurrexerit cum rubore ſuccedente, vireſq́ deficiant, calor atq́ frigus inuaſerint, eadem die tranſierit appetitus, bubonem adeſſe dicas.

Cautela.

Caue à reſolutiuis, corroſiuis, & attractiuis medicamentis.

Cura.

Eius cura per apertionem fieri debet maturatione propria, poſtmodum per oppodeltoch curandum eſt.

Deſcriptio maturatiui.

Recipe de quatuor reſinis ℥ ſs. De liquoribus altheę, Biſmaluæ ana ℥ iij. Fiat mixtura ſuperponenda.

Deſcriptio oppodeltoch.

Recipe de quatuor ſeminibus incarnatiuis vnciam ſs. Ceræ, Colophoniæ ana vnc. ij. Picis naualis vnc. iij. Reduc in emplaſtrū.

DE CAMBVCA.

CAPVT

CAPVT XXIIII.

CAmbuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quàm oportuit ſedem fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quem figitur.

Nota.

Quæuis cambuca bubo eſt, nec ab eo, quàm propter locum differt.

Signa.

Si poſt actum Venereum cum calore tumor exurgeret, ac in vrina ſanies aliqua cerneretur, & inde ſequerentur vlcerationes cũ putrefactione, cambucam eſſe dicito.

Terminus.

Vltimò tranſit in vlcerationem corroſiuam, quæ foramina in vnum exedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplaſtro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

Accipe caphuræ ʒ ij. Vitellorum ouorum ℥ iiij. Fiat mixtura, quæ poſita ſuper marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplaſtri deſcriptio.

Recipe mumiæ ℥ ſs. Reſinæ de botin ablutæ per aquam roſarum quantum ſufficit pro incorporatione, fiat emplaſtrum.

DE VARICIBVS.

CAPVT XXV.

VArices oriuntur ex ſale plumoſo, quod cum ſubſtantia reſolutum eſt: illis euenire ſolet, qui cauernoſum vlcus expectant, ac mulieribus grauidis: ideo quòd vlcus hoc in matrice debeant expectare, per generationem in eaſdem venas expulſam.

Nota.

Quum ſal aliquod ex operatione propria ſeipſum aperit, eius eſt ſanitas: vbi non, tranſit ad radices huiuſmodi venarum, & vlcus cauernoſum intrinſecum generat.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualeſcunq; ſint, nodoſæq; fiant globulorum inſtar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum, aut ſubuiridem tranſmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimentum, varices fore iudicabis.

Terminus.

Vltimò, cutis in turpiſsimum fœtentiſsimumq; foramen aperitur: quod ſi cum laterum punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium eſſe.

Cautela.

Caue plurimùm à corroſiuis aquis, balneis, purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, à Mercurio & ſulphure.

Cura

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digesto, postmodum liquoribus gingiuarum leporum vngendum erit per tres aut quatuor septimanas: vna tantùm est aperienda vena per vicem, & postmodũ altera non ambæ simul. Digestum tempus est, quum per annum ab fuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam superponas.

DE RANVLA.

CAPVT XXVI.

RAnula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Si caro senuerit, ranula minimè nasci potest: quòd in varices transire deberet, in linguæ regionibus fit apostema.

Signa.

Si venæ sub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam esse dicas.

Terminus.

Vltimò, quum ranula transit in maturationem, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si verò non coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireq́ facit.

Cura.

Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illines aquis brassatellæ, agrimoniæ, alchimillæ, diapensiæ, vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curam hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at si parua sit, aquæ prædictæ sufficiant.

DE NACTA.

CAPVT XXVII.

NActa est immaturum apostema, proueniens ex menstrualibus fluxionibus, cùm illæ per sal plumosum in congelationem tractæ sunt, & ex ea post in resolutionem.

Nota.

Omnis immaturitas admixta maturo non recipit istius emunctorium, sed proprium, sale suo plumoso hoc operante.

Signa.

Si grauida vel puerpera mulier conqueretur de vberum dolore, præ tumescentia, duritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam esse dixeris.

Terminus.

Sal plumosum vltimò fit corrosiuum, & in vlcerationem transit, pòst in putrefactionem, & postremò pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentia terminatur.

Cautela.

Cautela.

Abſtinendum eſt ab aquis corroſiuis, à cauterijs candentibus metallis factis, ab Arſenico cum aqua roſarum, ab oleis deſtillatis, vt ſunt laterinum & therebinthinæ. Caue pariter à ceruſſa, à refrigerijs, & ab oleis roſarum & violarum.

Cura.

Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet.

Recipe opponaci, bdellij ana vnc. 1. Serapini vnc. ij. Liquefac in aceto colato per pannum, poſtmodũ inſpiſſabis in modum mellis. Adde mumiæ ʒ 1. Ariſtolochiæ rotundæ ʒ iij. Liquoris de cachimia ad pondus omnium, fiat emplaſtrum.

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, VEL *Suillis.* CAPVT XXVIII.

SCrophulæ prodeunt ex ſale de milio: quoduis foramen peculiare centrum habet, eſtq́ huius operatio ſimilis operationi ſalis lapillati de grandine. *Nota.*

Quum alumen reſoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac poſtmodum in grana rurſus coagulatur, gutta quælibet ſuum foramen edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Si bullæ ſurrexerint in carnoſo quopiam loco, rubei coloris cũ flauo centro, cum vredine maxima, tumoreq́, poſteà mirum in modum & citiſsimè rubuerint, ac poſtremò foramina, quorum vnum alterum non tangat, inciderint, ſcrophulas eſſe iudicandum eſt.

Terminus.

Vltimum ſi terminum attingere permittantur, poſt tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: poſtea noua criſis incidit cum vehementi calore: cutis ſubtus excauatur, ac in mortem vſq́ permanet.

Cautela.

Caueas à pice, calidis oleis, ab ariſtolochia, viridi æris, ab arſenico, ſale armoniaco, præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina, tum ab omnibus herbis attractiuis. *Cura.*

Earum cura fit corroſiuis & conſolidatiuis.

Corroſiuum.

Recipe vitrioli albi ℥ 1. Aquæ roſarum ℥ iij. Lithargirij abſoluti ℥ ſs. Commiſceantur cum oleo roſarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæq́ leniter impleantur.

Conſolidatiuum.

Accipe conſolidæ regalis lib. ſs. Ariſtologię longæ ℥ iij. Myrhæ ℥ ſs. Mumiæ ℥ ij. Poſt triturationem Recipe olei roſarũ quan-

tum sufficit pro incorporatione, formetur in modum emplastri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS.

CAPVT XXIX.

VLceris cauernosi, quod ex chordis neruisq; prouenit, origo, ranularum & verrucalium vlcerum origini similis est.

Nota.

Quod ex vnó morbo transit in alium, etiã aliud medicamentum requirit, vti hîc, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus.

Signa.

Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atq; tumor vnà cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauterijs, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

Recipe lithargirij, Minij ana lib. ß. Olei oliuarum lib. 1. Ceræ lib. ß. reduc in emplastrum. Postmodum accipe, Puluerum aranciarum, Chelidoniæ, Aristolochiæ rotundæ ana ℥ iij. & formetur emplastrum.

DE BOCIO.

CAPVT XXX.

BOcium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco in quo ambæ huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Quum liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum suum peruenire nequeat, nec id ipsum exequi valeat, quod sui fuerit officij, retrograditur donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Si mulieri bullæ nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium augmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Vltimò violentissimè tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementiſsimè prouocato menſtrua, vel hæmorrhoidas. Poſtremò ſiſtenda eſt fluxio, ſicut in Noli me tangere.

Prouocatio menſtrui cum deopilationibus venarum eſt.

Recipe liquoris pulegij, Arthemiſiæ ana ʒ. iij. Vini correcti ʒ vij. De liquoribus ſplenis caſtrati bouis ℥ 1. Reduc ad mixturam, doſis ʒ ſs. manè & ſerò. *Additio.*

Accipe aquæ ex fructibus ſauinæ, vel oleum de granis eius.

Hæmorrhoidarum prouocatio.

Recipe ſerapini colati ʒ ſs. bdellij, maſticis ana ʒ 1. Fiat emplaſtrum per ſe, ſecundum artem ſuper locum hęmorrhoidarum.

DE TESTVDINIBVS, VEL CELSA.

CAPVT XXXI.

TEſtudinem celſam (hoc eſt, id quod huc atque illuc diſcurrit) ex ſalibus accidentalibus coagulatum eſſe dico.

Nota.

Quum celſa ex corpore ſuo tranſit in coagulatum, vagationē ſuam retinet ſecundum coagulationem.

Terminus.

Poſtremò putrefacta in vlcus tranſit cancroſum in vigeſimū quintum, aut ſextum & vigeſimum annum, & in criſim.

Cautela.

Caueas ab vngentis, vnctionibus, & corroſiuis.

Cura.

Eius cura talis eſt, vt regio circundatur eius alumine plumoſo, & poſtquam ęſchphara deciderit, ſuperponatur oppodeltoch: hac via teſtudo putrefit in eiectionem: communibus emplaſtris concludito.

DE IGNE PERSICO, ET PRVNA.

CAPVT XXXII.

PErſicus ignis eſt ſulphureū corpus accenſum, quod ex ſuo tranſformatum eſt iliado cum omnibus ſpeciebus ſulphuris, & eſt calx viua ſicca, & calx viua liquida, quæ ſuam accenſionem à liquido ſale recipit. Poſtmodum vrit, conſumitque membrum penitùs, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Trium priorum transformatio mortalem conſumptionem efficit: nam in perſico, vel pruna conſumptio talis impediri non poteſt, cùm proprium & innatum in ipſo calidum ſit elementum occultum. *Signa.*

Huius morbi ſigna ſunt duplicia, videlicet ex frigido & cali-

do. Quæ ex calido rurſus duplicia, chronica & acuta ſcilicet. Chronica ſunt, quum primò heryſipela naſcitur, poſtea bullæ flauæ penes foramina ſurgunt, pariter quum occulta rubedo cum vredine ſplendoreq́ tumuerit, in eoq́ ſtatu per annos ternos vel ſenos perſeuerauerit, calidæ prunæ chronicæq́ ſigna ſunt, ignisq́ calidi.

Acuta verò, quum repentè calor membrum inuadit cum flauis vrentibusq́ bullis: vbi poſtmodum ſicut in creticis color in cœruleum tranſit, ignem vehementiſsimum ibidem eſſe dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at ſi membrum hoc antea varices habuiſſet cum nigredine prunam frigidam natam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas à medicamentis ſecundum elementa compoſitis, à repercuſsiuis, à morbillorum vnguentis, vnctionibus, ſuffumigijs, & guaiacano ligno.

Cura.

Ignis perſici cura duplex eſt, vna priuſquam natus ſit morbus, altera, quum iam eſt vigenteſimus.

Ad priorem curam.

Recipe ſpermatis ranarum lib. ß. Caphuræ ℥ iij. Mirrhæ, Thuris ana ℥ i. Reduc ad deſtillationem ſolis: quod ſic intelligas. Ponatur in vitrum ad ſolem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos intinctos ſuperpone loco dolenti, quum ſiccati fuerint, rurſus intinge, ſuperponeq́ tam diu, donec ſedetur.

Ad poſteriorem curam.

Accipe terebinthinæ induratæ lib. ij. oppopanaci lib. ß. colcotharis ℥ iij. reduc in emplaſtrum. Poteris etiam bulliens deſpumare mel, cui præcedentia quum impoſueris, inde fiet emplaſtrum tenue, hoc pannis illitum ſecto iam pedi ſuperponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lentè, poſtmodum bacillo huic immerſo & extracto, vide num dura ſit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunq́ dura, quæ terenda eſt in mortario, &c. Poſtmodum in aceti menſuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liquefiat, coleturq́ per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia ſpiſſa fiat: quo facto, colchotar imponatur, & terebinthina. Dum hæc materia calida eſt, fiant ex ea pinnacidia lõga xxiiij. aut circiter: nam frigefacta materia dureſcit vt vitrum: quum his vti volueris, melli ad ſpiſsitudinem cocto deſpumatoq́, partem eius vel totum impone pinnacidium, & in emplaſtrum tenue reſoluetur, quod ſecto membro ſuperpones.

DE CINZILLA.

CAPVT XXXIII.

Cinzil-

Cinzilla eſt liquor ſalis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex ſuo producit excremento.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem tranſit, ac à loco ſuo non remouetur.

Signa.

Quum ſub cingulo rubeus circulus enaſcitur, poſtea flauę bullæ, longo poſt interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreq́ maximo ſucceſſerint, cinzillam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimò retrorſum ad radicem redit, acceditq́ diaphragma, poſtea mors ſubſequitur.

Cautela.

A corroſiuis abſtine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusq́.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix eſt per conſolidam regalem mundificanda, poſtmodum oppodeltoch ſingulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos eſt, liganda.

Deſcriptio oppodeltoch.

R. colophoniæ lib. 1. puluerum chelidoniæ, aranciarum ana ℥ iiij. Viſci de botin quantum ſatis eſt ad incorporationem.

DE GIBBO.

CAPVT XXXIIII.

Gibbus eſt ex quarta generatione concretum quid, & poſtmodum ex inęqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum.

Nota.

Quicquid extra proportionem ſuam exiſtit, in excreſcentiam tranſit, quæ ſi vergat intrinſecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum qui huic morbo fuerit obnoxius, ad ſanitatem aptum non eſſe.

DE ELEPHANTIA.

CAPVT XXXV.

Elephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus menſtrui, vel nutrimenti, deſcendentibus ad locuſtas membrorum.

Nota.

Quælibet elephantia ſerpit in modum naptæ, ſolùm eò differt ab hac, illa, quòd eius ſubſtantia liquorq́ ſimul naſcantur.

Signa.

Membra fiunt naptalia, tumentiaq́ plurimùm, & ſupra iuncturas conſumuntur, poſtremò ſuccedunt foramina. Tandem ſi ex menſtruis, vel hęmorrhoidalibus morbus iſte proceſſerit, flaua pro-

fluit aqua: si tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Elephãtia terminatur in vlcus cauernosum, quo membri consumptio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Triplex est elephantiæ cura: quarum vna est hæmorrhoidarum: secunda menstruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.

CAPVT XXXVI.

MAnuum scissuræ proueniunt ex sale alopeciæ, hoc est, vitriolato, membrorumq́ locustas propter virtutem expulsiuam occupant.

Nota.

Quum alopeciæ generatio deuiat in alias quàm proprias locustas, in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quæ postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnem subintrantes mutentur, in corpore nihil eius existente, alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Postremò totam cutem occupant, crustisq́ decidentibus cessant.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, à purgationibus, vnctionibus, fumigijs, & ligno guaiacano..

Cura.

Recipe ex quatuor gummi, Oppopanaci, Serapini, Galbani, Bdellij ana ℥ i. Colophoniæ ℥ ij. Terebinthinæ lotæ ʒ iiij. fiat vnguentum. Liquefac illud super carbones, & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rursusq́ superponatur eis calefactum. hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius nõ emittant, quod plerunq́ fit in quindecim plus minúsue diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamq́ virtutem abstersiuam, exiccatiuamq́ habent.

DE PRVRITV ET SCABIE, DEQVE *Spharis, & Furfuribus.*

CAPVT XXXVII.

QVatuor horum origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accesit alumen minerale scissum.

Cautela.

Caueas à potionibus, digestionibus, purgationibus, à diaphoreticis, ab exiccatiuis, & à morbillorum vnguentis.

Cura.

Reci-

Recipe aluminis repei lib. 1. aluminis armeni lib ſs. Fiat mixtura pro ſcabie.

Alia.

Accipe aluminis plumoſi, Entali, ana lib. ij. Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

Cape alcali de albuminibus, Salis fuſi ana. Fiat mixtura pro fur furibus.

Alia.

Cape vitrioli, aluminis ſciſsi, ana li. ſs. Fiat mixtura in ſapharis.

DE FORMICA.

CAPVT XXXVIII.

FOrmicæ generantur ex cruoribus in virtute expulſiua deficientibus.

Nota.

Quando gradus expulſiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum eſt morbi noui.

Terminus.

Generatio quæuis deficiens in expulſiua virtute, morbum nouum excitat in ſuo centro, qui terminatur poſtmodum in vlcerationem, prout ſua ſigna continent.

Signa.

Si bullæ paruæ naſcantur vna penes alteram, & ex fricationibus exeat aqua flaua, cruſtæ decidant, earumq́ loco renaſcãtur aliæ cum vredine maxima, formicam eſſe iudices.

Cautela.

Abſtineas ab omni medicamento, præterquam à refrigerio.

Cura.

Deſcriptio vnguenti Aſtarzof.

Recipe lithargyrij abluti ℥ 1. Spernioli ℥ 1. ſs. de liquoribus barbæ Iouis, Succi ex nenuphare ana ℥ iij. Fiat cerotum ſine cera, ſuper pannum illine, & adminiſtra per noctem, infrigidat vt non redeat.

Alia formula.

Accipe aquæ roſarum ℥ ij. reſolutæ caphuræ ʒ 1. cõmiſceant.

DE COSSO.

CAPVT XXXIX.

COſſum eſt apoſtema quod naſcitur ex albo ſulphure, ſaleq́ ſciſſo, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Quum ſal ſciſſum in parte Martis erumpit, ibidem extra cutem ſua ſigna profert in locis, in quibus cartilagines exiſtunt: nam vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Quum naſus admodum vritur, poſtea fricationibus cruſtæ ponerentur, quæ per annum perſeuerarent, coſſum eſſe natum iudicabis.

Terminus.

Nisi cossum auferatur, incidunt fistulæ, quarum etiam terminum habet.

Cautela.

Caueas tamen à fistularum cura.

Cura.

Accipe succi agrimoniæ ℥ I. de porris ℥ ß. Olei anetini ad pondus omnium. Fiat mixtura, cui pannum intinges: hunc superponito non aspergendo, liquor exibit, ac per se curabitur.

DE BRANCO.

CAPVT XL.

BRancus est liquor in faucibus suum centrum ponens, & sibimet exitum facit.

Nota.

Quiuis liquor scissus descendens, quum à vera deflectit origine, transit in emunctorium externum.

Signa.

Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis, & postea fiat vlceratio, brancum existere iudicabis.

Terminus.

Quum brancus progreditur, uvulæ partem arripit, postea descendens squinantiam generat.

Cura.

Eius cura est in arcanis: & aqua brunellæ curat brancum optimè.

Gargarismus ad Brancum.

Accipe pirethri ℥ I. Succi hypericonis ℥ ij. Succi persicariæ ℥ iij. Oximelli scyllitici ad pondus omnium: commisceantur.

Aliud.

Accipe liquoris mumiæ ℥ I. Succi persicariæ ℥ ij. Aceti communis vnc. iij. Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA.

CAPVT XLI.

SQuinancia quidem oritur ex eodem loco ex quo nascitur apostema, eiusq́ centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusq́ regionis, nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Omnis morbus in gutture proueniens, huius loco curari debet: in confinijs alius non est inuestigandus.

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij, caput inflammatum sit, non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retrò cacumen foramen inciderit, inglutitionem & sputum prorsus hæc abstulerint, signa sunt eius.

Terminus.

Si fortè balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius,

rius,& uvulam atque folium inficit.

Cautela.

Abſtineas à purgationibus, à phlebotomijs, & ventoſarum poſitionibus.

Cura.

Per gargariſmum incarnatiuum curari debet ſquinantia: cuius deſcriptio talis eſt: Recipe mellis roſarum ℥ iiij. Ariſtolochię rotundæ, Pirolæ ana ℥ ſs. Aquarum de prunis, de prunella ana ℥ 7. Fiat gargariſmus, accipiat in os, gargarizet: ſi apoſtema eſt apertū, ter vel quater in die, vt intret apoſtema, tunc balſamum naturæ curabit: ſed ſi non ſit apertum, non proderit: verùm ſi magnus ſit tumor, ſuperpone defenſiuum extrinſecus.

Defenſiuum in Squinantia.

Accipe mucilaginis de fœno græco ℥ x. Ceruſſæ ℥ ij. Caphuræ tritæ ℥ ſs. Fiat mixtura & cataplaſma extrinſecus, vt mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

Recipe aquarum roſarum rubearum, Burſæ paſtoris, Solatri, Barbę Iouis, ſingulorum æqualia pondera: commiſce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga ſuper caput.

DE ALBORA.

CAPVT XLII.

ALboram ex tribus mixtam fore dico: ſcilicet morphea, ſerpigine, & lepra.

Nota.

Quum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur ſub noua denominatione.

Signa.

Vbi cicatrices natæ fuerint in facie, ſerpiginum inſtar, poſtea tranſmutantur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adeſſe dicas.

Terminus.

Præter omnem vlcerationem terminatur, ac cum fœtore maximo, cùm naſi, tum oris, eiectionibusq́. Non aliàs quàm eius morbi demonſtratio eſt extrinſecus, in linguæ radice pariter exiſtit.

Cautela.

Abſtinendum eſt à medicamentis intrinſecis, ab aquis fortibus & corroſiuis.

Cura.

Accipe ſtanni, Plumbi, Argenti ana ʒ 1. Aquæ albuminum ouorum deſtillatorum lib. ſs. commiſceantur, &c. Albumina ouorum cocta deſtillanda ſunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

DE PANNO.

CAPVT XLIII.

EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam

tam atque mortem cognoſcere deberet medicus.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliasq́ non eſt intelligendum, quàm de lepra.

Signa.

Quum infans ex vtero matris ſuæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum eſſe iudices.

Cura tincturæ in panno.

Accipe de floribus fabarum ℥ ſs. Calcis ouorum ℥ ij. Salis peregrinorum lib 1. Aquæ conſolidæ, Alcool vini ana ℥ xv. Deſtilla per alembicũ, & hac medicina pannũ inunge: fiet albior quàm cutis altera.

Alia tinctura.

Accipe aluminis plumoſi, Sciſsi ana lib. 1. Deſtilla in aquam cum iſta additione. Recipe caphuræ ℥ ſs, ſigilli Salomonis ℥ ij. Rurſum deſtilla, poſtea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lauaq́.

DE SCISSVRIS SICCIS.

CAPVT XLIIII.

Sciſſuræ ſiccæ ſunt ex ſale carnis vel ſanguinis, quod cum ſudore prorumpit ſine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ fiunt, & in illa carne.

Signa.

Quum in plantis pedum, volisq́ manuum ſciſſuræ ſiccæ fiũt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens, ſciſſuras ſiccas fore iudicabis. Si ſint in minimo digito, & in ſequenti, ſal eſt ſaluatellę. Siccæ ſunt omnino, cruſtis & ſanie carent. Fiunt etiam in calcaneis ſciſſuræ ſiccæ, quales habere ſolent milites.

Terminus.

In eodem ſtatu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt cruſtas.

Cura.

Earum cura fieri debet eo loco, in quo ſunt, prout ſequitur.

Accipe radicum vrticæ minoris ℥ vi. Reponticæ ℥ iij. Conſolidæ regalis ℥ 1. ſs. Aquæ purę quantum ſatis eſt pro decoctione. In decoctione ſuperpone manus, & olla ſit optimè cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac ſingulis diebus quater aut quinquies poſtea purgabis ſanguinem, vti ſequitur.

Recipe gamandreæ, Cichoreæ ana, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat ſanguinem tantum, quantus eius hauſtus fuerit: eſt enim vera & naturalis minutio ſanguinis.

Alia cura.

Accipe farinæ hordei, Siliginis ana ℥ 1. Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana ℥ ſs. Aquæ puræ quantum ſufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

Recipe petrolei, Axungiæ cati ſylueſtris, Axungiæ cerui, Taxi ana ℥ ſs. Fiat vnguentum ſuper carbones, manè & ſerò inunge.

DE MORO.

CAPVT XLV.

EX entalico ſciſſoꝗ ſalibus naſcuntur mori, originemꝗ ſuam ſumunt, ſicuti ſciſſuræ ſiccæ.

Nota.

Quum duæ ſpecies in vnam generationem concurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum ſal non educitur per ſudorem, ſed ex eo, porri, & ex ſale ſciſſo fiunt ſciſſuræ.

Signa.

Si porri ſupercreuerint fiſsi, præter cruſtas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Mox atque porri ſimiles emiſerint ſanguinem per inſtrumentalem inciſionem, aut corroſiuis: id ſi fiat, morus nouus enaſcitur, poſt quem ſequitur fungus, & ſpongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemꝗ duriſsimam habet.

Cura.

Accipe oleorum ex iuniperis ℥ I. De ſpica ʒ ij. Laterini ʒ vij. fiat mixtura. Vngantur hoc vnguento ſæpius, & euaneſcent: excindi non poſſunt, nec euelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæꝗ potum optimè valet ad mundandum ſanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

Recipe oleorum benedicti ℥ I. Maſticis ℥ ſs. miſceantur, & inunge manè & ſerò.

DE RAGADIIS IN ORIFICIO

vuluæ, & in ano. CAPVT XXV.

RAgadia proueniunt ex ſale menſtruoſo, quum actus venereus & menſtruum ſimul cōcurrunt, ſeſeꝗ mutuò complectuntur: ex huiuſmodi ſeparatione ragadij naſcuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando ſal hoc ad locuſtas ſe recipit.

Nota.

Quæuis ſeparatio ſalis ſciſsi tranſit in fiſſuras tantùm, vbi cū alio mixtum non fuerit. *Signa.*

Quum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel ſtercoris proſcinduntur, vruntꝗ fiſſuræ tales, viſibiles ſint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Vltimò tranſeunt in vlcerationem intrinſecam, & putrefiunt in eiectionem ſaniei.

Cura Peſſarium in ragadijs vuluæ.

Accipe

Accipe aloë succotrini ℥ 1. Radicis aristolochiæ rotundæ ℥ 3. Terebinthinæ lotæ quantum satis est: fiat pessarium ad sufficientem longitudinem.

Aliud.

Cape terebinthinæ lotæ ℥ vj. Albi græci ℥ 1. Ceræ ℥ ß. Puluerum agrimoniæ, Consolidæ, Pyrolæ ana quantum sufficit pro incorporatione: fiat pessarium, quod ragadia tegat, vlteriusq; non procedat, nec sit ragadiorum loco breuius.

Alia descriptio sparallij per vuluam.

Accipe mucilaginis psyllij vnc. 1. Olei amygdalarum amararū vnc. iij. Succi florum tapsi vnc. vi. Fiat sparallium hoc modo: Linteum eiusdem longitudinis, cuius ragadia fuerint, huic intinge liquori: postmodum indes in vuluam, in qua per tres horas maneat: his transactis iterum intingatur, induraturq;.

Alia.

Recipe succorum pyrolę, Consolidæ ana vnc. iiij. Florum hypericonis, Prunellæ, Centaureæ ana vnc. 1. Betonicæ vnc. vij. Olei anethini vnc. iiij. Fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ, & ad hæmorrhoidas.

Recipe mumiæ vnc. 1. Laccæ rubeæ vnc. ß. Pulueris arranciarum, Antimonij ana vnc. ij. Chimoleæ ʒ 1. ß. Cachimiæ ʒ v. fiat puluis.

DE ESSERIS.

CAPVT XLVII.

ESseri proueniunt ex vaporibus mineralium extrinsecorum, vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Extrinseca medicum accidentalia cognoscere decet, vt extrinseci spiritus cum imprimuntur, ab eo cognosci queant.

Esseri plerunq; sęuire solent in illos, qui salia montana, vitriolum, aut cuperrossam excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntq;. Fodinarum artifices morbo simili tum pulmonis cordisq; passionibus doloribúsue torquentur.

Signa.

Si nodus quispiam tumorq; vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latum extenderentur, crustasq; rubeas, vt sunt squamæ piscium, producerent, esseros fore iudicato.

Terminus.

Cùm in spiritibus mineralium hęreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imò potius in vno statu permanet.

Cautela.

Cauendum est â physicis: hoc est, illis, qui purgationes extrinsecas dare cupiunt: nam quiuis morbus exterius productus, exteriorem etiam curam libenter admittit, non interiorem.

Cura.

Cura.

Accipe olei ex iuniperis lib. ſs. Olei amygdalarum dulcium lib. 1. Olei de coſte ℥ viij. Fiat mixtura: poſtremum fit ſicuti oleum de guaiaco, aut buxo. Oleum de iuniperis non fit per deſcenſum: ſed oleum de coſte, hoc eſt, ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

Cape olei de ſpica ℥ ſs. Olei quercini lib. iij. Axungię catti lib. 1. commiſceantur: vngantur, & his oleis præſeruabuntur à ſpiritibus, qui morbum hunc generant: quia vnctuoſitas illa non ſinit huiuſmodi ſpiritum ſubintrare. Natura quidem aluminis eſt officiumq; findere. Quum tamen his cutis perunctа fuerit axungijs, tales ſpiritus nullos recipit, qui ſibi detrimentum inferre valeant.

DE VNDIMIA.

CAPVT XLVIII.

A Sale reſoluto producitur vndimia, ſiue carnis ſal hoc ſit, aut alterius, & in eo loco centrum ponit, in quo ſitum eſt.

Nota.

Quoduis ſal reſolutum, acuitate carens, apoſtema generat abſq; lepra. Vndimia eſt apoſtema, quod ex compreſsione foſſulam remanentem concipit, vt in hydropiſi fieri ſolet: eſtq; morbus abſq; dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit, incipitq; dolor.

Signa.

Quum apoſtema ſurrexerit abſq; dolore, foſſam ex compreſſione retinens, eſtq; ſine colore, quo reliqua tincta ſunt, vndimiam eſſe dicas.

Terminus.

Putrefit intrinſecus prius, poſtmodum extrinſecus, & in vlcus tranſit cauernoſum.

Cautela.

Abſtinendum eſt à pharmacis phyſicis: nam iſte morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Accipe realgaris ʒ 1. talci ʒ iij. Viſci quercini quãtum ſatis erit pro incorporatione: fiat emplaſtrum ſuper vndimiam.

Poſt apertionem.

Accipe colophoniæ ℥ 1. Ceræ ℥ iiij. Reſinæ de botin vt ſatis ſit pro formando emplaſtro.

Poſt mundificationem.

Accipe conſolidæ maioris, Ariſtolochię rotundæ ana ʒ ij. Vitellorum ouorum, Terebinthinæ, ana quantum ſufficit: agitando fac vnguentum, & vndimiam inunge.

DE SEPHIRIS.

CAPVT XLIX.

SEphirus eſt fluxio proueniens ex ſale ſicco, quæ non poteſt in maturationem tranſire, ſed in ſua duritie ſemper manet, atq; tumore, quoſuis colores induit.

Nota.

Nomen est omnibus duris apostematibus commune, sephirus, priusquam maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionẽ expetit.

Cura.

Excellentissimum est ad morbum hunc remedium viscus de botin & iuniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem. Accipe visci iuniperorum ℥ ß. Fœnugræci ℥ iiij. Aquarum iringi, Lappatij acuti ana vnc. ij. Succi altheæ quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma.

Alia descriptio.

Recipe olei ex lithargyrio, Colophoniæ, Mumiæ ana vnc. 1. Olei ex vitellis ouorum quantum sufficit ad formandum vnguentum: hoc sephirum mollificat, maturumq́ reddit.

Oleum lithargirij fit hoc modo: Recipe alumen, acetum, & lithargyrium, coque simul omnia, donec albescant: postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumptionem vsq; liquoris decoques, & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

DE FUGILE VEL FUGILICO APOSTEMATE. CAPUT L.

EX Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indicium principij noli me tangere. Archelaus vocat fuliginem, Hermes verò ferruginem. Nos autem ferruginem Martis nominamus. Iis potissimum accidere solet, qui nõdum adoleuerunt, videlicet infra quartum & vigesimum annum existentibus: alijs verò si contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos Noli me tangere dixeris expectare.

Nota.

Quiuis liquor materialis apparet anteaquam locum fixũ ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in prauam lentiginem.

Signa.

Quum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earũ circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atq; dolor capitis, partim vnà cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas.

Terminus.

Si per se terminabitur, in putrefactionem transibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, à purgationibus, à capitellis, aut lixiuijs acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum.

Cura.

Tripartita est eius cura: vna per maturationem: per mundificationem alia; tertia per consolidationem.

Matura-

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde ſequuntur accidentia praua: per ſe matureſcere potius erit.

Nota.

Accipe olei laterini ℥ 1. Oppôpanaci colati ℥ ſs. fiat emplaſtrum ſuper carbones. Oppoponacum per acetum colatur: deinde fit iterum maſſa, & induratur.

Mundificatio.

Recipe mellis, Brunellæ ana ℥ 1. Ariſtolochiæ rotundæ, Aloe patici ana ʒ 1. Fiat mixtura in modum emplaſtri, adminiſtra quum iam apoſtema fuerit apertum.

Conſolidatio.

Accipe vitellorum ouorũ numero iiij. Reſinæ de botin ℥ iij. Farinæ tritici, Hordei ana quantum ſatis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentum.

DE NATHA VEL NASDA.

CAPVT LI.

QVum ambæ virtutes ſimul concurrunt in vnum latus, naſda producitur, eo quòd natura tribuit vni, quod ab altero ſurripit, eſtq́ naturalis concretio.

Signa.

Quando membrum aliquod ipſamet hoc operante natura maius fit altero, nullusq́ dolor in eo loco fuerit, nec in ſtomacho, naſdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, ſignum erit phtiſis.

Cautela.

Noli ſumere potiones aliquas, quia natura per ſeipſam effluit.

Cura.

Accipe de fecibus vini ℥ x. Vini ardentis ℥ iiij. Axungiæ vulpis vnc. v. Olei anetini ad pondus omnium. Fiat vnguentum.

DE PHLEGMONIBVS.

CAPVT LII.

PHlegmo quidem eſt apoſtema, quod nõ tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Apoſtemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, pruducuntur ex aluminibus liquefactis: & ab alijs apoſtematibus hoc ſolo differunt, quòd non ſint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

Accipe oleorum ouorum vnc. vj. Camomelini vnc. 1. Serapini, Galbani ana ʒ vj. Viſci de abiete aut pino ad pondus omnium. Farinarum hordei, Fabarum ana quantum ſufficit pro incorporatione: commiſce in formam vnguenti. Mel roſatum & ſalis aquã

ſimul permiſceas, quo liquore ſerò maneq́ lauabis.

DE HERNIA AQVOSA VEL HVMOroſa. CAPVT LIII.

HErnia aquoſa prouenit ex eo loco, in quo ſita fuerit, eſtq́ liquor in oſeo reſolutus: producitur ab externis accidentibus & cauſis, quum quiſpiam læſus fuerit, vel ex abundantia ſpermatis putrefacti, quod in liquorem eſt reſolutum.

Nota.

Quoduis reſolutum ſal in ſuo loco remanet ſolum, niſi per poros deorſum tranſeat, & tunc deſtillat in exitum, quod in oſeo fieri nequit.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compreſsioneq́ foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam eſſe dicito.

Terminus.

Quum hernia per ſe terminari permittitur, in teſticulorum putrefactionem tranſit, & poſtmodum bubonis initium præbet: ſi per tres aut quatuor ſeptimanas non receſſerit, fit morbus incurabilis.

Cautela.

Caue ne aperias, at medicè diligenter animaduertas, an hernia ſit aquoſa, vel inflatio teſticulorum, vt vnum pro alio non cures, indeq́ maximum periculum ſubſequatur.

Cura.

Accipe ficuum lib. 1. Olei granorum iuniperi vnc. iiij. Farinæ fabarum vnc. vj. Fiat cataplaſma ſuper ignem, quod ſuperponatur quanto calidius pati valeat, manè, ſub meridiem, & ſerò: nam ipſam materiam ſeparat.

Aliud.

Accipe farinæ fabarum lib. 1. Seminum pſyllij, Citoniorum ana vnc. 1. Conſolidæ maioris vnc. iiij. Vini & aceti quantum ſatis eſt, & fiat emplaſtrum. Recepta quæuis euacuantia vel exiccantia hoc loco ſunt inutilia.

DE HERNIA VENTOSA. CAPVT LIIII.

HErnia ventoſa prouenit etiam ex accidentalibus, & eſt arſenicalis inflatio præter ſalis reſolutionem.

Nota.

Omnis inflatio ſicca producitur ex arſenico puro, quapropter apprimè conſiderandum eſt in hac cura, quòd ea quæ mitigant arſenicum, herniam ventoſam etiam curent.

Signa.

Quum oſeus inflabitur cum duritie, & intenſione, illacq́ duricies inſenſitiuum oſeum effecerit, & abſque colore, herniam ventoſam eſſe iudicabis.

Terminus.

In

In ſuo ſtatu manet, donec altero anno ſubſequenti rurſus in criſim incidat.

Cautela.

Abſtinendum erit ab apertione, rebusq́ ſiccis.

Cura.

Accipe ficuum lib. 1. Olei ex baccis iuniperi ℥ iiij. Farinæ fabarum ℥ vi. Reſoluatur materia ſicuti ſuprà de hernia aquoſa ſcriptũ eſt: animaduertendum tamen in primis curando herniam ventoſam, vt per pinguia, viſcoſaq́ procedatur, non propter duritiem, cùm ſit ventus: & quamuis diaciminum ad ventum in ventre clauſum optimè valeat, nihilominus in iſta cura non eſt idoneum: quia tumor hic ab arſenico crudo, & realgare cauſatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viſcus abietis, & emplaſtrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

Accipe olei amygdalarum dulcium ℥ ij. Farinæ fabarum ℥ ß. Fimi columbini, Fimi caprarum ana ℥ iij. Aceti quantum ſufficit: fiat cataplaſma, quod ſuperponatur manè, ſub meridiem, & ſerò.

Alia deſcriptio.

Accipe viſci abietis ℥ vi. Mumię vnc. v. Foliorum ebuli vnc. 1. commiſceantur.

Alia formula.

Recipe terebinthinæ lib. ß. Cumini vnc. iiij. Seminum lactucæ ʒ vi. Cerę quantum ſatis erit: reduc in emplaſtrum.

DE HERNIA CARNOSA.

CAPVT LV.

NOn aliàs quàm alcola vel naphtha ſuam originem hernia carnoſa ducit, loco formaq́ ſolùm ab eis differt.

Nota.

Poſtquam liquor nutritiuus quo ſuſtentatur oſeus, à vera ſubſtantia ſeparatur, & in excreſcentiam tranſit, herniam carnoſam profert.

Signa.

Si tumuerit oſeus, induruerit, ac ſub cute, vel trans cutem excreuerit caro, herniam carnoſam eſſe dicas.

Terminus.

Vltimo tranſit in putrefactionem, & producit fiſtulam, & ſi non maturuerit infra quinque ſeptimanas, nullam curam admittit amplius.

Cautela.

A potionibus vel curis intrinſecis à rebus pinguibus, & à ſuperpoſitione ſiccorum & exiccantium abſtine.

Cura.

Eius cura duplatur, ſcilicet per inſtrumenta, perq́ medicamina. De inſtrumentis ſcriptum eſt in vlceribus.

Deſcriptio curæ.

Accipe olei laterini ℥ vij. Oppopanaci, Galbani, Bdellij ana

ʒ iij. Reduc ad formam liquidam cum iſta additione. Recipe fabarum farinæ ʒ iij. Ficuum numero iiij. Caphuræ, Rutæ ana ʒ 1. fiat in modum emplaſtri: hoc maturat, reſoluit, putrefacit, creſcere magis non ſinit, nec etiam dolorem inferre.

Reſoluentia herniam carnoſam, alcolam, & naphtan, ſunt iſta.

Oleum benedictum, Oleum laurinum deſtillatum, Oleum nucũ, Oleum de ſeminibus papaueris nigri, Oleum aneti, Axungia cati deſtillata, Alcool vini deſtillatum cum fabis, Alcool deſtillatum cum ſeminibus pſillij, Aqua flamulæ, Aqua hirundinariæ, Aqua de perſicaria rubea, Aqua de iringo, Succus ex lapatio, Liquor deſtillatus ex vino caprino. Notandum hîc olea deſtillata rebus pinguibus non annumerari.

DE TENTIGINE OBSCVRA ET PRAua, hoc eſt, Noli me tangere, in matrice.

CAPVT LVI.

EX ſuperfluitate ſalis acetoſi quod in profluuio, vel in menſtruis exiſtit, oritur obſcura tentigo.

Nota.

Si menſtruum aut profluuium tranſeat in ſalis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matricis ſubſtantiam ſe confert, ac tentiginem excitat obſcuram.

Signa.

Quando ſui temporis ordinem profluuia menſtruaq; non obſeruant, ac vnà cum illis fluxionibus aqua permiſcetur, & cum vrina ſanies dolore pudendorum effluit, torminaq; fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde poſt quatuor ſeptimanas ſanguis profluit, genus tentiginis fore iudices.

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierq; ſterilis fiat, in vlcerationem incurabilem tranſit.

Cautela.

A purgationibus, conſolidationibus, & mundificationibus prorſus abſtinendum erit.

Cura.

Eius cura tripertita eſt, vna per ſparallium, alia per potiones, tertia per vnguenta: parum differt hæc ab ea, quæ de matricis vlcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

Recipe agrimoniæ, Saniculæ, Pyrolæ, Vtriuſq; peruince ana ℈ 1. Ariſtolochiæ rotundæ ℥ 1. Herbarum paſtinacæ, Perdetis ana ℥ 1. Muſti non maturi ex vino rubeo vſque ad centum kiſt, fiat cardonium, hoc eſt, ponatur in muſtum herbæ ſupradictæ, macerentur, & ſimul repurgentur, de quo vino per medium annum con

tinuè

nuè bibat mulier. Kist vini duas mensuras implet.

Aliud Cardonium.

Recipe consolidæ regalis lib. ſs. Aristolochiæ rotundæ ℥ vi. Diapensæ, Alchimillæ ana ℥ x. Serpentinæ minoris, ad pondus omnium: fiat cardonium secundum vsum.

Salis compositio, cuius vsus sit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

Accipe salis communis lib. ſs. Thuris, Mumiæ, Hæmathitis ana ℥ ij. Fiat mixtura cum sale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obscura.

Accipe aquarum plantaginis, Serpentinæ, Persicariæ, Hypericonis ana lib. ſs. Lumbricorum terrestrium ℥ vi. Dragacanti ʒ i. Consolidæ, Foliorum aristolochiæ longæ ana ℥ iij. Fiat sparallium optimo saccharo permistum, hoc est, fiat metrenchita, vel clysteriū, vuluæ imponatur, perq; tres, quatuor, vel quinq; horas in ea maneat singulis diebus.

Aliud sparallium.

Accipe succi hypericonis, Persicariæ ana lib. ſs. Aquę de prunis, de cerasis ana lib. i. Terebinthinæ lotæ in aqua rosarum ℥ vij. Fiat sparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro necessitatis exigentia.

Aliud sparallium.

Accipe olei hypericonis, Persicariæ, Aristolochiæ rotundæ, ana lib. i. Olei ranarum, Lumbricorum ana ℥ xij. Olei ex vitellis ouorum ad pondus omnium, formetur sparallium, & ob suam pinguedinem, non est opus vt in tanta quātitate hoc administres, quia quicquid lumbricum est, matrix ad se libenter attrahit.

Vnguentum ad dorsum.

Accipe Mercurij absq; substantia frigida, & omni mordicatione correcti ℥ ſs. Boli scissi ℥ iij. Axungiæ ceruinæ lib. ſs. Olei aneti, Olei ex vitellis ouorum ana ℥ vi. fiat vnguentum cum cera. Ista medicamina, scilicet vnguentum, sparallium, & cardonium simul administrari debent quolibet die bis.

DE MOLA MATRICIS.

CAPVT LXII.

Nihil aliud est mola per se, quàm menstruum, quia istud est matricis nutrimentum, & vnà spermatis.

Nota.

Quoduis menstruum spermati permixtum in generationem transit: nam in eo loco nulla separatio fieri potest amplius, præterquam nascentis impleto iam termino separatur à suo loco decoctionis. Vita molæ est in spermate; nam donec sperma habuerit, infla-

tur venter, quo deficiente cessat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excrescentia, quam Friburgi vidimus in vitulo (puto in intersignio vituli esse legendum) albo nigróue coloribus permixtam.

Signa.

Si mulieris vterus ex prægnanti natura tumuerit, menstruaq́ fluant simul, & modò venter minueretur, aliàs augeretur, aut extra verum terminum in duram inflationem exurgeret, vnà cum, vel absq; doloribus, moueretur q́, molam esse matricis dicito.

Terminus.

Crescente mola matricis, spermatibusq́ vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem vsq;.

Cura.

Duplex est medicina molæ, vna quidem in expulsione, altera in præseruatione. *Ad expulsionem.*

Accipe croci orientalis ℥ iiij. Boracis ℥ ß. Carabe ℥ ß. Scammoneæ ʒ vi. Lapidis lazuli ʒ i. Fiat pessarium cum oppopanaco inspissato. Animduerte quod huiusmodi medicamentum adhiberi nullo modo tutò posit: nisi mola praua sit adhuc, & per uuluam exire queat, ante partus veri terminum: aliàs mulier exponitur mortis maximo periculo, si magnam expellere molam conatus fueris.

Præseruatiuum contra molam.

Accipe agaraci trocíscati ℥ i. Euphorbij ℥ ß. Opponaci colati & inspissati ad pondus omnium: fac pessarium, vtere antequam habeant molam magnam: si non desierit vna tantum nocte, siste gradum in eo medicamento, quia signum est generationis prolis.

DE EXITVRA.

CAPVT LVIII.

Exitura habet exordium ex proprio defectu, sic vt illa tria prima, quę continent excrementum, in putrefactionem transeant.

Nota.

Quoduis excrementum primam suam materiam habet, ab eoq́ separatur quod expellit illud: postmodum aliud nihil præter infirmitates generat. *Signa.*

Quum sanies per nasum flaua fœtidaq́ decolat, vnà cum dolore capitis, vel eo sine, pariter si aurium excremēta putrida fuerint, sputumq́ fœteat, vrina saniem proferat, ac stercus naturalem colorem amiserit, sudor sit fœtens, vngues corruptionem patiantur, ex auribus flaua pinguisq́ sanies profluxerit, oculorum lachrymæ salsæ destillarint, & acutum apostema turgeat, ac menstrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint, præter dolores renum aut fæmorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Termi-

Terminus.

Si exitura sępius abierit, redieritq; per quatuor annos idipsum continuando, permansuram esse iudicabis.

Cura.

In exitura non est alia cura, nisi quòd excrementum extrahatur continuatè.

Descriptio ad nares.

Recipe lolij, Seminis nigellæ, Ellebori albi ana ℈ 1. Maioranę, Saluiæ ana ʒ ss. Musci grana ij. Fiat sternutatorium, quod singulis diebus manè per nasum attrahatur parum per vicem.

Descriptio ad aures.

Recipe diagridij ℈ 1. Bdellij ʒ 1. Ceræ scrup. 1. ss. Fiat in modũ emplastri: quum aures spumam aut aquam emiserint, impone pinnacidium his constructum.

Medicamentum ad vrinam.

Accipe croci orientalis ʒ ss. Pilorum zenij ℥ ss. Cantharidum numero v. Fiat mixtura, sacculusq; sub canali, subtusq; vesicam, vrinam prouocabit, per vnum aut alterum diem, donec sanies cesset. Zeni sunt folliculi circum leporum caudas existentes.

Medi[illegible]a pro stercore, vel intestinis.

Accipe mellis quantum sufficit, Diagridij ℈ 1. Hermodactylorum, Turpeti ana ʒ 1. Fiant suppositoria secundum artem: præter sal in exitura, verùm in constipatione poteris vti sale.

Medicina pro sudore.

Accipe theriacæ ʒ ij. Alcool vini ℥ ij. Euphorbij grana vij. Fiat haustus ante ingressum balnei, sudet, postmodum calidè contectus decumbat in lecto, bis hoc, ter, vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

DE CALLO.

CAPVT LIX.

CAllus est arsenicalis tumor, ex liquore carnis aut sanguinis prouueniens.

Nota.

Quoduis apostema per fricationes excitatum in superficie carnis ponit suum emunctorium.

Signa.

Si post fricationes aliquod exurgat apostema rubeum atque tumens, callum esse dixeris.

Terminus.

Si fluxiones arsenicales coniunctæ fuerint, cum affluentia terminatur in vlcerationem, & postmodum in estiomenam transit, maximè cùm apostema vel foramen in crus siccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

In calli cura postquam in apostema transierit, hac vtere descriptione,

ptione. Recipe olei rosarum ℥ vi. Calcis viuæ extinctæ ℥ iij. Caphuræ ʒ v. Fiat mixtura, quæ superponatur vnguenti loco. Si tamen prius in vlcus transiisset callus, hoc vtere. Accipe spernioli ℥ 1. Olei de caphura ʒ ij. Succi papaueris, Hyoſciami ana ad pondus omnium. Fiat cataplaſma, quod superponatur, calorem sedat: poſtea ſume deſcriptionem hanc. Cape emplaſtrorum apoſtoliconis, Diaquilon ana ℥ ſs. Mumiæ ℥ iij. Ceruſſæ ʒ ij. Caphuræ ʒ 1. Miſceantur, & fiat emplaſtrum ſuper carbones.

DE PORRIS.

CAPVT LX.

PORri proueniunt ex auio liquore, qui nutrimentum radicum eſſe deberet vnguium. *Nota.*

Vbi porrus, non longè diſtant vngues: itaque radices earum in excreſcentiam tranſeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Quum in digitis pedum aut manuum porri naſcũtur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excreſcunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore dixeris.

Terminus.

Vltimò ſimul cum carne creſcunt in vnguium duritiem, & cùm per corroſiuas aquas, vel inciſionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, inciſioneque maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab inciſionibus & corroſiuis aquis abſtine.

Cura.

Accipe oleum ex baccis iuniperi, Beſonnæ, Agarici ana ʒ 1. Fellis bouis quantum ſatis erit pro vnguento. Vnge dies & noctes linteolo, quò magis triueris, eò melius efficiuntur nigri, ſiccantúrque. Poſtea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque ſeptimanas. *Alia cura.*

Accipe realgaris ſcrup. 1. Olei vitellorum ouorum ʒ ſs. Calcis extinctæ quantum ſufficit in vnguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

DE SCLIROSI.

CAPVT LXI.

SClirosis eſt apoſtema, vel nodus, qui naſcitur per excreſcentiam nouæ generationis. *Nota.*

Quando natura ſuperfluitatem ex centro generationis producit, accumulata poſtmodum in excreſcẽtiam iuxta membrum in quo fuerit, generatur. *Signa.*

Quum in corpore durus & immobilis tumor, & caro ſimul cum ligamentis creuerit, quòd ſi tactu ſimile quid percipitur, ſcliroſum fore iudices. *Termi-*

Terminus.

Sub finem indies magis ad ſuam generationem tendit ſcliroſis,& vltimò contorquet membrum, inteſtina debilitat inflationibus, & in regionibus exiſtens membrorum ſeipſum ad mortem ſuffocat.

Cautela.

Ab omni medicina qua ſolitum eſt in apoſtematibus vti, caueas,& ab omnibus inſtrumentis, quibus tonſores vtuntur, & ab eorum magiſterio.

Cura.

Cura ſit quod ſcliroſis non accreſcat,nec aliàs curari poteſt.

Deſcriptio vnguenti.

Accipe olei mirtillorum ℥ ij. Nucis muſcatæ ℥ ß. Axungie iumentorum ʒ ij. Petreoli ad pondus omniũ. Fiat mixtura, quæ ſpermatica vaſa, prout renes & fœmora, menſe quolibet inungantur: hac enim ſchiroſi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior eſt, quàm vbi corpus naſcitur: poſsibile eſt vt fiat ſecunda regeneratio: & eſt pura ſuperfluitas regenerationis. Scliroſis aliquoties in fronte naſcitur, vt nodus, in ceruice, & in manibus. Quando ſub coſtis, aut ad ventrem naſcitur, tunc eius durities non benè percipitur.

DE LENTIGINE.

CAPVT LXII.

INexperti, nec non doctores aſſerunt ex cholera naſci lentigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verùm ego liquoris Mercurij eſſe dico.

Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in ſui regenerationẽ, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor floreſcens regeneratur, & qui lentigines habent, illis qui carent ſaniores exiſtũt: ſub axillis & ſub genubus, pallent, quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasꝙ ſub lentiginum vocabulo concludit.

Signa.

Quum in facie, vel ſub axillis, ſub genubus, aut ſuprà maculæ naſcerentur crocei luteiꝙ colorum, ſiue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura.

Curandum eſt, vt expellantur, quò vehementiùs, eò meliùs.

Deſcriptio contra lentigines.

Accipe heliotropij, Gamandreæ ana ℥ iij. Mannę electæ ℥ ß. Spermatis ceti, Baccarum lauri ana ʒ x. Aquarum meliſſæ, Verbenæ, Valerianæ ana ℥ v. Fiat potus, eiusꝙ doſis à quatuor in vncias quinꝙ ſit, quum incipiunt exire, bibatur: ſi Reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minimè bonum eſt. Vide quæſo quâm egregia res ſit experientia, per hoc vnicum.

Helitropium herba ſolaris, quæ penes me eſt meliſſa, mirum in mo-

in modum carnem & ſanguinem regenerat,eaq; nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apoſtemata, quorum ego quòd hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminiſſe volui. Quòd eos qui ad phyſicam & Chirurgiam pertinent morbos mihi per experientiam cognitos deſcripſerim,boni conſule.

FINIS.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST, VTRIVSQVE MEDICINÆ DOctoris, & Philoſophorũ Principis, tres vtiliſsimi Tractatus. Vnus de Cutis apertionibus: de Cura vulnerum alius: tertius autem de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, cancris, & naturalibus à natiuitate maculis,&c.

LIBRI PRIMI DE CVTIS APERtionibus.

CAPVT I.

CVM Deus Medicum atque Medicinam creauerit, non eſt quòd his immoremur, at ſolùm de rebus dicamus per ſe,hoc eſt, ex opere naturæ, quod nobis manifeſtant,hoc ipſum vt ſuſcipiamus, nihil ex propria phantaſia fingentes vel adijcientes. Demonſtrat ipſa natura corpus hominis cute ſua concluſum, ex tribus in vnum corpus eſſe poſitum,id eſt,corpora tria fore,ſed vnum in iſtis tribus quod hominis eſt corpus,in quo morbi quiuis oriũtur, ex eo quòd ſeparentur à ſe inuicem, aut vnum ab alio: hinc fit vt in corruptionem tranſeat, quod ſeparatum eſt. Corpora tria hæc ſunt, Mercurius,Sulphur,& Sal. Quid vnumquodq; per ſe, tum tria ſimul vnita, ſatis in chirurgia corporis enucleatum eſt, & in noſtra philoſophia latiùs. Iam eſt quòd chirurgus inſtruatur, quo valeat ex eiuſmodi principijs intelligere,quînam ex tribus illis quæ dicta vlcera, nec non cutis apertiones procedere queant. Per exemplum ſic declaratur. Quoduis metallum etiam in tribus illis poſitum eſt, Mercurio nempe,Sulphure,Saleq;. Sunt inter illa corruptibilia quædã, vt ferrum, cuprum, &c. ea de cauſa videlicet, quia ſal conſumit omnia:

quod niſi foret, nihil abſumeretur in ſimilibus. Verùm non conſumit ſal, niſi quod in corruptionem ſeparatum eſt, eiusq́ habet initium: data ſibi tamen occaſione, prout ſi palea reperiat ignem, eã ſequitur, & corruptionem ab ea ſui recipit. Quum igitur ſal occaſionem habet, corpus in quo continetur, corrumpit, & corrodit, inde fiunt ærugines variæ iuxta corporum & ſalium conditiones. Aerugo talis igitur à ſale proueniens, corrumpit ac circum ſe rodit aſsiduè, donec totum corpus abſumpſerit, quo continebatur, vel tam latè ac poteſt, niſi reprimatur eius malitia. Nec ſolùm in ferro hoc ipſum contingit, aut cupro, ſed etiam in alijs corporibus omnibus ærugo generatur, quę ſuum corpus abſumit, hoc eſt, idipſum quod fore deberet, corrumpit. Non ſecus etiam in homine ſalis natura quædam habetur, quod poſtquam occaſionem receperit, hoc loco chirurgicè non declarandam, cutem, & carnes abedit, venas ac neruos: item oſſa, cartilagines, &c. iuxta cuiuſq́ ſalis conditionẽ & locum. Ex eiuſmodi ſale, quod vnum eſt è tribus illis corporibus & materijs primis humani corporis, producuntur in eo cùm interna, tum externa quæuis vlcera. Satis igitur vnicuiq́ chirurgo dictum ſit, omnia corporis foramina vel vlcera ſale fieri, quod corpus tertium exiſtit in humano corpore. Prout enim pluuia ſali ferrei præbet occaſionem, hoc in æruginem tranſmutandi, non aliter in homine iudicandum eſt. Qui volet æruginem huiuſmodi curare, debebit inſtar alchimiſtæ fore, qui ferrum aliquod præſeruare nouit, vt nulla ſibi detur ad æruginem occaſio, cuprum etiam ac alia metalla: quibus vbi damnum eiuſmodi contigiſſet, optimè ſupplere ſcit. Quandoquidem eiuſmodi naturæ quodlibet metallum eſt, vt quum à Philoſopho iuuatur, non ſecus ac in homine, quod in illo defuerit, creſcentia propria repleatur. In exemplum: Homo patiens vlcus auxilio medicinæ curatur, ſic metallum etiam foraminatum remedio quod adhibetur ei, fit rurſus integrum: quod enim in hominis natura fieri poteſt, in corpore metalli poſsibile fuerit: vt vnum, ſic etiam alterum fit. Hæc ſunt myſteria naturæ, necnon magnalia artium, quibus Deus dotauit & ornauit medicum. Artes iſtiuſmodi mirabiles ei ſunt oblatæ, vt ex luce naturæ depromat, quæ quidem lux homo eſt, & corpus vniuerſi, quod propter illum tantùm creatum eſt. Sciat ergo medicus chirurgus breuiter his inſtructus, quod corpus & cutem aperit, & quod curat, vtrunque ex natura quærere ac reperire.

CAPVT II.

SAl eſt eiuſmodi naturæ, vt rodat edatq́. Proinde dicitur ignis occultus, quem nemo videt, neq́ ſentit eſſentialiter, vt in vrtica latet. Per exemplum ſal intelligi poteſt. Vti videntur herbæ, necnõ radices, quæ carnem in bullas exurunt, vt flammula, flos eius & ra-

dix, apium aquaticum, ſinapium, vrticæ, &c. reperiuntur etiam animalia, quæ tale quid efficiunt, vt cancri, vermes, & alia, quæ quidē occultum ignem in ſe cōtinent, operatione tantùm perceptibilem. Similiter vt in iſtis exterioribus, in homine ſalia quædam habentur, non aliter corpus intrinſecus vrentia, quàm flammula. Vnum aliud accendit, vnde reſultat quod ex naturæ potentia fuerit. Hæc omnia ſunt à creatione diuinitus ſic ordinata, vt videamus quid natura, quid nos exiſtamus, quid ars, & quid magnalia Dei ſint. Pariter arbores ſua ſalia habent, & abilia vegetalia, ſic vt in aliquibus horum talis natura ſalis inueniatur, quæ in vermes tranſiens, vt iſti ligna corrodit, &c. Non ſecus in homine Lupus, cancer, & ſimilia naſcuntur, quæ non aliter quàm animalia viuentia repunt ac circum rodunt, qualia ſunt arſenicum, auripigmentum, &c. Quæ foramina per putrefactionem in cutem & carnes hominum exedunt, ea de cauſa, quòd ſalia ſint ex ſua natura. Et prout in extrinſecis rebus naturalibus multæ videntur differentiæ, ſic etiam in homine variæ ſalium conditiones habentur, vt vnum foramen alteri ſimile non exiſtat. Nonnulla ſalia peruruntur inſtar vrticæ vel vitrioli: quædam pruritum excitant, vt plumoſum, & eſula: puſtulas eleuāt alia, prout ſinapium aquaticum, cantarides, & ſimilia, quæ in homine iuxta rerum naturalium conditiones diuidenda ſunt in ſua genera, ſpeciesq́ue. Reliqua duo corpora Mercurij, nec non Sulphuris, à Sale, quod ſeipſum rodit, eisq́ue permixtum eſt in eodem corpore, pariter exeduntur, quum ſal occaſionem propriæ corruptionis habet, ſuum etiam corpus vnà cum alijs conſumit. Contra ſimiles ærugines hominibus contingentes, naturæ vires opponendæ ſunt, quæ tollunt eas, modò quis expertum eligere medicum nouerit. Medicina Dei donum eſt, cui conceſſum fuerit, is etiam habet, eamq́ue promptè poterit exercere. Initium doni ſapientia, hoc eſt, artis experientia iuxta naturæ demonſtrationem, vnde naſcitur medicus: is enim accipit omnem ſcientiam & inſtructionem ex manifeſtatione operum naturalium. Quiſq́ue medicus igitur operam dare debet, vt ex ea medicina diſcat, quam Deus creauit, ac dedit hominibus, & non præter iſtam ſeipſum extollat, vt putaticij præſumentesq́ue medici faciunt indies. Vt ſuprà de ſale cœleſtis ignis in rebus naturalibus dictum eſt, ſic etiam in hominibus occultus habetur ignis, & inuiſibilis, qui nihilominus ardet, poſtquam ſcintillis ſuis accenſus fuerit ex influentia, quæ eſt in homine: tum exiſtit in ſuis flammis, prout calx aqua perfuſa bulliens. Corpus enim eo loco vt aqueum corpus cognoſcitur, in quo latet ſal, rodit vritq́ue, prout piper, alcali, &c. quod in ſequentibus capitulis narratur ſæpiùs. Nō aliter hoc ſal corpus ſuum exedit, quàm ferreum ſal ferrum, & non cuprum: item cupreum ſal cuprum, & non ferrum. Ad hunc modum

dum ſalia reperiuntur, neruorum, carnis, venarum, medullarum, oſsium, cartilaginum, &c quodq; iuxta ſuam naturam ab alijs diuiſum atq; differens: de quibus abundè ſatis ad intelligentiam exemplorum flammulæ, cantaridum, arſenici, calcis, &c. dictum. Quicunque hæc exactè cognouerit, vlcerum originem ignorare minimè poteſt.

CAPVT III.

PRouerbium hoc inter doctos verſatur: A finis termino Philoſophiæ, Medicina ſumit exordium. Hoc innuit iuxta Philoſophiam rerum naturalium, in operationibus, viribus, malis atq; bonis, medicinam eſſe nobis addiſcendam, vt iudicemus ex eis in hominis corpore pariter flammulæ ſal exiſtere, ſal calcis, ſal boracis, arſenici ſal, &c. Non eſt imitanda hoc loco veterum theorica, iudicans originem vlcerum non ex demonſtrationibus Philoſophiæ, ſed ex ſuis opinionibus & phantaſijs: ſuper quas nihil ædificandũ eſt, quòd non incœperint vbi philoſophia deſinit, at potiùs à ſeipſis, philoſophicum finem ignorantes. Quînam incipiendum ſit à fine Philoſophiæ, notate per exemplum. Videmus lac eſulæ prurituũ excitare: per hoc Philoſophia docet apertè nos, eſulam in corpus aſſumendam non eſſe, ne ſit apertionis illius occaſio. Poſt eiuſmodi philoſophicam rationem & inſtructionem, phyſicam ad hunc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per eſulam hominis ortum, ſal eſulæ fore iudicato, cùm homo ſit Microcoſmus. Cùm ergo philoſophia ſit ea, quæ nobis naturam ſuis in operibus propo nit atq; demonſtrat, in eo naturæ fundamento medicum eſſe fundatiſsimum oportet: inde reperiuntur infinitæ rationes ac documenta rerum originum, de quibus iam ſcribimus. Erroneum curarum fundamentum olim poſitum fuit. Hoc enim curat hominem, quòd exulcerat: id res naturales minimè faciunt, aut efficere poſſunt, videlicet, vt illud quod ipſæ produxerunt, curent. Nonnulla reperiuntur impedimenta, ne perurat vrtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatricet, &c. Similia perquàm vtilia ſunt, contra ſalium exulcerationes, vt quæ tollunt eſcaram ab arſenico, ſalis arſenici pariter eſcaram tollunt in homine, curantq; non aliter quàm in illis, in humano corpore: hoc ipſo natura docet, vlcera medicum ex fundamento cognoſcere, qui per ipſam, & non ipſe per ſeipſum efficitur. Quapropter vbi docere ſuis demonſtrationibus natura deſinit, ibidem in homine medicum operari, ſcire debet. Non poteſt igitur fore medicus ille, qui philoſophus non erit, cùm in philoſophia fundetur ipſa medicina, necnon ipſe medicus.

Non eſt arti fabrili comparanda medicina, quod antiquos feciſſe doctores videtur. Faber enim vt in animo domum concipit, non ædificat: non ita medicus excogitare per ſe morbum aliquem

poteſt, cùm hunc non efficiat, ſed natura, quæ pariter eum nouit. At quia medicum etiam cognoſcere decet, à natura petere debet, ac addiſcere quantum ea docet, æquè tantum ſcit, & eſſe verè comperit. Faber lignarius truncat arborem, eamq; pro ſuo parat ac aptat arbitrio: medicina verò præparare ſe non ſinit pro voluntate medici cuiuſpiam, at in ſuo ſtatu manet, in quo ſimiliter vti cogitur ea. Diſcere medicum igitur oportet in his, in quibus ars conſiſtit, vt ab exemplis, quæ quod loqui non poſsint, indicant ea quæ natura continet, quæq; fieri non velit, vt vnicuique ſapienti, cui datum fuerit intelligere, ſingula tanquam per parabolas & ſubtilitates ad oculum proponantur, & offerantur. Docet itaq; nos philoſophia parabolico modo per figuras, formas, virtutes, ac ſimilitudines, vt per eas addiſcamus quæ neceſſaria ſunt. Ad hunc modum etiam Chriſtus locutus eſt, non omnibus ſapientibus, at ſolùm illis, quibus datum eſt intelligere. Sic medicina quidem eſt ars non omnibus data, ſed illi tantùm, qui vt ſuprà narrauimus, intelligit. Quare non immeritò veterum theoricæ, cauſæ, rationes, & ſimilia, cum ſuis æmulis deridenda ſunt, vt ex prouerbio, Cæcus cæcum ducit, & ambo in foueam cadunt. Nam quòd ex eis qui philoſophi non ſunt, medici fiant, mirandum non eſt, ſi tam enormes in medicina fiant errores, maximè cùm tot in eam ſeſe violenter, & præter æquitatem indurant, non conſiderantes, eam peculiare Dei donum eſſe non conceſſum omnibus, conſcientiam ſuam nõ examinantes, &c. Qui nullius pretij vel intellectus exiſtunt, cor ad medicinam attentum habent, non ea de cauſa, propter quam à Deo creata eſt, quò fit vt hoc meo tempore, poſt monachos, nulla gens medicis contemptior exiſtat: non propter artem, ſed perſonas, ex omni genere nequitiarum ad medicinam, vt ad refugium conflantes. Penes antiquos itidem accidiſſe non dubito, quòd eorum artis fundamentum apertè ſatis docet: cùm iſtorum plurimi vociferatores atque ſeductores fuerint.

CAPVT IIII.

NAtura ſalis, quod in homine tertij corporis locum habet, hæc eſt, vt alia duo putrefieri minimè ſinant, & ea de cauſa naturaliter eis incorporatum fuit: nam vbi ſal nullum extiterit, putrefactio libenter ſubſequitur. Hac ratione quibuſuis in rebus natura ſal ordinauit, atq; poſuit, vt corpora conſeruentur in ſua ſanitate. Varia reperiuntur ſalium genera, Sulphuris, & Mercurij, quò fit vt variæ corruptiones etiam exiſtant. Quod guſtum exhibet, ſal eſt, quamuis acutus vt in pipere, Mercurio, Sulphureq; guſtus: item in Gentiana ſal amarum eſt, in ſaccaro dulce, & acetoſum in acetoſa: nihilominus omnia ſalia varia quotquot fuerint, inter ſe diuiſa tamen vti carnes exiſtunt, iſtius vel alterius conditionis; hic vt qua-

drupes

drupes animal, ibi tanquam auis, alibi ſicut piſcis aut vermis, vbiq; tamen iſtorum locorum caro ſui ſpiritus ineſt earundem rerum, vel anima: quamuis homines in dubium aſſumant, an hoc vel illud carnem iudicare debeant, aut non. Ac ſi quiſpiam dicat mel non habere ſal in ſe, piper autem illud continere, cùm tamen ambo ſal habeant, ſine quo perſiſtere non poſſent. Multa ſalia ſeſe manifeſtant, vt medicus oculariter eorum conditiones addiſcere queat: item vt iſta ſuis differentijs in multas ſpecies diuiduntur per naturam, non ſecus in homine fore iudicanda ſunt iuxta ſpecificas naturas ſuas & conditiones. Eorum quæ comeduntur multæ varietates exiſtunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromuntur, quædam lapidum inſtar, mineralium alia coagulantur: & poſtmodum ex præparatione variantur, vt vnum alio pulchrius, clarius, & purius, vt ſal gemmæ, ſimiliaq;. Sunt nihilominus hæc omnia conditionis huius atq; naturæ, vt in corruptionem concordant. Alia verò ſalia corroſiua reperiuntur, quæ ſeipſa rurſum curant, vt aluminoſa: corrodit enim alumen, & ſanat iterum. Vitriolata ſimiliter efficiunt, vt etiam diuerſimodè per ſe demonſtrant. Poſtmodum ſalia plumoſa, quæ varia ſunt, peculiarem naturam habent: item auripigmenti ſalia, calcis, & ſimilium, quæ ſeparantur ab alijs corporibus. Hoc notandum ea videlicet in corpore per ſe ſola non exiſtere, ſed vt tertia pars alijs permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam ſuam, etiam & corpora metallica iuxta ſua membra. Hac de cauſa corpora prædicta mortem citiùs quàm alia membra percipiunt, quòd ſal eorum arſenicum ſit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelligendum erit. Prout Globulus vniuerſus ex eiuſmodi corporibus conſtat, non ſecus & homo, per quem tranſeunt meatus, id eſt, venæ ſalium repartiũtur omnes per vniuerſum corpus, vt in terræ globo videre licet ex eius regionibus. Vna pars exſudat per poros, quæ pluuiæ de cœlo cadenti per ſimilitudinem comparatur, quam iſtud per ſuos poros etiam eijcit. Hac ratione diſcernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlum & terra. Quod ad terram attinet, per lotium emittitur, veluti iſta fontes in mare profundit ac fluuios, Danubium, aliosq;: ſic in veſica reperiuntur fontes corporis. Quòd verò ſecundum corpus, vtpote cœlum exhibet, per poros exitum facit, & aëre vel conſumitur, prout pluuia cœli per terram abſorbetur pro parte, aut euaneſcat in aëre. Cùm igitur aqua ſit, & elementum aquæ, lapidem efficiunt, ſic etiam in vrina lapides fiunt, & in ſimilibus locis. Iſta phyſicis potius quàm chyrurgis cognitu neceſſaria ſunt: ignorare tamen Chirurgus minimè poteſt ſalia, quæ ad per ſe naſcentia vulnera, ſecundum præpoſitum exemplum operantur in anatomiæ curſu, natura, & eſſentia. Quicunq; ſimilia nouit & phyſica, tantò fundatior exiſtit

in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc eſt, in corpore, donec in eo manſerint. Nõ aliter quàm in terra globuli, dum in iſta relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo ſal aut ſimile quid videt, quouſq; per præparationem artis hominis extrahantur illa quæ in terra continentur, & aqua, tum primùm apparent: vt per bullitionem ſalia ciborum, per ſeparationem vitriola, per præparationem alumina, per inueſtigationem calces, &c. Poſtquam extracta ſunt, non prius nocent, hoc eſt, ad operandum potentiam habent. Similis in homine latet artifex, qui talia præparat arte ſua naturali, per cuius operationes ea reſultant, quæ in corroſiuis apparent. Verùm vbi tales præparationes eorum quæ dicta ſunt non fiunt, non niſi laudabilia, bonaq; fore comperiuntur. Et niſi præparatio fuerit ibidem in exaltationem paroxiſmi, nullus apertionis morbus fit, at in vno corpore manent omnia, prout in terra.

CAPVT V.

PRout cœlum cum ſuo firmamento, necnon terra cum ſuis elementis vtrumq; duo ſunt, & vtriuſque partium alterutra per ſeipſam eſt vna: ſic & homo duo continet in ſeipſo, videlicet influentiam, quam ei cœlum præbet, curſum verò corpus adminiſtrat. Inde ſequitur producta per illa terræ meliora vel peiora fieri, conſeruari, aut corrumpi. Pluuia ſiquidem nimia deſtruit fructus, & pauca ſimiliter. In proportione conſiſtit igitur ipſa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ ſimile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occaſio tranſmutationis eſt ſalis in vltimam ſuam eſſentiam. Hæc eſt vltima rerum eſſentia, quum iſtæ poſtremò ſeſe manifeſtant, in ea fuerunt ab initio, ſub occulta forma, velut minera, quam nemo diſcernit quidnam exiſtat, donec veniat extra terrę firmamentum in ignem, tum demum apparent partes eius, vna repræſentat argumentum, alia realgar, tertia verò loppam: iam adeſt vltima dictæ mineræ eſſentia. Vt eſt iſtius cauſa, eiuſmodi ſunt cauſæ per ſpiritus accidentes, quorum labores hominum operibus haud abſimiles exiſtunt: item inuiſibile ſuis in corporibus manifeſtum efficiunt. Iſti ſunt Xeni, Nephirei, qui delectantur in ipſa natura conditiones iſtius manifeſtando, quod ipſis etiam permiſſum eſt. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non reueletur, hoc eſt, quin per materiam vltimam, initium & occultam eſſentiam cognoſcant. Idipſum efficit occultus ignis in ſuis effectibus. Et prout videmus accendi ſulphur per calcedonium vel ſilicem, pariter & hîc intelligendum, vtpote ſal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac in ſeipſo ardere quodam igne prorſus inuiſibili. Item vt Aetna mons lapides in talcem & cineres adurit, & omnino conſumit, præter ignem exiſtentem in ipſis, at accidente ſolùm: non ſecus in ſale quidam latet ignis, qui ſuſtentatur & nutritur in ſul-

in ſulphure. Hic ipſus eſt qui corrodit, per occaſionem ex accenſione ſalis acceptam, eoq́ perducitur vt manifeſtum fiat: eiuſmodi cauſa non prouenit ex eo ipſo: quid enim contra ſeipſum eſſe vellet? Verùm quia nihil tam occultum, quod nobis ob oculos quandoq́ venire non debeat: inde ſequitur quaſdam eſſe cauſas, quæ ſimilia ſuccedunt. Vti firmamentum eſt cauſa lapidum & fulminis, quod ſyluas atq́ domos accendit, cuius cauſa quidem ignis eſt: non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen, & lapides exiſtunt, quæ ſuo tempore prorumpunt in ignem ſuum. Itidem in calcedonio videtur, qui ſuper terram ignem exhibet, hic præter ipſum & calybem cum ſilice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifeſta fiunt omnia. Quiſnam homini diceret in ſilice vel in calybe latere ignem, arte manifeſtum ſi non fuiſſet antea. Sic etiam in homine ſimilis ars habetur, qua talia palam ei fiunt & innoteſcunt, vnà cum ſuo detegente. Cœlum peſte laborare poſſe, nec non aliȷs morbis, haud ſcire poſſumus, niſi nos hoc eo doceat, quòd eiuſmodi morbos in mundum inferiorem imprimat. Mirandum, incredibileq́ nobis eſſe videtur, ac apud nos impoſsibile: verùm Deo poſsibilia ſunt omnia, qui hoc ipſum etiam facit: aliud in his habere iudicium non poſſumus, quàm in eius poteſtate cuncta fore. Hæc à nobis dicta putato, quòd firmamentum noſtrum, & exiſtens in nobis, quum peſtilentiam producit, id per ſal efficiat, cui quidem & firmamento noſtro peſtis ineſt, vt ea quæ à ſupernis influit: verùm eius loco præbet Aeſtiomenum, Herpetem mordacem, Ignem perſicum, &c. Non aliter quàm ſuprà dictum, de prænarratorum originibus morbum iudicare poſſumus, penes quæ relinquendę ſunt. Quis enim demonſtrare naturam poteſt apertius, quàm eo quòd in tribus corporibus elementa quatuor occulta ſunt, per quæ ſumunt occaſionem in vltimam ſui tranſire materiam? Non ſecus atq́ lignum igne ſeparatur in Sal, Sulphur, & Mercurium. Ad hunc modum Phionitides occaſiones & cauſas exhibent, vt nihil maneat occultum, ſed in lucem prodeant omnia, ſic vt oculariter appareant quæcunq́ ſunt in terris. Sciendum vtiq́ tum in rebus inſenſibilibus, quàm ſenſibilibus vnum alteri ſemper contrarium exiſtere, vt canes felibus, gallos baſiliſcis, ſic de cæteris, vti muſtelis, leonibus, Tabanis, vel aſilis, equis & aliȷs, quorum vnum ſemper aliud in corruptionem & mortem perſequitur. Phionitides vocantur illa quæ in corruptionem proſequuntur alia, prout ciconia ranas, falco perdices, &c. Vt iſta ſibi mutuò contraria ſunt, Phyſica medicum docet in ſuis ſubiectis agere. Hic enim vt piſcator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoſcat, quæ in aquis exiſtunt: item vti venator, vt ſciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aëre ſunt, &c. Si quis nouerit quid Niſus faciat, rapiat, &c. co-

gnoſcere pariter in corpore poterit, quî ſemper vnum concernat aliud: nam vt falco & perdices ſe habent ad inuicem, ſic etiam in corpore ſe res gerunt vna contra aliam. Hæc eſt naturæ lux, de qua naſcitur medicus, & non ex ſeipſo, quamuis in ſeipſo maneat.

CAPVT VI.

SAlis duo fontes habentur, vnus ex venis, id eſt, in ſanguine, alter in liquore, hoc eſt, in carne. Prout in terra videntur aquæ fontium ex venis eius fluere, & non ex ſeipſis, at in ſe pariter quî per terram in venis eius defluunt? Item quînam ipſa terra ſudat, ac in ſe cõtinet humiditatem præter fontes, cùm non omnes aquę fontes exiſtant, quæ ſuper terram ſunt veniuntq́; ? Nam vbicunq; ſe terræ liquor aliquis recipit, & congregatur in torrentem vel ſtagnum, liquor eſt eius, & non fons: iſti namq; liberas habent ſuas origines ex ramis venarum. Non aliter eſt intelligendum hominem in ſe dupliciter continere ſal, id eſt, penes ipſum in duabus columnis exiſtere, videlicet in ſanguine, tum in liquore: quorum vterq; peculiare ſal habet in operationibus. quod in ſanguine eſt, non repurgatur, at in venis manet: ſimiliter & liquor ipſe. Verùm occaſionibus datis, per ſuos meatus & emunctoria tranſeunt eò, vel ad loca in quibus conueniunt, veluti per poros cutis, per meatus renum, prout ipſa confluunt, & ſimul in mixtionem veniunt omnia.

Poſitis itaq; duabus iſtis columnis, adiectus eſt fluxus quidam aſsiduus, vt Nilus, qui ſemper fluit, hic eſt vrina. Ex iſtis tribus proueniunt ſalia, nec non omnes fluentium torrentium apertiones, per ſuos meatus vi ſuorum ſalium tranſcurrentium, hoc loco latius non declarandorum, quòd libro de Tartaro ſatis abundè tractentur. Priora duo ſalia libri ſunt huius argumentum, quo demonſtratur, chirurgiam ſalis in duas diuiſam eſſe vias, videlicet in ſcabiem, & in vlcera. Scabies procedit ex ſale liquoris, quod in ſpumam tranſmutatur, aut in locuſtis exſiccatur, & ſuper cutem non aliter quàm ſal ſuper vrticam extrinſecus adhæret. Non ſecus illud, ſcabiei nempe, vel prurituum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuſpides, prout in vrtica videtur. Altera via progreditur ex ſanguine ſal, & rodit cutem, carnem, ac oſſa prorſum, unà cum venis, ligamentis, neruis, iuncturis, &c. Salia liquoris in varias ſpecies diuiduntur, ſimiliter illa quæ ſunt ex ſanguine, in diuerſa partiuntur vlcerum genera, iuxta cuiuſq; ſalis exiſtentiã in ipſa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modum. Quædam in latitudinem creſcunt, vt fungi: nonnulla in fiſtularum formam, vt ſambucus, iuncus: alia per aggregatam multitudinem, vt lauendulæ, &c. quodq; iuxta ſuam formam: quod quidem ſal efficit, cùm eius officium ſit exhibere formas. Quapropter vlcera nonnulla fiſtularum inſtar, & iuncorum

enaſcuntur, vt fiſtulæ: quędam in latitudinem, prout cancer: in multitudinem alia, ſicut ſcrophulæ, cùm ſimilibus: quædam aquoſa, prout fungi: ſicca nonnulla, vt vſnea ſuper lapides, ſic de cæteris: vti natura nobis extrinſecus terræ ſal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & alijs creſcētibus: pariter in corpore ſal per ſuas operationes, eiuſmodi formas etiam exhibet. Inde ſequitur ſimile per ſimile curari, id eſt, vlcera ſimilia per ſimiles formas: quod quidem in generibus omnibus vlcerum apparuit euidentiſsimè, videlicet formam ſimilem, ſimili medicinam ſemper extitiſſe. Pertinent igitur ad medicum Anatomia comparationum rerum per ſimilitudinem. Vlcerum itaq;, nec non prurituum varia ſunt genera, iuxta ſalium cōditionum diuerſitates: nonnulla dulcia, hoc eſt, abſq; dolore, & cōparantur ſali cerebri ſaccari, liquiritiæ, &c. quædam ardentia, quæ piperi, Zingiberi, granisq; paradiſi comparantur: alia ſunt eſchara, ſali quidem arſenici comparata: comedentia quędam alcali ſali ſimilia, vitrioli, plumoſi: ſtiptica nonnulla, quæ comparantur aluminibus. Sunt etiam vlcera frigida, ſolatrina, nenufarina, &c. calida, vt anacardina: ſicca, vt acorina: humida barba Iouina, ſic de cæteris, vt ſuprà, ſal eorum acceptum, &c. Non aliter de ſcabie & pruritibus dolorem inferentibus, & non, cutis generis plures aliæ ſpecies exiſtunt, vnà diſsimilis alijs. Tam ſubtiliter & artificioſe creatus eſt homo per manus Dei, vt ſi nobis ipſe non manifeſtaret, incredibile foret hominem ex eis ita compoſitum eſſe rebus, quas in ipſo philoſophus atq; medicus ita microcoſmicè detegit per ſpecies omnes. Nō poteſt iſta cognoſcere propria phantaſia de humano corpore, ſi per naturam ſolam, cuius officiū eſt eiuſmodi comparationes, formas, atque ſimiles operationes manifeſtandi.

CAPVT VII.

DE ſignis etiam eſt quod ſcribamus, quamuis ex rerum naturalium proprietatibus depromenda ſint, vt vlcus omne quod nigram carnem habet, ac eſcarizat, eſt ex arſenico: hinc fit vt vnà cum prædictis, tumorem, calorem, & lipopſychiam inferant, vt eſt arſenici natura. Sal eiuſmodi perſępe contingit effluere, quandoq; non: quum verò fluit, eſt in operatione ſua, prout ſalis fuerit conditio, proprietasq;. Sunt & alia ſalia, quæ tumores concitant, emittunt ſanguinis plurimum, ac vehementer effluunt, quocunq; modo hoc faciant, hirundinariæ ſalia ſunt, quæ ſanguinem extrahunt inſtar ſanguiſugæ. Nonnulla reperiuntur, quæ duntaxat vrunt, & non rodunt, nec tumores adferunt, ac ſi commune ſal vlceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos, vt vitriolata: pleraq; alia tumores albos, vt aluminoſa: quædam vnà cum incidentibus circum foraminibus, vt ſalia gemmea: nonnulla cum caueis, vt alcalia. Talis

eſt na-

eſt natura ſalium, vnius vt ad hunc modum, & alterius manifeſte-tur ad alium, iuxta ſuas conditiones, quas hoc loco nõ recitabo, ſed philoſophiæ potiùs committam, cuius fundatiſsimam peritiam habere medicum oportet in iſtiuſmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum ſit hactenus. Prout in ſua natura ſalia ſunt, animalia pariter in ſua reperiuntur, & herbę quædam, quorum ſalia comparantur illis, vt ſal colcotharinum, cancer, & perſicaria ſalis vnius exiſtunt, vt ſal entali, iuncus, & fiſtula pariter vnum ſunt. Quare ſal colcotharinum operatione ſua cancrum in corpore concitat, itidem efficit perſicaria, nec non cancer aquæ. Similiter entali ſal fiſtulam efficit in corpore, quòd iuncorum & fiſtuloſorum ſalis exiſtat. Ex forma namq; ſimilia cognoſcuntur, vt quum dicitur, hunc aut illum habere lupum, aut eo laborare, fit quia ſal eiuſmodi eſt vnius & eiſdem cum vero lupo naturæ. In lupo quidem eſt idem ſal, quod adſcribitur choleræ, vel vt nonnulli volunt, felli: hoc ipſum eſt origo choleræ, ſeu inuidiæ, corroſiuæq; naturæ. Non eſt iſtius verum cholera nomen, ſed lupinum ſal. In tribus enim corporibus homo poſitus eſt: Mercurio videlicet, Sulphure, Saleq;, & non in quatuor: at in ſpiritum cum quatuor elementis, ex quibus nulla hoc loco ſigna ſumenda ſunt, at ex ſale duntaxat. Sal etſi nonnunquam igneæ complexionis exiſtat, vt arſenicum: aëreæ quandoq;, prout vitriolum: terreæ, ſicut entali: & aqueæ quandoq;, vt alumen: nihilominus id non iudicatur ex elementis, cùm iſta non fecerint illa, ſed è contrà ſint ab eis elementa facta. Non ſunt etiam elementa corpora, ſed ventus, aër, aut ſpiritus tantùm. Item non ſunt operatiua, ſed hoc eſt operatium, quod ſal exiſtit: iſtud enim operatur, & non elementum, ſiue frigidum, calidum, aut qualecunq; fuerit, ſal quum exſtiterit, euenit, vbi non, etiam non contingit. Complexiones ergo diuiduntur in illa tria corpora, non in quatuor, & in vnoquoq; corpore quatuor illa, cum eis vltra centum gradus & eſſentiæ. Non ſunt igitur ex illis quatuor ſumenda ſigna, prout quum dicitur: ſi cholericus exiſtat, ex cholera: ſi melancholicus, ex melancholia: ſi phlegmaticus, ex phlegmate: ſi ſanguineus, ex ſanguine procedere: nihil minùs. At ſi ſal ſanguinis occaſionem habeat, ſal erit eius quod in ſanguine fuerit: ſi autem ex ſale, quod in liquore latet, erit, eiusdem etiàm iudicandum, & iuxta ſalis eſſentiam formabitur vlcus aut pruritus. Itẽ cuius generis ſal exſtiterit, hoc effluet: ſiue ſit homo phlegmaticus, melancholicus, cholericus, aut ſanguineus: iſta ſal non curat, ſed iuxta ſuam naturam agit. Morborũ eiuſmodi ſigna faciunt ad intellectum eorum, vt medicus ex philoſophia valeat eos cognoſcere, iudicareq; iuxta verum fundamentum: quod autem niſi cognouerit, iudicium præbet hominibus exiſtimandi ſe fundamentum artis ſuæ ſuper arenam poſuiſſe. Pariter ſignorum

gnorum

gnorum ex philosophia cognitio, receptorum optimum compo-nistam efficit, qui cogitur aliâs ab alijs opus emendicare suum, vnde surgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera sumuntur, videlicet vbi quis morborum signa cognouerit. Hæc eadem eum docent origines eorum, quas vnà cum signis reperit ex luce naturę: sic vt ex eo genere rursum in ipsam naturam iterum redeat, ex qua recepta sibi proponuntur similium cum similibus, & non contrariorum ad contraria. Non est enim ad hunc modum intelligendus homo, vt in eo contrarium contrario pelli debeat, vti per aquam ignis: quid ergo foret quod aquam expelleret, quid aërem, quidnam terram, hyemen, quid æstatem? &c. Sal igitur suum sal habere vult, Mercurius suum Mercurium, & Sulphur suum sulphur: id natura demonstrat: in similibus expetere similia se.

CAPVT VIII.

VT fundamentum ac initium istius absoluatur philosophiæ, sciendum est salia rursum in duas partita vias fore: videlicet vnã quæ curam & sanationem recipit: & alteram, quę non admittit eas. Nam vt in terra fluxus aquarum existunt, qui tolli minimè possunt, in corpore pariter occasiones aliquæ non possunt amoueri: nonnullæ super terram abeunt, vt fontes aliqui, postmodum autem redeunt: non secus habentur salia, quæ hoc ipsum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non existunt, sed exsiccantur, & reuertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt antea, qui iam exsiccati non redeunt amplius eo loci, verùm aliò discurrunt: itidem accidere solet in homine. Similia multa reperiuntur, quæ medicina sua, necnon ars eius aufert & exsiccat, vt per Solem, aërem, atq; tempus fieri suis viribus videmus; quæ quidē omnia pariter in medicina sunt. Quare si medicus recepta componere velit, eiusmodi res quærere naturales debet, quæ soli similes vel aëri comparatione sunt, & non elementis, non calida, frigida, sicca, nec humida capere, sed corpora cōtra corpora, hæc ipsamet sua secum deferunt elementa. Verùm enimuerò prout in terris aquæ multæ sisti nec exsiccari possunt, non secus in homine fluxus quidam, vbi iam occasionem acceperunt effluendi, non iuuant auersiones, minùs exsiccationes. Quandoquidē atq; res aliqua sumpserit iter ad vltimam suam materiam, ad quam omnino corrupta sit, non potest ampliùs reduci, quamuis ad hoc regimina quædam abstinentiæ, exsiccationes, exhaustiones, & similia sint excogitata, quæ quidem omnia diutiùs non iuuant, quàm noua congregatio fiat humorum: quibus remedijs humoristarum duntaxat vtuntur consilia, sed frustra. Nisi medicamentum aut cura fuerit conditionis eius, cuius morbus ipse, vana sunt omnia remedia, quòd eis minimè curetur. Hæc est morbi conditio, videlicet vt sit reducibilis ab vltima sua materia, cuius iu via fuerit, ad primã.

Vt quum

Vt quum lignum aliquod ardet, nisi per aquam eius ignis extingui valeat, nihil iuuat amplius, at qua præ manibus existente, iam adest remedium, sic vt lignum solum sit igne sine. Si tamen lignum amplius non fuerit, sed carbo, non iuuat extinctio, cùm ad lignum à carbone redire possibile non sit: carbones enim tales manent, aut accensione transeunt in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adesse, quæ reduci debeat ad primam, sic vt id quod absumptum fuerit, abeat, quod autem adhuc restiterit, seruetur. Salia similiter pondere suo diminuuntur, vt lignum pro parte iam adustum, & pro parte non: & non pondere solùm, at multa salia prorsum ab homine fluentia recedunt, quibus iam expurgatis, eorum damna facilè curantur. Quapropter medicus ista iuxta Philosophiam perpendere debet, vt cognoscat, an fluxus expurgatus sit, vel in via diminutionis, & eo finito, cura facilis erit, vt etiã per se fieri queat, quòd eius materia penitus effluxit. Accidere quandoq; solet, vt pars vna fluat, altera non: aliquando parumper, & postea cesset, ac per se, qui terminum hunc attigerit, fœliciter, at non artificiosè curabit. Eiusmodi fluxus etiam fiunt inæqualiter: nam sæpe corrumpitur sal quodcumque fuerit, sibiq; foramen excauat, quousque deueniat eò quò tendit: sudore corpus ipsum penetrat vsq; ad cutem, ibidem congregatur, operationemq; suam aggreditur. Euenire solet etiam vt cesset ibidem, & alio loco se recipiat, in quo non aliter operatur, quàm in priore, pòst ab eo recedens iterum in alium tendit: eius rei causa est, quòd species eiusmodi salis per corpus huc atq; illuc discurrentes, cataractas suas quærant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inuenta sunt: hîc declinant, ibidem assurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera salium fiunt, multisq; locis inueniuntur, in quos erumpunt: non semper tamen, quòd emoriantur, vt vno loco, vel duobus tantùm reperiantur, quæ si diutius viuerent, aut vigerent, multis alijs extenderentur. Si mulier plurimi fluxus in corpore cessant, & in mortem vsq; manent, qui si diutius vigerent, ampliarentur. Philosophia namque docet, hominem etiam in seipso globulum & spheram esse, res prædictas omnes continentem: ei necessarium est igitur, vt microcosmicorum conditiones probè cognoscat, in quibus similia cum sibi similibus cõueniunt, cùm in Theorica, tum in Practica.

Animaduertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leuiter agatis, at optimè ponderate prius, quid præ manibus habeatis, quidq; vobis faciendum sit. Nam si fluxus eiusmodi curaueritis, necatis homines: itidem facitis, quum præter naturam eorum reprimitis eos. Si curaueritis vlcera per se curabilia, videte vt indicare possitis ea rursum eruptura, vel aliter hominibus imponitis. Non enim

enim propter ſalia medicina creata fuit, ſed propter manifeſtationem artis in proximi dilectionem: æger ſiquidem veſter eſt proximus ô medici, quapropter eſt quod curetis eum ex ordine, quo Deus curas in medicina creauit. Poſtquam ſanus fuerit ope tua, tu proximus eius es: item eſt quòd ipſe tibi gratias referat, vt ille qui cuperet à te ſibi fieri, ſi tibi hoc ipſum præſtitiſſet, quod erga ipſum impleuiſti. Medicinæ veritas igitur conſiſtit in philoſophiæ fundamento, poſtmodum cura feliciter ſuccedit erga Deum & homines. Abſque fundamenti huius cognitione quid eſt tua charitas? quam etſi libenter exerceres, iſta mors eſt alterius. Habe cognitionem artis igitur, atꝙ naturæ, nec non lucis iſtius.

LIBER SECVNDVS DE CVRA VLCERVM.

CAPVT I.

CIBVS atꝙ potus ad ventris impletionem à Deo non ſunt ordinati, ſed ad naturæ contentationem: quæ ſi ieiunium expetat, id obſeruetur: ſi famem, abſtinentiam, &c. Item non ſolùm illi ſunt ad ventriculi famem ſedandandam, & ſitim hepatis aſſumendi: verum etiam ad iſtarum corporis partium in officijs, quę habent à natura ſuſtentationem, & eorum quæ corpori deficiunt ſupplementum. Nedum enim caulis eſt nutrimentum, at medicamentum etiã: ſic & rapæ, caro, panis, &c. Vinum etiam ſitis appetitusꝙ non tantùm expletionem continet, ſed medicamentum. Aqua ſimiliter non ſola potum exhibet, ac cereuiſia, fructuum ſucci, lac, &c. ſitim extinguunt. In iſtis autem hæc ſeruanda potiſsimùm differentia eſt, vt non ſolùm appetitus hepatis & ventriculi ſedetur, verùm etiam ipſa neceſsitas ex ordine ſuppleatur. Hæc eſt neceſsitas, vt corpus ea ratione cibis & potibus contentetur, vt per iſtos in ſanitate conſeruari queat, & eius morbi pelli: nam in eis arcana, myſteriaꝙ magna latent. Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen à medicis haud benè cogniti ſunt, & peius in vſum aſſumpti. Morbi reperiuntur, qui repletionem habere neceſſariò volunt. Scitis enim vlcus eſſe, quod lupus appellatur, hoc aſsiduè repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli ſunt. Item varij ſtomachi reperiuntur inter homines, vt canini vix ſatiabiles, iſtis eſt danda repletio, quòd hæc ſanitas eorum ſit. Sunt & vrſini ſtomachi, qui melle delectantur, atque

rebus dulcibus,istæ sibi sanæ sunt,sic de cæteris conditionibus atq; naturis. Vt in brutis peculiares conditiones repartitæ sunt, stomachorum hominum etiam diuersæ proprietates existunt: aliqui libenter oleribus vescuntur, acetarijs, &c. quare vaccei ventriculi sunt:alij carnibus,qui canini reputantur:piscibus alij,qui lutræ stomachi dicuntur:sic de reliquis.Hac de causa Deus,quòd hominum ventriculos in tam diuersis appetitibus posuerit, etiam tam varios cibos atq; potus ordinauit. De naturalibus & agnatis à natura dicta sint hæc appetitibus,& non gulosis: gulæ namq; stomachi suam peculiarem sumunt originem in cibis atq; potibus.

Varia sunt vini genera, prout etiam diuersæ conditiones hepatum existunt, & potuum appetitus varij, hic ad iulep,ad hydromel alius,ad aquam ille, vel ad ceruisiã, fructuumúe succos, aliosq; nondum inuentos,quibus iecur delectatur, & qui medicis iuxta similes conditiones cognoscendi sunt ac ordinandi:natura siquidem hoc nos docet,ex ordine suo seruare diuersimodè.

Ad salium fluxiones accedit maxima deprauatio per sale conditarum carnium,aut similium piscium esum:nam eiusmodi sal carnibus aut piscibus admixtum vnà cum suæ substantiæ corruptione facilè præbet occasionem sui simili sali corruptionis. Idipsum etiam efficiunt acuti cibi,multis aromatibus conditi, prout zingibere,pipere,nec nõ alijs salibus,vt raphano,sinapio,alleo,similibúsq;. Hæc omnia corruptionem accelerant, quòd sal accedat ad sal, mercurius ad mercurium,& sulphur ad aliud sulphur. Sic in stomacho cibi triplices coquuntur ex tribus illis corporibus,pariter in hepate fit ex potibus. Quapropter medici peritia consistit in eo hac in parte,vt hominem in spiritu salis cognoscere discat: postea sal vnumquodque, tum ex natura similem cibum, in eo sale constitutum,ne hunc administret: nam eo pondus augebitur, quo fieret ex abundantia quæpiam eruptio. Verùm contra sal amarum est medicina sibi simile sal,sed dulce, non amarum: contra sal asperum suum, at mite:contra siccum simile,sed humidum, & ita consequenter iuxta proportionis demonstrationem. Eiusmodi seruata prius concordantia, tum demum adest in cibo regimen & potu, vt in his tribus continetur verè salibus ad sanitatis conseruationem adductis, & contra morbos præseruationem. Quare quum irruperunt morbi, iamq; sumunt argumentum, subsequitur etiam ea quæ dicta est necessitas.

Animaduertendum etiam, ad salis fluxum alios accidentales accedere, prout videtur in torrentes alias aquas incidere semper velle. Non aliter ad salis fluxum alij duo fluxus concurrunt, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentorum sal accidentale, salis corpori naturali coaptant, ea ratione, qua nutrimentum in

tum in ſalis fluxum conuertitur pro parte, ſimulq; fluunt. Latius ex poris venarum & carnis liquor affluit, & ſudor qui cruor eſt ibidē, & guttatim in eiuſmodi fluxus decidunt, ac ita propter vicinitatem in ſuam eſſentiam tranſmutantur cum alijs, & ſimile ſeducit hac via ſibi ſimile. Sic triplex ſalis fluxus efficitur, qui corpus eſt pro tertia parte: videlicet ex ſale ciborum & potuum ad huius tertij corporis nutrimentum exiſtente, ex cruore, tum ex liquore & ſudore, qui in carne ſunt: affluxus iſti tres per vnicum excitantur. Hæc à me dicta ſunt, vt repletio vitetur prorſum in ſimilibus, at potius abſtinentia ſeruetur, id eſt, ex ſignis fluxuum & vlcerum tantùm ordinetur ipſa dieta vel abſtinentia. Quo facto ſalis corpus virulentiam relinquit, citiusq; perſanatur vlcus: nam exſiccatur corpus eius, vt non valeat amplius ad cutem fluere, ſed ſuo loco manens exſiccari cogitur. Similis exſiccatio minimè fieri poteſt, niſi corpus ſalis mitigatū ſit, aliàs iterum fluendi ſumet occaſionem. Non tamen hac de cauſa volo, vt abſtinentia medicamentum ſit, aut æſtimetur, ſed Empiria ſolùm, quæ aliquo tempore locum habet: nam aliquando per nimiā diuturnitatem æger moritur, aut incidit alius accidentalis morbus: tum loquuntur imperiti medici, niſi hoc aut illud obſtitiſſet, omnia ſe bene habebant, &c.

Sancti pijq; viri ſtrictam in eremis viuendi rationem ſeruarūt, non (vt nonnulli dicunt) quòd hac via ſeſe caſtigare voluerint, ſed potius vt vitam longam conſequerentur, quam etiam adepti ſunt. Non per ſe repererunt, eiuſmodi cibos atq; potus ad longam vitā idoneos eſſe, verùm à ſpiritu medicinæ didicerunt per diligentem inueſtigationem. Dietam igitur habuerunt ad vitam longam. Etenim quicquid homo deſiderat, idq; ſumma diligentia proſequitur, acquirit. Sic etiam Iohannes Baptiſta vixit ab adoleſcentia ſua, vſq; ad ſui decollationis diem abſq; morbis, ea de cauſa, quia cibus eius mel fuit, non permiſit, vt ſal in ſuam tranſiret malitiam, neq; mel cibis alijs admiſcuit, nec vino, ſed locuſtis ramorum arborum tenellis & virentibus: quare ſanus admodum vixit, non ob ſanctimoniā aut meritum erga Deum, ſed propter ſobrietatem, quæ decuit eius officium. Huius vita victusq; ratio medicis in exemplum eſſe deberet, qui conſilium ad ſanitatem hominibus dare cupiunt. At cùm ipſi turpiter, immundè, nec non adulatoriè medicinam factitent, conſilium in regimine coquinæ ſolùm adhibent, non autem ad ſanitatem, ſed in quantùm videtur eis cibum non defluere. Tales medici prorſus ad chirurgiam ſunt inutiles, vt in ea regimen aliquod inſtituant, verùm ad repletionem tantùm. Alij qui victus rationem iuxta neceſsitatem intelligunt, ſanos conſeruant homines, & quos curant viuificant, id eſt, in ſanitate perſeuerantes efficiunt. Hoc dico ſolùm, vt medici per exempla ſanctorum ad abſtinentiam naturæ,

ſuos admoneant quos curant, vt ſani facti, perſeuerent in ſanitate.

Cùm igitur adſint exempla certorum hominum atq; ſancto-rum, per quæ iudicare poteſt medicus, qua ratione componi rece-pta debeant, ab exemplis videlicet piorum, & non Epicureorum, ſequitur inde medicamenta reperiri, quæ dictos morbos externos intrinſecùs,& extrinſecùs perſanant. Nam prout vulnera potioni-bus curantur ab internis extrà, non ſecus & cibis fieri poteſt, ad hunc modum ſcilicet,vt butyrum,caro,panis, herbæ, vinum,aqua, &c.talia ſint,vt locum potionis vulnerariæ ſuplere queant: nam e-iuſmodi cibis nutrimentum aptum ſit ſuo corpori. Si conſolidatiua ſint,& mundificatiua, conditiones iſtas etiam in corpore ſeruant, idq; conſeruant iuxta ſuam naturam. In nutrimentis naturæ condi-tio talis eſt, vti medicamentum vnumquodque nihil aliud exiſtit, quàm inſtauratio quædam ægri membri,confirmatio, ſuſtentatió-que, nec non augmentatio ſanguinis & carnis ei competentium. Cùm ergò cibus nutrimentum ſit,æquum etiam eſt,vt ad hunc mo dum adhibeatur, quo membrum ægrum ab eo conſolationem re-cipere valeat,& ſui lumbi nutrimentum ibidem inueniat,auxiliũq;. Hac de cauſa nutrimentum in ſe medicamentum continere debet, non quòd ſtomachus illud inſtar medicamenti cuiuſpiam deglu-tiat, verùm vt nutrimentum digerat: ſic de iecinore iudicandum. Poſtquam latius & ad loca ſua deuenerit, adeſt naturæ balſamum, quod hoc ipſum recipit, & potentiùs eo factum, abſumit vnà cum eius cauſa damnum: hac via pars ſimilis illi parti ſuam poteſtatem adimit,integramq; reddit Anatomiam, ac in priſtinas vires ſuas re-dit,ſic vt fluxus amplius emanare minimè poſsint. Poſtmodum ſa-natio per medicamentum in cibis ſitum ſequitur,hoc eſt,progredi-tur in finem vſque.

Si verò ſumpſeris ea quæ proueniunt ex herbis, vt ex lacte bu-tyrum, fac vt eiusdem vaccis plurimum ſalis adhibeas lambendi, nec non vulnerarijs herbis alas,vt ſerpentina,hirundinaria,agrimo nia, &c. tandem ab earum lacte butyrum extrahas, edendum præ-beas ægris, & bibendum lac, excepto caſeo: nam vires herbarum vulnerarium non tranſeunt in alia lacticinia,ſolum in lacte manent, aut in butyrum ſe recipiunt. Animalium quæ lac non exhibent,car-nes adminiſtrentur eiuſmodi nutrimento factæ, vt ſuprà de lacte habetur,inde nil niſi bonum oriri poterit. Hac ratione ſuillæ carnes Iudæis prohibitæ ſunt, quòd inde morbos & lepram conciperent, quum eis in eſcam adhiberẽtur. Conſuetum eſt enim vt omni quod immundum fuerit cibentur porci, qui ſi vt ſuprà narratum eſt ale-rentur,quæ caro ſuilla vel porcina foret excellentior? Herbæ vul-nerariæ pariter ad hoc optime ſunt, vt ſerpentina ſimilesq;: nam iſti cibi malignos ſalis omnes ſpiritus digerunt. Reperiuntur herbæ

quædam

quædam quæ ſumptæ vel comeſtæ,quæuis vlcera perſanant, cancrum etiam atq; lupum: verùm Latinis carent nominibus, Grecis, Arabicis, Caldaicis, &c. veteres enim & primi medici nullam faciũt mentionem earum, aut Pandectæ falſo perperamq; nobis traductæ fuerunt. Verùm contemptui ſunt habitæ, virtutes earum tamen innumeræ, nec non inexplicabiles ad vlcerum curam exiſtunt. In Germania naſcuntur abſque nominibus: non eſt enim qui nomina dederit, vel audiuerit hactenus: quare ſi noua darem eis & prima, vitio mihi verteretur. Nihilominus quum herbarium in lucem venerit, eas manifeſtabo formis atq; figuris, quæ hoc loco poni minimè poſſunt, vt intelligantur. Ponam tamen inferius vocabularium ſub huius libelli finem, quo quidem intelligentur admirandæ virtutes earum ſupra quæuis extrinſeca medicamenta. Meo tempore ceruiſiæ iuxta ſuam artem coctę ſunt, cum additione dictarum herbarum, quæ ſingulis diebus potæ, præter alia mirabiliter curarunt vlcera, fluxus quoq; repreſſerunt, qui prorſus incurabiles exiſtimabantur. Item in vino ſuſpenſę hocipſum effecerunt, at non tam citò, quòd vinum aduerſari magis quàm prodeſſe conetur. Similiter hydromel excoctum fuit, vt ſuprà de ceruiſia dictum, quòd iſta fuit excellentius In iure carnium etiam coctæ, mirabiles curas operatæ ſunt, etſi prioribus decoctionibus in cura tardiores, ad anni tertiam partem videlicet: curata ſunt ad hunc modum vlcera, quæ multis annis patientes ſuos torſerant. Aequum eſt igitur, vt earum faciamus hoc loco mentionem, quo quum herbarius venerit in lucem, per eiuſmodi remedia ſubuenire poſsitis hominibus, illa relinquentes, in quibus auxilij nihil hactenus inueniſtis, ob quæ meritò vilipendimini. Mirandum eſt ſanè Germanos medicos, in præſentem vſque diem tantum expertos non fuiſſe, quo potuiſſent eiuſmodi herbis indere nomina, deq; ſuis viribus & virtutibus aliquid ſcribere: ſolùm iuxta veterem picturam dicere, ſi quidem eſt, eſto. Percipere non poſſunt etiam aliquem fore, qui fideliter ægris ſubuenire cupiat: ſolùm id vt pecuniam habeant omnes curant, hoc modo curatur nemo.

CAPVT II.

POſito vero corpore prout ſuprà, ſequitur inde cura per admixtionem, quę ſimilis exiſtit: vbi verum corpus adfuerit, cura cõſiſtit in herbis vulneralibus, alia via tantum præparatis, quàm herbarum communis præparatio fieri ſolet, coctione ſcilicet cum vino veteri, vel commixtione, repurgationeq; ſimul cum recenti, poſtea potis, &c. Non ita hoc loco: fieri liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum: Qui præparare conſolidæ radicem nouit, & per ſe, vt bibi queat, medicamentum habet ad vlcera, ſic de cæteris herbis & radicibus: excepto ſolo, quòd ſine mixtione vel addi-

tione pręparentur in potionem, & bibantur, non vt in vulneribus. Optimæ sunt ad hoc negotium & opus herbæ Consolida, Serpentina solida, Persicaria, Ciclamen, Chelidonia, & aliæ plures quæ hactenus in vsum non venerunt. Ad hunc modum in potiones adducuntur. Accipe consolidæ radices optimè rasas & repurgatas, contunde: postmodum adde panis tantundem, & iterum tundendo simul commisce, plusq; panis adde, tandemq; postea pónas in vesicam porcinam benè ligatam, & in fimum equinum calidissimum, in quo maneat aliquo tempore, singulis octonis diebus aspiciendo. Fiet inde rubea materia quædam, & postremò pultium instar mollis: non prætereat verum tempus, id est, in fimo longiori tempore, quàm decet non relinquatur. Extractum postea torculari fortiter exprimatur, secus manente pasta durissima: cui pastæ plus addito panis, & putrefac vt suprà, tam diu processum hunc seruato, quousq; radix & panis expressa penitus existant. Accipe tandem succũ eiusmodi viscosum, & per se putrefac in vitro suo tempore, postea destilla totum in cineribus, & ab eo quod ascenderit separa phlegma per balneum, vt nullum ascendat amplius. Manet in vitro consolida, pane quidem in phlegmatis albi forma per balneum separato. Non solùm in consolida processus hic seruari potest, sed in omnibus aliis herbis & radicibus vulnerariis etiam, quarum numerus magnus est, & quæ postquam in præparationem adductæ sunt, nedum vlcera manifesta, verùm etiam occulta curant intrinseca, pariter ossium & pudendorum rupturas, vt per saniculæ radicem albę, similesq;. Succus eiusmodi vulnerarius aut oleum ita præparatum, administrari debet cum admixtione medicamenti salini, prout suprà, vel vino bibendum, aut in aqua destillata, quo curantur vlcera quæuis, ab internis ad axteriora. Et quamuis hic nouus processus existat, & non vetus, nihilominus maioribus præditus virtutibus, quàm veteres omnes, cùm in illo substantia rerum in corpus transmittitur, & spiritus eius non solum, qui minimum auxilij præstare potest in similibus. Admirandæ reperiuntur in montibus herbæ, nec non aliis in locis, quę non sunt in vsu, rusticis magis notę quàm medicis ipsis, & per seipsas rudi modo mirandas virtutes patefaciunt: præparatæ quidem operationes perficiunt incredibiles, vt etiã Apotecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ discipulo nihil vtilius, qui discere perquàm optimè cupit, quàm vt in varias regiones peregrinetur: hoc fit vt audiat ac videat ea, in quibus omnes libri surdi cæcique prorsum existunt. Quandoquidem schola medicinæ tegulis non, sed integri firmamenti, cœliq; magna testudine circumtegitur.

CAPVT III.

VLcerosis ordinandi cibi potusq; ex herbis ad id medicamen con-

congruis,aliјs prohibitis in finem vſque ſanationis. Quo facto primum capitulum præſupponendum venit, ex quo dieta ſumenda eſt. Verum quia materia peccans prę manibus exiſtit,eam vnà cum cibis repurgare conueniens erit. Eiuſmodi purgatio fit ante cibi ſumptionem duabus horis, poſtmodum eſt quod edatur, idq; ſingulis diebus continuandum erit abſq; intermiſsione. Hæc purgatio competens vlceribus, talis non eſt, qualis humoriſtarum illa: nam ibidem humor non eſt,quod iſti putant: quare nihil præter vlcus purgatur,non ſtomachus,non cutis,nec ſimile quidpiam. Proceſſus iſtiuſmodi purgationum conſiſtit in iſtis corporibus,nempe vitriolo,tartaro,eſula,centaurea, ſylanda, iuniperiq; locuſtis. At quod iſta purgent alio modo non præparata,hac de cauſa præparari prius debent,quàm ad iſta præbeantur. Anatomiam vlcerum ſolùm purgant,vt poſtmodum ea purgatione facta, reliqua corpora, ſcilicet incarnatiua, & conſolidatiua ſuas operationes exercere valeant.

Præparatio vitrioli.

Suſpendantur eius vnciæ quinq; in viginti menſuris vini, & cum iſto repurgentur. Eius vini ſumatur cochlear vnum vt ſuprà narratum eſt.

Præparatio tartari.

Tartari liquoris deſtillati libra,in vini recentis menſuris quadraginta, repurgetur vt ſuprà per ſe naturaliter,& eius vini cochlear vnum detur qualibet vice.

Præparatio centaureæ.

Maceretur hæc in aqua ardente, poſtmodum extrahatur eius eſſentia quinta,iuxta communem vſum. Huius extracti guttas adminiſtrabis decem in aquæ deſtillatæ ex herbis vulnerariјs vno cocleari,prout ſuprà diximus.

Præparatio eſulæ.

Huius virentis radicem & herbam,atq; ſemen in ſero lactis coquito,quouſq; liquorem habeas:hunc exprimito, coquendoq; ſuauiter elixato,donec indureſcat:eius adminiſtrabis aliquantulum ſingulis diebus manè potandum. Lac omne ſiquidem hoc loco ſumitur,eo modo,quo tyrus in theriaca.

Præparatio ſylandæ.

Coquatur in aqua ciclaminis deſtillata,cooperta quidem in vitro per horam,expreſſa poſtmodum aqua, recenti ciclaminis aquæ permixta bibatur manè ſingulis diebus ad quantitatem vnius coclearis.

Præparatio iuniperi locuſtarum.

Præparandæ ſunt in liquorem cum oleo de ſpica: hunc vino permixtum partibus æqualibus adminiſtrabis.

Et quamuis alia multa reperiantur eiuſmodi ſimplicia contra fluxus ſalium,principalia tamen enumeraui,quibus contentus eſto.

Medicus omnis defectus hominis cognoſcens, eosq; ſupplere cupiens iuxta poteſtatem à Deo conceſſam, per naturæ medium, primò funditùs quidnam ſit corpus hominis, & in quo ſit conſtitutus hic, vnà cum ſuo corpore materiaq; ſcire debet: eo cognito, facilè reperiet quid ſibi faciundum ſit. Abſq; ſcientia fundamentoq; nemo debet medicinam aggredi, maximè chriſtianorum, quibus veritas inſita eſt. Verùm Gentiles atq; Iudæi quoduis pro ſuo præſumunt facere arbitrio.

THEOPHRASTI PARACELSI
BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ Doctoris, de Cura vulnerum, libellus excellentiſsimus.

IN vulnerum cura tres habentur viæ, prouenientes ex vero fundamento huius artis, quarum prima vulnerarijs in potionibus conſiſtit: ſecunda quidem in fodicationum emplaſtris: tertia verò ſita eſt in Balſamis. Plures viæ reperiuntur, narratu minimè neceſſariæ, cùm tres quę dictæ ſunt principaliores exiſtant in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingreſſus, feliciter cedet, quare fictitias alias, miſeraſq; fugito vias.

PRIMA VIA.
De potionibus vulnerarijs.

VNa quæq; potio vulneraria debet accidentia quæuis arcere, ne vulneribus incidant. Quamobrem iſtas habere virtutes binas oportet: vnam ad vlcera curandũ: alteram ad arcendum accidẽtia.

Ad vulnera curandum, iſtæ ſunt excelentiores herbæ, videlicet agrimonia, pyrola, alchimilla, ſanicula, ſerpentinæ omnes, conſolidæ, betonicæ.

Ad præueniendum accidentibus iſtæ ſunt potiſsimæ, ſcilicet hirundinaria, meliſſa, veronica, ciclamen, &c. coquatur ex iſtis vulneraria potio ſecundum vſum, & in potum adminiſtretur.

Eſt quod ſcias in his, quantò citius vulnus aliquod curatur, tantò melius ac felicius operari te. Et ſi fortè non obſtantibus eiuſmodi potionibus accidẽs inciderit, ad mortem id fieri iudicato, vel in diuturnam infirmitatem. Procede vt ſequitur hoc infrà poſito capitulo.

Potio vulneraria.

Recipe Pyrolæ manipulos duos, Ciclaminis, Saniculę ana manipulum vnum, Alchimillæ manipulum ſs. Coquantur in duabus menſuris vini, iuxta communem vſum. Decoctionem iſtam in potum adminiſtrabis manè veſperiq;. Verùm herbas à quibus decoctionem

ctionem elixaſti, ſuper vulnera ligabis, admixto pauco ſale, procedesq; ſecundum ordinem ad vulnera neceſſarium. Hæc potio curat vnumquodq; vulnus ſectum aut fodicatum. Caue ſolùm ne quid alterius admiſcueris medicamenti.

SECVNDA VIA.

De fodicationum emplaſtris.

EST quòd hunc per fodicationũ emplaſtra curandi vulnera modum notetis. Aequum foret cætera vos fictitia relinquere, putaticiaq; medicamenta, manentes in vero medendi fundamento, cum tot ſignis demonſtrationibusq; ſufficientiſsimis admoniti ſæpius eſtis, illa non ſine plurimis accidentibus in vſum vnquam aſſumpta fuiſſe, contracturis aut morte, ſimilibusq; prouenientibus ex eis. Quapropter vſum fodicationum emplaſtrorum tenete, quo vos haudquaquam nec ægri veſtri ſeducemini.

Emplaſtrorum eiuſmodi conditio talis eſt, vt accidentia quæuis auferant applicatione ſecunda, nihil corruptionis accidentalis aut contrarietatis admittant, &c. Quare propter hęc arcana ſua notate compoſitionem eorum, vt eam probè cognoſcatis. Melius eſt enim vnicum hoc medicamentum, quàm ars integra quam factitatis. Vnumquodq; fodicationum emplaſtrum ex quadruplicibus compilari debet, quadruplici ratione. Prima quidem ob ſanationem, quæ cera fit. Secunda vt accidentia quæ vulneribus indies & ſingulis horis incidunt, amoueantur, ſic vt in eis nullatenus maneant: idipſum fit per gummi. Tertia, vt alia quibus vulnera præter accidentia ſubiecta ſunt, veluti putredini, vermibus, corruptioni carnis, & ſimilibus, auferantur, & hoc per conſolidatiua maiora, maſticen, myrrham, &c. quicquid per iſta creſcit, optimum eſt ſub eo proceſſu, qui poſitus eſt antea. Quarta, vt præſeruet à ſpongioſitate carnis, ſcabie, pruritu, aridura, contracturis, & ſimilibus alijs vt ſequitur, idq; per mineralia, prout lithargyrium, marchaſitam, antimonium, calaminarem, & ſimilia. In iſtis quatuor ars vera componendi fodicationum emplaſtra conſiſtit, in quibus etiam cura ſanatioq; vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quàm artis habent.

Compoſitio fodicationum emplaſtri.

Recipe Ceræ, Lythargyrij ana lib. 1. Calaminaris, Colophoniæ, ana ℥ ij. ſs. Olei communis lib. 1. ſs. Liqueſcant igne leui cera, colophonia, & oleum ſimul, poſtea lythargirium & calaminaris cõtuſa, tritaq; ſubtiliter ſenſim inijciantur ac decoquantur ad emplaſtri iuſtam ſpiſsitudinem, incombuſta poſtmodum imponantur gummi hæc, vt ſequitur.

Recipe Oppopanacis, Sarapini, Bdellij, Ammoniaci, Galbani ana ℥ 1. ſs. præparatorum tamen, & in aceto coctorum priùs. Et

poſt-

quam aliјs admixta fuerint,addantur iſti pulueres.

Recipe Corallorum alborum & rubeorum, Mumiæ, Myrrhæ, Thuris ana ℥ 1. Antimonij ℥ ſs. Croci Martis ʒ ij. His aliјs admixtis partem adijce larignæ maſticis, deinceps effunde. Poſtmodum hypericonis oleo, necnon lumbricino cum additione Camphoræ vnciæ ſs. agitato manus inter, & ſerua.

Non eſt quod excuſationes quæras in deſcriptione hac, neq; vt ſumptus fugias, aut multitudinem abhorreas ſimplicium, at potius adhibe diligentiam in his quæ te ſecurum faciunt, in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac aliјs, quæ minimè curare debes, ſolùm relinque medicamento curam: ipſum eſt medicus, tu verò non.

Alia compoſitio fodicationum emplaſtri cuiusdam, ad vlcera cùm vetera, tum recentia, nec non ad vulnera quæuis excellentiſsimi.

Recipe Galbani, Oppopanacis, ana ℥ 1. Ammoniaci, Bdellij ana ℥ ij. Terantur omnia minutiſsimè, ponanturq; per diem & noctem in ollam fictilem & vitreatam, affuſo quidem optimo aceto ex vino facto. Poſtmodum coquantur in eo, ſuaui tamen igne carbonum, vt gummi liqueſcant, quo percepto calida in ſaccum effundantur, & exprimantur, vt ſeparentur à fecibus, quæ ſunt abijciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tamdiu, donec acetum euaporatum ſit omnino: ſemper agitanda ſunt ne comburantur. Hoc ſerua mundiſsimè coopertum, ne quid incidat. Poſtea ſume olei oliuarum libras duas, ceræ nouæ libram ſs. quæ in ollam fictilem vitreatam & ſatis magnam ponantur ſuper ignem carbonum, & ſenſim liqueſcant. Inijce tandem litargyrij minutiſsimè triti libram vnam & ſs. paulatim & ſucceſsiuè ſemper agitando, quouſq; permixta ſit, & ſpadicei coloris fiat materia, vel in eum incipiat conuerti. Poſtmodum accipe gumi priùs coctum ad quantitatem nucis, & inijce qualibet vice tantundem, quouſq; intrarint omnia, mixtaq; ſint aliјs rebus & colliquata: videndum interim, ne materia plus æquo caleſcens efferueat, cùm per ſe valdè calida ſit. Poſtremò hæc addes.

Recipe vtriuſq; ariſtologiæ rotundæ, Calaminaris, Myrrhæ, Thuris ana ℥ 1. Tritis terendis, & iniectis affundatur olei laurini ℥ 1. & vltimò therebinthinæ puræ ℥ iiij. coquantur agitando ſumma cum diligentia. Quum ſcire voles an ſatis cocta ſint, eius parum in frigidam aquam pones, & ſi non adeò mollis adhæſerit, benè ſe habet, ſin minùs, & adhæreat ipſis digitis, coquatur latiùs, donec optimè cocta ſit materia. Depone poſt ab igne, & in magnam peluim aqua plenam effunde, poſtquam infrigidatum fuerit, vt manibus eã tractare valeas, iſtis oleo camomillæ vel roſaceo perunctis, amalgama tribus aut quatuor horis, & mundo vaſe reconditum emplaſtrum hoc ſerua: quinquaginta poſt annos, æquè bonum eſt ac recens, vel anno primo factum.

Vſus.

Vsus.

Iſtius emplaſtri virtutes innumeræ ſunt ad vlcera vetera, nec non recentia, ſiccat, mundificat, carnem bonam producit, conſolidat, ac ſanat vna ſeptimana magis, quàm aliud integro menſe: putre fieri non permittit, aut corrumpi, nec malam carnem excreſcere: neruis truncatis aut contuſis optimum eſt remedium, ferrum, lignum, plumbum & alia de vulneribus attrahit ſuperpoſitum eis tantùm. Venenoſorum animalium curat morſus, ictusq́: matureſcere facit apoſtemata cuncta ſola ſuperpoſitione: contra cancrum, fiſtulam, ignem perſicum, &c. eſt excellentiſsimum, & ad mitigandos omnes dolores.

TERTIA CHIRVRGIÆ VIA.

De Balſamo.

BAlſamum aliud nihil eſt, quàm medulla Mumiæ. Mumia ſiquidem eſt balſami corpus, quare medicus vtēs balſamo hoc, iuxta naturam operatur optimè. Verum eſt olea præparata deſtillataq́ vocari balſama, ſed à nullis præterquàm imperitis medicis: non cōtinent enim in ſe Mumiam, ex qua ſanatio procedit omnis. Nullam ego friuolorum oleorum eiuſmodi facio mentionem. Sal etiam balſami naturam habet, non quòd balſamum exiſtat, vel mumia, ſed eorum eſt ſuſtentaculum: continet enim vuluus mumiam, cui ſal applicatur in ſua præparatione plenum.

Haud imitandi ſunt, qui dicunt, hîc frigidum, calidum, humidum, aut ibi ſiccum: iſta quidem contra naturam adducūtur in vulnerum curis, cùm accidentia ſint. Quum verum aſſumitur medicamentum, iſta non occurrunt. Graue nimis atq; damnoſum eſt medicamentum, accidentibus obnoxium, quòd eorum curæ contrariæ ſint, contrario modo pariter ſuccedunt. Huius rei cauſa latet in ſcatularum varijs coloribus.

Deſcriptio Balſami talis eſt.

Accipe Mumiam cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis, & aliquo vaſe recluſa vitreo ponatur in digeſtionem, per ſeptimanas quatuor. Poſtmodum ſeruetur hoc digeſtum, quo quidem humectanda ſunt aſsiduè vulnera, donec perſanata ſint.

Finis libelli de Balſamo.

THEO-

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ DOctoris, de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, Cancris, & maculis ortis à natiuitate Liber.

DE ORIGINIBVS ARTIVM.

CAPVT I.

CVM Deus Opt. Max. nedum cuncta quæ neceſſaria ſunt hominibus ad cibum & potum, ac ad ſuſtentationem creauit, ſed etiam omne quod ad eorum ſanitatem & commoditatem eſt vtile, nec non ad vitã longam neceſſarium, idq; per diuinum verbum ſuum FIAT, vt in Geneſi legimus: hæc omnia non ſolùm viſibilia vel ſenſibus obiecta fore voluit, verùm etiam occultis & magnis viribus naturalibus dotauit, ſuaq; virtute cunctipotente confirmauit, vt indubiè nobis credendum ſit, immutabilia ſic in finem vſq; ſæculorum omnium permanſura. Verùm quòd parum admodum iſta cognoſcamus, eius nos ipſi cauſa penitus exiſtimus, eò quòd ita negligētes, deſides, & mox faſtidio ſimus affecti, quum diſcere quęrereq; debemus: id facere nos tamen oportet, ſi naturam in ſuis magnalibus & myſterijs cognoſcere volumus. Deus enim creauit eam eiuſmodi viribus atq; virtutibus ornatam, vt non occulta maneret in eis, vel iſtæ laterent in ipſa: verum vt vniuerſaliter omnibus hominibus, cunctis etiam creaturis venirent in vſum ad earum commodum & vtilitatem.

Quînam tamen homo primus Adam hæc omnia nouerit, & naturam ipſam in ſuis viribus atque rebus ſupernaturalibus perfectiſsimè, valde miratu dignum, præſertim quòd poſt ſui creationẽ & ante lapſum, lucis naturæ prorſum expers foret, creaturarumq; Dei nullam haberet notitiam, ſed in Paradyſo cum Eua ſua coniuge viueret ac ambularet in ſumma ſimplicitate. Poſtquam Deus tamen eos in tentationem eam incidere permiſiſſet, item ſerpentem ſeducere mulierem appetitu ſcientiæ, cogereq; vt morderet in pomum, iſtudq; marito præberet comedendum, quod ſerpens eis pollliceretur multa (prout in primo libro Moyſis legimus) inquiens: Omnia vobis innoteſcent, bonum atq; malum, imò ſimiles Dijs eritis, vbi de fructu hoc ederitis. Quod etiam ſtatim factum exſtitit, etſi poſtmodum valdè pœniteret eos effregiſſe transgreſſoſq; fuiſſe mandatum Dei, qua de cauſa fuerunt extra Paradyſum eiecti. Serpenti minatus eſt vtiq; Deus per mulieris ſemen, Chriſtum videlicet, capitis contritionem. Hac via docti fuerunt Adam & Eua, nec

non in

non in luce naturę peritiſsimi facti. Horum omnium ſerpens ex per miſsione Dei cauſa fuit, & vti doctor eis exſtitit. Quapropter non ſine cauſa in præſentem vſq; diem ſerpentes, & prçſertim Germanici, maximas, & imperitis incredibiles potentias, ac ſupernaturalibus virtutibus perſimiles adhuc retinuerunt.

Scitote igitur primum ſerpentem in Paradyſo nedum poteſtatem & vires habuiſſe ſolùm Adamum & Euam ex peculiari per miſsione ſecretoq; diuinis tam altè in luce naturæ ſublimandi vel inſtruendi, ad boni & mali cognitionem: verùm etiam poſt illum cæteri ſerpentes omnes vt ſupradictus in finem vſq; mundi: eiuſmodi magnaq; myſteria ex natura, & potiſsimùm ex voluntate peculiari Dei retinent & habent. Inde colligi poteſt, non ſine cauſa tam alta myſteria naturę ſerpentes in præſentem vſque diem poſsidere, tum etiam non pręter occaſionem lapſum primum, & mandati Dei tranſgreſsionem per ſerpentes accidiſſe, cùm Deus omnipotens ei plus myſteriorum, & altiorum quàm alijs quibuſuis animalibus, viuentibusq; ſuis creaturis tribuerit & appropriarit in earum creatione: quare non mirandum eſt magis per ſerpentem, quàm per aliud animal lapſum accidiſſe. Sciebat enim Deus penes arborem, quam ſummè prohibuerat primis noſtris parentibus, habitare ſerpentem. Quamuis concedendum, in eum intraſſe diabolum, & per ipſum eſſe locutum iſtum: quod etiam non ſine cauſa fecit: optimè ſciuit enim, animal hoc in luce naturæ tam egregiè dotatam eſſe per Dominum creatorem pro ſui natura vt ipſemet diabolus. Inde factũ eſt (vt ex prouerbio dicitur) quod ſimilis in ſibi ſimilem intrarit, & ita ſit ex ſerpente, necnon diabolo facta conſotiatio quædam.

CAPVT II.

QVo autem progreſſu tamen id fiat, vt ſerpens homini tam abſtruſa myſteria naturaliter ſuæ lucis naturæ patefaciat, omne bonum atq; malum, item ſimplicium omnium & creaturarum proprietates & vires doceat (quod inexpertis fieri ſupernaturali quapiam arte videtur) breuem de primo ſerpente vobis inſtructionem dabo.

Scitote ſerpentem hunc per bona verba non, dulcem vocem, neq; per conſtellationes, aut aliàs magico modo hominem in lapſum incidiſſe, verùm per morſum in pomum tantum: nam hi eſus niſi contigiſſet, in peccatum non incidiſſent. Vnde ſatis colligi poteſt, ſerpentem pomo ſuum effectum inſeruiſſe, nec non eſſentiam ſpiritualiter, non ſecus ſi corporaliter in tota natura ſubſtantiaq; ſua fuiſſet in eo. Simplex in his minimum habere guſtum valet: exiſtimo hac de cauſa margaritas ante porcos non eſſe proijciendas. Intelliget me ſine dubio ſapiens. In vltimo libello meo Myſteriorum non ſolum hunc proceſſum perfectè proſequar, verum etiam alia

multa secreta pulcherrima propalabo. Quare his paucis hoc loco satis habeto.

CAPVT III.

Qvanquam antea de his scribere nolui, nec aliquo librorum meorum hactenus memini, tamen quòd summè necessarium fore videam, nedum medicinam, verùm etiam omnes alias artes & secreta naturæ plantari denuò, cùm paulatim in obliuionem transeant, & ab imperitis contemnantur. Id ego veram in punitionem existimo fieri, quòd summa Dei mysteria donaq́, non vti dona diuina recognoscantur ab hominibus. Ea de causa Deus irritatus, illa nobis è manibus eripiendi quæ dederat, occasionem habet, alijsq́ dandi, gratiamq́ similia, nec non alia plura tanquam dona sua cum gratiarum actione cognoscendi.

Cùm igitur de serpente tractare proposuerim, æquum erit vt latius quid emolumenti sit ex partibus eius ortum enarrem. Scito-te pro parte linguæ, hanc admirandè plurimùm in sua potentia sese demonstrasse. Quamobrem plurimi gestarunt eam admirabiles effectus, videlicet contra quæuis arma, visibiles & inuisibiles inimicos, eisq́ feliciter successit, & in maximam victoriam in bello nedũ, verum etiam ad alia negotia multa, magis quàm dici queat.

Ad hunc modum etiam venereus famulatus intentionis suæ compos factus fuit, quamuis narratu nimis indignum existat, non tamen ea de causa mentionem facimus huius, vt quispiam vtatur ea nequitia, sed quo videatur, quàm admirandè naturæ vis appareat. Quanquam in istis & similibus fides cooperatur addendo vel minuendo secundum vsum. Nonnulli partem istam hominibus ad cor exterius super nudam carnem alligarunt, qui laborarunt internis apostematibus propter eiusmodi regiones, & ita venenum citra cutis apertionem extraxit, vt instar guttarum adhærere visum fuerit, quo semper absterso, rursus illa pars applicata est, iterum, ac tam diu donec nulla gutta prorsum apparuit: hac via patiens sanus euasit.

Cum bufone similiter agitur, vt alio loco dicimus, dempto solo quòd hic viuus à capite baculo perforetur acuto deorsum, & in aëre suspendatur, donec siccetur, postmodum linteo mundo prorsus inuolutus superligetur: ad hunc modum è patientibus omne venenum attraxit. Verum vno tantum raró satis fuit ad liberationem patientis, quapropter iuxta respectum istius & morbi toties alius bufo similis applicandus erit, quousq́ non inflentur amplius, aut intumescant, tum demum extractum fuerit omne venenum, ac ita patiens curabitur. Non propterea quòd animal sit ita horrendum, reijciendus est vsus eius in medicina, sed vt magnum habendum in ea naturæ mysterium. Optarem pro parte mea, vt ad omnia forent attractiua, maturatiua, & corrosiua medicis in vsum: plures ad vitæ

retentio-

retentionem curarentur, quàm hactenus actum ſit.

CAPVT IIII.

MVltò maiora quàm ſuprà poſuimus, per dictam partem ſerpentis, & membrũ adimpleta ſunt, quæ hoc loco ſuprà quod recitare prolixum, lectoribus tædioſum foret. Verùm vbi de curis magicis agam, nedum de hac, verùm etiam de alijs longè maioribus rebus & viribus ſupernaturalibus legi poterit abundè ſatis, & quã varia geſtarint veteres, quæ ſupernaturales vires atq; virtutes demonſtrarunt, in grauiſsimis ægritudinibus ac defectibus, in quibus terræ natura nihil efficere poterat, pepulerunt & curarunt. Operationes in iſtis ita potentes extiterunt, vt geſtatione ſola vires ſuas demonſtrarint, homines mirabiliter ab armis omnis generis tutos reddendo, ab omnibus inimicis eorum ſimiliter ipſis felices admodum ſucceſſus & victorias adferendo, pluraq; narratu minimè poſsibilia. Verba quædam inuenta ſunt, caracteres, ſigilla, ſigna & mirabiles imagines in carta virginea depictæ, nonnunquam in metallis celatæ, præſertim in Gamahi, vt carneolis, ſaphiris mirum in modum, & varijs formis hominum, animalium, ac diuerſarum figurarum, quæ ſingula mirificas & ſupernaturales vires in ſuis operationibus manifeſtarunt, vt etiam pro parte ſcriptæ reperiuntur, prout à Ptolemeo, Virgilio, Alberto magno, &c. Cùm tamen authorum eiuſmodi libri iam extantes, à ceremonialibus ita corrupti ſint, eis nullatenus fidendum, niſi quis prauum à bono ſeparare nouerit, nucleum eliciens, abiectis corticibus.

CAPVT V.

NEc non eſt quòd quiſpiam putet me velle homines impellere, vt credant, aut his vtantur: at id in cuiuſq; ſitum eſt arbitrio. Quanquam Virgilio, nec non Alberto magis quàm alijs ſcriptoribus eſt credendum: nihilominus optimum quod ſciuerunt, ſibi retinentes ſubticuerunt, ſecum in tumulum deferentes. Quare nihil excellentius præ manibus iam exiſtit, quàm ipſe Techellus ſcripſit, etſi minima ſcriptorum pars eius extet, quòd penes eos qui habent illa contemnantur, ea de cauſa, quia Iudæus fuit, magnus tamen in Iſraël magiſter extitit. Verum quòd iſta parui fiant ab imperitis & inſcijs, ars maxima præſtantiſsimaq; Magica, nec non Cabala tranſierunt in obliuionem, & ab inexpertiſsimis contemptæ Sophiſtis iacent. Non conſiderauerunt iſti rudes homines, omnipotentem Deum ſuo populo, Iſraëlitico ſcilicet, manifeſtaſſe tunc temporis plus in luce naturæ, quàm poſt aduentum Chriſti factum ſit hactenus. Quamuis in Theologia naturales & ſupernaturales artes omnes contentas habeamus, vt inde valeamus eas omnes addiſcere, quod ſimplicibus hominibus occultũ eſt, & longè difficilius quàm vt ab eis intelligi queat. Eſt etiam impoſsibile mihi cuiuis aſinoru-

di, vt infanti pultes in os ponere, ſed legito ſumma cum attentione Salomonem, & prophetas, cum nouo teſtamento, & reperies ibidē ſupremum totius mundi contineri theſaurum occultum.

Vt ad propoſitum de ſerpente redeam, ſcitote in eius cute vel ſpolio magnas latere vires, nedum ad vulnera, quum puluis eius eis iniectus fuerit, verùm etiam geſtarunt illud plurimi ſuper brachiū nudum, quo tulerunt arma, victoriamq; conſequuti ſunt. Inde puerperæ circum collum aut corpus oppoſito, victoriam in puerperij conflictu habuerunt, citiſsimeq; liberatæ fuerunt. Sed non omne ſpolium ſerpentis id efficit, illud ſolum, quod ipſemet ſerpens exuit & abijcit à ſe, prout cornua ceruus. Pariter de lingua putandum, nō omnem habere virtutes, at illa tantùm, quæ de ſerpente viuo adhuc eruitur.

CAPVT VI.

IAm ad ſerpentis concluſionem perueniamus poſtremò de hoc notato, pinguedinem eius & carnem in ſe maximam curationem continere, non ſolum in recentibus vulneribus, at venenoſis morſibus etiam, in vlceribus, &c. Multas alias virtutes habent, & per præſertim ipſa caro medicamentum eſt excellentiſsimum, vbi primum abſciſſum caput fuerit, & cauda (pulſo prius ab eo ſudore, qui venenum eſt eius) truncata & abiecta ſimul ambo. Breuibus iſta comprehendo, quòd alibi latius tractem, quare contentus his paucis eſto.

De conſecrationibus, & ſerpentum adiurationibus vt aliquid adferamus. Iſtæ contra Deum atq; naturam factæ ſunt. Quamuis admittam eos hoc medio domitos & mites reddi vinciq;, tamen id fieri minimè debet, non magis quàm ſuperſtitiones & Idololatria, quæ neminem ægrotum aut ſanum efficere deberent, cùm id vera fide per naturam facere poſsimus, alijs quæ dicta ſunt omiſsis. Verba quædam ſupra ſerpentes prolata faciles & quietos eos efficiunt, ac obedientes. Item præſeruatiua nonnulla habentur, quæ tutos vtentes eis faciunt à ſerpentum & aliorum animalium venenoſorum morſibus: quæ varia ſunt, vt alibi ſcribimus. Quanquam de ſerpente cuius antea memini, parua cura habenda eſt, quòd in ſuo genere ſit optimus, verùm de alijs pleriſq;, nec non crocodilis, ſalamandris, atq; baſiliſcis maxima, quæ ſub genere ſerpentum contenta ſunt omnia, hominibus inimiciſsima, venenumq; ſuum in eos dirigentia. Quamuis in Germania raro vixq; reperiantur, nihilominus eorum oportuit meminiſſe, quò melius ab eis cauere poſsint homines vbicunq; fuerint. Melius præſeruatiuum non noui, quàm ſit camphora in oleo petroleo, vel oleo de S. Quirino ſoluta, quantum poterit eo ſolui, & manus, pedes, ac aliæ corporis nudæ partes inungendæ ſunt: poſtmodum cum ſerpentibus tutò poterit agi verſariq;. Si tamen

men

men hæc medicina præſeruans contra perículoſiſsímos ſerpentes, vt illi ſunt qui ſagittarij dicuntur, eò quòd eminus in homines irruant, non fuit ſufficiens: item illi qui mortuis veſcuntur corporibus,& crocodili,nec non baſiliſci,qui homines aſpectu ſolo necant: aliqui ſuprà ſe Gamahi geſtarunt, in quibus homines ſub ſiniſtro pede ſerpentem habentes celati fuerunt, ſuper quem ſteterunt ad caput. Hoc fuit penes antiquos optimum atque ſupremum ad iſta præſeruatiuum. De his Techellus præ cæteris optimè ſcripſit authoribus omnibus,verùm à Sophiſtis nebulonibus intercepta ſunt iſtius ſcripta viri,vt plebs communis priuata ſit eis:quæ ſibi retinuerunt,aliaq; friuola ſtultiloquia ſubtruſerunt in locum, & falſas opiniones. Hac ratione proprium venati ſunt honorem, quod ſummè deplorandum eſt. Contrà quid agendum,actum eſt, quare Dei iudicio relinquendum.

Vt harum finem rerum attingam,exiſtimo haud fore neceſſarium eas hoc loco tractare latius, at libro, quo de Magicis agam ſecretis,& ſimilibus alijs:quare ſatis de tractatu ſerpentum,&c.

CAPVT VII.

SVnt & alia præter ſerpentes animalia quædam horrenda prorſum,& contempta, quæ myſterijs maximis dotata ſunt. Vt bufones,de quibus tertio capitulo dictum eſt anteà, maximum in peſte remedium exhibent, & in morſibus venenoſorum animalium, exſiccati, necnon alligati, citò venenum extraxerunt omne, vitam ægris conciliantes, vbi cætera medicamenta nihil prodeſſe potuerunt. Videmus etiam per eiuſmodi remedia morpheam ſtatim à fundamento prorſus extirpatam fuiſſe, quum viui cocti fuerunt in oleo,quo damnum hoc inũctum perſanatum eſt,& alia multa, quæ putaticij medici tanquam fabulas exiſtimant,ego verò ſecretiſsima quædam arcana.

Similiter aranea, quæ horrendiſsimum animal exiſtit, quàm egregium contra febres quartanas remedium adhibet? quum inſcius eam nucis corticibus incluſam geſtarit æger in quartum vſq; diem? Item in Salamandra, quàm varia tentarunt alchymiſtæ, donec repererunt artem conficiendi per eam aurum atq; tincturam ad metalla:quamquam in medicina haud vtilis exiſtit,nihilominus ob ea quæ dicta ſunt laudabilis,tractatu quidem periculoſiſsima,quòd celerrimum venenum habeat, & potentiſsimum,quare cauendum ab eius tactu,&c.

CAPVT VIII.

POſtquam de venenoſis & horrendis animalibus egimus, alia communiora quædam adducamus: puto vos nõ ægrè laturos, vt mos putaticiorum hactenus medicorum fuit, omnia ſimplicia, quæ non ſunt apparentię magnę,ſed facilè haberi poſſunt,contem-

nere tanquam inualida: non conſiderantes Dominum Deum fruſtra creaſſe nihil, ſed vnumquodq; peculiaribus dotaſſe viribus ac virtutibus, iuxta ſuam voluntatem.

Quòd hæc autem ignoremus, eius ipſi nos cauſa ſola ſumus, ob noſtram negligentiam, incredulitatem, & in perquirendo naturæ lucem pigritiam, &c. Tum ſi quiſpiam alius in quærendis Dei donis maximè ſudet, quo prodeſſe poſsit alijs, atq; docere conetur: ita prauæ naturæ ſumus, vt ingrati labores eius vilipendamus nedum, at etiam carpentes irrideamus. An hæc fideli medico diſplicere non debeant?

Hoc à ſcriptione me retraxit, quanquam antea vos inter me numeraui, ſum tamen veſter indagator & inuentor, qui libenter vos meam artem omnem quàm apertiſsimè ſcripſiſſem ac declaraſſem, & veluti pueris in os pultes indi ſolent, intuliſſem: niſi me veſtra detinuiſſet ambitio, nec non proprij commodi laudisq; venatio, qua vobisipſis honores adſcribitis alienos, & non eis à quibus habetis artes. Quare mea prorſum non eſtis arte digni, quamuis optimè ſciam vos ea plurimùm indigere, ſi veri medici eſſetis, haberetisq; tantillum in proximum charitatis. Cùm tamen loculorum vtilitatem, vxorum veſtrarum coquinam & arcas magis quàm ægros curetis, eſt quòd eam vobis laudem attribuam, etſi me perperam inculpetis. Nil boni de vobis loquor, non ſine cauſa tamen, ſed quia loculorum eſtis medici tantum, quos melius curatis omnibus corporis morbis, quo fit etiam vt ſplendidas domos ædificetis, vt palatia, aureos geſtetis annulos, byſsianasq; veſtes, &c. Vos mihi improperatis leues opes meas, & veſtes humiles quas habui, geſſiq;: verum ſi tantas extorſiſſem ab ægris pecunias, easq; venatus fuiſſem, & loculos meos potiùs quàm ægros curaſſem vt vos, ditior veſtro quouis forem: quamquam & ſic longè ſum vobis opulẽtior omnibus. Conſtantiores diuitias enim poſsideo quàm vos, videlicet artes, quæ meæ diuitiæ ſunt artes optimæ: nam eas fur à me nõ auferet, non ignis aliquis nec deprædator, niſi vitam adimat, nec propterea poſsidebit illas, cùm in me ſint occultæ nec non inuiſibiles, quare mecum recedunt vti ventus. Ecce tales opes habeo, quę domos, prædia, veſtes, & pecunias excellunt, ac omnia quæ poſsidetis, cùm ſint permanentes. Et quamuis pecunias meas cum bonis viris abſumam, nihil de capitali mihi deperit, hoc artes exiſtunt, quę nunquam auxiliante Deo me deſerunt.

CAPVT IX.

PRopoſui de quibusdam tractare ſimplicibus, & præſertim de quibusdam animalibus, & morbis ad quos pertinent, quorum nullus medicus ante me fecit hactenus mentionem, puto quòd ignorarint, aut ſi fortè nouerint, ea cõtempſerunt, ſic vt in obiuionem tran-

tranſierint. Primò ſcite vermem terreſtrem omnium maximè vulgarem, quem lumbricum vocant, & pluuialem, quòd iſtius tempore prorumpat extra terram. Quis putaret iſtum virtutem & myſterium in ſe tantùm continere, contra genus omne vermium, ex morbis orientium, & potiſsimum in panaritio, vel pandalitio morbo digitorum, qui vermium inſtar eos maximo dolore corrodit, ac intolerabili, ſic vt noctes atque dies ægros torqueat, noctu maximè, quare veteres hunc morbum rodentem vermem appellarunt: nec ſine cauſa, cùm ſcirent eum verme pellendum eſſe, curandumq́ȝ. Proceſſus eius ad hunc ſe modum habet.

Recipe vermem iam dictum paruum aut magnum, iuxta reſpectum perſonarum atq́ȝ dolorum. Nam ſi homo ſenex aut mulier exiſtat, vel dolor ipſe magnus, tantò maior lumbricus aſſumendus eſt, vt morbum eiuſmodi ſuperare valeat. Superligandus eſt linteolo digito, vel ei loco in quo dolor maximus exiſtit, & maneat ibidē viginti quatuor horis, aut donec viuit: eo mortuo, curatus eſt morbus, & vnà cum verme mortuus. Non quod hoc per incantationē, idololatriam, aut ſuperſtitionem fiat, ſed ex naturæ viribus & operationibus. Inde ſatis colligi poteſt, omnipotentem Deum nihil æquè paruum, ſimplex, vel deforme ſuper terram creaſſe, tam cōtemptum nil, quod in hominum ſanitatem eſſe non debeat.

Cùm tamen iſta paruum aut nihil vobis in crumenam aut in coquinam adferant, ea minimè pati poteſtis, at contemnitis & irridetis, imò prorſum eradicatis, quod ſanè deplorandum venit. O quot ego iuui, quos medicina veſtra perdideratis, à quibus nihil mercedis accepi, vt interim alios multos ſubticeam labores, quos in pauperum gratiam libenter impendi, nihil ab eis cupiens: contrà vos Doctores, ne lotium fruſtra conſpicitis, quantò minus pedites vel equites ægros inuiſitis, non numerata pecunia ſatis ampla? Singula penes vos ordinata ſunt, quibus obuenire nemini licet: cuique lotio batzius conuenit, ſchedulæ groſſus, viſitationi floreni quadrās, & equitationi ſuper aſinum florenus medius: apud chirurgos ſutioni florenus integer. Eſtne hoc opus crumenæ magis quàm curationis ægri? non ſat ſcio quid aliud ſit. Hic integer veſtræ medicinæ ſcopus exiſtit: vt ſi non ægris, crumenæ veſtræ ſatis abundè ſubuentum ſit.

CAPVT X.

QVò de vermibus rationem abſoluam, ſcitote latius, eos nedū habere vires curandi panaritium & ſupprimēdi: verùm alios vermes omnes in hominibus ortum & ſuſtentationem habentes, quocunq́ȝ nomine vocentur, vbi ſiccati fuerint, puluerati, nec non hominibus intrinſecus adminiſtrati cum quouis liquore: in caprino lacte melius: vermes omnes ad hunc modum expellunt ab inte-

ſtinis & ſtomacho per ſeceſſum. Per eundem etiam ſyrones expulſi fuerunt,aridura ſanata,nec non membrorum dolores maximi. Itidem de ſylueſtri mure putandum, hunc myſterium ad ariduram in ſe continere maximum. Idipſum de cancro hunc in modum: aliqui ligatis ei manibus applicarunt eum ſuper locum in quo morbus cancer extitit, ac rubedinem effecit, ibidemq; mori permiſerunt, pariter & morbus ille mortuus eſt. At ſi fuit apertus, vnoquoq; fodicationum emplaſtro curari ſe permiſit.

Ad hunc modum etiam febris & hydropiſin, vbi cancro fuerunt vngues omnes abſciſsi,poſtmodum ei ſuper dorſum colligati, & hoc modo rurſus in fluuium poſitus eſt, nulla tandem adhibita cura latius:hac via datum eſt homiuibus auxilium.Non quòd iſtud ſuperſtitio ſit non magis quàm quæ dicta ſunt,vt putaticij præſumptuoſiq; medici perperam iudicant, mundoq; proponunt, ſed per naturales operationes atq; diuitias, quæ huic vel illi creaturæ tales vires ab initio tribuerunt,adimpletas. Quamuis in omnibus non iuuent eiuſmodi remedia, cuius cauſa notanda venit, hæc nempe, quòd patientis vitæ fortaſsis terminus inſtet, ſic vt morbus eius mortis initium exiſtat,à quo tendit ad finem. Id putaticij, nec non inexperti medici non conſiderarunt, vbi quid ſciuerunt, eoq; ſunt vſi, fruſtratiq; ſpe ſua, quare quòd non in omnibus ſucceſſerint, falſo iudicarunt, & concluſerunt ea per ſuperſtitionem fieri, vt quum homo firmam & conſtantem eis fidem adhiberet,abſq; hæſitatione quapiam iuuaret, aliàs non: ſed fruſtraneam eſſe medicinam, vbi quis imaginaretur contrà, vel dubitaret.

Quanquam admitto imaginationem & fidem eſſe tam potẽs, vt per eas noſipſos reddere ſanos aut ægros valeamus: imò quod maius eſt,poſſumus in æternum ſeruari, vel perdi, ſecundum vſum in quem aſſumptæ fuerint. Quare non fruſtra Chriſtus tantùm de fide locutus eſt, vt etiam infirmos curando ſemper dixerit, Fides tua te ſaluum fecit, aut fiat tibi iuxta fidem quam habes. His nos admonet medicinæ,medicis quoq; fidem ab ægris adhibendam eſſe,iuuareq; poſſe credendum firmiter: non comprehenduntur hoc loco putaticij, ſed medici fideles tantùm, & veri, qui de ſalute ſuorum patientum anxij ſunt,vti Chriſtus. Non eſt etiam quòd facilia media ſuſpendantur,quorum nonnulla recitauimus.Nam legentes Scripturas ſacras & exempla quæ continent,perpendimus & videmus, Chriſtum atque Prophetas graues admodum infirmitates leuibus curaſſe medijs, vt quum ipſe Chriſtus oculos aperuit cæco ſimplici luto cum ſaliua.Propheta ſimiliter curauit peſtem,ſuperpoſitione ficus vnius.Alia pleraq; ſimilia habemus in Scripturis exempla,quæ recitare longum foret.De virtutibus notate latius.

CAPVT XI.

Aliæ

ALiæ multæ virtutes in cancris inuentæ ſunt, vti maximum in igne perſico refrigerium, contuſi quum fuerunt, & ex eis ſuccus expreſſus & applicatus. Aliqui conflarunt vnguentum ex eo, quo curantur aduſtiones omnes aqua calida, vel igne, pice, aut aliqua pinguedine factas: compererunt hoc medicamentum alia queuis in ſimilibus excellere, ſimiliter in calidis & circumrodentibus vlceribus: in doloribus maximis & intolerabilibus capitis, vt patiens etiam putaret intellectum amittere, ſolùm tempora capitis illinendo: pariter ad vlceroſa mulierum vbera maximum præſtiterunt auxilium. Vrinam cient, & calculum aut arenam, & ſimiles hominum defectus pellunt per vrinam: nullum in ſumma tartarum in corpore naſci permittit, at vehementer arcent. Quare qui veſcuntur eis, ac vtuntur aſsiduè, non eſt qui calculum vel arenam curent, cùm ab eiuſmodi morbis ſummè præ cæteris omnibus præſeruent.

Iam de crudelibus, tyrannicis, & alienis ab omni pietate medicis aliqua dicenda ſunt, qui cancrum, vermem & ſimilia tollere preſumunt, abſciſionibus, aduſtionibus, & corroſionibus per aquas fortes. Aliud fundamentum non habuerunt, quàm quòd per corroſiua putarunt eos morbos fore ſuperandos, quo factum, vt hominum dolores in martyria conuerterint, non conſiderantes eiuſmodi per ſe defectus corroſiuos exiſtere, ſedatiuisq; potius quæ dolores mitigant, vtendũ eſſe, quieteq; ſanitatem introducendam. Contra ſemper hæc friuola ſtulta nimis eorum opinio fuit, vt malum malo vincerent & curarent. Ego verò dico, dolores membrorum quoſuis ad optimam quietem adducendos per ſedatiua: ſequitur inde ſanatio. Exemplo tibi ſit homo valdè cholericus, qui non ſimili cholera, verberibus & malis verbis mitigari, ſedariue poteſt. hoc loco ſimiliter fieri credendum. Itidem de mœſtis & peccatoribus intelligendum, iſtorum triſtitia cordisq; mœror gaudio conſolatione q; pelli debent, vt abſolutione per Euangelium: hæc eſt ſumma contra peccata recognita per pœnitentiam vera medicina. In iſtis etiam eſt quòd conſideretis, bono malum euincere, non econtra: negotium enim hoc non intellexiſtis hactenus. Curare voluiſtis falſa medicina veſtra cancrum, & vermem occidere, quod nonnunquam accidit, ſed patiens ante hos mori coactus fuit. Alij truncationibus, aduſtionibus, corroſionibus, & ſimilibus tortorum operibus & martyrijs eiuſmodi prouinciam aggreſsi fuerunt, ſpem in auripigmento fixam, & in ſublimato mercurio habentes. Quamuis in calcinato magno, dulciq; mercurio ſublimato, nec non oleo dulci mercurij, & potiſsimum in eſſentia quinta dicti mercurij maxima ſanatio conſiſtat, nedum iſtorum, ſed longè maiorum, vt ſyronum, fiſtularum, lupi, ſimiliumq; hîc non adducendorum: non tamen vt ex montibus eruuntur ad medicinam aſſumenda ſunt. Cùm ergo

vos eorum præparationem ignoretis, meritò pariter ab eis abstinere vos deceret, aut prius ab alchymistis addiscere, vt illa possetis in suum verum gradum adducere: postmodum illis vti, non prius: nam bene vobis aliàs minimè cedent: sed vt suprà de mortificationibus dictum eueniet. Poteritis cancrum & vermem quandoq; pellere, sed pectus, pedes, digiti, manusq;, nasus, aures, & similia membra priùs abedentur, tum oportebit eiusmodi morbos vnà cum suis perire membris aut regionibus. Istæ curæ non debent à Magistratibus tolerari, sed maxima seueraq; plurimùm in eiusmodi medicos animaduersione tolli. Ne quid obliuiscamur eorum quæ ad ista pertinent, animaduertite, lupum sanatum fuisse similiter vnguentis & cataplasmatibus ex lupinis carnibus & pinguedinibus compositis. Curę plures istiusmodi narrari possent, cùm tamē principales posuerim, reliquas omitto, latiùs experientiæ tuæ committens.

CAPVT XII.

VT in finem intentionis meæ perueniam, hoc meis præsentis libelli capitulo postremo, supremam sanè curationem & occultisśimam in conclusionem patefaciam, quæ cunctas alias excellit plurimùm. Notate primum, intollerabilia nedum vlcera, quæ vermes à veteribus rodentes appellata fuerunt, vt cancer, lentigo praua, fistula, lupus, &c. ad hunc modum per sibi similia persanata fuisse: verùm etiam alia quædam animalia sibi similibus ablata, prout si homo forma visibile quodpiam signum in corpore gestet à natiuitate, sine dolore, per matris imaginationem, conceptum, vel ad aliquam rem appetitum habentis, aut præ timore vel incusso metu, quæ macularum eiusmodi causa sunt, & maximè postremum. Quanam id via fiat, vt per imaginationem talia mater fœtui adhuc in vtero suo existente valeat inferre tactu sui corporis, & non fœtus, suę rationes habentur in libro quem de imaginationibus conscripsi: quo loco nullam istarum feci macularum ab vtero matris concepta rum mentionem, quare hoc libello tractare volui, & hoc breuiter. Notate igitur processum earum per similitudinem.

Demus te vermis imaginem visibilem, coloreq; similem in maculæ forma quouis corporis loco habere. Perquirendum est à matre primùm, cuius generis eiusmodi vermis extiterit, cuius magnitudinis, coloris, & formæ, cum tempore, die videlicet, hora, minutoq; quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: tertiò perquirenda est istius occasio, tactusq;. Si tamen exactè singula per matrem addisci nequeant, quòd rarò cuncta recolant: ab astronomia & Magia petentum erit: istæ siquidem artes perfectisśimam instructionem dabunt. His à te cognitis, est quòd eiusdem generis vermem accipias vnum, omni proportione correspondentem, & si viuus

uus ille fuit de quo mater imaginationem concepiſſet, viuum etiam ſumere decet, ſi verò mortuus, & mortuum accipito, quem eodem etiam tempore quo matris accidit imaginatio, ſuper maculam ſeruata concordantia quauis ligato, & viuum in mortem vſq; relinquito, mortuum autem vſq; ad putrefactionem immotum. Et ſi fortè matri ex appetitu contigiſſet, infans eo ſatiandus venit, & contentandus: ſi tamen ex timore terroreúe, ſimile quid infanti fuerit incutiendum interea temporis, quo ſuperligatur vermis. Ad hunc modum eradicatur à fundamento vermis extra carnem, non tamen extra cutem intrinſecus. Ad hoc aſſumenda eſt aqua fortis, vel regis vehementiſsima, tum priùs aqua recenti lota cutis, illa perlinienda, & eiuſmodi cutis in octo vel quatuordecim diebus ad ſummum auferetur, & recens ac munda naſcetur alia. Hac via poteris nedum animalium quaſcumq; maculas eius delere generis: verum etiam fructuum & creaturarum omnium, per ei ſimile quod matrem ad imaginationem traxerit.

Breuibus itaq; propalaui curationem occultiſsimam inter omnes, qualem ante me nullus poſuit aut ſcripſit. Nec ea de cauſa vereor, quia primus in hac re fuerim, cùm egomet expertus ſim veriſsimum eſſe remedium, quod etiam ob oculos ponere poſſum. Hoc ipſo meum hunc libellum concluſum volo.

FINIS.

D. THEOPHRASTI PARACELSI Chirurgia vulnerum, cùm recentium tum veterum, occultorum & manifeſtorum vlcerum, &c.

CVI LIBRI DVO, PRIOR DE CONTRACTVris: de Apoſtematibus, Syronibuus & Nodis alter, acceſſerunt, per interna & externa medicamenta curam eorum veram continentes.

TRACTATVS PRIMVS DE RECENTIBVS VVLNERIBVS.

CAPVT I.

De prima vulnerum aſpectione.

APPRIME neceſſarium, vt in quouis Chirurgo prudentia, tum ars & experiētia ſimul coniunctæ ſint, & mox atq; vulnus aliquod inſpexerit, eius optimum iudicium faciat curę, finiſq;: ne ſeſe temere iactans ab exordio, plus minúſue quàm præſtare valeat, polliceatur,

vel ex

vel ex natura queat fieri. Verbum omne ſuum ex poſsibilitate natũ ræ ponderare debet. Nam ſi quàm ipſa patitur maiora promittat, quò latius progreſſus fuerit, eò res verget in deterius, infamiæq; no tam incurret non exiguam: ſi verò pauciora, nihilominus quod artis ſuæ nullam habere certitudinem videbitur, dedecori ſibi fuerit adſcribendum. Quapropter vtrumq;, ſcilicet artem atq; naturam æqualiter ſibi cognita fore debent, aliàs earum altera deficiente, quicquid operabitur, fruſtraneum nedum erit, verum etiam in ruinam patientis. Nulla ratione cogi ſe natura permittit, nec in aliam proprietatem, aut qualitatem quàm ſibi conſentaneum verti. Si remedijs itaq; non congruentibus fuerit vſus, labefactabit eam. Siquidem eſt quòd medicus omnis ipſam, & non ipſa medicos vllo modo ſequatur. Hæc eſt ergo ſumma Chirurgiæ methodus, vt ea medicamenta nota ſint, quæ naturæ maximè conueniunt: quibus etiã cognitis, curas aggredi quiuis tutò medicus poterit.

Membrum aliquod ictu ſeparatum à corpore, non poteſt iterum affigi. Quòd ſi etiam vllo modo fuerit affixum, in priſtinum locum reſtitui ſine defectu minimè poterit: nec id quod ad contracturam alicuius membri, vulneratum. Mortale non eſt in curam cum retentione vitæ ſuſcipiendum, nec omne quod impoſsibile: nam fatuum foret, irriſioneq; dignum.

Diſce igitur tu Chirurge, quæ palàm ſunt oculo tuo cognoſcere, quo ſcias quid ars & natura valeant, in hiſq; progredere.

Et quanquàm practica manualis omni ex parte ſcripturis exprimi non poteſt, vt ſunt vulnerum concluſiones, & ſimilia: nihilominus dexteritate propria per aſsiduam experientiam habitum cõtrahente, diſcito non contra naturales concluſiones agere, ne monſtri quid excites præter naturam, aut excreſcere facias.

Signa quæ in vulneribus maximè cognoſcenda ſunt.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæúe mala ſigna vulnerum exiſtant, & quid accidentis immineat, quid illa ſignificent, vt occurrere valeat indies, & obſtare. Quandoquidem ſi corpus ſanum ab accidentibus tutum non ſit, quantò minus ægrum. Hæc ſi non intelligis, ipſum te fallis, perdiſq; patientem, cùm reſiſtere non poſsis accidentibus, artiq; fidas, quam etiam non calles. En quînam in ægros & vulneratos in maius vitæ ſuæ diſcrimẽ ponas, cùm idipſum quod contemnis, vulnere longè periculoſius exiſtat. Contra quum huiuſcemodi prænũcia ſigna malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obſtruere facilè poteris, laudemq; tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia, iudicioq; præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creuerint, hoc eſt, donec optimè didiceris. Nihil hoc loco ſuperbia, iactantia, vel arrogantia proſunt, at ipſa vera ſcientia.

entia. Hæc ſentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in alijs, quòd finem expectare vix è millibus vnus diſciplinæ ſui voluerit, ſed ferè ſemper in magiſtros euaſerunt omnes, antequam veri diſcipuli dici mererentur.

Ægrotis ne permiſeris quod noxium eſſe putes: nam ſolent aliqui petulantia ſua curam applicatam etſi felicem peruertere. Cùm igitur obedientia poſsis à multa ſollicitudine curaq; ſubleuari, coge ſi potes vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quàm errorem tuum deplorare te, ſeq; ſui ruinam, indulgentia tua factam. Euenire ſæpiſsimè ſolet, vt ex permiſsione vel minima, quam ipſe Chirurgus noxiam fore non iudicauit, maximum oriatur damnũ, quo ſibi dedecus etiam, atque meritò contemptum conciliat, velut artifex ignarus artis. Tam occulta eſt hominis natura, vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat, qui vel minimam occaſionẽ quærit, aut ægro vitam, vel tibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quàm parũ eſto ſollicitus. Cùm tot & tam varia ſint accidentia, quæ circumuallant hominem, vt omne vulnus fermè dijudicari mortale magis quàm curabile debeat: nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis quàm in melius vergunt. Quapropter conſidera quicquid operi tuo completiſsimè conuenit perfectius, ordinatius, & minori cum defectu fabro, latomo, ſeu lapicida quouis. Hoc ergo quod ſequitur Capitulum, ſumma cum attentione legas & relegas, quò maximam accidentium partes addiſcas: tum demum opus aggredere. Quid boni maliue tibi ſuccedere poſſit, hac in re cognoſcas oportet: non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant, expectare mala, tumq; prius addiſcere, latroniq; fores, vbi iam intrauit, occludere, ſed antea. Sic fiet vt quum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo reſiſtendum ſit illis, notum habeas remedium.

CAPVT II.

Qua via rationeq; vulnus curari debeat. Quidnam ſit quod curet, quid perdat. Et quid naturale ſit balſamum in omnibus corporis membris.

IGnorari minimè debet omnibus corporis membris ineſſe balſamum naturale carnis, venarum, neruorum, oſsium, &c. quod ipſis innatum ab initio per naturam, vulnera quæuis illata ſanat. Hoc eſt: naturale balſamum in carne ſitum, naturaliter carnem, & quod in oſsibus, facturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vtpote, quoduis proprium in ſe continere medicamentum, quod ipſum quoquo modo læſum perſanat. Eſt igitur natura ſibimet proprius medicus, qui quod in ipſa deficit, optimè reparat. Hoc loco ſcitu valdè neceſſarium eſt, Chirurgum non ſanare vulnera, ſed balſamum in corpore ſitum hoc ipſum efficere. Quicunq; crediderit aliàs, aut ſibi temerè ſanationem vulnerum adſcripſerit, ſeſe,

necnon alios miſerrimè ſeducet:cùm artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullam cognitionem habeat. Verùm tu vulnerarie medice cognoſcas,cuinam in hoc negotio rei ſis aptus, & quid ars ipſa præſtare valeat,eſt quòd audias. Medicinæ manus in læſionibus curandis hoc ſolùm eſt officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinſeci balſami:ne per eos inficiatur,aut impediatur,quo minus vires ſuas exercere valeat naturales, at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tutabitur, certiſsimum eſt illud operationibus naturæ ſolis nullo modo ſanari poſſe, prout decet. Quapropter is qui hoc loco defendere tueriq; nouerit, Chirurgus erit optimus, eaq; ratione protector naturæ nominandus, quòd ab externis elementis contrariis atque reluctantibus illam vindicare nouit. Externorum ſiquidem elementorum eſt maxima cura, naturæ defectibus maiores adiicere defectus. Huiuſmodi vires elementares inimicæ naturæ,per Chirurgum optimis medicamentis pellendæ ſunt:hac via poterit comite naturali balſamo felici cum ſucceſſu progredi. Nam vbi defenſionibus iam dictis in ſua quiete conſeruatur & pace, quumq; ligationibus iuuatur accommodis, ipſamet operatur,at ſeſe perfectiſsime ſanat, carnem ac ea quæ neceſſaria ſunt pro vulnerum facultate creſcere facit. Verbi gratia, Quidnam id eſt quod carnes, pinguedinem, adipem, ſanguinem, atq; medullas ad incrementum promouet? Non homo,non cibus,aut potus. At ipſa natura vegetatiuam & augmentatiuam in ſe facultatem habet, quę corpus,potu, ciboq; mediantibus tamen ſuſtentat: quibus & ipſa conſeruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraq; lignū minimè producunt,ſed arbor ipſa, non ſine ipſis tamen. A ventriculo ſumatur exemplum hoc. Naturale balſamum eſt id quod ſanat, verùm vt hoc efficiat,indiget alimento,eoq; duplici. Prius adminiſtrat cibus & potus: vnde ratio victus ordinati (quem Diętam vocant) ortum habet. Poſterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut ſuperpoſitum, hoc nutrit balſamum, vt eo celerius ac ſolidius ſanet. Eſt igitur vnguentum,aut medicamentum balſami conueniens alimentum. Hoc igitur vnicum vulnerario medico reſtat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si verò hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunq; prauiora fieri,necnon in accidentia quæuis incidere permittet. Quum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione ſuas naturæ balſamum operationes adimplere minime poſſe. Quapropter eſt quòd munda per alimentum conſeruentur vulnera,ne quid in illis putridi fœtidiq; reperiatur.

Purgationis pariter eſt notanda quædam in vulneribus diffe-

rentia

rentia dupliciter apparens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex ſui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum eſt, illud verò ſanies. Balſamum ſiquidem ab vnguento ſuum ſugit alimentum: quod autem ex eo ſupereſt, ſtercora dat ac immunditiam, vt reliqua ciborum nutrimenta ſolent. Ex his igitur non eſt ignoranda concluſio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationẽ excrementorum, & non saniei fore conſeruanda, nec in putrefactionibus. Naturæ contrarium eſt medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint ſuffocata, recentiq; nutrimento non ſuſtentata. Huius etiam enormis erroris veſtri, vos inter Chirurgos communiter vſitati (quem indies abſq; iudicio vel arte, ſineq; ſucceſſu felici committere ſoliti fuiſtis hactenus) eosq; præſertim, quos id vitij delectat, monitos hortatosq; velim vt abſtineant; ſcilicet à ſutura vulnerum, & conglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturam ipſam à ſua in alienam, & ei contrariam prorſus qualitatem contorquetis. Hæc medicina veſtra nullibi fundamentum habet. Hoc natura ſolùm in ſui ſanationem optat, vt à putrefactione protegatur, & medicamento congruo balſamum eius nutriatur, vt ſuprà: necnon vt excrementa vera penes vnamquamque vulnerum à vinculis diſſolutionem inuenta ſint.

Hactenus quid illud ſit quod vulnera ſanat, amplè ſatis diximus. Quicquid aliàs quàm auditum eſt, actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipſa penitus perdet.

CAPVT III.

De vulneribus quæ morti ſunt obnoxia, vel non, aut in contracturam ſui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoſcenda ſunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel ſuis membris contractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficillimum eſt, & incertiſsimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipſum ſe diſponere debet in auxilium, eò loci potiſsimùm, vbi natura ſeſe iuuare conatur, non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

CAPVT IIII.

De his quæ Chirurgo metuenda ſunt in vulneribus, aſtrorum impedimentis, & meta poſsibilitatis, eiusq; termino.

ET ſi plerunq; vulnera non ſint aſpectu periculoſa, vel talia non appareant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda ſunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera fellis commoto fuerit incuſſum, tale curatu difficilimum erit, ac valde periculoſum. Deprauantur enim hoc accidente vulnera ſic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quouſq; fellis irritatio ſedata ſit omnino, venenumq; ſuum deſierit. Siquidem ad choleram nullum aliud

remedium adhiberi poteſt melius, quàm vt per ſeipſum quieſcere permittatur. Nonnullorum etiam oculi ſuo ſunt infecti veneno, vt aſpectu ſolo vulnus quoduis inficiant: eius etiam finis eſt expectandus. Quum pleno ventre cibo vel potu quis vulnus accipit, & præſertim vbi ſuillas carnes ediſſet aut ſimile quid, eo minus fit ſanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates, vt epilepſia, puerorumq; morbi curam vulnerum impediunt. In accidentibus huiuſmodi cautum eſſe te plurimùm oportebit, maximè quòd à natura latius progredi minimè datum ſit, anteq; vulnerationem extiterit. Si pariter ad vulnus acceſſerint infirmitates, vt aridura, fiſtula, cancer, foramina, &c. non prius natura curam admittit, quàm huiuſcemodi malorum tollantur genera. Latius igitur agere non ſuſcipias, quàm ſe naturę ſcopus extenderit. Nam ex iſtis vulnerib. plura naſcuntur, quàm vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ęgritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimùm exiſtere. Cœlorum curſus etiam varius, & operationes eius potentiſsimæ ſuis in nos impreſſionibus efficaciter agunt. Quandoquidem ſi peſtem imprimere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diuerſimodè poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur vbi cœlum infeliciter fuerit ſuis in aſpectibus diſpoſitum, & eius cura ſit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere poſſumus, quapropter in ſimilibus, infelicitatis iſtiuſmodi finis eſt expectandus. Interea tamē aliqua mutatio fieri poteſt, at non efficacior eis, quæ in curis peſtilentalibus nonnunquam viſę ſunt. Hac de cauſa maius ne ſuſceperis onus, quàm valeas contra vulnerum inimicitias exequi, ſed maturè conſidera, quales & quantę fuerint. Si medicamento potentiores exiſtant, impotenti validiorem te vincere poſſe non exiſtimabis. Abſit à te iactantia, potius ea quæ te præſtare poſſe noſti, poſtremò reſerua, quàm ſtatim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla eſt. Nonnunquam etiam euenire ſolet, vt vulnera miram per ſe naturam ipſa recipiant, non aliàs quàm lignum in ſigno contrario truncatum vermes concipit, argillaq; non congruo tempore de foſſa, grillos producit: quod quum in aliquo vulnere perceperis, alijs remedijs id euelli vel auerti poſſe non credes, quàm particularibus arcanis quibuſdam: vt illa ſunt quæ nonnullis in herbis & ſeminibus latent, vt lignum vermes non concipere, nec argillam grillos penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in ſimilibus vtendum erit, quàm communium vſus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera ſæpius deprauari ſub optimo certoq; medicamento vel vnguento compertum eſt, ob cœleſtes curſus curam impedientes. Non ſecus ac lignum ſub infelici conſtellatione tonſum, amplius vegetare non poteſt, nec inſitum aut plantatum quid excreſcere: vulneribus itidem (rarò licet) contingere tamen aliquando ſolet.

ſolet. Quapropter huiuſmodi cœleſtium diſciplinam curſuum non abhorreas, at potius conare totis viribus eos diſcere: ne videaris aſtantibus vt calcearius, qui totum calceum extruere nouit præter inuerſionem.

CAPVT V.

De vulneribus recentibus, & vtraque medicina ſua deprauatis, cum eorum demonſtratione, quæ mortalia ſunt, aut ſaltem periculoſa.

Ligandi vulnera modus non eſt ignorandus, vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta ſuam naturam debitis ligaturis inuoluantur. Recentia vulnera ſummopere tutanda ſunt ab accidentibus, quæ damnum aliquot inferre poſſunt: horum enim contemptu, plurimùm deprauantur. Cùm igitur iſta varijs & prauis accidentibus obnoxia ſint, operæpretium fuerit ea declarare.

Conſuetum eſt hactenus iſtorum labia conſui, demum ouorum albumine conſolidari, triduoq; ſub iſta ligatura teneri: quod omne deprauationis eorum primum eſt exemplar. A ſuturis abſtine prorſus, vt iuxta ſecundi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, ſic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potiſsimam. Si tamen ipſa iam deprauata repereris, à fœtore corruptioneq; repurga, prout in ſecundo tractatu docetur. Iam differentiam habes inter ea quæ recentia ſunt, & illa quæ deprauata, necnon quid cum eis agendum, & qua ratione curanda ſuſcipere debeas. Quod reliquum eſt, vtere medicamentis in ſecundo Tractatu deſcriptis, & infra diem & noctem bis liga, ſingulis nempe duodenis horis ordinatè conſuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius expectaueris, operatio medicamenti propter nutrimenti conſumptionem euanuerit, & cum ea defenſio ab extrinſecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac deprauatur. Horam igitur obſerua diligenter in finem vſque. Quum tamen concluſioni propinquum fuerit, poteris vigeſimam in horam tardare, verùm huic nimium ne fidas.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & ſutura factam, altera mox inde ſequitur hęc. Reſinis vtuntur in altera ligatura, quandoq; cera non præparata, ſeuo & oleo mixta: nonnunq; æris viridi, maſtice, thure, gummi, &c. quæ ob nimium calorem nō conueniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbent opportunum. Sugunt igitur ab his vulnera ſuccum valde noxium, quo fit vt nulla ſit operatio naturæ, ſed contra ſeipſam cogatur agere, nunc tumorem, iam corruptionem, tremores cum frigore caloreq;, inflammationes, aut puncturas membrorum, & ſimilia. Quum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, vt prorſus deprauatum deſperatumq; ſuſcipe curandum, & ſtatim illi quæ mundificant applica medicamina. Vulnera quędam aliquibus illata mortalia ſunt, aliquibus nō:

aliquibus etiam temporibus, non alijs: quæ posteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax est admodum iudicium, quo conatum est quoduis ad mortem aut ad curam vulnus agnosci posse. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc moliretur exitum, circa regiones cordis, tanquam desperata poterunt existimari: nam illæsa confinia sua cor cupit. Vulnera vesicæ pariter, & intestinorum, quæ transitum excrementorum naturalem effundunt in vterum. Item pulmonis arteriæ, follisq; respirationis eius, quæ ceruicem truncant omnino, vulneraq; sicca ad cordis regiones vsq; redundantia, cum sanguine congelato possunt ad mortem agnosci: necnō alia multa propter accessum alicuius accidentis mortem aliàs inuehentis, vt in pulmone iecoreq;. Splenis etiam periculosa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & stomachum intersitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum confodiunt, in loco vitæ præsertim existentem. Quæ membris extensis plurimùm & expansis infliguntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non ęquè tamen habendum est, at minus periculosum.

Euenire solet etiam, vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impingungur vulnera, quę repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Aliàs ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem. Sæpius ob curæ negligentiam. Et quandoq; iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Obseruandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venarum, visus, & oculorum cæcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia lædantur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionem accidisse putandum est. Sunt quædam loca quæ læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunq; sit, contractum reddit. Neruus omnis læsus qui balsamo suo priuatur, contractionem causat. Quum vulnus arripit aridura, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaq; vulnerum contractionem causantium genera: veluti quum ligamentorum truncatæ radices fuerint, aut earum venę, totum membrum

contrahunt. Variæ contracturarum cauſæ præter eas quæ dictæ ſunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus etiam contracturam adferunt, à temporibus, & alijs accidentibus, quarum origo deſcribi non facilè poteſt. Eſt enim homo tot inuolutus miſerijs ex corrupta ſua natura, vt non ſit opus ei temerè ſe ipſum in illas profundius conijcere (quod pleriq; malè ſani faciunt indies:) nam ipſa pronior in deprauationem, quàm in emendationem eſt: quo fit vt omnibus iſtis accidentibus reſiſtere non ſit humanarum virium, nec artis. Non enim poteſt Medicus contra impoſsibilitatem ipſius naturæ quicquam adferre, ſed ſolùm quod permiſerit adiuuare. Hoc verò Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento præuenitur contracturis, alijſq; ſimilibus accidentibus, vbi tamen ipſa natura medicamentum ad curam receperit, aliàs non curat medicus, vt in ſecundo Tractatu dicetur amplius.

Tumores calido roſarum aceto curabis, reiecto prorſus & abiecto cupreę capſulæ vnguento albo. Poſtquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vſq;.

De glarea vulnerum.

Ex cuprea capſula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atq; hanc perceperis, capſulã eijcias per feneſtram, & cura fodicationum vnguento, & aceto roſarum calido, proſequeréque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas vt ſuſuprà, pòſt vnguento fodicationum comple, donec ea concluſeris. Hoc certiſsimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, ſed medicamentis quæ eam arcent & amouent: ea namq; ſanant vulnera, conſolidantq;. Quicquid curare debet, proprietatem ſalis in ſe continere neceſſum eſt, quod vt balſamum extrinſecum, putrefactionem arceat: hoc ipſum oportet eſſe temperaturæ naturæ, compoſitum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quàm neruorum, oſsium, &c. Iſto curabis feliciter, aliàs non.

CAPVT VI.

De vulnerum accidentibus à temporibus, & cœleſtium curſibus expreſsis, & alijs incidentijs.

MAnifeſtum eſt influentijs & ſuis impreſsionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia ſua tempora, ſanoſq; plurimûm inficere, vt iſti tueri ſeſe ab eius incurſibus minimè valeant, at humiliter ſuccumbere cogantur. Cùm igitur benè habentes vincat, quantò magis vulneratos. Et veluti febres diuerſas in ſanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxiſmorum temporibus operationes ſuas in vulneribus exercent frigore caloreq; ſæ-

uientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarum: quæ non recedunt ab hominibus, donec ſanata ſint vulnera.

Suo tempore contingit vt peſtilentia ſæuiente, morbus hic ſe manifeſtarit in vulneribus vlceris inſtar, & cum frigore caloreq́ primùm inceperit, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil prӕterquàm in vulneribus fuerat ortum, ſenſerunt.

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina ſit orta, non aliàs quàm in lingua ſolet cum ſignis omnibus, & craſſa cutis à vulneribus exierit, prout lingua conſueuit auelli. Innumerabilia ſunt accidentia ſimilia, quibus eiſdem ordine medicamentisq́ obſeruatis, vt in ſuis locis aſſuetis, etiam in vulneribus medendum eſt. Eodem namq́ medicamento quo linguarum anginæ, vulnerũ anginæ curatæ ſunt, nec alia via potuiſſent à vulneribus expelli, quàm eiſdem quæ contra peſtem aut anginam applicantur.

Sæpius etiam contigit, vt vulnera ſanguinis profluuium eiecerint, qui verus non fuit ſanguis: hunc nulla medicina ſiſtere potuit. At quum eo tempore dyſenteria ſæuiret, in illis regionibus, & excrementa profluentia pariformia forent illis, quæ manabant è vulneribus, exitumq́ facerent non diſsimilem, imò prout ſeceſſus redirent, in omnibusq́ reſponderent, collectum eſt & concluſum, vt idem quod applicatur dyſenteriæ medicamentum iſtis vulneribus adhiberetur: quod etiam factum eſt. Hæc & ſimilia Chirurgo ſunt optimè conſideranda: nam quum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire poſſent, ac pluribus.

Mineralium metallorumq́ foſſorem vulneratum præ manibus habui curandum, qui tremore maximo ter aut quater quolibet die concuſſus fuit, contractione conuulſioneq́ membri huc atq́ illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atq́ potandum oleum exhibui bibitq́, melius habuit. Verùm vbi liquore vitrioli hauſiſſet ore, curatus eſt: ſiquidem ſpecies epilepſiæ fuit. Hæc à me tantùm dicta ſint, vt ſi fortè ſimiles amplius ægritudines oriantur, cognoſci queat, plus ibidem vno damno, periculoſa quędam accidentia fore.

In ſimilibus itaq́ recurrendum eſt ad medicinam intrinſecam, quamuis optimè conueniret, vt Chirurgus per ſe talia curare ſciret accidentia, præter aliorum auxilium.

Ex aduerſo, plerunq́ per vulnera generantur infirmitates, nõ tamen ſitum habent in illis, at veræ ſunt infirmitates intrinſecę, veluti mania, epilepſia, &c. Quæ quidem ægritudines, licet perſanata ſint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco proceſſus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inueniatur prorſus alienum à Receptis, cuius hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla noticia fuit.

CAP.

CAPVT VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus sese permiscentibus, è quibus cancri, fistulæ, lupi, frigidæ calidæq́ nascuntur vredines.

IN humano corpore latent causæ quædam, & corporales infirmitates, è quibus successu temporis fistulæ, cancri, foramina vulnerum, vlcerationes, vredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo praua, lupus, & id genus similia enascuntur. Quum aliquo in loco materia huiusmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere simul damnum fit vnicum. Inde sequitur, vt vulnera curam omnem reijciant, & nullis medicamentis quantumcunq; bonis concludi queant: imò potius in accidentia quæ narrauimus, erumpunt. Quamuis aliquoties ac sæpe his occurrunt, & vulnera breui curentur spacio, præsertim vbi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verùm si matura sit, incassum occurritur: erumpere necessum est idipsum quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneralia medicamina differunt ab illis, quibus damna dicta restaurantur, vt ab albo nigrum. Quapropter infirmitatum huiuscemodi remedia sunt arripienda, vulneralibus omnino reiectis. Inde facilè colligi poterit eiusmodi noticiam ægritudinum habere necessariò debere Chirurgum, aliàs non sine maximo dedecore manum è tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Huius negotij fundamentum est, vt relictis vulnerum vnguentis, ad alia confugiat remedia quæ dicta sunt.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & superfluam carnem in vulneribus orientem attinet, esse duximus. Nonnunquam in spongiæ magnæ quantitatem & similitudinem solet emergere, veluti videmus ab arboribus dependere tumores quosdam instar agarici. Ignari Chirurgi separationum aquis fortibus abrodere conati sunt: alij nouacula truncarunt, vnde prauiora multa, quæ legere quidem horrenda nimis forent, excitarunt, quapropter omittimus, & productorum istorum causam exponemus. Porri quidam existunt, qui quantò magis truncati fuerint, ac sæpius, tantò maiores turpioréſque renascuntur. Non aliàs faciunt cùm eroduntur corrosiuis aquis, quæ quidem remedia porris minimè conuenientia, quandoq; fungos, vel eorum similitudinem referentes tumores excitant. Cùm itaq; per porros naturaliter hoc demonstretur, spongiæ vulnerum ortum habent ex porrorum fundamento, radiceq́; dum huiusmodi sanguinis latebræ tactæ fuerint apertæq́, postmodum ex cruoris huius malitia simile quid oritur monstri. Contingere potest etiam vt aliquot annis postea spongiæ tales è conclusis vulneribus enascantur, est nihilominus earum fons & origo, quæ porrorum, & non alia: sed vulnerum conclusionem ante correctionem aut compescentiam istius virulentiæ, post curam imperfectam emer-

emergunt in formam ſimilem. Nonnunquam in glandulas vel naptam excreuerunt, minori quàm antea periculo. Eſt igitur Chirurgo ſummè neceſſarium, vt iſtorum accidentium cognitionem habeat, ne quando ſuſcipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertusq́ fuerit. Hæc non alia de cauſa protuli, quàm vt ægros ac vulneratos admoneam, ab iſtius farinæ putatitijs medicis, qui talia curare præſumunt, merè tamen deprauantibus, abſtinendum eſſe, niſi perditam iri cupiant.

CAPVT VIII.

De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel ſimilibus armis incuſsis.

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta ſunt, veneno prius illita fuiſſent, animaduertendum eſt ſumma diligentia. Quanquam & ſceleſtum & ſupplicio dignum eſt facinus, impijs tamen hominibus in vſu quandoq́ ſcitur extitiſſe, videlicet pugiones, gladios, tela, & omnis generis arma bellorum vt veneno linirent, quo præter vulnera dira, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Huius veneficij varia ſunt genera meritò ſubticenda.

Præter ea, quæ in quotidianum vſum veniunt inſtrumenta mechanica, nullo ſtudio, vſibus neceſſarijs venena contrahunt eorum quæ ſecuerint: vt falces ex herbarum variarum in pratis (quarum nonnullæ venenum ſuum innatum, & à natura poſsident) ſectionibus, & ferri calore: tum etiam venenoſorum animalium, prout ſerpentum, bufonum, & aliorum ſub herbis latentium cruore ſic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum inſtrumentis plurimùm cauſa veneni ſit periculoſum.

Quamobrem in ſimilibus animaduerſio particulariter eſt habenda curationis eorum, & curæ vulnerum. Et licet acuitionibus lapide factis nonnihil auferatur iſtius veneni: non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terræ natura concipiunt, vulneraq́ venenata faciunt.

Ferrum ſiquidem omne recipit in ſe naturam alienam, vt eius in quod applicatur vſu. Itidem & palę faciunt hortenſes, falcesq́ minores, at noxiæ minus prædictis.

Fabrorum lignariorum tamen ſecures, & omne quod in lignũ agit inſtrumẽtum, veluti dolabræ, ſimiliaq́, non recipiunt in ſe hoc vſu venenum, at potius curabilem naturam acquirunt.

Vitrum autem ex ſui natura venenum eſt, nec niſi fruſtum eius aut fragmenta maneant in vulnere, non aliàs. Verùm donec in eo manſerint, plurimùm inficiunt.

Quę tamen vulnera ligno fiunt, eò maximè quòd manibus indies teritur, vt fuſi muliercularum, peſsimum venenum accipiunt

à mani-

à manibus: quoniam ſudor liquorq́ prauus per ligni cuſpidem penetrat, inficitq́ plurimum.

Lapides, necnon alia metalla, veneno carent, quod ad vulnerationem attinet. Ferrum quidem aliquando ſuo realgare non omnino repurgatum eſt, vnde magis alio puriore nociuius contingit.

Quînam huiuſmodi venena queant extrahi, ſingulatim ſcribere ſuperfluum foret: nam ſecundi Tractatus id recepta perfectiſſimè præſtant ex ſua proprietate, fac igitur vt illa habeas.

Animaduertēdum etiam tibi, num vulnerum accidentia procedant ex huiuſmodi venis, aut non. Siquidem accidere poſſet, vt ex venenis iudicarentur, quæ nata forent aliunde, tum iſta venenis aſcriberentur: nam ſigna parum differunt. Quamuis venenatorum armorum ſtudio manifeſtum indicium in vulneribus apparet, vtpote calor exurens, inflammatiſsimus tumor, coloris in carne mutatio non conſueta, laterumq́ punctiones, præſertim ex telorum alatis cuſpidibus. Si dolor huiuſmodi nimium preſſerit, infunde frigidum oleum vulnerale, pòſt ſuperpoſito fodicationum vnguento proſequere: ſic venenum euinces.

Alia tamen inſtrumenta ſolis vſibus venenata, non ita crudeliter vulneribus hominem torquent, ni fortè cruor aut pinguedo bufonis aut araneę ſimul cum ferro lædente ſubintraſſet in vulnus: tum demum vtere medicamentis, quæ tertij Tractatus receptis cōtinentur.

CAPVT IX.

De illis deprauationibus, quæ propria fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuum, & exercitiorū abuſu, tum actu venereo.

Licet Chirurgus omnem diligentiam, & ex arte vera probatiſsima quæque medicamenta vulneribus adhibeat, vt hac de cauſa nihil ad ſanationem requiratur perfectiſsimam: nihilominus poterit æger ſua petulantia totum hoc opus excellentiſsimum, & naturam ipſam peruertere. Quod ſæpiſsimè contingit, vt videlicet ex inordinato ſuo regimine, vulnerati ſui membri ſibi concilient aut ariduram, vel contracturam ægri, vel accidens aliquod in vulnere: quæ non eueniſſent, vbi ſub obedientia Chirurgi ſe continuiſſent: aliquoties etiam ipſi propriam ſuæ mortis cauſam excitant. Hæc nō ſine maturo iudicio conſiderata ſunt, vt cognoſcatur vter in his culpandus veniat, ęger, an medicus. Ægri petulātia naturam irritat, vt non amplius in bonam diſpoſitionem redeat, ad quam prona prius fuerat. Idipſum ex actu venereo pataet, eo nempe ſic vulnus accendi, vt in quoduis accidens incidere pronum ſit, iuxta ſitum eis. Quapropter eſt quòd hoc ex vulnere cognoſcere diſcas, & præuenire. Nam ſæpius contigit ex hoc vſu vulneratis, vt ſibimet in vulnere Perſicum ignem conciuerint: qua de cauſa vel totum oportuit mem brum

brum aliquoties amputare, vel aruit, vel mortales febres acceſſerũt, aut apoplexia, vel alia morti plurimùm obnoxia. Id in his tibi ſummè notandum erit, quum violentum accidens petulantia contractum, diligenti cura ſuperare non potueris, vt rabiem hanc quieſcere permittas ac ſedari: tamen diligentiori ſtudio curam interea proſequaris.

Non aliàs ex inquietudine vulnerati membri, plurima poſſunt accidentia (non ita periculoſa tamen, ac illa quæ ex actu venereo proueniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore, tremore, & calore, ſimiliaq; multa. Quietem igitur vulneratis impera membri læſi, ne contemptu huius quid peius oriatur.

Ciborum & potuum rationem præſcribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præiudicium adferat, neúe ſe his aut bonis ob ruant: nam omnis repletio penes infirmos naturam infeſtat: quæ modum atq; menſuram poſtulat, potiſsimùm vbi defectus in corpore fuerit, quo melius ei reſiſtere valeat. Contrà ſi prædictis obruta ſit, in choleram & irritationem commouetur, iuxta quarum naturam per totum corpus diffuſa ſæuit: quæ ſæuitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumq; peſsimorum accidentium eſt potiſsima cauſa.

Vt hæc igitur euitari queant, æquum eſt Chirurgum vulneratorum non aſpicere perſonas, at miſerias & calamitates, quæ ſequuntur inobedientiam eorum.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculoſiſsima, prout apoplexia, ſubitanea mors, epilepſia, hydropiſis, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Exquiſitio ciborum & potuum particularium non eſt contemnenda. Nam ſi per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, ſic etiam potibus & cibis incongruis perduntur. Bono malum enim ſemper eſt promptius propiusq;.

CAPVT X.

De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.

QVòd vno curabilior alius reperitur, aut ad ſanationem tardior, apprimè Chirurgus conſiderare debet, ne latiùs quàm ipſamet natura valet, progredi conetur. Aptius operi lignum eſt alio, vel iſto nodoſius, durius, aut reluctantius aliud, quaquauerſum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne: ſic etiam cum hominibus. Ex terra quidem ſumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur, & molle: quapropter id quod in ipſa reperitur, illa continent quæ producit. Cùm igitur natura talis aut alia ſuis in pro

prie-

prietatibus durior aut mitior occurrerit, cedere naturæ Chirurgi probum eſt officium, à ligno ſumentis exemplum, vt ſuprà.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura ſua, mortalia fore vulnera, quæ ſanabilia forent in alijs. Eſt enim admiranda penitus in humano genere natura, varieꝗ diſtincta, vt ſumma conſideratione ſit opus, vbi ſingulare corpus oblatum eſt, particulares etiam eſſe curas aſſumendas. Ratio hæc mihi dedit occaſionem, putaticiorum Chirurgorum artem & medicamina reijcien di, quòd in vno corpore fundata ſint, poſtmodum in decem aliјs nihil operentur. Hac de cauſa remitto vos ad ſecundi Tractatus recepta, quæ quum habueritis, dolabram quibuſuis aptam lignis poſſidebitis, licet in vno quam in altero celerius agentèm, ſuo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam huiuſcemodi cauſa non eſt mu tandum medicamentum, at ſolùm tempus expectandum.

Videat igitur Chirurgus, & diligentiſsimè curet, ſimile medicamentum aſſequi poſſe, quod non vni carni tantùm, ſed omni ſit aptum & idoneum, aliaꝗ relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tan tas attulere tenebras, vt ſemper opus fuerit immutare, nunc in hoc, iam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem peruentum eſt.

CAPVT XI.

De vulneribus quæ poſſunt in mulieribus offerri, ſeſe menſtruis permiſcentibus.

PRætereundum non eſt, quòd in vulneribus mulierum accidere quandoꝗ poteſt, vtpote naturalis eruptio per illa menſtruorũ profluuij, quo tempore periculoſiſsima concurrunt accidentia, pro epilepſia, vel ſpecies eius, quæ non prius quàm ſit optimè ſedata ma trix, à patientibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, reſtrictio pectoris, potus & cibi nauſea: quæ omnia curam infelicem atꝗ periculoſam reddunt. Vt hæc tollantur accidentia, neceſſarium eſt vt menſtrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter poterunt. Mulieribus etiam agnata peculiaris ineſt cholera, quæ ſi occurrat, multò periculoſior eſt menſtruis: nam ex cholera generantur contracturæ per totum corpus: quibus excitatis commouetur & matrix: concurrunt itaꝗ duæ ſimul infirmitates, quarum vtraꝗ particularia ſua producit accidentia, prout contracturas vel paralyſim in manibus pedibusꝗ, tum ex matricis aſcenſu, ſpecies epilepſiæ. In his notandum eſt, omnes iſtas infirmitates per vulnera moliri tranſitum: quapropter conſiderandum eſt, qua ratione ſedari mater debeat, & amoueri contractio, tandem cu rari vulnus. Huiuſmodi concurrentes infirmitates non facile remouentur, at plerunꝗ perſeuerant in mortem vſꝗ: & ſi remedium ali-

quod adhiberi poteſt, longo ſucceſſu temporis id fieri viſum eſt, quamobrem ab exordio vel antè præueniendum erit.

CAPVT XII.

De ſignis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid ſignificent, & quid inde ſequatur.

PRiuſquam accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo ſignum: eſt itaque Chirurgo neceſſarium, vt à ſignis præcedentibus cognoſcat ſubſequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamen vltra diligentiam contrarij quid præter medicaminis vſum & conſuetudinem eueniat, accidens aliquod expectandum eſt. Hoc igitur Capitulo ſignorum tractare ſignificationes & intellectum propoſui: quod in Chirurgia ſummum arcanum exiſtimo, & ipſemet expertus doceo: quodq; ſciam neminem diligenter obſeruantem ea quæ deſcribam, fallere poſſe, licet à nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata ſint. Æquum eſt vt ſi noui quid in his quæ Rempublicam iuuare queant, ab aliquo ſit expertum, in medium adferatur.

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, vtpote ſcapularum, in iuncturis potiſsimùm, brachiorúmue, necnon coxendicum & crurum tumorem cum dolore concipiant, iuxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut ſecundum lunæ quartalia, plenæ præſertim, & nouæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in ariduram tendunt, poſt concluſionem effectum conſequuturam.

Vulnera quæ facilè curam admittunt, nihilominus tumorem iuxta ſe tendentem ad manus vel pedes, aut retrorſum ad iuncturas emittunt, qui dureſcat admodum, & conualeſcente vulnere non minuitur, imò dolorem in ſe recipit omnem, indicant ibidem accumulari corruptos humores, qui magis quàm ipſa vulnera vicinis membris obſunt, carnesq;, nedum & venas, verumetiam oſſa putre faciunt, fiſtulas & foramina multa producunt, vt inde pòſt incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Quum viſcoſus liquor ad albumen oui profluit à vulneribus, indicat accidens periculoſiſsimum, vt membri totius & medullarum exiccatio, cui nemo poterit obſtare, niſi liquor ille iuſto pondere fuerit membro, prorſum aliqua medendi ratione reſtitutus, aliàs exiccatur, vt lignum ab arbore ſua truncatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Inquietudo membri vulnerati, patientisq́.

Vulnus omne quod patienti ſomnum impedit, ac prorſus aufert, ipſum etiam quieſcere nequit, hisq; laterum accedunt punctiones, indicat mortis occaſionem adeſſe, præſertim vbi ſitis intolera-

bilis

bilis patientem cruciet. Verùm animaduerte ne forte id ab incongruo medicamento proueniat: loquor solùm hoc loco de naturæ defectibus.

Turbatus intellectus.

Spasmus in oculo quum apparuerit, lingua balbutiens, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatũ intellectum responsio, mortem indicant, potissimum si deprauetur auditus.

Mania.

Si toruis intensisq́ hominẽs oculis aspiciant, alacris tamen eorum sermo sit, vox acrior solito, & si in astantes accendantur, capitisq́ sit calor maximus, maniam aut furiæ speciem instantem significant, iuxta qualitatem eorum quæ dicta sunt.

Si vulnera postmodum aquam emittant, ac ab excrementorũ eiectione sui nutrimenti cessent, curamq́ non admittant interim, aut sanationem, in cancrum, fistulam, aut vlcerationem tendunt: vel si turbatio concurrat intellectus, cum debilitate membrorum, aut pulsatione cordis, mortem indicant.

Vulnere sanationem optimè recipiente, si corpus aggrauetur, & eò magis, quò bene sit vulneri, mortis etiam est indicium. Quum vulnerati stridorem dentibus edunt, suiq́ fiunt immemores, indicant mortis occasionem aduenturam: nisi fortassis vermes in eis postmodum inueniantur, tum demum se res melius habet.

Quum ore spumam eijciunt, anhelitumq́ fortiter attrahunt, ac naribus strepitum emittunt, spasmo pariter oculos, manus & pedes infestante, contractionum, aut epilepsiæ, vel subitaneæ mortis est indiciũ, præsertim vbi seipsos incuruant, corporaq́ sua torquẽt.

Si repentinus per se tractus in vulnere dormiendum inter, aut aliàs fiat, indicium est alicuius grauissimi casus vel accidentis, nisi fortè per timorem aut horrendum somnium excitetur.

Si tumor ad vulnus accedat, qui pressione facta, foueam retinet, tenuisq́ sit admodum sanatio carnis, & plurimùm tarda, membri talis indormitionis, vel in eo sensus amissionis est indicium.

Vbi ventriculus digestiuam facultatem amiserit, vt cibum retinere minimè valeat, inuaseritq́ maxima sitis, venas & neruos sectos à proprio loco suo fore dimotos, & è directo non conuenientes iudicabis.

Multò plura dari possent indicia, verùm hæc potissima sufficiunt, è quibus alia quæuis diligentibus innotenscent: eaq́ hac de causa posui, vt illis quæ significant, præuenire valeant illi, quibus in posterum occurrent. Non enim sine magna possunt experientia cognosci, scriptis quoq́ nec doceri completè, nec addisci. Quapropter diligentia maxima requiritur eius, qui peritus earum esse cupit rerum, quas eminus tanquam è speculo scriptura demonstrat.

CAPVT XIII.

De vulneribus deprauatis.

ETſi Libellum hunc de recentibus vulneribus conſcribere cœperim: quia tamen ea quæ per imperitiam putaticiorum Chirurgorum deprauantur, indies multò plura ſunt alijs, breue fundamentum etiam de hís ponendum eſſe duxi. Primò conſiderandum erit quid illud ſit, quo vulnus deprauatum eſt, an accidens aliquod ſuperueniens, vel imprudentia medici. Quòd ſi fuerit accidens, excellentiſsimum remedium habetur ad omnes vulnerum deprauationes, vt ad cancrum, fiſtulam, ſimilesq́ꝫ: hoc ipſum in ſecundo Libro faciam, vt iſta ars recenter inuenta, & hactenus ignorata, nemini collata ſit. Alchimia mater eſt arcanorum in Medicina, quibus deſperati curantur morbi, prout in ſequentibus audietur latius.

CAPVT XIIII.

De ſutura vulnerum, & eius vſu: deinde quid ſutura vera ſit.

IAm vetus eſt ſuturæ vulnerum vſus, vt eius exordium ferè nemini cognitum ſit: quid ad rem, ſi veteres vſus manere debeãt, ſunt & fatui cum ſtultis veteres: quid ad ſapientem attinet. Si pater tuus aut auus peſsimè fecerit, vis propterea fallere deciperecꝫ homines? quid ſapienti negotij eſt cum fatuitate patris tui? Hoc à me diſcito. Quamuis aliquod vulnus conſueris, ipſe perpendas non diu ſic manere: nam putreſcit, fiuntq́ꝫ poſteriora peiora prioribus, vt omittam ea quæ ſubſequuntur accidentia periculoſiſsima. Vt igitur meliorem ſuturam addiſcas, accipe fundamentum hoc. Natura per ſeipſam tantùm connectit, ac eo die ſanat, & ita conſequenter indies vſq́ꝫ ad ſupremum concludit, & melius, ac ſi tu filis calcificum vulnera conſuiſſes. Propter ſuturam enim citius aut melius non ſanantur vulnera, ſed lõgè deterius ac infelicius. Iſta ſutura tua ſit, acusq́ꝫ: Bonum fac habeas medicamentum: quod quum habueris, eo conſue. Si hunc vſum reijcias, nemo te meritò Chirurgum exiſtimare poterit, ſed inimicum naturæ verum: & niſi Deus hominum quàm tu ſanitatem optaret magis, nullus curaretur vnquam. Summum naturæ defectuoſæ deſiderium eſt, abſque dolore ſuos curari defectus, quod etiam optimè fieri poſſe nouit: hac de cauſa curandi proceſſum hunc amat. Verùm abhorret inflatos vtres, Chirurgorumq́ꝫ ſimilium vnguenta. Nec ſolùm ob ruditatem ſuturæ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipſam introducuntur.

Mirum ſanè, quod hominum deliria vocentur artes. Reperiuntur quidem pulueres & aquæ conglutinantes, quę vulnus quoduis non aliàs connectunt, ac duos aſſeres optima colla. Hunc vſum ego maximam artem fore dico: nam ipſo mirabiliter curantur vulnera, prout in ſecundo Tractatu de Receptis docebitur. Si hæc ars loco ſuturarum veniſſet in vſum, aut manſiſſet hactenus, multa vul-

nera

nera curata fuiſſent, quę malè ſanata remanſerunt. Verum deſtruentium ſemper quàm reſtaurantium copia maior extitit, eò quòd vbi loquacitas, ibidem quæri ſolet ars, at inueniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & conſtruuntur abuſus, qui locum earum occupant.

CAPVT XV.

De ligaturis primis, medijs, ac poſtremis, ac alijs apprimè neceſſarijs.

IN Chirurgia quædam notanda ſunt, ac ab initio vſq; ad finem optimè conſideranda. Quamuis vnumquodq; medicamentum eorum quæ ſecundo Tractatu ſcribuntur, initium, medium, atque finem per ſe complectatur: nihilominus vt citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic eſt, & conuenientior vſus. Ab exordio vulnera curans, oleis, balſamis, & vnguentis vulneralibus, imbutisq; ſuis medicamentis ligato floribus, & iſtis impleto vulnera tepidis: tum demum vnguenta vulneralia, vel fodicationũ ſuperponito: poſtremò circum vulnus olea vulneralia cum ſuis quę continent ligato, ſingulis horis duodenis renouando continuandoq; nouem, vel ad minimum octo diebus. Hoc meum eſt conſiliũ, vt fiat in maximis & periculoſiſsimis vulneribus, in quibus nerui truncati ſunt, aut multo peiora quępiam ſecta, & vbi dubitatur de accidentium incidentijs, aut contracturis: quæ quidem euitantur omnia, ſi ligaturæ primę tales fuerint, iuxta proceſſum hunc obſeruatæ. Et vbi vulnera fodicata periculoſaq; forent, per ſyringa inſpuantur olea vulneralia, vt in huiuſmodi latebris euitentur etiam accidentia. Nam principijs non tam diligenter obſtare quis poteſt ac neceſſarium eſt. Si capiti verò ſint inflicta, linteolum tenue, vel byſſinum velum, oleo vel vnguento vulnerali & calido madidum (balſamo vulnerali nullo modo) ſuperpone vulneri, ſic vt fundum eius tangat, intacta pia matre tamen aut illæſa: poſtmodum imple ſulcũ eo medicamento, quod fit ex herbis & floribus in oleo vulnerali contentis, & prius expreſsis: poſtremò fodicationum vnguentum ſuperpone (non tamen ex illis, quæ non ex lithargyrij componuntur) ligatoq; vt ſuprà dictum eſt de alijs, donec perceperis patientem habere melius, & roboratum eſſe. quod plerunq; fieri ſolet in octo vel nouem diebus. Deinceps quum feliciter patienti rem ſuccedere videris, oleo balſamino curabis eum illito pluma leniter, & vnguento ſuperpoſito, tamdiu, quouſque neruorum iuncturas, aut ſimilia non videris amplius: tum demum ferè ſecunda ligatura finẽ habet. Tertia poſtremaq; ligatura fit nudo ſoloq; fodicationum vnguento, in finem vſq; vulnerum, aut curæ. Hæc eſt medendi ratio, & conſilium in periculoſis vulneribus, quæ in oſſa, neruos, arterias, & ſimilia facta ſunt, & de quorum cura deſperatum fore poſſet. Quum tamen ita periculoſa non fuerit, poteris vnico tantùm me-

dicamento vti, procedereq́ sine metu. Maximũ est hoc negotiũ, in principio scilicet agere mitissimè cum vulneribus, impositis medicamentis, quæ ex fundamento vero composita sunt, & veris etiam superius ab extrinsecis inimicis defendentibus. Sunt præterea quędam alia medicamenta, veluti potiones, & pulueres vulnerum, sublimata ac destillata, quorum vsus infrà suis capitulis declarabitur.

CAPVT XVI.

De quibusdam intrinsecis morbis, quæ ex vulnerum conclusorum curis oriuntur.

SOlent plerunq; post vulnerum conclusionem infirmitates periculosissimę sequi. Non solùm igitur in conclusione curandorum vulnerum ars tota consistit, verumetiam præuentione quibusuis accidentibus, quæ subsequi possent, ordine, regimineq́ bonis opposita. Exemplum ab his qui minuunt sanguinem, accipiamus, exitum hunc naturæ præparant in auxilium, per quem vlterius iuuari vult: quod nisi fiat, sequuntur accidentia. Cùm in tam leuibus ergo hoc ipsum euenire videatur, quantò magis exitu fuerit opus illis, quibus multa fuerunt inflicta vulnera, vt infirmitates intrinsecæ, quæ subsequi possent, euitentur. Industria summa requiritur, vt cognosci queat ac intelligi, qua via rationeq́ hoc loco naturæ præparari debeat exitus, & quo tempore congruè fieri debeat. Animaduertendum est etiam, nimiam sanguinis effusionem sæpius pulmonem inficere, quandoq; hydropisim, aut alios tumores excitare, vel aliquoties complexionem in aliam à propria sua natura qualitatem inuertere: qua de causa vertigines, ventriculi malæ dispositiones, & similia in alijs membris oriuntur, latius consideranda, quàm hoc loco describi queant. Quum igitur à te curatus quispiam recesserit, hoc regimen ex ordine præscribere decet, vt damna quæuis effugere possit. Nonnunquam etiam per vulnera graues curantur infirmitates. Vidi quendam fermè surdum à plurimis annis, cui fuit amputata cum frusto carnis amplo satis auricula, hoc vulnere curato ab ea parte melius audiuit. Hoc ipsum etiam aliquoties accidit oculis, vt clariores facti recuperarint aciem. Sic & in alijs defectibus ægritudinibusq́ euenire solet ac potest, quarum sanguis est occasio. Alij fuere qui dysenteria sæpius in anno vexati, medio vulnerum sectarum fodicatarúmue longo tempore liberati sunt. Podagram etiam plurimis annis retardarunt. Quapropter vno plura consideranda sunt à Chirurgo, necnon æquè ac vtilitates, damna cognoscenda vulnerum. Nam etsi quandoq; noxium quid esse videtur omnino, tamen aliàs vtile reperitur ex altera parte sæpius.

CAPVT XVII.

De quibusdam in particularibus vulneribus, & fodicationibus animaduertendis.

In geni-

IN genitalibus & pudendis vulnera plus quàm in alijs partibus doloris inferunt. Eorũ ligationis ordo minimè differt ab eo, qui de cæteris dictus eſt, vtpote cum obſeruatione principij, medij, finisq; ad mitigationem doloris, aut inflationis, tumefactionisq; depreſsionem in illis concurrentium. Iſtud medicamẽtum confici debet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidumq; ſuperponi quantum pati valeat æger: & cùm refrixerit, iterum vt prius innouatum calidumq; ſuperponatur, donec ſedetur dolor: vel fabarum loco farinæ ſumatur ex furnis argilla vſta, præpareturq; vt farina, & eodem ſuperponatur modo, quouſq; dolor ceſſauerit. Si fortè his remedijs nollet cedere prorſum, accipe florum camomillæ manipulum vnum, & florum verbaſci vel taxi barbati tantundem, coquantur in oliuarum oleo, donec in modum emplaſtri reducentur, hoc ſuperpone calidum. Rurſus vbi non iuuerit, ebulum in vino coctum ſuperpone: poſtremum hoc eſt in his remedium.

Inteſtinorum vulnera debent artificioſe connecti cannulis argenteis, modò fieri poſsit. Euenire ſolet etiam, vt ſeceſſus inteſtinũ vnà cum excrementis exeat, quod eò ſi peruenire poterit, benè eſt. Verùm induſtriam id requirit maximam ab omnibus non ſubeundam. Præcipua quæ à Chirurgo notanda conſiderandaq; (præter illa quæ de receptis cognoſcenda) ſunt, hactenus aperui. Quæ ſi quis non intellexerit, ſecundi, tertijq; Tractatus recepta ſibi ſunt inutilia.

SECVNDVS TRACTATVS CHIRVRGIÆ D. THEOPHRASTI PARACELSI.

De medicamentis, artibus, & receptis, per quæ vulnera, fodicationes, iaculorum ictus, & ſimilia curantur.

PRÆFATIO.

HOc ſequenti ſecundoq; poſt primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus veriſsimè certiſsimeq; iuxta naturæ verum ordinem quodlibet vulnerum genus, aut fodicationum curatur, & eo, quò peruenire debet ac poteſt, perducitur, neglectis prorſus eis quæ ab alijs ſcripta ſunt. Chirurgiæ fuit hactenus & ſemper verum & certiſsimum fundamentum, at à putaticijs Chirurgis deprauatum & falſificatum.

Quod quidem expertus ſum, hoc vobis palàm facere poſſum, quo melius, & quînam corrigendi ſint. Lege igitur, addiſceq; recepta quæ ſequuntur, quibus fideliter agere cum proximo, non aliàs

quàm ipſe tecum fieri cuperes, ex æquo valeas. Conſidera, ſuperbiã, vanam gloriam, pompam, & multiloquium curare minimè poſſe, at ſolam artem. Quapropter abijce quicquid arti contrarium eſt, vt perfectus fias in Chirurgia medicus.

CAPVT I.

De abſtinentia, regimine, & ordine, quæ à vulneratis obſeruanda ſunt.

CVm ſanis corporib. inordinatus viuendi modus noceat, quantò magis infirmis. Idipſum in vulneratis conſiderandum eſt, præſertim quòd videamus ordine bono cibi & potus, ac regimine vulnera curari poſſe, pariter & malo deprauari. Seruandus eſt igitur vt in omnibus, & in vulneratis ordo bonus, qui faciat ad ſanitatem, contra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus & medicamentum, licet optimum, nihil operari boni poſſunt: nec medicamen cum bono regimine prauum. Inde ſequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos eſſe, iuxta ſui tamen ſtomachi digeſtionem. Ordinem & vſum hunc obſeruato. Si quiſpiam potus exiſtens vulneratus fuerit, ſine talem in ſecundum vel tertiũ aut quartum diem ſuperfluum hoc quod ſumpſit, optimè digerere: interea tamen poteris illi offas aqua madidas, & auenę farina concoctas adminiſtrare, potumq; dare decoctionem ordei. At ſi ieiunus vel non potus aliquod vulnus receperit, optima quæq; ſaniora dabis, quòd eius natura non ſit alterata in digeſtione, prout altera poti, qui duo iam habet vulnera, prius intrinſecum naturam corrumpens, alterũ extrinſecum in carne.

Cibus vulneratorum ſępius mutandus eſt, eorumq; varius appetitus extinguendus, & non reprimendus, niſi talia forent ab eis deſiderata, quæ in omnibus ægritudinibus prohibita ſunt, vt ſuillæ carnes, anſerinæ, aquaticarum auium, &c.

Hoc loco potiſsimum eſt, vt ſæpius & qualibet vice parum cibentur & potentur vulnerati: nõ obruantur eis vllo modo, nec diu fameant aut ſitiant. Nam eorum ſitis ex iecore procedit, quod à vulnere ſuum cogitur nutrimentum exhibere, quapropter eſt in vulneratis extinguenda ſitis: quæ quidem potius quàm ſitis medicamentum eſt ad curam excitatum. Eſt ergo potus iſtorum concurrens medicamentum, & in vulnere ſolatium: ſic de cibo iudicandũ erit.

Præter neceſsitatem edere vel bibere non cogãtur, ſiue grauiter aut leuiter vulnerati, niſi foret infrigidatus ventriculus, & hac de cauſa non appeteret cibum, propter digeſtionis in eo defectum: quo percepto, calefaciendi ſtomachi gratia poterit cibus adminiſtrari calidus & potens qualibet vice parum & ſæpius: vt ſunt offæ carnium iure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant aduſtas.

Non

Non eſt quòd latius de cibo vel potu ſcribatur, quàm vt reſpectu perſonarum leues atq; digeſtibiles adminiſtrentur, ſuis etiam temporibus, vtpote quum exigit ipſa natura. In potu plurimum erit animaduertendum, vt adhibeatur ex æquo: nam plus vulnerati ſitiunt quàm fament, ob ſanguinis effuſionem (vti ſuprà dictum eſt) quam ſitis, & non ita fames ſequitur. Siquidem ex effuſione ſanguinis, iecori ſuum deficit nutrimentum, & non ſtomacho: quapropter ſua ſiti nobis indicat huiuſmodi reſtauratum cupere defectum. Quod ſtomacho defecit, non eſt ita metuendum, nec tanti momenti hoc loco: citius enim & leuius corroboratur ventriculus ipſo iecore. Stomachus omnis hac ratione ſuam digeſtionem amittit, quòd ex cibo ſuo iecur ſatiare non poteſt: attamen potum digeſtio parum appetit. Pluris igitur quàm ſtomachum iecur facito, quòd iſtud vulneri ſuum nutrimentum exhibeat. Et quantò magis in ſe potus habuerit ſanguinis, id eſt, in eum erit potius conuertibilis, tantò magis vulnus ad ſanationem promouetur. Quamobrem potiſsimum & optimum iuxta regionis commoditatem, quem habere valeas elige potum.

Iubeto vulneratum quieſcere, ne membrum fatiget ægrum, eo melius curabitur.

Etſi fortè quæpiam infirmitates inciderent vt ſuprà, ſcias addere vel detrahere: vt ſi contorſiones fierent membrorum, aut epilepſia, vel ſpaſmus accederẽt, caprinas carnes ne dederis, & ſi febres, ouorum nihil: ſic de cæteris infirmitatibus ad vulnera concurrentibus.

CAPVT II.

De obſtructione alui, eiectione per os, & Vrinæ defectu, vulneratis aliquando contingentibus.

QVòd vulneratis aluus obſtruatur, ex ſanguinis effuſione fit potiſsimùm, quæ naturam debilitauit magis, quàm expellere valeat: ſecundò, longa decumbentia id etiam operatur: tertiò, famis atq; ſitis defectus: quartò, vulnerum natura calorem concipit, qui ſiccat & conſumit: quintò, ſitis indicat obſtructionem alui ſiccitate cauſatam eſſe.

In his animaduertẽdum, opus non fore laxationibus, niſi poſt diem tertium, aut paulò diutius, vel vbi cordis aſtrictionem ſenſerint, quo percepto ſuppoſitorĳs inprimis vtendum erit: quæ ſi non iuuerint, caſsia fiſtula detur, aut electuarium ex ſucco roſarum, diafinicon, aut benedicta laxatiua, iuxta communem vſum.

Non ſunt etiam contemnendæ potiones decoctionum, quæ fiunt ex folliculis ſenæ, polypodio, ſimilibusq;.

Euenire ſolet aliquoties, vt vulnerati per os eĳciant, aut ſaltẽ ad hoc proni ſint. Quum id contigerit, accipe frumentacĳ fermenti mani-

manipulum vnum,cum ſucco mentæ, & aceto contuſum,& in emplaſtrum coctum,ac ſtomacho ſuperpoſitum, teneatur donec refrixerit: poſtmodum calefactum iterum apponatur quoties ederit,ac duabus vel tribus horis poſtea ſuper ventriculi cauitatem relinquatur. Non vſque adeò curandum eſt iſtud accidens, cùm non ſit admodum periculoſum, nec in malum finem tendens, ſed vt natura fortificatur,per ſeſe tranſit in nihilum.

Quum autem vrina meatum ſiſtit, da patienti cancrorum oculos in aqua vel ſucco raphani tritos in potum, & ſi non iuuerit, crocus in ſacculo pudendis alligetur extrinſecus, aut glandes edat ſiccas,etiam cum vulnerum cura ceſſat.

CAPVT III.

De præparationibus medicamentorum inſtructio generalis.

CVius medico familiariſsimum inter cætera fore debet hoc,ſcilicet vt cognoſcat in qua præparatione quoduis potius ac potentius vires ſuas exerit quicunq; idipſum non didicit, ad Medicinam aptus eſſe minimè poteſt. Eſt enim differentia maxima calorū coquentium vel digerentium:calore ſiquidem pręparantur omnia, vel ignis,ſolis,fimi, vel naturaliter innato:quæ ſic intellige. Quum aliquod medicamentum in phiala vitrea ſoli fuerit expoſitum,aliam virtutem habet,quàm ſi calore digeſtum fuiſſet ignis ligno facti vel fimo:& in hoc poſtremo coctum aliam,quàm in ſole vel in igne.Diſcrimen eſt etiam inter calorem arenæ & aquæ, licet ambo calorem ab eodem igne recipiant externo,pariter & ſimili modo. Cùm igitur conſideratu maximè neceſſarium,vt vnumquodq; ſit in conuenienti ſibi calore præparatum, æquum etiam erit hoc ipſum declarare, quo digeri queat in ſole quod illi conuenit: & in reuerberatorio quicquid ab eo præparari debet:ac per ſe teneri, quod ex ſeipſo præparatur: vt vinum in ſuo vaſe, necnon in fimo perfici, quod in eo poteſt emendari: quoduis congruo ſuo loco, prout in ſequentibus receptis habetur apertiſsimè. Diſcite igitur quis naturæ ſit ordo cognoſcere ſimul & experiri, qua via, quaúe ratione præparari cupiat, aliàs quod in ipſa virtutum eſt, ac operationum, perficere non poteſt. Huiuſmodi præparationum tantillam antiqui fecêre mentionem, quantam ab Alchimiſtis & admodum ſobriè ſugere potuerunt abſq; vero fundamento:quamobrem hoc illò,& aliud aliò deſtinarunt,ſingula quò non pertinent:inde manifeſtè patet eorum ignorantia maxima.

CAPVT IIII.

De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, correctionibus, viribus, & virtutibus eorum.

TAnta vis atq; poteſtas eſt vulneralium potionum,vt auxiliante natura quidem intrinſeca, vulnus quodq; fodicatum curet. Etenim

tenim si naturā per seipsam proprius sibi medicus existat, solumq; hoc vnum cupiat, vt ab extrinseca iuuetur ob communem inter sese conuenientiam, & symbolisationem (quod certissimum est) externa debet internæ coniungi naturæ. Habet itaq; natura quędam corpora, quorum virtutes aliis in corporibus vsurpandæ sunt, & ex similibus fieri vulnerales potiones debent, vt in suum ea recipiat natura cibum: ea ratione sibi medicamentum associatur, vt vulnera curentur naturaliter. Quapropter apprimè necessarium, vt vulnerum potiones doceantur iuxta suum ordinem, cùm probatissima certissimaq; sint medicamenta, quibus cùm sectionum, tum fodicationũ vulnera curantur omnia. Quamuis potiones vulnerales semper in vsu fuerint: inconuenientibus tamen compositæ partibus & præparationibus vanis ac inutilibus imperitia medicorum extiterunt. Sunt itaq; veræ potiones vulnerales medicamenta nedum, verumetiam nutrimenta. Pariter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, vt eadem quæ dictas potionum compositiones intrãt, vnà cum cibo coquantur & edantur. Verumenimuero quòd in stomacho tardius digeruntur, non ita celeriter auxilia sua præbent vulneribus vt potiones: & quia plerunq; ventriculus ad digestionem est indispositus, omissum fuit istud medicamentum, vt natura non debilitetur amplius. Si tamen fieri posit bona digestio, perquàm vtile fuerit, vnà cum potionibus exhibere. Variæ sunt potionum vulneralium decoctiones, quòd varia sint ea similiter, è quibus fiũt, vt centenarium ferè numerum impleant: è quibus quinq; vel sex plus vel minus eliguntur, vt in aliud corpus transferantur, scilicet in vinum. Quicquid sit, nonnulla meliora, peiora quædam, alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt alia, quæ prout à Chirurgis cognita, medicamentum inde simile resultat. Erit igitur maximè necessarium inprimis, quæ potiora fuerint cognoscere, quibus maxima virtus ad prædictas potiones est insita, præpararéq; iuxta naturalem eorum ordinem: hac via potest vnumquodq; vulnus sectione fodicationeq; factum, ad sanitatem adduci perfectissimam. Potiones quæ dictæ sunt, ac cibi simul sumpta plurimis accidentibus occurrunt, ac futuris aliàs damnis. Nam in suo temperamento conseruant naturam, vt mitis maneat, vtq; nullam occasionem inueniat aliquod accidens vel damnum inferendi: siquidem omne quod naturam in pace conseruat, efficit etiam vt ipsa de nutrimento minimè conqueratur: quo non deficiente naturæ, membra sanantur præter incidentiam prauorum accidentium. Idipsum non ita facile per extrinseca medicamenta fieri potest, velut per intrinsecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & earum parationis ordinem quiuis Chirurgus animum studiumq; summa cum diligentia dirigere deberet, quòd potius medicamentum eis reperiri

nullum

nullum valeat, aut quò euitari melius possint accidentia praua. Preter eorum quæ ponemus ordinem inferius, excellentissimas vidi potiones vulnerales, quæ peculiari sua natura mirabilia curarunt vulnera, naturaliter tamen, & ita supra cætera medicamenta, vt meritò forent admiranda. Vidi quendam Vualachum in ciuitate quadam, quæ Alba Greca nuncupatur, is vnico potionis haustu patientibus adhibito, vulnera quæuis cùm secta tum fodicata curabat. Quamuis hæc non omnibus, nec in omnibus locis, neque in vulneribus omnibus valeat aut certa sit, nihilominus cum ægrotos animaduertissem eius & vulnerum situs, percepi quæuis eiusdem generis vulnera hoc modo curari posse leuiter: quòd verò tale vulnus aut ita situm non esset, fallebat: est in ipsa natura tamen virtus hæc magna. Vidi pariter in Croatia Egyptium circumuagantem vnius herbæ succum semel in potum dedisse vulneratis, & curasse quæuis fodicata vulnera. Verùm quæ in accidens erant prona, curare minimè poterat. Itidem in Stocknaima Daniæ vidi potionem vulneralem apud mulierem nobilem, cuius tribus haustibus, præter ea quæ sectos neruos, & ossa rupta continerent, alia quæuis curabantur vulnera. Cùm tamen rarissimè caro sola secetur, non est similibus omnino fidendum. Aliàs dæmonum coniuratorem vidi, qui tribus haustibus alicuius potionis vulneralis omnia, tam ossium, quàm neruorum vulnera curauit. Sed quum eius rei veritatem examinassem, didici non curasse potiones, at id solum quod superpositum vulneribus: quod etiam in aliis capitulis & suo loco dicetur. Interim quę potissima sunt, ac principalia fore iudicem ad huiuscemodi potiones, inferius enumerabo, quibus indubiam fidem adhibere poteris, ac illis omne genus vulnerum, excepto nullo curare. Pariter, quæ præparari debeant, componiq́ꝫ, dicemus infrà: numerus eorum hic est.

Diapensia alba. Diapensia campestris. Alchimilla. Serpētaria. Ophioglossum. Consolidæ sarracenicæ. Bauciæ flauæ folia. Pirola vtraq́ꝫ. Persicaria. Bleta alba, & rubea. Cauda pauonis. Glādes. Mumia. Sperma ceti. Terra sigillata vera. Reubarbarum libanotis. Asarum. Agrimonia. Consolida maior. Polytriconis Apulei. Lilium conuallium. Plura sunt & multo, quæ hoc loco numerare superfluum esset, cùm inter ea quæ superius ponuntur, tria sint vegetabilia, quorum cuiusuis succus haustus quodcunq́ꝫ vulus sectum aut fodicatum curat. Etiam duo sunt inter illa, quæ recenti prius aqua frigida madefacta, vulneriq́ꝫ superposita, citius curant, quàm herbarum alterutra putrescat.

Vnum est adhuc inter eadem, quod ter haustum vulnera secta necnon fodicata curat, etiamsi forent periculosissimis accidentibus arrepta: his quidem ablatis illa curat perfectissimè. Sunt etiam

inter

Inter prædicta, quæ vulnera curant inteſtinorum, non aliàs quàm carnium. Mirabilis enim eſt natura ſuis in arcanis, quæ quidem addiſcere, necnon experiri, pulchrum eſt & vtile: non ſine tamen id labore maximo, ſumma diligentia, necnon experientia multiplici fieri poterit. Iam ergo potiones vulnerales iuxta verum ordinem & vſum earum ponam, quas diligenter addiſcito, vt bonus atq; perfectus Chirurgus factus, in vtilitatem Reipublicæ, tuiq; laudem, artem exercere valeas.

CAPVT V.

De præparationibus antiquis, & poſtmodum recentioribus vulneralium potionibus.

ANtiquis hic vſus fuit, vt herbæ vulnerales in vino coquerent, ad conſumptionem tertiæ partis vel medietatis. Iſta præparatio contra naturam eſt, & verum ordinem: quia ſi vinum per ſe bullire ſcias, vt ſupra, frigefieriq; ſinas, reperies inſipidum liquorem naturæ prorſus contrarium: euaporauit enim quod vinum erat in auras, & remanſit fœtidus acidusq; liquor naturæ penitus inutilis. Quapropter ſi hoc euitare corrigereq; velis, ac retinere vinum in ſuis viribus, adiuuandam naturam idoneum, in ſtanneum cantarum aut lagenam poſitum, & pultibus farina factis obſtructum, in aqua bulliat per horam vnam, aut ſeſqui, hac ratione ſuas vires non amittit, ſed in ſua natura manet integrum, & in id herbarum virtutes imprimuntur perfectius ac fortius, quàm ex vſu veteri. Diligenter igitur quem tibi modum poſui ſerua, ne fœtidum & inſipidum naturę potum in ſui detrimentum pares. Eſt etiam vtiliſsimus vſus, vt in Septembri, quum vinum adhuc recens eſt, à torculari, ſtatim reponatur in dolium vulneralibus herbis prius impletum, & ita ſimul digerantur per tres menſes, quibus abſolutis abſtrahatur, erit hoc vinum potio vulneralis vtiliſsima, quæ nulla coctione, præparatione ue latius indiget: nam eſt iam potus vulneratorum optimus. Vſus verò meus communiter hic eſt, quum vinum adminiſtrari patientibus non potuit, neq; debuit, vt herbas vulnerales optimè diſſectas & virides in cantarum poſuerim obſtructum pultibus, & in aqua feruente coxerim octo horis: inde liquorem habui, potionēq; vulneralem, quam patientibus adminiſtraui. Eſt hic potus vtiliſsimus illis, quibus vinū bibere non licet, aut in capite vulnerati ſunt, &c. Trium harum quamlibet quocunq; modo vulneralem potionem præparaueris iuxta proportionum ordinem, vtilis erit. Iſte modus etiam non eſt inutilis, vt herbarum vulneralium ſuccos in cantaro ſicut prius audiuiſti, coquas in aqua bulliente, fiet ex eis optimus potus, cui poteris parum aromatū addere, vt reddatur gratior acceptiorq; naturæ. Itidem intelligendum erit de cibis vulneralibus. Quicquid cibi voles adhibere patienti, carnes aut gallinas,

in cantarum cum aquæ tanta quantitate, quantum iuris habere cupis, additis insuper vulneralibus herbis posita quæq; obturato cantaro coquantur in cacabo feruente aqua pleno, suo tempore conueniente. Hic cibus erit vulneratis vtilissimus ad curam. Poteris etiã aquæ loco sumere vinum, pro his quibus non oberit: cibus hic est nutriens vulnera præ cæteris omnibus.

Instructio quædam ad componendum aliquas vulneratorum potiones.

R. diapensiæ vel saniculæ, pirolæ, centaureæ, betonicæ, ana manipulum vnum, consolidæ regalis m. ſs. Agrimoniæ m. ij. coquantur ex ordine prædicto.

Alia potio.

R. dragunculi manip. iij. alchimillæ m. ij. pirolæ minoris m. j. alysſi man. 1. ſs. reubarbari ℥ 1. reuponticæ ℥ iij. & coquantur vt suprà.

Alia.

R. angelicæ ℥ ſs. mumiæ ℥ 1. spermatis ceti ʒ ij. consolidę sarracenicæ m. ij. ciclaminis ℥ ij. pirolæ vtriusq; ana m. iij. vini quantum sat est: coquantur vt alia. Alio modo præparari possunt istę potiones, vtpote, si destillatas aquas ex vulneralibus herbis acceperis, easq; suis herbis iterum imbiberis, & in clauso cantaro coxoris vt suprà, potiones fient excellentissimæ, quarum vnum exemplum hoc habe.

R. pirolæ minoris aquę mensuram 1. cui pirolæ m. 1. iniicias, diapensiæ m. ſs. peruincæ tantundem: coquantur vt suprà.

Est & alius processus, iuxta quem fiunt omnium excellentissimæ potiones, in modum quo paratur album oleum baccarum iuniperi, vulneralibus herbis adiunctis, & simul præparatis omnibus. Hic processus omnium est artificiosissimus, ac subtilissimus, præ cęteris etiam eligendus. Nam in iuniperis baccis latet peculiaris ad sananda vulnera virtus, quapropter suadeo quibusuis, vt præparationem hanc addiscant. At quia per destillationis artem fieri debet, quæ hoc loco non docetur, nec eo ponendam esse iudicaui. Verùm qua ratione quæuis potio cum prædictis præparari baccis valeat, in exemplum adducam.

R. baccarum iuniperi libras ij. optimè tritas, pirolæ vtriusq;, alysſi, radices diapensiæ albæ ana m. ſs. ophioglossi m. 1. ſs. consolidæ maioris, aristologiæ rotundæ ana ℥ v. persicariæ ℥ iiij. prępara secundum artem huius destillationis. Poteris etiã easdem aquas ex huiusmodi destillatione prouenientes vulneralibus herbis affundere, necnon in cantaro præparare, sicut antea diximus: nec solùm è baccis, verumetiam ex cinnamomo, similibusq;. Subtilis alia fieri potest præparatio, si flores vulnerales vnà cum spicæ floribus, non aliàs quàm oleum de spica paretur in pinguedinem. Dosis ta-

men

men eius exigua cum cibo vel potu fore debet: in cuius declarationem hoc vtemur exemplo.

R. florum ſpicæ m. 1. florum hypericonis m. iiij. florum taxi m. ij. betonicæ, centauriæ, prunellæ ana m. ſs. præpara ſecundum vſum de ſpica dictum.

Alius præparationis modus.

Accipe conſolidæ maioris ℥ ij. ariſtologiæ rotundæ ℥ iij. calami aromatici ℥ 1. iridis ℥ ſs. ſaponariæ m. v. diapenſiæ albæ m. ſs. herbæ caudæ pauonis ʒ ij. myrrhæ, maſticis, thuris, mumiæ ana ℥ ſs. reubarbari ℥ 1. ſs. coquantur in vino vel in aquis deſtillatis, vel in ſucco pirolæ, aut in aqua communi, prout commodius fieri poteſt. Hactenus de vulneralium potionum præparationibus dictum ſit. Multi reperiuntur, qui bona recepta habent, ſi tamen vt ſuprà diximus, præpararentur, efficaciora forent, ac magis vtilia.

Doſis huiuſcemodi potionum diſcretioni tuę relinquitur, qua præparationum vires & efficaciam cognoſcere debes ac iudicare.

CAPVT VI.

De præparationibus vnguentorum vulneralium, quibus in medicamentum efficacius alijs adducuntur.

VNguenta vulneralia medicamentum ſunt præ cæteris antiquiſſimum, experientiaq́ probatiſsimum ad vulnera: quod in vſu fuiſſe priuſquam alia forent excogitata, ſcitur. Omnibus hęc ars cōmunis fuit ac familiaris: nam à popularibus inuenta, patribusq́ familiâs, & ſuis aſſeruata domibus: quod medicamentum compoſitum erat ex eis, quæ cuiq́ ſuis in campis creuerunt, & hortis, quæq́ potuit vnuſquiſq́ ſerere metereq́.

Iſtorum vnguentorum vulneralium fundamentum in duobus tantùm conſtitutum fuit, ſcilicet in melle, & in butyro, quę duo vulgus potiſsimùm elegit: quia conſiderarunt apes è floribus & herbis plurimas virtutes exugere: cumq́ illa multas habeant, & mel habere neceſſum eſſe cogitarunt. Pariter & vaccæ paſcuntur multis herbis & floribus optimis, quapropter & butyrum eſdem habere virtutes debet. Hac ratione mel & butyrum electa ſunt corpora, quibus medicamentum inderetur. Ex iſtis conſiderationibus ortū eſt, vt medicamenta quæ in campis creuerunt, cum melle butyroq́ fuerint vnita, ſeruata, & his poſtmodum curata vulnera. Certiſsimum eſt, veram atq́ perfectam artem hanc exiſtere, & vnguentorum vſum. At ſurrexerunt poſtea ſophiſtæ Medici & Chirurgi, qui contemnentes artem iſtam coram popularibus ruſticam eam appellantes, alias excogitarunt prauiſsimas, & optimas abiecerunt.

Iam ſimilia ponam recepta, vt iterum in vſum redeant. Poterit loco butyri mel, vel in iſtius locū alterum ſubſtitui: hoc eſt, quoties vnum reperitur ſcriptum, alterum accipi.

Vnguenta cum butyro & Melle.

Accipe butyri de mense Maio facti, crudi, non cocti, cui per contusionem immisceantur vtriusq; plantaginis, vtriusq; pirolæ. Bletæ cum radicibus ana m. 1. dracunculi minoris, vel ophioglossi m. iij. misceantur omnia tundendo simul, vt fiat vnguentum, quod soli clausum in vitro poterit exponi menses aliquot, & postmodum ab impuro colari, sic defecatius reddetur, ac purius.

Aliud.

Accipe Maialis butyri libras tres, radicis consolidæ maioris viridis lib. 1. ophioglossi lib. 1. ſs. lumbricorum purgatorum lib. ſs. aristologiæ rotundæ viridisq; ℥ iij. terantur omnia simul in pultes, & postea reponantur in locum frigidum, & si pinguedinem emittant, poteris eam abijcere: soli pariter exponi potest, vel in fimo digeri, postea seruari.

Hoc seruato processu, diuersimodè componi poterũt vnguenta vulneralia, quæ per se potentia sunt quoduis curare vulnus: addi potest etiam parum salis, ad humectationem: vel aqua salis ablui debent, aut salsa.

Vnicum potes etiam tantùm assumere, prout mel & dragunculum, mel & flores hyperici, butyrum & consolidam maiorem, aut plura simul ex his, quæ vulnerales inter herbas numerantur. Et quia potior & efficatior vna est altera, meliores eligito, pro commoditate regionis & loci.

Vnguenta quædam ex resinis.

Postquam ex butyro melleq; vulgus vnguenta vulneralia reperisset, alij resinas ex arboribus fluere conspicientes cogitarunt ex istis alia sibi conficere. Resinarum verò diuersa genera sunt, vt abietis, laricis, &c. gummiq;, iuxta cuiusq; regionis & loci naturam, sibi quisque peculiaria præparauit vnguenta. Perfectissimæ sunt artes istæ, quarum aliquot recepta ponam, vt vnusquisque sumere valeat quod in sua patria vel habitationis loco crescit, in vnguentum quoque præparare.

In Germania resinarum excellentissimarum duo tantùm genera producuntur, vna abietis, altera laricis: cuius posterioris dabimus exemplum. Recipe resinæ laricis lib. 1. ouorum vitella xx. contunde simul omnia, fiet inde flauum vnguentum, huic impone consolidæ maioris, optimè tritæ ℥ ſs. aristologiæ rotundæ contusæ ℥ 1. ordei farinæ ʒ vi. contere simul omnia, & fiat vnguentum, quo curabis vulnera quæcunq; voles.

Aliud ex resina abietis.

Recipe resinæ abietis claræ mundæq; lib. ſs. liquefiat suauiter igne lentissimo, huic inijce butyri parum, & misce fortiter, contere postmodum in mortario cum æquali pondere consolidæ maioris, vt vnum inde fiat, quo vulnera curato.

Vnguentum ex cæra.

Poſt iſtas artes exorta ſunt vnguenta cerea, cum reſinis mixta ſimul, & oleo temperata, poſtmodum adiectis vulneralibus herbis, earumq; radicibus, vt ſuprà dictum eſt ſæpius.

Eſt nihilominus inter alias artes minima, quamobrem eius hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

CAPVT VII.

De præparationibus oleorum & balſamorum vulneralium.

OLea vulneralia penes antiquos in communi reperta ſunt, & poſtmodum ab Alchimiſtis balſama. Cùm veteres vnguentorum vulneralium conſideraſſent virtutes, eademq; melli butyroq; miſcuerunt, oleo pariter coniunxerunt, experientes vtrùm vnirentur ei prout alijs. Quum & hoc ſibi ſucceſsiſſe feliciter vidiſſent, eo ſic vſi fuerunt oleo. Primò lauerunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntq;. Huius etiam artis meminit Chriſtus, vbi de Samaritano loquitur in Hiericho vulneratum à latronibus, curante. Quamobrem coniectare licet artem hanc fore vetuſtiſsimam, & olim priſcis in maximo pretio fuiſſe. Poſtmodum aduenerunt Alchimiſtæ, qui deſtillata crudis olea præſtare iudicantes, ea quæ crudo prius admiſceri conſueta fuerant, oleo deſtillato nō feliciter addiderunt, & alterius vſi loco nomen propter deſtillationem immutarunt, vocaruntq; balſama. Nonnulla quidem eſt inter deſtillatum & crudum oleum differētia. Verùm ego ſum expertus oleum deſtillatum non debere hoc eſſe, quod ab Alchimiſtis laterinum dicitur, ſed abſq; mixtione alterius rei deſtillatum per vas retortum, donec mutari color cœperit à natiuo, ſcilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amouendum, & in eo reperietur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc vtere, quum balſamū voles ad vulnera componere. Terebinthinam pariter, vt oleum nimis deſtillarunt Alchimiſtæ, cui vulnerales herbas impoſuerunt: at errore ſuo hoc etiam non caruit. Nam vbi hæc tam acriter deſtillata eſt, calida ſubtiliſq; nimium efficitur, ad promouendam carnem in vulneribus: quapropter vt oleum deſtillari debet, vt in ſuo maneat odore, caloremq; rubeum non concipiat. Latius tentatum fuit, vt potè gummi, reſinas, & ceram deſtillare, ſed abſq; fructu: quare manet olei terebinthinæq; deſtillatorum aut crudorum vſus: è quibus aliquot infrà ponemus recepta.

De balſamo crudorum vel deſtillatorum olei cum alijs, & terebinthinæ.

R. terebinthinæ lib. i. florum camomillæ, roſarum rubearum, prunellæ ana m. i. florum hypericonis m. iij. florum centauriæ, chelidoniæ ana m. ſs. commiſce ſimul & expone ſoli, ſpacio duorum menſium. Hoc oleo vel balſamo curare poteris vulnera mirabilia

ſine dolore. Poteſt etiam anno reuoluto hoc exprimi, necnon recentibus imbui floribus, & exponi ſoli ſicut prius: admirandæ virtutis eſt balſamum, ſiue cum oleo, ſiue cum terebinthina compoſitum ſit.

Alia balſami compoſitio.

R. ophiogloſsi, pirolę minoris, agrimonię, diapenſiæ, ana m. 1. florum hypericonis m. ij. conſolidæ maioris coctæ m. ſs. lumbricorum purgatorum numero centum. Affunde corpus, & in ſole digerantur omnia ſuo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balſamo potes vti feliciter, & ea curare citra dolorem.

Addi poſſunt huic oleo, mumia, maſtix, myrrha, thus, at parum: nam olea balſamaq; vulneralia delectantur plurimùm herbis & floribus magis, quorum hypericonis hoc loco nobiliſsimus eſt. Addi ſolet etiam gummi, quod fatuum: aliquoties viride ęris, æs vſtum, & limatura ferri: ſed minimè laudabile eſt.

Earundem etiam herbarum quibus imbuta ſunt balſama, ſeminibus contritis iniectisq; ſi digerantur poſt herbarum digeſtionem, per hyemem in calido vel in æſtuario ſeruata, olea longè fiunt efficaciora.

Poſtmodum vt artium vna poſt aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flauo, cuius artifices in aliquibus damnis corporis experti ſunt, videlicet in vberibus mulierum exulceratis, & alijs pleriſq; foraminibus curam eius felicem eſſe. Quod quum animaduertiſſent, vernicem herbis & floribus dictis expleuerunt, & vt alia balſama ſoli digerenda expoſuerunt. Et quamuis præparatio tarda ſit, ob eius tamen efficacem operationem, cùm in ſectis & fodicatis vulneribus, tum in vlceribus maximopere laudandum eſt balſamum. Adduntur huic vernici quum ad medelam aſſumitur & prius, maſticis ter tantum quantum vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc eſt in digeſtione, debet adiungi mumiæ iuxta compoſitionem.

Tentauit poſtea vulgus olei loco terebinthinęq; medullas oſſium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæſerunt, donec ceruinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus alijs) expleuerunt herbis, eorumq; floribus vt ſuprà, ſoliq; digerandas ſimul expoſuerunt, quouſque ſuo tempore vulneralia facta ſint olea. Poſtremò repererunt humanas medullas omnes alias præcellere, magisq; fore vtiles. Non aliàs de pinguedinibus animalium actum eſt, vtpote floribus & herbis, cùm in olea vulneralia redactæ ſunt, quibus omnia vulnera curata fuerunt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ ſunt, verùm illas ac omnes alias humana plurimùm excellit. Inter piſces non eſt præſtantior ea, quæ à Germanis appellatur Aeſchenſchmaltz.

Poteſt

Poteſt etiam ex oleo terebinthinaq; deſtillatis per præcedentem additionem ſubtiliſsima vernix fieri, quæ plus alia non deſtillata valeat. Varia ſunt quidem oleorum & balſamorum genera, quorum hîc nullam facio mentionem, at paucorum, quòd ſciam ea quæ tibi iam poſui, certiſsima fore, quibus te certiorem facere poſſum, ad vulnera quæq; fore præſtantiſsima. Poteris ipſe tibi iuxta commoditatem regionis in qua fueris, & ex ordine ſequentis Capituli recepta componere.

CAPVT VIII.

De curatione vulnerum per ea quæ munda conſeruant illa, ſuaq́; mundificatione ſanitatem conciliant.

CVm proprium natura balſamum penes ſe habeat, quo ſua damna reſarcit, & alio non ſit opus, quàm vt munda conſeruentur vulnera: mundationis ordinem iſtius ęquum eſt vt demōſtremus. A cane ſumptum fuit exemplum, qui vulnera ſua quæq;, modò lambere poſsit ea, promouet magis ad ſanitatem, quàm curet: nam is mundat ſolùm, & natura curat. Hoc ipſum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum inſtar, experti ſunt in ſeipſis, quod in canibus apparet. Aliqui lauerunt lotio, curaruntq;, verùm quòd hoc facilè fœtorem vulneribus induxit, & ſæpius iſta repeti debuit ablutio, latius perquiſierunt, ac vrinæ loco ſumpſerunt vinum, & quia parum in maioribus vulneribus effecit, ad ſalſam ventum eſt aquam: iſta quidem & lauerunt & curarunt vulnera tam hominum, quàm brutorum animalium. Communis hic vſus fuit, qui poſtmodum in diſſuetudinem ſucceſſu temporis abijt, alijq; mundationum acceſſere modi, quorū aliquot in ſequentibus enarrabo.

Acceperunt herbas vulnerales, easq; vino coxerunt vel aqua, ſale iuxta libitum addito: decoctione hac ſæpius lauerunt vulnera, fauumq; mellis contuſum vnguenti loco ſuperpoſuerunt.

Alumine ſoluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lauarunt & curarunt etiam vulnera. Item ſucco burſæ paſtoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum ſale modico lauerunt. Multę ſunt herbæ ſimiles, quarum ſucci vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & ſal paucum infundere vulneribus communiter vſitatum eſt antea, quo curatum eſt remedio.

Sunt etiam alię mundificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout ſi perſicaria recenti prius aqua madefacta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute ſalis in ea naturaliter inſiti.

Sæpius oleo terebinthinæ ſalſo curata ſunt, quæ communiora fuerunt vulnera. Nec eſt quòd mireris ſimplices artes quas modò poſui: talis eſt naturæ proprietas, vt per ſeipſam curet, vbi mundificatio ſeruata ſit, ac potiſsimùm, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunq; ſolet imperitia Chirurgorum

euenire, quare meritò detegendum. Verùm alius ordo necessarius est ad euitandum accidentia, quia communioribus illis quæ dicta sunt, minimè fieri potest: in illis autem in quibus talia non expectantur, simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putaticiorum Chirurgorum non incidas. Tardè curare melius & bene, quàm tardius superfluis artibus deprauare, quæ per se mala sunt.

CAPVT IX.

De præparationibus vulneralium vnguentorum, & fodicationum, vnà cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

CApitulum hoc peregrina remedia continet, his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit, meritò quod nobis ab exteris contingere boni potest, ac à nobis alijs, describemus. Quapropter fundamentum probatissimorum vnguentorum habe normam & compositionem, quibus arcentur accidentia, quantumuis magna, tolluntur'q;. Licet leuiter ac facile vulnus curari potest, vt (quod ad curationem solùm eius attinet) opus non foret vnguenta similia describere: verùm quia damnum vix vnquam solum esse contingit, sed vnum alteri ferè semper affluit, ea patefacere volui. Possunt etiam accidentia rebus quæ nostris in regionibus crescunt, euitari: tamẽ hoc loco tantum fodicationum vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt, in illis quibus indies vtuntur: vt ærarij fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt, & fluentia siccarunt vulnera. Ferrarij qui dẽ adusto suo ferro, quod crocus martis appellatur, vsi sunt ad vulnera. Figuli verò lithargyrio argenteo (quod vocant) vel aureo nõnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inuenta, quæ dicta fuerunt experimenta. Multò plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus, & in varijs rebus hoc loco non describenda, prout miniũ, cerusa, similia'q; reperta fuêre.

Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutantes, plura in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplastrum cocta, quod cùm vtile parum fore videretur, adiecerunt, nunc minium, aliàs cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri, æs vstum, lithargyrium, &c. quæ simul cocta varia cerota facta sunt, his'q; linteola fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum proprietates attractiuas, atq; magnetis cognoscentes, cerotis adiunxerunt, eis'q; meliora quàm antea fuisse quòd perciperent, puluerem vulneralem addiderunt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum extiterunt. Sic vlterius progresi, fodicationũ vnguẽtorum ordinem certissimum & compositionem adepti sunt, eis'q; mirabiliter curarunt: horum descriptionem ponimus varijs, vtilibus tamen omnibus modis. Primùm hoc modo communiter constructum fuit.

R. ceræ lib. 1. picis græcæ ℥ iij. liquefiant ambo ſimul, & liquefactis, non nimium tamen calidis inijciatur puluis hic. Accipe fruſta carneoli, coralij rubei & albi, magnetis, calaminaris lapidis ana ℥ ſs. carabis flaui aut ſuccini, maſticis, thuris, ana ʒ. vi. myrrhæ, mumiæ ana ℥ 1. ſs. trita minutiſsimè liquidis immiſceantur, & his iam optimè permixtis, inijce terebinthinę ℥ 1. ſs. ſpatula ſemper agitato, donec frigeſcat. Poſtremò perunctis oleo piſcium äſchenſchmaltz, agitetur, & fiat emplaſtrum.

Aliud.

R. ceræ virgineæ lib. ij. picis græcæ lib. 1. terebinthinæ ℥ iij. liquefiant igne lento, quibus impone tritæ maſticis ℥ iij. carabis flaui ℥ 1. ſs. maneant in igne lentiſsimo quartam horæ partem. Poſtmodum accipe ℥ ij. mumiæ, thuris, & myrrhæ ana ℥ ſs. aloepatici ℥ 1. ſs. trita miſce prædictis, & agita prout in emplaſtro priori, donec frigeſcant. Poſtremò in emplaſtrum agitabis oleo piſcium aeſchenſchmaltz, addendo camphoræ tritæ ℥ ſs. hoc ſodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentiſsimum, ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuſpides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & à præcedentibus elici minimè poſſunt.

R. ceræ lib. 1. colophoniæ, picis nigræ ana ℥ iij. liquefactis ſimul ambobus, inijce gummi armoniaci ℥ ij. bdellij ℥ 1. magnetis ℥ v. carabis flaui ℥. iij. trita miſce liquatis, & in emplaſtrum agita manibus ouorum oleo perunctis: hoc in maximis neceſsitatibus vti poteris ad concludenda vulnera, necnon reſtauranda quæ deprauata ſunt.

Alia compoſitio, cuius ab exordio mentionem fecimus.

Accipe olei, ceræ, lithargyrij triti ana lib. 1. liquefiant, & in cerotum coquantur, cui poterunt ea quæ ſequuntur, addi.

Additio prima.

R. armoniaci, bdellij ana ℥ ſs. galbani, opopanacis ana ʒ. vi. ſoluantur in aceto, coquantur, & per pannum colentur, poſtea coquatur in emplaſtrum: hoc admiſce præcedenti ceroto. Poſtquam ſimul iuncta fuerint, eis qui ſequuntur, pulueres addito. Lapidis calaminaris, coralli rubei & albi, magnetis ana ℥ 1. ſs. thuris, maſticis ana ℥ 1. & quum permixta fuerint, admiſce terebinthinæ ℥ iij. & olei anetini ℥ ſs. reduc in formam emplaſtri oleo piſcium aeſchenſchmaltz, vel alio, ſecundum artem.

Additio ſecunda.

R. opopanacis ℥ iij. repurga optimè ſicut audiuiſti ſuperius, & cum ceroto permiſce. Poſtmodum adde mumiæ ℥ iij. ariſtologiæ rotundæ ℥ ij. maſticis, thuris, myrrhæ ana ℥ ſs. deinceps adijce terebinthinæ ℥ iij. olei laurini ℥ 1. camphoræ ʒ ij. reduc in formam cum oleo camomelino.

Addi-

Additio tertia.

℞. armoniaci ℥ v. præparati nempe ſicut prius, ſanguinis draconis ℥ ij. colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥ 1. thuris, maſticis, ana ʒ vj. myrrhæ ℥ 1. terebinthinæ vnc. iiij. reduc in formam cum oleo laurino. Iam habes compoſitionem fodicationum emplaſtrorum duobus modis, eorum inuentionem atq; ſucceſſum. Poſtremū tamen hoc melius omnibus antea poſitis, quo citius ac potentius euitantur & amouentur accidentia quæuis, diligenter obſeruato.

℞. ceræ virgineæ lib. 1. ſs. vulneralis olei tantundem, lithargyrij lib. 1. lapidis calaminaris lib. ſs. ex iſtis fiat cerotum, cui vernicis lib. ſs. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturam præparatæ ℥ iij. & iterum in cerotum coquantur. Poſtmodum adde gummi, necnon præſcriptarum additionum quam volueris, fiat emplaſtrum, & reducatur in formam cum vulnerali balſamo.

Quicquid his emplaſtris elici non poterit, alia, nempe violenta via tentari debet; vt ſi globuli plumbei deſcendiſſent, impoſsibile fuerit etiam inſtrumentis eruere. Quapropter impoſsibilia Medicinæ committenda non ſunt. De fodicationum emplaſtris dictum ſit hactenus, quibus quicunque iuxta Medicinæ verum ordinem vſus fuerit, non confundetur.

CAPVT X.

De pulueribus quibusdam, fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

SVcceſſu temporis pulueres quidam & ſucci reperti ſunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera coniuncta ſint. Et vbi talis ſit coniunctio, natura poteſt in toto vulnere facilius operari, quàm vbi non: at per alia medicamenta curari debet, vt ſunt vulnerales potiones, vnguenta, olea, emplaſtra, &c. Natura quidem nō poteſt alibi quàm in fundo ſolùm operari, in quo connectit indies, donec ad ſupremum deueniat. Fodicationum tamen & vulnerum pulueres connectunt æqualiter ſuperius, inferius, & in medio.

Animaduertendum eſt, vbi vulnerum & fodicationum pulueres in vſum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ ſanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neq; duritiem habent, ſed mollities in eis naturalis conſpicitur: aliàs connectere nullo modo poſſunt. Si tamen accidentia iam ſint præ manibus quæ dicta ſunt, ea remouere ſcias oportet, antequam vtaris pulueribus: etiam dum vſus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atq; tumor coniuncta rurſum diſiungunt. Eſt illa celerrima fermè cura, nihilominus ab accidentibus tutari debet quæ diximus.

Diuerſis rationibus proprietatem hanc habent iſti pulueres,

aliqui propter naturalem ſiccitatem, vt bolus armenus, qui cuncta per inſitam ariditatem,quibus interiectus fuerit,connectit.

Sunt alia comprimentia quædam præter ſiccitatem, vt ſuccus prunorum ſylueſtriũ immaturus. Alia conglutinantia,veluti dragacantum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres conglutinantes. Vlterius notandum erit, non ſolùm conglutinatiuis vtendum,ſed etiam adiungenda eſſe medicamenta naturali balſamo ſuum alimentum exhibentia. Quapropter puluerum vſum iuxta proprietatem eorum trium quæ dicta ſunt, ponam, & compoſitionem.

R. boli armeni veri ℥ iij. quas in aqua nitri diſſolues, poſtea diſtillatione ſeparabis, & aliam priori ſimilem aquam affundes pulueri,ſeparabisq́ ſicut antea:toties id repetendum erit, quouſq; bolus in oleum conuertatur:hoc in ſole ſiccandum eſt in puluerem,cui thuris ℥ i. carneoli ℥ ß. mumiæ ʒ ij. omnia ſimul in puluerem commiſce, quem vulneribus inſperges quouis die bis, & ligabis iuxta conſuetudinem,ſuperpoſito fodicationum emplaſtro,quo vulnera præſeruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & ſylueſtrium coquito, quouſq; in ſpiſsitudinem electuarij ſit reductus. Gallarum etiam immaturarum tantundem coques, & iſtis conſolidæ maioris contritæ minutim octauam aliorum partem addes,poſtmodum in aluminis aqua pura bulire facito: poſtremò ſimul omnia ſole ſiccato, pôſt vtere prout moris eſt.

Lapicidarum & fabrorum colla,qua ſub aquis vtuntur,quandoq; vulnera ligaui,non in forma pulueris, at ſpiſsi liquoris: & fodicationum emplaſtro ſuperpoſito curaui mirabiliter. Verùm olei lini loco, vulnerale ſumpſi oleum ex oleo lini cum cæteris compoſitum,& pro calce,corallum album in cineres aduſtum. Colla caſei Keſslin,etiam hoc loco ſumpta vulnera ſeiungi non ſinit: noli tamẽ eo præter fodicationum emplaſtrum vti.

Alius puluis.

Accipe thuris,myrrhæ, maſticis ana vnc. ß. coralli rubei ʒ. ij. aloepatici vnc. 1. ß. omnib. permixtis, & in puluerem contritis, alterutrum adde puluerum antea poſitorum,pro media parte prioris.

Alius.

R. ſuccorum prunorum ſylueſtrium immaturorum,gallarum etiam immaturarum,ſaniculæ vel diapenſiæ,pirolæ, ophioglosſi ana vnc. v. ſiccentur in ſole,donec ſemiſicci fuerint, poſtmodum adde gummi armoniaci præparati vnc. ij. tum ſiccentur in puluerem.

Vulnera conſeruentur in ſiccitate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum adminiſtrando.

Repe-

Reperiuntur & alia constrictiua, cùm tamen ex Alchimia petenda sint, infrà suo loco ponenda.

CAPVT XI.

De sublimatis atq; destillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunq; Alchimiam exercent, vtilissima reperiunt medicamenta, variaq; scribentum recepta longè superantia. Verùm quòd morborum proprietates ignorent, parum inde possunt emolumenti proferre. Medicinæ siquidem Alchimia semper coniuncta fore deberet. Antimonium virtutem admirabilem possidet in curationibus vulnerum, quibus accidentia corporalia mixta sunt, vt fistula, cancer, lupus, &c. In quibus tamen illa non concurrunt, eius vsu non erit opus, cùm in alijs tantùm cæteras omnes excellat artes, vt maior aut melior non posit reperiri: salua tamen cuiusuis experientia dictum. Quapropter summè necessariam existimo declarationem eius, tametsi præparatio non facilè scriptis addisci queat, ab Alchimistis petenda est, vt antimonium reduci posit in oleum rubeum, vt sanguis, & ex lib. 1. habeantur vnc. ij. vel 1. ß.

R. antimonij lib. iij. salis gemmæ calcinati tantundem, & simul destilla per vas retortum tribus diebus naturalibus, & sic habebis rubeum oleum, cuius virtutes ad incurabilia desperataq; vulnera satis commendari nequeunt. Itidem de sublimatis censendum est, vt si cuprum vel æs rubeum sublimaueris, non minores in eo quàm in antimonio virtutes erunt. Vt in sublimationem veniat, prius erit calcinandum, postea per separationis aquam dissoluendum, & coagulandum, in puluerem q; siccandum, cui duæ partes liquidi salis, aut liquefacti sunt addendæ: postmodū ab eis in reuerberatorio sublimetur in viridem puluerem subtilissimum & leuem, quo vulnera quum curare voles, in ea spargatur fodicationum emplastro superposito.

CAPVT XII.

De sanguine sistendo, necnon eis quæ ad hoc negotium sunt necessaria.

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum proprietates, complexio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora, accidens, & vulneris essentia. Nam si homini sano contrarietates & accidentia varia contingant, multò magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxia sunt. Quum in venas accidens hoc irruerit, non facilè potest amoueri: nam sæpius euenire solet, vt sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec vllis medicamentis, at per seipsum sedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens longè deterius orietur. Considerandum igitur quid natura posit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præterit flu-

rit fluxus, donec eius amota ſit cauſa: vt ſi præ cholera factus, ea prius ceſſare debet: nam ipſa durante, medicamentum natura nullum recipit. Si ex actu venereo, niſi prorſus extinctus appetitus ille ſit, vanum etiam eſt remedium. Si propter ebrietatem, expectanda eſt completa digeſtio. Si membri fatigatione cauſatus fuerit, quieſcere prius debet. Multi ſunt articuli ſimiles hoc loco non recitandi, ſolùm hoc tibi notandum erit, vt amoueatur cauſa fluxus, tum & ipſe cogitur ceſſare. Si fortè conſtellatione cauſatus foret, ea præterire debet, priuſquàm ſanguis retineri queat: ſi cauſæ tales conſumptæ non ſint, fieri poteſt vt vulneratus effuſione moriatur ſanguinis. Nam quis iuuare poterit eum, qui nolit ipſe? quis etiam eius cholerам ſedare poteſt, qui pacificari non vult? Cauſam ergo ceſſare fluxus neceſſum eſt, aliàs nequaquam ſiſti poteſt. Ebrietas ad caput aſcendit, & in eo ſæuit: ſi contingat potum aliquem recipere vulnus, huiuſmodi ſæuiens natura per venas in ſanguinem tranſit, & eo non aliàs quàm in capite ſæuit. Quis ebrio poteſt ebrietatis ſuæ proprietatem auferre? nemo: pariter ebrium ſanguinem ſedare nemo poterit. ſic de reliquis intelligendum eſt. Hæc à me dicta ſunt, vt Chirurgus in iſtis rectà procedat, & non ſuſcipiat quæ ſunt impoſſibilia, verùm vt prudens ea quæ natura poteſt, intelligat.

Quum igitur ea quæ dicta ſunt, violenter ita prorumpunt, ab arte ſiſtendi ſanguinem ceſſare debet Chirurgus, eumq́ ſolum ſiſtere velle, qui præter dictas occaſiones effluit. Nam his nullum iuuare poteſt medicamentum, aduſtio nulla, ligatio, nec corticum nucũ ad collum appenſio, nullus character. Et quamuis aliqua ratione ſiſtatur, aliud erumpet accidens, & in ſimilibus communiter ſequuntur ariduræ membrorum, vel contracturæ. Exempli cauſa, venæ ſæpius aperiuntur in brachio, quamobrem contractum redditur, aut aridurum, vel moritur is qui ſuſtinuit. Si tale quid in venarum pacificis laxationibus contingit, quantò magis in alijs? Quum tamẽ accidentia talia contigerint, aut apparuerint, poteris permittere ſanguinem effluere pro diſcretione. Siquidem vbi vena quæuis aperitur, ſanguinis pondus amittere determinatum oportet eam, antea ſiſtere non eſt vtile, donec ad pondus hoc diminutus ſanguis fuerit. Ab experientia propria diſcere te hæc oportebit. Vt à me tamen breuem inſtructionem habeas, qui ſanguinis repreſsiones ex æquo fieri debeant, non citò nimium, vel tardius quàm par ſit. Eius rei verum in eo fundamento conſiſtit, vt medicamentum quo vulnus curari debet, ſanguinem etiam in eo ſiſtat: nec eſt quòd vtaris alio remedio. Nam ſi medicamentum ex artis fundamento vero compoſitum ſit (vt ſunt fodicationum emplaſtra, olea, balſama, & emplaſtra vulneralia, &c.) ſanguinem ſiſtit omnem iuſto pondere non tempeſtiuè, nec tardè nimis. Potiſsimũ arcanum hoc eſt, vt metam

iuſtam contingere valeat medicamentum. Sæpius etiam accidere ſolet, vt in ſanguine lateat infirmitas: hæc ſi per ſanguinem ſuum quæſierit emunctorium, non ſiſtetur ſanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob calidam complexionem ſæuit fluxus, talis poterit aliis quàm fodicationum emplaſtris, aut ſimilibus reprimi: quorum aliqua ponimus inferius: tuæ tamen diſcretioni relinquitur, ſiſtere ſi voles, poteris aut non. Potius tamen quàm expectare mortem, ſiſtendum eſſe iudicamus, vbi medium offertur accidens hoc amouendi. Procurandum præ cæteris, vt membrum ſeruetur calidum, nec vllo modo frigeat, neq; fodicationum emplaſtro careat: hoc enim ſedantur accidentia, vt retentionem citius admittant. Solent etiam aliquæ venæ reliquis eſſe repletiores, vt neruorum inſtar tumeant, hoc loco fluxum liberius patere ſine metu: nam cum eo multum impuritatis effluit.

Fodicationum igitur emplaſtra tibi ſint commendatiſsima, etiamſi alia ſcires quæ ſanguinem ſiſtere poſſunt, eisq; valeres vti: vide tamen, vt non tardius aut citius æquo feceris. Verùm in illis quibus natura ſana, mitis & pura fuerit, ſanguinis fit per ſe retentio, quæ potiſsima eſt.

Nonnulla ſanguinem ſiſtentia.

Crocus martis optimè reuerberatus & ſubtiliſsimus.

Æs vſtum, vt crocus præparatum.

Farina volatilis inſperſa vulneribus, vt cum ſanguine paſtam efficiat.

Pili albi, qui ſub caudis leporum naſcuntur.

Vſnea ſuper capita mortuorum creſcens.

Carneolus in manu contentus, aut à collo ſuſpenſus.

Cinis ex ranis aduſtis.

Vbi hæc ſanguinem non repreſſerint, præſertim ea quæ primò deſcripta ſunt, non facilè fieri poterit, donec pro ſuo pondere fluxerit in finem vſq;: qui tunc metam attigerit, leuiter ſiſtet.

Hactenus de retentione ſanguinis abundè ſatis dictum ſit: quamuis alia reprimentia multa ſint, cùm tamen cauſæ fluxus expectare ſedationem & per ſe neceſſarium ſit, & curſum accidentis, ne peius quid oriatur, quid multis opus eſt? Fac vt optima quæq; medicamenta habeas, vt ſuprà diximus, optimè ſiſtere poteris illis iuxta naturæ deſiderium.

CAPVT XIII.

De repreſſione glarealis aquæ.

GLareàlis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus applicato, vel ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorum occaſione data: quapropter illis omnibus præueniendum erit, & accidentibus. Poſtquam tamen inciderint, eodem

ordine

ordine quo ſanguinis, & iſtius aquæ fluxus amouendi ſunt probatis medicamentis in hoc Tractatu poſitis. Hac via mitigatur irrita natura, & per ſe glarealem aquam ſiſtit. Non ſunt igitur vulneralia medicamenta, quę ſolùm curant, at illa quæ pellunt accidentia, prę ſeruant à nimio fluxu cùm ſanguinis tum glarealis aquæ. Quæ ſimiles virtutes non habent, medicamenta minimè dici poſſunt, nec ea quæ deprauant vulnera.

Et quamuis multa quę glarealem aquam ſiſtere putantur, à nō nullis deſcripta ſint: nihilominus probata non ſunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in aliis verò non: aliquoties conducentia, quandoquidem non. Cùm ergo tam fallacia ſint, neminem ea docere cupio, ſed potius quæ certiſsima ſunt, vt fodicationum emplaſtra, olea vulneralia, &c. Accidentia quæ per ſanguinis amiſſionem oriuntur, hîc etiam per glarealis aquæ fluxum conſideranda ſunt, vt in iſto prout in illo profluuio iuxta naturæ potentiam, & non contrà valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur, aliis in ſubſequentibus capitulis reperies. Niſi retineatur, aut à nimio fluxu cō peſcatur, aridura, nec non alia ſubſequentur accidentia.

CAPVT XIIII.

De propulſatione paroxiſmorum à vulneribus, caloris, frigoris, ſuperfluæ carnis, tumorum, duritiei, necnon coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum inciſoribus Chirurgis.

PRæter illa quę dicta ſunt, alia cauſantur accidentia. Licet vulnus ex aſpectu iudicari poſſet à Chirurgis omnibus, carere quibuſuis accidentibus: eſt nihilominus in ipſa natura propter variarum concordantiam in ea partium, contrarietas orta. Nam vbi gladius membrum aliquod in corpore lædit, non ſolùm illud, verum etiam alia quæque membra per condolentiam: quapropter ſingulorum accurrit ira, miſceturque vulneribus in vindictam lęſionis. Vt ſi quis lapidem iaciat inter multos confabulantes amicos & ſocios, eorum nemo permanet immotus, nec in ſua vetere natura vel temperie: verùm quiſque cupit eorum hoc ipſum vlciſci. Non aliâs in humano corpore fit, quum ei vulnus incuſſum eſt. Quî poteſt igitur vulnus carere ſuis accidentibus agnatis, etiamſi non accurreret aliud?

Cùm igitur ob huiuſmodi commotionem agnata ſit vulneri talis inimicitia, meritò ne diutius ignoretur, ſuſcepi deſcribendam. Et quamuis varia ſint iſtius originis accidentia: tamen arte leui pro pulſanda ſunt, aliàs quum ob iſtorum ignorantiam occurrentium quis grauioribus medicamentis aliis magis conuenientibus vſus fuerit, vulneri nouum producet accidēs, deteriuſque damnum. Quapropter ab experientia debent agnata, non ex litera cognoſci, quæ ſunt accidentia, cùm deſcribi propriè nequeant. Remedia tamen quæ his adhiberi poſſunt, breuibus enumerabo. Sunt agnati vul-

nerum paroxiſmi, ſpaſmus, caro putrida, quæ non ſolùm in vulneribus per choleram incuſsis, verumetiam ſtudio vel arte factis, vt ab inciſoribus calculorum, lapidum & rupturarum accidere poſſunt, ob locum in quo facta ſunt periculo magis obnoxium. Quo pacto ſimilibus agnatis erit ſuccurrendum accidentibus, infrà ponimus.

Paroxiſmus in vulneribus.

Sub vulnerum paroxiſmis concludo calorem præter naturam & frigus. Antea diximus originem, iam ſedationem eorum vnico medicamento ponemus, nec horum tantum, at accidentium etiam ex eis orientium, vt ſunt durities, color cœruleus, &c. In iuſquiamo latet virtus, qua propulſantur ea: licet etiam in papauere vis mitigatiua reperiatur. Mitigatiuis enim plurimùm delectatur natura, ſine quibus pacificari vel ſedari nequit. Solam iſta requiem appetit à Chirurgo ſibi cieri: quid ergo proprius aut conuenientius eſſe poteſt, indormitiua natura? Hac enim vt ebrius in ſomnum agitur, & non ſecus ac iſte rurſus ad memoriam redit, illa per membri ſomnum ab irritatione quieſcit, ac poſtmodum expergefacta digeſtionem ſæuitiæ ſuę fecit: ſic tolluntur paroxiſmi vulnerum cum ſuis accidentibus optimè, nec melius.

Remedium vulneribus ſomnum inferens.

R. radices iuſquiami, quas in ſole cum aceto roſaceo digeres, & lintea madida hoc liquore, calidaq́ꝫ vulneribus appones, humectando calefaciendoq́ꝫ toties iterabis, donec membrum in requiem adductum ſit. Multæ ſimiles alię radices inueniuntur: at quia hac te certiſsimum reddere poſsim, quid multis obruere cupiam? ſat erit ſi vnico ſecurus eſſe remedio valeas.

Spaſmus.

Antea ſpaſmi fecimus mentionem, quînam ipſe vulneribus admiſcetur. Huius expulſio fit per venarum corroborationem. Oleo terebinthinæ vel oliuarum vngendæ ſunt venæ: his enim vigorantur.

De carne ſuperflua.

Quod ad carnem ſuperfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus non eſt remedĳs opus: nam ex ſui natura non permanet, ſiue ex medicamenti ſuperfluitate naſcatur, ſiue ex abundantia ſanguinis. Et quamuis peculiare non adhibeatur ei medicamentū, eo ſolo quo curantur vulnera, conſumitur. Verùm quod ſuperfluam carnem adferam hoc loco, non alia de cauſa factum eſt, quàm quòd ſciam Chirurgos putaticios eius nullam habere noticiam: eo patet, quia corroſiuis auferre conantur. Eorum corroſiua peſsima, ſunt varia, velut alumen vſtum, vitriolum, &c. nonnulli ſumunt arſenicum, alĳ mercurium ſublimatum, quibus abrodere putant, nec leuioribus auferri poſſe conſiderant. Non animaduertunt etiam ob nimiam ſuam ignorantiam, huiuſcemodi praua medicamenta vul-

neribus

neribus intolerabiles adferre dolores, & varias infirmitates, illaq́ꝫ suo sic inficere veneno, vt natura nihil amplius consilij vel auxilij pati nec admittere velit. Sic ego te docebo, nempe vt quum in vulneribus caro superflua siue vlcerosa, siue sanguinolenta creuerit, aut aliàs quouis modo, solis medicamentis in isto Tractatu contentis vtaris, illa quidem auferent eam absq́ꝫ dolore. Quod ad ipsam duritiem attinet, eisdem etiam remedijs tollitur. Solum id te facere decet, vt optima quæq́ꝫ habeas medicamenta, iuxta verum ordinem & fundamentum composita, sic fiet vt accidentia nulla vulneribus incidant.

CAPVT XV.

De medicamentis vtilibus & inutilibus.

NOn solùm in vulnerum ligationibus aut applicationibus, medicamentorum curæ negotium consistit, sed etiam & potissimùm in eo videlicet, vt Chirurgus cognoscat, vtrum vtile medicamentum sit, aut non: de cuius rei declaratione Capitulum hoc ad instructionem scribere volui. Primùm in vsum & proprietatem assumas, vt quum perceperis dolores aut accidentia sub medicamentis oriri (siue multis vtaris, aut paucis) præter communem vsum, ab eis abstineas, ac de alijs tibi prospicias: nam quoduis medicamentũ inferens dolorem vulneribus, aut permittens, statim abijciendum est, & nullo modo superponendum. Tempus etiam inter ligaturas erit obseruandum secundum alimenti vulneris digestionem, vnam tardius aut citius altera factam. Est communis terminus tamen horarum duodecim: quæ plus minusúe requirunt, illis etiam pro sua ratione fuerit conniuendum. Hæc à me dicta sunt, quia solent ex inordinato ligandi modo plurimi dolores oriri. Quum ex medicamenti defectu non fuerint, facilius accidentibus huiuscemodi cum diligentia præuenire poteris. Vnicum est consideratu maximè dignum, vt summopere dolores omnes euites, qui non sunt ex vulneris agnata natura: nam quacunq́ꝫ ratione sint alia, nihil boni præsagiunt. Cauendum erit etiam (vt sæpius antea dictum est) à sanie fœtoreq́ꝫ medicamentis ea propulsantibus, quæ si debiliora fuerint, quàm vulnerum prauitas, ab ista vincuntur. Quapropter efficaciora fortioraq́ꝫ sumito, quum ea signa videris. Sæpius accidere solet, vt vulnera mutentur, ac in deterius vergant sub optimis medicamentis: consultum erit mutare sæpius etiam ipsa medicamenta, si non, pauca requies erit vulneribus. Hoc signum est multorum accidentium, vbi medicamentum recedens à vulnere, bonum finem curæ non indicauerit. Olea vulneralia non permittunt accidentia, nec potiones vulneratorum, præsertim si constiterint ex eis, quæ singula membra corpus inquietantia pacificant, & quiescere faciũt. Vnguenta pariter vulneralia suam in ligaturis proprietatem habẽt,

vt ſingulis duodenis & octonis nonnunquam horis innouentur. In omnibus tamen medicamentis notandum eſt, vt ea quæ vulneribus apparent eſſe contraria, mutentur, & eorum loco applicentur alia. Quum etiam refrigerio fuerit opus, aut alio ſimili quouis auxilio, mox adminiſtretur. Quamuis iſta recepta ſint optima probatiſſimaq́ꝫ, nihilominus vix fieri poteſt, quin aliquando ſubuenire neceſsitati ſit opus non magnis artibus, at ſola refrigeratione. Siquidem vulnerati quandoq́ꝫ naturam pronam habent, vnus ad potiones vulnerales, alius ad emplaſtra, & alius ad olea balſamaq́ꝫ pariter vulneralia, quiſpiam alius ad fodicationum emplaſtra, vel ad ſublimata, deſtillataq́ꝫ pronus erit alius. Hæc & ſimilia conſideranda veniunt, non iſta nempe: hoc medicamento plurimi curati ſunt, ergo & iſte curabitur eo. Varia ſunt enim genera medicamentorum, & hominum variæ naturæ: quæ quidem omnia perpendenda ſunt. Medicamentorum propriorum adhibendorum & non, erit adhibenda ratio, vulneratorumq́ꝫ proprietatũ, atque medicamentorum eſt facienda comparatio, necnon alimenti vulnerum ad illa. Videndum etiam vt ex vulneribus nulla ſanies, nec fœtor, neq́ꝫ fermes exeant. Quicunq́ꝫ iuxta prædictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Si quæ plura deſiderantur, in aliīs ſuis capitulis enarrata ſunt, experientia quoq́ꝫ docet indies. Hæc tria potiſsimè notanda veniunt vt ſuprà, nempe, quòd infirmi & medicamenta ſimul conueniant: vt ligatum ſit iuxta normam excrementorum: & poſtremò ſecundum euitationem ſaniei, fœtoris, dolorum, & ſimilium. In his enim potiſsimæ curarum animaduerſiones conſiſtunt.

Quum verò fodicata profundaq́ꝫ vulnera ſuis in cauernis aliquam ſaniem congregarint, obueniendum erit hoc modo, ſcilicet, vt myrrha ſaleq́ꝫ vino decoctis atq́ꝫ ſolutis, per ſyringa in fundum vſq́ꝫ vulnerum iniectis abluantur & mundificentur. Item patiens tali ſitu iacere cogatur, vt ſanies effluere valeat, & non rodat in profundum. Quæ reliqua ſunt annotanda, docet vſus & experientia.

CAPVT XVI.

De concluſionibus vulnerum ita fiendis, vt poſt curam nihil oriatur noui, ſed ſolidæ ſint ac permanentes.

VVlnus omne concluditur: eſt enim ſanandæ carnis ars ipſa facilis admodum, venarum autem & neruorum potiſsimè conſideranda. Nam in iſta curarum totum conſiſtit negotium, quam qui callucrit, Chirurgus erit, non ille, qui ſimpliciter curare vel concludere vulnera nouit. Bonæ vulnerum concluſiones æſtimatione plurima digne ſunt, poſt quas nullum ſubſequatur damnum, quod ſæpe ſolet, vt aridura, cicatricum apertura, ſpongiæ, necnon alia multa. Vt ab huiuſmodi tuta ſint accidentibus, quędam arcana ſunt in Chi-

rurgia,quibus curandum inter arcentur.

Ex porris & radicibns eorum ſpongiæ naſcuntur è vulnerib. aliquot libras æquantes. Dum curantur vulnera,poſſunt euitari lauamento quodam à prima ligatura ſtatim adhibendo, poſtquam radices porrorum apparuerint, quæ facilè cognoſcuntur. In iſtius loturæ liquore madefiant fila, vulneribusq; imponantur pro porrorum extenſione. Lotura fit ex ſale armoniaco ſępius à tartaro ſublimato,poſtmodum ſuper marmoreum lapidem reſoluto. Vbicunque hoc vſus fuerit Chirurgns, optimè concludet abſque periculo damnorum ſubſequentium,quibus præuenire maximum arcanum eſt. Accidere poteſt etiam,vt poſt concluſionem vulnera rurſum aperiantur, & per ſe, tandem ſuo tempore cancri, fiſtulæ, noli mè tangere, vel ferrugines oriantur. His etiam inter curandum præuenire poteſt Chirurgus, præſertim vbi radices adhuc tenellæ ſunt atq; recentes (aliàs enim in vulneribus patefactæ fuiſſent) viridi oleo vitrioli quum abluta fuerint vulnera ſtatim à prima ligatura, quæ dicta ſunt euitantur, eorumq; radices mortificantur, ac per ſaniem vnà cum excrementis vulnerum alimenti per purgationem exeunt,ab iſta ſanie non eſt quòd terrorem concipias. Hic verus fiſtulas,& omnia cancrorum luporumq; à radice tollendi genera,nec non alia quæq; corrodentia damna,modus eſt optimus, antequam enaſcantur,tam in profundo,quàm in plano.

Sæpenumero ſolent etiam aliqui fluxus in iuncturis poſt concluſiones oriri,cum dolore maximo, pro mutationibus temporum aucto,vel imminuto,vel iuxta lunæ quartalia, poſtmodum ariduræ,membrorúmue contracturæ ſequuntur. Iſtis etiam præueniendum erit ſtatim dum curantur vulnera, vt quum perceperis dictis mutationibus temporum aut lunę,pariter augeri dolores,iudicium facias accidentia talia cum tempore niſi præuenias, enaſci debere. Quapropter leuibus obuenias purgationibus iuxta reſpectum perſonarum oportet,vt pillulis artheticis, & ſimilibus: & in vulnera quandoq; dolorum præcipuè temporibus laterinum oleum calefactum infundatur,& ita poſtmodum ligentur. Non aliàs cum cæteris accidentibus agas, quum apparere videris ea, præuenire mox addiſcito.

CAPVT XVII.

De animaduerſionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis quàm in alijs, & neceſſarijs.

ETſi de fodicatis vulneribus antea ſatis amplè dictum ſit,nihilominus, quòd alijs tardius curantur, & præſertim vbi medicamentum non pertingit fundum, aliqua conſideratu neceſſaria iam repetemus. Quòd ſecta fundum vulnera palàm faciant,fodicata verò non, periculoſius cum iſtis quàm cum illis agitur. Quanquam

rarò contingere ſoleat, vt in illis oriatur accidẽs, vbi fodicationum curata ſunt emplaſtris, quæ vetant illa: tamen apprimè notandum eſt, quum remedio maiori conſilioq́ ſit opus quàm aliàs.

Præter ea quę de fodicationum emplaſtris dicta ſunt, cum eis adhuc duo maximum in vſum & neceſſarium veniunt: prius, vt potio vulneralis adminiſtretur: poſterius, vt lotura aut lauamentum fiat immiſsionibus per ſyringam toties repetitis, donec clarum atq; mundum effluat. Lauamentum hoc fit ex melle, vino, aqua, alumine, ſale, &c. pro diſcretione iuxta neceſsitatem ordinatè proportionandis. Poſt huiuſmodi lauamentum immittendum eſt oleum vulnerale per idem inſtrumentum in fundum vſq; vulneris, & ligandum emplaſtris quæ diximus. Oculi cancrorum etiam in potum adhibiti maximæ virtutis exiſtunt, efficaciæq́; mirabilis in fodicatis vulneribus.

Si fortè vulnera deorſum fodicata ſint, aut pro decubitus ratione tendant, imperabis vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones prorſus eximi queant: nam per latera ſemper defluunt in fundum, operationesq́; medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum ſit erectum, & orificium eius imum reſpiciat, ni fortè balſamum aut oleum immiſſum eſſet. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplaſtra curare mitius deorſum, quàm ſurſum verſa.

Eſt etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorẽ diligentiam requirant quàm alia vulnera, nempe quòd ex propria ſui natura magis in deprauationem tendant alijs. Cura nauiter igitur, vt ab eis congelatum ſanguinem expurges, ventris naturalem conſerues mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, potiſsimum vbi iam vulnera fœtorem emittere cœperint putredinis, ac ſi perſicus ignis irruere vellet, ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cauernoſæ quoq; vicinæ partes apparerent, ac ſi foramina quædam incidere vellent. Quod reliquum fuerit in fodicatis vulneribus curandis, inuenies in aliorum vulnerum curis. Iuxta hos proceſſus omnes fodicationes curare ſecurè poteris, & abſq; dubio: nam Deus creauit completam ex omni parte medicinam, quapropter non eſt (quod ad eam attinet) quòd anxiè cures. Niſi fortaſsis impoſsibile quid, vt lignum quod ob multitudinẽ ramorum nodorúmue concurrentium, findi nequit, occurrat. Medicamentum à monſtroſis terretur, quum non reperit iuxta veram naturam formatos homines. In iſtis quidem cùm difficiles, tum dubioſæ curæ ſunt, eò quòd propriam naturam deſtructam habeant. Quid cum his igitur poteſt agere Medicina?

CAPVT XVIII.

De cuſpidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

Alatę

ALatæ cuſpides iaculorum aut ſagittarum in vulneribus remanentium, vix elici poſſunt, ob hamos in carnem ſe figentes, quũ extrahere quis conatur, ni fortè maxima fiat induſtria, tali nempe, vt ſi torta ſint in vulnere, dirigantur alæ rurſus æqualiter ad orificium, non aliàs quàm intrarunt. Verùm vbi dum retrahuntur, infixi iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Itidem cum globulis bombardarum ſolet accidere, qui vi quadã in iuncturas & oſsium cauitates eiaculati ſunt, ac ob ſui contuſionẽ formæq́ rotundæ mutationem ita comprimuntur, vt eximi neque ant. Quanquam de radicibus & herbis multa ſcripta reperiuntur, quæ proprijs viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus iſtorũ virtus in illis tantùm operatur, quæ per incuruationem aut intumeſcentiam ſolidam non reluctantur eiuſcemodi viribus attractiuis. Cùm itaq; hoc impediat, penes communia medicamenta remanere compertum eſt vtilius.

Quòd autem feræ fuerint apertæ, vel è parietibus euulſi claui fixiſsimi, vel è vulneribus, à Magis id factum eſt, qui terræ magnetem cum firmamenti magnete reduxerunt in eandem ſimilitudinẽ, & hac arte clauos è parietibus extraxerunt, peſſulaq; forium retraxerunt, aut eleuarunt, ſerasq; per attractionem aperuerunt iuxta magnetis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum & ſagittarum ſunt alatæ cuſpides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ prius ex ſe virtutem habebant attractiuam, & poſtmodum vbi cum ſyderibus cœleſtibus in ſimilitudinem conuenerunt, non aliàs attraxerunt, quàm de magnete ſuprà diximus. Ex eo nullo modo ſequitur vnamquamq; herbam aut radicem, nec magnetem quemlibet id efficere, ſed ea tantùm, quæ conſtellata ſunt: & iſta cum tempore pereunt, moriuntur, ac rediguntur ad nihilum, cùm in omnibus rebus mors exiſtat.

Sunt etiam verba quædam conſtellata, quibus ea quæ prædicta ſunt, extrahuntur, duobus digitis tantùm admotis. Artes iſtæ naturales exiſtũnt, certæ, probatæq;, necnon incantationis omnis aut diabolicæ ſuperſtitionis expertes, ad hominum vſum & vtilitatem datæ.

Quum ignoratæ fuerint artes huiuſmodi, & medicamentis fieri debet extractio, vicinę partes omnes putrefaciendæ ſunt, quouſq; latus admodum pateat exitus: aut inciſio fienda, vel protruſione ſunt ad alteram partem oppoſitam eximenda.

Finis ſecundi Tractatus Chirurgiæ vulnerum recentium.

IN TERTIVM TRACTATVM CHIRVRGIÆ RECENTIVM VVLNERVM Doctoris Theophraſti Paracelſi

Præfatio.

ALia ratione quàm armis in humana corpora ſæpius infliguntur vulnera, eiſdem ſubiecta medicamentis. Nam etſi canis morſus armis non fiat, vulnus tamen efficit: ſic dè reliquis morſibus, & infectionibus extrinſecis. Itidem oſsium rupturæ, vulnera carnis etſi non ſint, oſsium vulnera tamen exiſtunt, hac ratione ſub Chirurgia comprehenſa. Sic etiam aduſtiones quocunq; modo factę, ſunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore ſanguis, caſu vel percuſsione factus, & gelu frigoreq; maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vnà cum ſectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoſcat ea quæ poſsit in ſimilibus, & quæ non: poſsibilia quæq;, necnon impoſsibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid verò non: quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus eſt impoſsibile quodq; relinquere, & poſsibile quoduis in ſua potentia conſeruare curareq;, ne fiat impoſsibile: nam ad iſtud nulla medicina reperitur, at ſolùm ad illud, poſsibile nempe. In poſsibili namq; mors etiam continetur, vt in impoſsibili: in poſsibili tamen amobilis, eo ſcilicet, vt conſeruetur nè fiat impoſsibile.

Hoc itaq; Tractatu docetur de vulneribus quæ alijs quàm armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quę quidem indiget vſu maximo, diuturnoq; tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente ſolùm comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, necnon animaduerſione ad naturales proprietates. Tum demum his vſibus continuis diſcitur cognoſci natura, nec prius operari poteſt Chirurgus, aut ſeipſum talem agnoſcere. Apud inutiles & nullius aut minimę ſaltem æſtimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis vſitata: quorum Chirurgus vſu longiſsimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vſum redirent, iuxta ſui tenoris potentiam & vires. Nam ſpeculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter ſpeculationes non exiſtunt, ſed experimenta manu reperta. Hæc poſtmodum ſequitur contemplatio, quæ propriè dicitur ad naturam animaduerſio, quìnam ea ſit vtendum. Poſtremò venit experientia ſimiliū artium, & hæc eſt vera magiſtra, non ipſe tonſor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus

nemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt absque armis cum regimine, &c.

CAPVT I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum similibus, & primò de canum rabidorum morsibus, &c.

PRimùm ad canum rabiosorum morsus hoc esto remedium, vt videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorderit, inde mox ille morsus vnitur cum felle choleraq́, tum demum sæuiunt, ac omne quod ex eis oriri potuit accidens, promouent in esse, deq́ minimo maximum excitant. Non est opus hoc loco multis considerationibus, prout in felle & cholera, solùm bibatur aqua frigida continuò, tamq́ magnis haustibus, vt iterum per os eijciatur. Cauendum est & abstinendum à vino. Ceruisia tamen, quæ parum lupuli virium habeat, vti patiens poterit. Præ cæteris autem potionibus illæ quæ fient ex oxiacanta, & prunulis syluestribus, aut ex pomis, optimę sunt.

Itidem & frigidis cibandi sunt, vt brassicis albis contusis, & acetosis ita per se confectis, vt in Germania solent, & ita copiosè, vt etiam euomant. Et vbi voles potum optimum adhibere, coquas folicula senæ, & folia rosarum in lacte sero suo priuato, & huic decoctioni benedictæ laxatiuæ parum admiscebis, & frigidam bibat, vt moderatè purget. Non est quòd verba medicorum communium cures, dicentium, senæ folia melancholiam purgare: hoc loco debitam purgant materiam. Poterunt ei lactucæ cum aceto & oleo dari comedendæ, rosarum etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, quum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cauendum est, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per se, nihil quod benè redoleat, aut calidum sit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum excesserit, vt in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto rosaceo cum succo oxiacanta mixto continuus. Hæc omnia fiant iuxta conditiones patientis.

Considerandum est etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miti regimine non est opus, vt suprà diximus. Patientes in aquam iacere frigidam, bonum erit.

Vbi tamen in aliam complexionem huiusmodi canum tenderent morsus, vt quum choleræ parùm sunt obnoxij patientes, istorum esse debet mitius regimen. Non in rabiem incidunt omnes, quos rabidi canes momorderunt, sed in aliud accidens, iuxta cuiusque naturam. Notanda sunt igitur signa, quibus in quod accidens vnusquisq́ possit incidere, demonstratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

CAPVT II.

De re-

De regimine vulneratorum à morſibus anguium, ſerpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.

INter venenatos morſus periculoſi magis exiſtunt illi, qui per cholеram fiunt, alijs qui caſu: periculoſiſsimi verò, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium eſt, vt in cibum adminiſtrentur ea, quæ ſtomachum, iecur, & cor tuentur atq; præſeruant. Nam venena mox tendunt ad cor: non enim cupiunt ſolùm in membrum læſum imprimi, ſed ex ſua proprietate nobiliſsimum hominis membrum inuadere, quod quidem hac ratione præ cæteris præſeruandum eſt.

In defenſionem cordis, aliorumq; membrorum principalium, ſtatim atq; perceperis venenum ad cor tendere, oliuarum oleum in qua calybs candens aliquoties prius extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutiſsimè contuſorum ℥ ij. fuerint additæ, necnon ſpecierum de gemmis ℥ i. calidum in potum hauſtumq; primùm adminiſtrentur, alijs verò vicibus frigidũ hoc ipſum detur potandum, quinquies ad minimum vno die. Poſtmodum ſit potus eius vinum rubeum calybis, ſicut oleum, extinctione præparatum, cui theriacæ parum admiſceatur, & pro quolibet hauſtu ʒ ſs. coralli rubei puluerizati. Continuetur hic potus, donec ſignum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum ſitis inuadat nimium patientem, detur interpoſitis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Eſt etiam philonium perſicum poſtremę huic potioni mixtum, per quàm vtile, ſæpius poſt olei hauſtus potum, in membrorum capitalium defenſionem: cõtradicant licet omnes quotquot ſunt medici.

Nihilominus vbi ſitis non naturalis interuenerit, non eſt neceſſarium vt omnino ſatietur: eſt tamen indicium veriſsimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter vtile fuerit huiuſmodi ſitim extingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua roſacea cum camphora ſandaloq; mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digeſtibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento ſitum eſt, vt in ſuo capitulo dicetur.

CAPVT III.

De regimine ſeruando in rupturis oſsium, & in ſanguine congelato intrinſecus.

IN rupturis oſsium non eſt ciborum & potuum cura peculiaris habenda, niſi quòd eis vti quæ refrigerent oporteat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibuſq; moderatè cibentur, &c.

Eorum tamen quibus ſanguis intrinſecus eſt congelatus, cibus atque potus purgantibus commiſceri debent, vt hordei deco-

ctio

ctio cum pauco reubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum ſenę foliculis, aut terebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo ſimul cum pertinentibus medicamentis obſeruandus erit, iuxta magis aut minus, pro neceſsitatis exigentia.

CAPVT IIII.

De dieta regimineq́ pro his qui patiuntur aduſtiones.

IN communioribus aduſtionibus diæta minimè fuerit opus, at in illis tantùm, quæ mortem inferre poſſunt. In iſtis regimen optimum erit medicamentum, quo ab internis ad exteriora calor aduſtionis attrahi valeat. Verùm ſi nimium penetrarit, externis remedijs omnino retrahi non poteſt, quapropter intrinſecus etiam refrigerijs & extinctionibus opus erit.

Extinctiones internæ fiunt ſedi ſucco aquæ permixto, aut cucurbitarum ſucco mixto cum tiliarum florum aqua per pannum ex preſſa: & acetum roſaceum cibis admixtum plurimùm prodeſt: & alia quæ ſuprà poſita ſunt. Non diutius tamen his vtendum erit, quàm ſummè neceſſarium fore videbitur.

CAPVT V.

De regimine eorum qui frigore congelati ſunt.

HIs qui frigore ſunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret, acetum roſaceum pipere longo, vinoq́ mixtum in potum adhibeatur: eiſq́ cibus condiendus eſt, plus minúſue iuxta frigoris intenſionem. Iis verò qui in mortem vſq́ gelati ſunt, ardens aqua theriaca mixta, radicibuſq́ tuſcilaginis detur potanda non modicè. Hæc ſi haberi nequeant, zingiber vel caryophylli, cardamomum, & grana paradyſi coquantur ſimul, & adminiſtrentur calida, poſtmodum ſudent.

CAPVT VI.

De curis morſuum à venenoſis animalibus externè factorum, rupturarum oſsium, aduſtionum omnium quibuſuis artificibus accidentiū, coagulati ſanguinis & gelu.

De morſibus canum rabioſorum, & alijs.

MOrſus canum in tres ſpecies diuiduntur: aut rabioſi, vel cholerici, vel communes exiſtunt. Omnium rabioſi peſsimi: nam rabioſa natura ſimul cum ipſo morſu naturam hominis inficit, vt in eam rabiendi mordendiq́ proprietatem inducat. Poſtea choleræ morſus eſt, quum canes irritati mordent: ſecundum hic malignitatis locum obtinet, eò quòd cholera cum morſu remanet in vulnere. Poſtremò qui fit à canibus non iratis, at ſubito motu, minus omniū periculoſus, tum facilius curabilis exiſtit. Luporum etiam & porcorum ſylueſtrium ac ſimilium animalium, non aliàs quàm canum ſunt curandi morſus: non tamen ſub rabidis, aut cholericis comprehendendi.

Conſiderandum vlterius, quanam ratione fiat, vt morſus canum rabioſorum, hominem eo vulnere poſsit etiam rabioſum efficere: quod ita contingit. Quum canis mordet, eo momento ſuam naturam integrè fixam habet in hominem, & eo loco potiſsimum, in quem arripit. Mox atque ſubitam læſionem homo ſentit, retrogreſſus totam ſpeculationem habet in morſu, & ita conueniunt in vnum ambæ phantaſiæ momentaneæ, vt ſpeculatio hominis imaginatione canis inficiatur, non aliàs quàm vbi duo fumi, redolens vnus, & fœtens alter, ſimul commiſcentur. Nam licet imaginationes non ſint ſenſibiles, corporales tamen exiſtunt, vt venti, miſcentur etiam vt iſti, vel fumi.

Habet hominis phantaſia vires attractiuas magneti ſimiles, quibus alias phantaſias ad ſe trahit, non ſecus ac ſi quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipſum ab iſtius phantaſia trahitur in phantaſiam alterius, vt ſit in iſta prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo ſua phantaſia canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, ac in naturam caninam tranſmutatur: vt croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur à canis rabioſa natura, corrumpiturq́, vt conditiones in homine ſimiles fiant illis quæ caninę ſunt. Euenire namq́ ſolet, vt homo talis rabioſus etiam fiat, & in homines irruat vt canis, ſtomachumq́ ſimilem acquirat, & eo modo conditionatum, vt canum inſtar foret, iſtorumq́ proprietates complures quæ ex ſua natura ſibi minimè contingere poſſunt, at ſolùm ex imaginationibus antea dictis. Quapropter non ſunt iſti morbi mortales, at naturæ maximè contrarij. Et quum rabioſos homines morſus canum efficiunt, eorum eſt rabies canum rabiei ſimilis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quæuis etiam vt calores, tumores, paroxiſmi, necnon ſimilia, concurrentia, non ſunt communibus ſimilia, nec infirmitates accedentes cum alijs conueniunt. In iſtis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus, at eorum in cura primum hoc ſit, nempe vt fel & cholera purgentur acerrimè, ne dominentur, cholera potiſsimùm: nam hoc loco ſic inficitur, vt niſi repreſſa, hominem interimat eius virulentia. Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantùm purgent, ſiue coloquintida, vel agarico, eſula, ſucco ex ſambuci corticibus, reubarbaro, ſimilibusq́ conſtet: quanto violentius, tanto melius infernè, ſuperneq́ pellendum erit abſq́ reſpectu.

Inter purgandum exterius etiam refrigerandum eſt, illis quæ vermem interimunt, vt ſtupefactiuis, ranarum cruore, oleo mandragoræ, ſimilibusq́, donec dolor ceſſet omnis. Ligentur vulnera morſuum huiuſmodi fodicationum emplaſtris, ſine pice græca tamen compoſitis.

His tribus remedijs, vtpote purgationibus intrinſecis, refrigera-

gerationibus externis, & fodicationum emplaſtris, poteris omnes canum rabioſorum curare morſus. Et ſi his ceſſare nollet rabies, opiatis vtendum erit iuxta conſuetudinem eorum. Ab his nullius dimoueri te ſuaſionibus permittas: nam per illa ſedatur optimè rabies. Inter quæ potiſsimum & optimum eſt ſulphur à vitriolo per toſtionem & præparationem deprompτam: poteris etiam alijs vti notiſsimis. Varia purgationum, refrigerationum, & opiatorum deſcribi recepta poſſent: verùm hoc loco non neceſſaria, tantùm illa quibus fiũt vt ſuprà, compoſitionem ex vſu diſcere debes, & induſtria tua ſucceſſu temporis acquiſita.

Reliqui morſus canum vt cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus non indigent, ſed externis, vt ſuperius narratum eſt: communes verò morſus medicamentis in ſecundo Tractatu poſitis ad vulnera. Hactenus de canum ſit morſibus dictum, ſolum hoc reſtat, vt admoneamus eos qui curam iſtorum agent, niſi medicamentis præſcriptis vtantur, ſubſequi facilè hæreditarias infirmitates, aut perpetuas poſſe, velut internas corruptiones, aut vlcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne ſimile contingat vobis & patientibus.

CAPVT VII.

De morſibus anguium, ſerpentum, lacertarum, & ſimilium infectorum animalium.

VT naturaliter de venenatis morſibus loquamur, vbi iam venenum in carnem hominis introductum eſt, aperiuntur venæ, & hoc ipſum in ſe recipiunt. Eſt quidem veneni proprietas, vt per venarum conductus fluat vſq; ad earum originem: vt ſi capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: ſi iecoris, iſti: ſi cordis, etiam iſti: ſic de reliquis. In eo loco periculum eſt mortis metuendum, quapropter internis medicamentis vtendum erit, ad cor & reliqua interna membra tuendum, & cum eis externis attractiuis, ad retrahendum, atque defenſiuis ad exterius membrum à tumoribus & veneno in eo iam exiſtente vindicandum.

Præſeruatiuum internum hoc eſto, videlicet vt ſumantur mitridati ℥ ij. theriacæ vnc. 1. quibus immixta ſit ℥ 1. ſs. coralli rubei, & pro neceſsitate patientibus adhibeatur: nam doſis adminiſtrationis non benè deſcribi poteſt: experiendo igitur addiſce per te hoc ipſum cognoſcere. Si hoc etiam non iuuerit, penes me non eſt melius quærendum.

Medicamentum ſupra vulnus applicandum eſt, vt fodicationum emplaſtrum hoc, quod ex lithargyrio, gummi & mumia compoſitum eſt, & ad huius vnc. iij. addas quatuor gummi ſingul. ℥ 1. coquas omnia ſimul, & liquefacias, poſtmodum ſuper vulnera liges, vt moris eſt. Animaduerte quum vulnera melius habere cœ-

perint, vt mox inde fodicationum emplaſtris illa cures in finem vſque. Fac in iſtis vt velociſsimus exiſtas, ob ueneni velocitatem.

Defenſiuum ad membrum vngendum, & vulneri ſuperponendum eſt, vt accipias flores taxi, rutæ, flores hypericonis & roſarum, quæ ponantur in aceto bono ad digerendum in ſole ſuo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactaq́ ſæpius imponantur aut ſuperponant membro, donec tumor & calor inflam̃atus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, ſalamandrarũ illatorum optimum remedium eſt, vt ſumatur vera terra ſigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) ſaliua in pultem conteratur, & morſibus dictorum animalium ſuperponatur: hæc venenum adimit.

CAPVT VIII.

De cura rupturarum oßium.

QVum talis oſsium ruptura facta fuerit, vt pellis aperta non ſit, eo loci fieri debet induſtrioſa coniunctio, vt vnumquodq́ ſuum locum proprium occupet. Poſtmodum vtendum erit ſuis medicamentis. At ſi in ſimilibus rupturis aliquod vulnus apertum interueniat, fodicationum emplaſtris & oleis vulneralibus, vt ad vulnera dictum eſt, vtere, tum ſupra hæc eis quæ ad rupturam idonea ſunt.

Rupturæ bis quouis die curandæ ſunt, compreſſæ tamen & extenſę ferreis annulis, iuxta Chirurgorum expertorum vſum. Hoc inſtrumento poteſt omnis ruptura curari, præter motionem coniunctionis: quod excellentiſsimum eſt in rupturarum curis. Et niſi diligentia ſumma curentur, metuendum eſt, ne peſsima ſubſequantur accidentia, præſertim in teneris complexionibus, quæ facilius alijs inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, iſtas mox totius membri deſtructio ſequitur, & ſæpe mors ipſa, iuxta locum & accidens. Erit igitur ſummè cauendum ab inflammationibus, maximè quòd putrefactiones ex eis prouenientes, amoueri non poſsint, at foramina generent, fiſtulas, & fœtores maximos eiſdem in locis. Liga ſingulis diebus mundiſsimis pannis bis. ita ſecurus eris ab accidentibus.

Amotione comprimentium aſſularum diſiungitur commiſſura partium, aliàs diſligando fieri minimè poteſt, & præter huiuſmo di ſolutiones etiam fit. Nam ſi ligare voles in aſſeribus, comprimere debebis acerrimè, pannisq́ ſuffulcire, quibus operationibus oportet neceſſariò tumores oriri, necnon paroxiſmos. Et vt moris eſt, iſtiuſmodi tumefactiones manè diminuuntur, & per conſequẽs laxantur ligacula, quo fit vt etiam diſnectantur quæ coniuncta fuerant: & priuſquàm ea comprimas, accidit quod euitare putas. Hac de cauſa non potes rupturam, vt æquum eſſet, curare, ſed potius in-

flammas

flammas ad putrefactionem, aut inflectis vt semper curuum os maneat. Licet aliquoties inopinatè cures vnicum, non semper tibi tamen ita succedit. Est ars curandi rupturas ossium certissima, néc nisi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Ad rupturas ossium curandas, herba quædam Sophia nomine dicta, Sclauonijs optimè nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus est prestantissima. Summè necessarium foret eam ab omnibus communiter plantari, vt curæ multæ releuarentur à malis accidentibus.

Alia cura præter eas habetur, vt rupturam postquam in ferreis annulis fuerit, optimè vulneralibus oleis inungas circumquaꝗ. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe consolidæ maioris libras duas, aristologiæ rotundæ lib. 1. coque simul in vino, & aqua, pòst in pultes contundantur, & exprimantur aqua materiæ tantùm addito calidæ vernicis, vt fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, superponatur. Fiat bis in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Communis est etiam & certissima cura, quæ fit vnctionibus ad rupturas, oleis vulneralibus vel similibus balsamis, aut fodicationum emplastris. Quapropter non est necessarium hîc adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad sanitatem faciunt.

CAPVT IX.

De cura coagulati sanguinis, qua pelli potest.

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, vt trusionibus, casibus, percussionibus, &c. vel in corpore, vel in membris. Quum aliquod membrum graui nimium percussione contusum fuerit, impossibile est vt in eo fiat iterum naturalis vnio læsi cũ circumstantibus, quia mortem in se recepit à percussione vel trusione: quapropter auferendum erit separatione prius quod mortuum est, vt à reliquo vitam recipiat.

At si percussionibus, trusionibus, aut casu coagulationes intra corpus contigerint sanguinis, mox in putrefactionem transeũt: nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, qui sic in deterius pronum est, vt quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum est remedium eo loci, quàm in extrinsecis, ad internorum defensionem principalium membrorum, quæ facilè tali sanguine mortificari possunt. Nam vitæ radices intrinsecus existunt, extrinsecus rami. Quapropter magis metuendæ sunt internæ, quàm læsiones externæ: hac ratione citius illis quàm istis obueniendum erit, & absꝗ mora.

Sunt itaꝗ duæ conditiones remediorum pro coagulationi-

bus. Externarum, hoc eſt, percuſsionum vel contuſionum remediũ, vt locum oleo laterino perungas, poſtea liges cum aceto roſaceo. Non eſt quòd cœruleum colorem auferre cures, at reſoluere, tum abeunt per ſe colores. Inter cætera quæq; præſtantiſsimum oleum ad omnia externa membra contuſa fractaq;, hypericonis exiſtit, ac vtiliſsimum. Itidem & olea vulneralia, balſama, & ex fodicationum emplaſtris tracta, ſunt in vſum qui dictus eſt, vtilia.

Ad coagulatum ſanguinem intrinſecus, multa recepta poſſunt adferri. Sunt aliqua tamen corpora præſtantiſsima, è quibus omnia conſtant remedia, quorum ego tibi ſeligam potiſsima, nempe reubarbarum, ſperma ceti, laccam, carbones tiliarum arborum, oſtrucium, vel brancam vrſinam, aquam peoniæ, aquam endiuiæ, bolum armenum, terram ſigillatam, hirundinariam, reuponticam, lapatiũ maius, aquam valerianæ, aquam florum tiliæ, mumiam, diagridiũ, agaricum, ſcolopendriam, yſopum, aquam cardui Mariæ, ſal gemẽ.

Non ignorandum eſt, omnes purgationes aut laxationes coagulatum ſanguinem pellere, quum aliud remedium haberi nequit. Locus etiam caſus aut contuſionis, iungi debet prædictis medicamentis ad exteriora membra poſitis, ad mitigandum. Poteris etiam clyſterijs vti, iuxta neceſsitatem. Manna pariter eſt excellentiſsimum hoc loco remedium. Animaduerte ne priuſquam ad maturitatem peruenias, acribus vtaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

CAPVT X.

De combuſtionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factis.

HOc Capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares vti poterunt.

Accipe butyrum, liquefac, & ita calidiſsimum effundes in aquam frigidam, & cocleari tamdiu agitabis, donec vt nix albeſcat. Poſtmodum ab aqua ſeparabis, & emplaſtrum ex eo factum aduſtionibus appones: hoc inflammationes extrahit. Si damnum maius fuerit, vt vnico ſuperetur, alia multa poſt vnum ſtatim aliud emplaſtrum ſuperpones, donec totum incendium extractum ſit, atque tumor ſubſederit. Hoc ipſum ex larido poteris conficere: prout butyrum præparato. Iam aliquot aduſtionum capitula ponam, & remedia, quibus latius inſtrueris.

CAPVT XI.

De aduſtionibus, quæ liquefactis calidisúe metallis, ſale, aut vitriolo coquendis fiunt.

ADuſtiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud fuſores & alios metallarios: aliam ſalium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis quæ fiunt ex mineralibus, vt

torrendo

torrendo,liquando,euaporando, necnon illis quæ ſub montibus igne ſubterraneo foſſoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis qui cinnabarim & minium, ac ſimilia conficiunt.

Primò commune ſit vnguentum omnibus aduſtionibus vtile,hoc modo. Accipe nucum oleum,ſeuum ceruinum,& lique fac ſimul,inunge combuſtas partes:hoc vngento metallicæ combuſtiones curari poſſunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant,& econtra. Verùm ſub curæ finem poſt extractionem incendij, curabis medicamentis vulnerum, aut ſiccis pulueribus,aut croco Martis, vel croco Veneris. Si verò ſalium aduſtiones vitrioli & aluminum his extingui non poſſent, aqua ex ſquamulis ranarum viridibus aquæ ſupernatantibus vtere. Nam quoduis remedium extrahi ſe non permittit, niſi prius extinguatur eo loco in quo quidem exiſtit, vt quod fulgurum ictibus,aut ſub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit,inueteratumq́. Verùm vbi mox à principio remedium adhibetur, prædictis medicamentis iuuari poteſt:ſi non, profundius indies fixum retrahi ſe non patitur:quod ab initio tamen amotu facilimum erat. Caue ne impertinentibus extinctionibus vtaris ab exordio, ſed vide vt ſimul ſemper inflammationes extrahas, & niſi iuuet, optimis & potiſsimis opus hoc exequere: poſtmodùm ſi curam admittere nollet,vulnerũ curato medicamentis. Fodicationum etiam emplaſtra combuſtionum extrahunt incendia: verùm ordo ſuprà poſitus eſt optimus. Alia multa reperiuntur extinguentia, extrahentiaq́, ſed ob eorum leuitatem relinquere volui, & ſolùm ea quæ communiter omnibus aduſtionibus vtilia ſunt,ponere.

CAPVT XXII.

De incendijs à bombardico puluere, ſulphure, nitroq́ factis, & ſimilibus.

Animaduertendum eſt in aduſtionibus à puluere bombardico factis,aut eis,quibus ineſt ſulphur,aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leuiter extinguibilem. Quapropter vbi quæ præpoſita ſunt remedia non iuuarent ab initio, his quæ ſequuntur vtere: tandem poſt extinctionem incendij, cura medicamentis vt ſuprà.

Similia remedia fiunt ex eis quæ ſunt humida per ſe: hoc eſt, naturam habent aqueam,vt ſemperuiuum, cancri, nenuphar, & linum paluſtre.Horum tuſorum accipe ſuccum,& eo laua partes aduſtas, quarum incendia facilè non extinguuntur: nam ex propria natura vincunt aduſtiones omnes.

CAPVT XIII.

De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorum, & alijs puluere tormentorum incuſsis.

AD extrahendum incendium à globulis cauſatum nota remedium, hoc ſcilicet: Lithargyrium in aceto coque tamdiu, donec in ſal conuertatur, ſed primò debet acetum præparari cum alcali. Poſtmodum ſal iſtud lithargyrij ſoluatur in aquam: hanc ſucco permiſce cancrorum. Iſte liquor in momento qualecunꝗ ſit incendium, tollit. Cùm igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per ſyringam in vuulnus, vt globulum attingat, quem vbi contigerit, mox cum dolore ceſſat incendium.

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, ſi patiatur incendium, medicamentis vtilimis hoc ipſum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum eſt. Verùm ſi fortè neglectum fuiſſet quod iam diximus, vide vt alia medicamenta quæ veniunt in vſum, accipias.

CAPVT XIIII.

De congelationibus in aqua vel in ſicco contingentibus.

MEmbrorum congelationes duplicia damna ſecum adferunt, vt paroxiſmos & tumefactiones. Paroxiſmi ſucceſſu temporis naſcuntur magis indies aucti: verùm tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certò certius expertus ſum. Oleum vrinę, quod in proprio ſale ſuo conſeruatur, congelationibus in aqua natis, & ſimilibus, omnem paroxiſmum aufert.

Quod inflationes concernit, atꝗ tumores, hoc penes me certiſsimum eſt experimentum. Vrina perungantur aut lauentur optimè, poſtmodum fodicationum empiaſtris ligentur: ſic conſeruari poterunt, præſertim vbi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata ſit, poſt illa quæ dicta ſunt, fodicationum emplaſtris, aut ſimilibus alijs vulneralibus medicamentis erit mundificandum. Animaduertendum etiam, vbi gelu tenderet ad interiora cor verſus, vt patientibus theriacam & aquam ardentem in potum ambas commixtas adminiſtres, vt calor in membro congelato reſtauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit vnctum ante mortificationem, abſꝗ damno reſtitui poteſt integrum.

Finis primi Libri Chirurgiæ Paracelſicæ.

CHI-

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBER SECVNDVS, CVRAS Vlcerum continens.

CAPVT I.

De cura vlcerum sæuientium.

QVum tibi fuerit oblatus vnum aut plura patiens vlcera, perquire primùm eorum origines ab exordio. Si dixerit à frigore prius incepisse, tandem in calorē fuisse mutatum, & aliquoties id accidisse: post rubedinem ortam in vlceris loco, tumore cum, incendio, duritiæq́ꝫ, &c. huc atq; illuc vagatum esse, in vno loco non quieuisse, donec temporis aliquo successu radicem fixerit, eoq́ꝫ loci fecerit exitum. Nunc adest sæuiens vlceris infirmitas.

Istius cura diuidenda est in tres partes. Prima, priusquam vlcus enatum est: secunda, post ortum istius: tertia, postquam curatū erit, quînam in sanitate conseruandum.

Primam ita curam aggredere: quum frigus aduenerit, nihili faciens illud transire finito per se, quamuis æquè foret intensum, vt in pestilentia. Verùm vbi calor irruperit, animaduerte nauiter, in quem locum ponere centrum velit. Hoc percepto, myrrhæ rubeæ semunciam accipe minutissimè tritæ, & albi thuris tantundem etiā contusum, per se ponatur in sacculum lineum vtrumq;, & coquantur ambo in aceti mensura ſs. & in vini albi mensura vna: postmodum linteum hoc liquore madidum, & ita calidum super centrum collocabis: & vbi siccatum fuerit, humectatum iterum & calidum toties applicetur, donec omne incendium consumptum sit. Melius medicamentum ad vlcera sæuientia reperire non potes: bullire permittas optimè. Calefieri sæpius poterit, ac materiæ plus & puluerum iuxta proportionem addi, coqui latius, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore tantùm, cura hæc erit absoluta.

Secunda fit, vbi iam vlcus patulum os habet, origine simili cognita, quam suprà narrauimus. Amoue primùm calorem atq; tumorem, si adfuerint, dictis medicamentis: postmodum vlcus inspice, num indigeat mundificatione: hanc adhibe, si non, consolida.

Mundificatio talis est: Accipe aluminis vsti vnciam semis, in aceto quidem extincti, mellis vncias quinque, aloëpatici vnciam vnam, pulueranda puluerizentur, & super ignem coquendo modicè commisceantur, & in emplastri non duri formam reducantur: hoc manè vesperiq́ꝫ ligentur vlcera. Si vetera sint & praua, calcinati parum adde, & sic mundificabuntur ad fundum vsq;. Mox inde sequitur consolidatio talis: Accipe fodicationum emplastri libram vnā, secun-

ſecundum artem Chirurgiæ compoſiti, cui croci Martis addatur vncia ſemis, & calcinati vncia ſemis, & inter manus commiſcean-tur: hoc medicamento ligentur vlcera manè veſperiq́ in finem con cluſionis. Pro tertia cura videndum erit, vt quod conſolidatum eſt, hac ratione ſtabiliatur, vt ſingulis annis aliquot vicibus venæ magnæ vel varices aperiantur, & venæ ſæuientes in ſuris aut nodis extrinſecus, aut intrinſecus, pro damni reſpectu, naturę proprietatisque. Animaduertendum etiam inter curandum quales venæ ſæuientes appareant: ſi putridæ ſint, aut leproſæ, tum aperiantur, & fluant pro neceſsitate, quoties opus fuerit. Nam laxationibus conſeruantur.

CAPVT II.

De cura fiſtularum.

SI patiens offeratur, qui tibi foramen paruum oſtendat ſpumans, inſtrumentoq́ reperias tentando, latius intrinſecus quàm extrinſecus, & profundum admodum exiſtere, petas quod eius exordium fuerit, & qualis origo. Si fuiſſe primò dixerit apoſtema, quod eò ſe contulerit poſt eruptionem, aut inconueniens medicamentum, fiſtulam fore iudicato.

Nunquam hactenus auditum eſt, genus hoc vlcerum ſanatum per ſe fuiſſe, verùm per medicamenta ſolùm, & optimè conditionata, vel aliàs minimè curabuntur. Duplex eſt iſtorum cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplaſtra, vel alias illitiones. Quum verò ſemel conſolidata fuerint, nunquam amplius erumpunt, nec indigent conſeruationibus, & minus dieta.

Potio talis erit.

Accipe ciclamini m. ij. ſaniculæ albæ m. 1. herbæ ſophiæ m. ſs. coquantur in vino prout vulnerales potiones. Poſtmodum adde charyophyllorum olei per alembicum tracti ℥ 1. ſs. Ter quouis die patientibus dabis in potum, vt in quouis hauſtu iuſta ſit olei portio mixta & æqualis. Hac potione ſola quæ recentes fiſtulæ fuerint, curabuntur, at ſi veteres, latius procedendum erit.

Ablutio talis fore debet.

Deſtilla ſimul ℥ iij. olei laterini, ℥ vi. olei terebinthinæ, ℥ 1. ſs. olei charyophyllorum, per alembicum: & poſtmodum cum additione hac rurſum deſtilla. R. maſticis, myrrhæ, thuris ana ℥ ij. mumiæ ℥ iij. Deſtillato hoc ablue fiſtulam immiſsione per ſyringam vſq́ ad fundum quouis die bis: & intermiſsis vicibus abluatur eodem inſtrumento ſæpius vino vel aqua ſalſa, vt in eis nulla putredo maneat.

Extrinſecus applicetur fodicationum emplaſtrum cum calcinato mixtum, & eo manè veſperiq́ ligentur, ſecundum vſum. Alia multa reperiuntur, quę fiſtulas & ſimilia curant efficaciter, vt oleum

Satur-

Saturni, oleum Mercurij, aqua Mercurialis. Hæc certiſsima ſunt, & minimè fallentia medicamenta.

Sæpius euenire ſolet, vt accidentia ſimilia vel alia naſcantur in oculis, auribus ac locis, in quibus emplaſtris vti non bene conuenit, potionibus & ablutionibus contentum eſſe te decebit, & vtcunq; poteris guttulas tres, quatuor, aut plures, iuxta commoditatem immittere.

CAPVT III.

De cura vlcerum ſimul accumulantium.

QVum patiens aliquis multa foramina tibi vnum penes alterum oſtenderit profunda, & in latum diſpoſita, ſicca, vel paucam ſaniem proferẽtia, in quouis loco ſita corporis, pauca, ſiue multa ſint, originem perquirere. Si prius multæ rugæ fuerint, duriq; nodi plurimi, quæ poſtmodum aperta ſunt, & mediocrem dolorem inferũt, curabis vt infrà.

Ab eorum exordio ſine vt ſibi per ſe faciant exitum, quæ nodoſa ſunt, & nulla durities ibi maneat: nam curare minimè poteris, quamdiu duri nodi fuerint ibidem: & ſi concludantur, non permanebunt. Adhęc noli corroſiuis vti: nam iſtis applicatis in aliam conditionem incidunt, & alio loco. Noli etiam propellere quę certò reuerſura ſunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in iſta reſoluere.

Vnica eſt eorum cura, videlicet in conſolidatione ſita, præcedente mundificatione: liganda ſunt ſingulis duodenis horis incarnatiuo hoc. Accipe vnguenti vitellorum ouorum ℥ iij. olei Mercurij ʒ i. his mixtis ligando curabis ea, vſq; ad concluſionem. Vel accipe loco oleorum calcinati magni ʒ ij. & cum vnguento prędicto miſce. Vel omnium accipe loco ſodicationum emplaſtrum, cum calcinato magno mixtum, iuxta conditiones vlcerum. Quocunque horum vſus fueris, ſimilia quæuis vlcera curabis in quolibet corporis loco ſita. Quamuis talia foramina varias conditiones habeant, ac nonnunquam ſuperiorem partem crurum occupent, inferiorem aliàs, aliquando latera, vel regionem ventris inſtar cinguli, & quandoq; brachia: licet etiam aſpectu ſimilia fore non videantur, nihilominus vnius omnia generis extant, ac ſub hac vna cura comprehenduntur. Hoc vnicum animaduertendum eſt ab initio, num duros nodos habeant, quibus cognoſcenda ſunt.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum emortuorum.

QVum tibi patiens ſui dixerit vlceris initium atq̃e finem hæc fuiſſe, videlicet nunquam, nec pro præſenti ſenſiſſe dolorem aliquem. Qualecunq; ſit vlcus, vbi ſignum hoc audiueris, curabis vt ſequitur.

Primò

Primò quidem erit mundificandum: & poſtea conſolidandũ: poſtremò verò concludendum, & his tribus operationibus curari poterit, aliàs non, niſi fortaſsis puſillum foret hoc damnum. Mundificatio fit calcinatis: cura fodicationum emplaſtris: & concluſio, croco Martis. His curantur huius generis vlcera, præter vllam reſiſtentiam.

Mundificatio.

Calcinata miſce cum vnguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentum appareat, abſq; putrefactione carnis, & fœtore ſine, aut ſimilib. quod quinto ad ſummum die fieri ſolet. Poſt fundamentum hoc operare latius, vt ſequitur.

Cura.

Fodicationum emplaſtra ex lithargyrio, vel colophonia ſuper pone, & liga: quinto quoq; die renouabis emplaſtrum ab initio ſemper continuando. Si tamen ſucceſſu temporis maiore mundificatione ſit opus, iterum ac toties mundificabis, & rurſum ligabis amplius iuxta neceſsitatem. Poſtmodum fodicationum emplaſtro proſequere, vſq; ad concluſionem.

Concluſio.

Accipe crocum Martis in igne per ſe combuſtum, aut reuerberatione paratum, non per acetum: hunc vlceribus iſtis inſperge quoq; die bis. Et quum ſecundò voles eundem inſpergere, lauato prius vlcus hac aqua. ℞. communis aquæ menſuræ partem quintam, aluminis ℥ 1. ſalis communis ℥ ſs. Et vbi mundè laueris, exicca, poſtmodum inſperge crocum Martis, & conclude. Patienti pòſt poteris diætam aut ordinem in cibo & potu præſcribere, necnon phlebotomias conuenientes ſupra damni locum. Etiam in thermis balneare fuerit vtile.

CAPVT V.

De cura crurum quæ per ſe aperiuntur.

SI tibi quis offeratur, ſub genibus crus inflatiſsimum & humoroſum, cum plurimis foraminibus putridis, concauis, circumrodentibus, & maxima duritie habens: origine diligenter examinata, ſi comperiatur ab initio bullas quaſdam aggregatas fuiſſe, quæ longè pòſt auctæ creuerint, incurabile damnum fore per ſeipſum iudicabis, & indies prauius futurum.

Ad iſtorum curam operationes quinq; requiruntur. Prima eſt in vaporibus balneatio: ſecunda, tumorum ablatio: tertia, mundificatio: quarta, conſolidatio: quinta, concluſio: quæ omnes cum diligentia maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

Accipe hirundinariæ ℥ ij. ſaniculæ vel diapenſiæ, anagalidis aquaticæ, vſneæ lapideæ, florum ſambuci ana m. 1. coquantur in aqua, poſt in vapore calido crus teneatur, aqua non tacta. Potes etiã

addere

addere camomillæ m.ij. fimi palumbini m. iij. fimi gallinarum m.ſs. erit eo melius balneum. Hoc manè veſperiq; fiat ante ligationem.

Ablatio tumoris.

Accipe florum taxi, florum hypericonis ana m. ij. florum ſambuci m. iij. florum camomillæ m. ij. coquantur ſimul in vino & aceto. Poſtmodum expreſſo prorſus humores, flores tantùm ſuperponantur vniuerſo damno, tamdiu, donec hic humor ceſſet.

Mundificatio.

R. vnguentum de vitellis cum calcinato mixtum, hoc implebis quoq; die ſine intermiſsione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atq; putredinem receſsiſſe videas, tum demum ad conſolidationem tranſi.

Conſolidatio.

Accipe fodicationum emplaſtri ex colophonia ℥ iij. & fodicationum emplaſtri ex lithargyrio vnc. vi. reſinæ mundiſsimæ ℥ 1. ſs. igne lento miſceto ſimul, & in formam reduc emplaſtri cum croco Martis, & calcinato pro diſcretione ſumptis. Hoc liga ſecundum emplaſtrorum vſum quolibet die bis, & renoua iuxta neceſsitatem. Poſtmodum abſtineas à tumoris medicamento, & à balneo ſupradicto, ſolùm vtere hoc emplaſtro.

Concluſio.

Accipe corticum ouorum calcinatorum ℥ ſs. aluminis vſti & extincti ʒ. 1. croci Martis ℥ 1. ſs. thuris, maſticis, myrrhæ ana ʒ ſs. his omnibus optimè tritis vtere vt moris eſt. Non eſt quòd cures etſi crus gibbum retineat: nam ſæpius euenire ſolet, vt aliquoties hoc loco tanta fiat induratio, quæ per naturam auferri nequit. Animaduertas vt poſt curam tuos in conuenientibus venarum phlebotomijs oportunis temporibus fiendis inſtruas. Si fortè contingat ex cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollantur per theriacam de corallinis purgando ſubtus & ſupernè ſimul, & electuario diacubebæ confortandum erit, iuxta perſonarum complexiones. Eſt etiam patientibus dieta in abſtinentiam præſcribenda, prohibendaq; repletio quæuis.

CAPVT VI.

De cura fœtentium vlcerum.

VBi quiſpiam habens putridum crus, oblatus fuerit, non ex corroſiuorum genere proueniens, at ex ſeipſo putreſcens, maximo cum fluxu, tumore, fœtore, putredineq;, perquiras originem. Si perceperis illum eo loco quandoq; percuſsionem, truſionem, ſectum aut fodicatum vulnus recepiſſe, vel aliàs ex læſione proueniſſe quocunq; modo, curabis vt ſequitur. Inprimis hoc loco mundificabis, & poſtea conſolidabis. *Mundificatio.*

Accipe recentia pinnacidia abietis de menſe Maio numero

triginta, ſucco plurimo reſinaq; plena: coquantur in aqua tamdiu, donec reſina tota exiuerit. Poſtmodum in euaporationem bullitione cogatur aqua, vt reſina pura ſolaq; maneat in terebinthinæ formam. Ex ea cum vitellis vnguentum confice, quod cum calcinatis mixtum pro neceſsitatis exigentia, mundificat optimè.

Conſolidatio.

Accipe ceræ libram vnam, colophoniæ lib. ſs. reſinæ quam coxiſti, ℥ iij. & liquefac omnia ſimul. Poſtmodum inijce puluerem hunc, maſticis ʒ ij. myrrhæ ʒ vi. carabis flaui ℥ 1. ſs. adde poſtremò conſolidæ maioris, ariſtolochiæ rotundæ ana ℥ ſs. Redige ſimul in emplaſtri formam, quo manè veſperiq; ligabis. At ſi neceſſarium ſit in curæ medio mundificare, non prætermittas, vt ſemper fundamentum recens habeas, aut fruſtra curabitur. Animaduertendum erit, an cum damnis huiuſmodi non ſit admixtum aliud: quod ſi contigerit, iuxta ſignum operaberis: hoc loco non, at ſuo deſcribetur. Poſt curam patiens mittendus erit in balneum ſalſum per decem dies aut amplius, vt illa corruptio ceſſet: nam ex humida frigiditate procedit aluminis, quæ per ſalſum balneum calefit ac ſuperatur.

CAPVT VII.

De cura vlcerum curatu difficilium.

OMnium peſsima & intolerabilia maximè cognoſces vulnera, quum patiens de continuo dolore, nullaq; requie conqueſtus fuerit, ob inflammationis vredinem, propriam corroſionem, vt in lupo & cancro, &c. contingere ſolet, ac in cruribus apertis: nulla poteris iſtorum alia ſigna habere. Cura primò fieri debet per mitigationem: ſecundò per fundamenti boni recentisq; poſitionem: tertiò per conſolidationem: quartò per accidentium, ſi quæ ſint, expulſionem. Hoc genus vlcerum, non niſi quòd mite ſit medicamentū, patitur. Quapropter ante omnia mitigandum eſt, & poſtmodum vt ſequitur, operandum. *Cura.*

Deſtilla per vas retortum hæc olea. R. caryophyllorum ℥ iij. baccarum iuniperi, ſulphuris vitriolati ana ℥ 1. ſs. clauſa peroptimè deſtillentur in oleum. Huic adijce olei laterini, quod mediam partē omnium præcedentium æquet, trium maiorum mitigantium, omnium cum additione quartam partem, at iſtorum inter ſe partes æquales fore debent. Hæc ſimul omnia ſecundò deſtilla. Quicquid vlcerum illinitur hoc oleo, dolorem omnem remittit, qualecunq; fuerit. Poſtea mundificationem aggrediaris oportet, quæ talis eſt.

Mundificatio.

R. olei de arſenico fixo ℥ v. olei caryophyllorum ℥ viij. realgaris clari, perſpicui criſtallini ℥ 1. permiſce, & in eo linteum humectatum ſuperponatur vlceri, damnoq; toti, ſingulis duodenis horis iteran-

iterando tertiò, tum demum eijcit squamam tenuē, & inferius fundum recentem efficit. Postea sume parum ex mundificatiuo de calcinatis antea posito ad alia vlcera, hoc ipso ter quatérue ligato.

Consolidatio.

Fodicationum emplastris demum ligato solis in finem vsque. Non est quòd cures admodum, si primò fueris vsus medicamento, nempe mitigationis, & mundificationis: fundum ita recentem ponunt, vt vlcera vulnera fiant leuissimè curabilia.

Accidentium expulsio.

Animaduertendum etiam est ad accidentia quæ solent vlceribus commisceri: nam aliquoties rodunt os, aut nigrū faciunt, quandoq; neruos & venas, aliaq; similia. Quod vbi percipies, ac ad fundum veneris, non est quòd vllo modo radas aut frangas ossa, prout ex usu Chirurgorum inexpertorum: at potius extingue calores inflammationum refrigerijs tantùm, & pòst curam prosequere: nam ea via caro subducit ossa præter vllum detrimentum. Fatuum est ea radere, limare, trapanaréue tortorum instar, cùm Deus aliud medicamentum dederit. Hoc medicamento quæ vsta sunt ossa, vel corrosa, restituuntur. R. olei de camphora per aërem clarificati, olei de caryophyllis ana ℥ ij. misce simul, & his liga cum alijs ligaturis, donec ossa carnibus obducta sint.

CAPVT VIII.

De vlceribus in latum corrodentibus.

SI tibi quis damnum aliquod in facie, scapulis, pectore, costis, & similibus ostenderit locis aridioribus corporis: animaduerte quum in latum extenditur, carnem erodit omnem, ac ad venas tendit vsq; post auriculas, dentes & maxillas nudat, costas & scapulas ac similia corrodit, vt inter cætera quæuis vlcera prauius, nec peius fore valeat. Duo sunt quibus istæ curantur fistulæ, videlicet oleum ex metallis, & Mercurij dulcedo, si quolibet die bis abluantur aut illinantur. Oleum hoc à radice mortificat sal omne damnum istud inferens. Optimum ad hoc oleum est Saturni, pòst Lunæ, postea Martis, deinde Veneris, & postmodum Iouis. Excellit hæc omnia tamen dulcor Mercurij, qui formam etiam habet olei. Plura sunt quæ curant hæc vlcera in principio, vt arcanum regis, aquæ Mercuriales, necnon alia quædam experimenta. Verùm graues admodum sunt infirmitates, quæ leuioribus medicamentis minimè curari possunt. Quapropter excellentissima quæq; sunt eligenda remedia.

CAPVT IX.

De cura vlcerum, quorum vnum in aliud genus transmutatur.

QVum patiens conqueritur vlcus suum in varias mutatum esse formas, nunc in hanc, iam in aliam, & nunquam ad priores

rediisse, nec in vna persistere, sed nouam semper induere: indicium hoc tibi sufficiat, vt contra præsentem formam opereris, non contra præteritas. In duobus horum cura sita est. In Mercurio scilicet, qui bonum fundum efficit absq; fallacia: postmodum in colophonia, lithargyrio, & gummi, quæ consolidant.

Præparatur Mercurius coagulando ipsum cum aqua aluminis, & istud coagulatum in puluerem subtilissimum reducendo: hic nullum dolorem excitat. Commisceatur cum vnguento fusco, hoc illinas vlcera, donec fundum bonum acquirant.

Postea fiat emplastrum ex emplastri lithargyrij, olei, & ceræ ana lib. 1. & in hoc emplastro siue ceroto liquefiat colophoniæ lb. 1. Postmodum iniice thuris ℥ 1. ſs. & inde mox vernicis ℥ ij. ſs. Reduc in formam emplastri, quo ligabis vlcera sæpius vt audiuisti.

Non est quòd plura medicamenta cures, hoc loco tibi sufficiunt quæ suprà posuimus. Nam vlcera similia curam leuiter admittunt.

Terminus.

Vbi diutius ita ex vna in aliam sese transmutarint formam, vltimò in lepram libenter transeunt. Animaduerte igitur ad signa præsentia, ne maiora suscipias, quàm per naturam valeas exequi.

CAPVT X.

De cura fluxuum corporalium.

SI cuipiam agnatum sit à parentibus vlcus, est fluxus corporalis, præsertim vbi iuxta complexiones & proprietates personarum correspondent. Istorum cura non est similis aliorum curis: nam fonti naturali fluxum adimere, non est facile negotium, aut impedire. Verùm sæpe visum est exiccatos fuisse fontes, vel ardore solis, aut ipsius terræ siccitate, vt nullum fluxum emiserint amplius. Sic etiam naturales inueniuntur soles, hoc est, medicamenta naturalia, quæ siccam in se naturam habent, & exiccantem, vt sol cœlestis: hęc perquirenda sunt. Qui tamen siccæ sunt admodum naturæ, fluxus tales naturaliter absumunt, vt in vlcus erumpere non possint.

Primum sit abstinentia remedium: nam quid prodesset exiccatio solis, vbi rursus incideret pluuia, repleretq;? Post diętam exiccatio sequatur per crocum Martis subtilissimum, qui naturalem operationem promouet in homine. Sufficit hoc medicamētum istis vlceribus, abundè mundificat, vbi tamen opertum semper teneatur, siue fluat, siue non, aërem expetit. Non secus etiam vt fons per aliam viam duci potest, & corporalis fluxus, at cum summa difficultate: nam etsi quandoque sit eum sistere possibile, rursum erumpit, fiuntq; posteriora peiora prioribus. Corpus euacuare non est ad exiccationem hanc inutile, quo melius absumi fluxus valeant: at econtra metuendum est, ne purgationes alio loco noceant.

CAPVT XI.

De generibus vlcerum & eorum cura, quæ ex crurum fracturis, aduſtionibus, vulneribus, &c. oriuntur.

GEnus iſtud vlcerum cognoſcitur ex eo, quòd ipſemet patiens, de ſuorum vlcerum, vulnerum, aduſtionum, aut morſuum animalium cùm origine, tum deprauationis ſucceſſu loquitur: cuius quidem prauitatis cauſa, Chirurgorum ignorantia eſt potiſsima, quòd nihil addiſcere cupiant, donec occurrat ac periculum adſit, vnde proceſsit omne malum. Cognoſcere quidem oportebit, vtrum eo loco poteſt remedium hac adhiberi via, vel alia: tum an iterum ad vegetationem adduci queat, os ruptum, vel membrum cui damnum illatum eſt: quod in vulnerum Chirurgia poſui. Si tamen induſtria tua non poſsis id aſſequi, ſic facito. Primò quod impurum eſt, mundifica, tum vt in Chirurgia vulnerũ doctus es, proſequere.

CAPVT XII.

De cura vlcerum ex propria conſtellatione prouenientium.

ACcipe chelidoniæ m. iiij. foliorum quercus m. ij. trita ſimul, in fimo putrefiant, & pòſt in oleum deſtillentur, quo lauentur hęc vlcera: tum ad incarnationem inſperge tritum puluerem ex eiſdem quæ dicta ſunt factum, in finem vſq;. Non eſt quòd in hoc medicamento metuas, quod ad conſtellata pertinet vlcera.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBRI II. TRACTATVS SECVNDVS de curis vlcerum.

CAPVT I.

De cura vlcerum per mundificationem.

NOnnulla reperiuntur ſimplicia, de quibus compoſita fieri poſſunt abſq; dolore mundificantia. Iam conſideratu neceſſarium eſt, quænam vlcera mundificationibus curari queant: nam iſtis minimè cedũt omnia. Quæ tamen eò referuntur, his operationibus curantur perfectiſsimè. Hoc te primò ſcire conuenit, quòd medicamentum cuiq; ſit vlceri congruum, vt propria ſuis appropriatis adhibeas, aut ſecus faciens errabis, & deprauabis omnia.

Quum ſal adurens in ſe non continuerint vlcera, vel corroſiua, ſub hoc medicamento comprehenduntur abſq; reluctantia.

R. terebinthinæ lib. 1. vitellorum ouorum numero viginti, miſceantur in vnguentum, poſtea tantundem adde mellis vt amborum eſt pondus, & coquantur igne lento, ſpatula ſemper agitan-

do (ne comburatur) donec fuſcum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis vlcera manè veſperiq; : mundificat enim impuritatem omnem, & fœtorem aufert. Quo peracto, fundum ad curam habes optimū, vt nihil relinquatur, quod curam impediat. Si tamen hoc fundamentum ab initio iactum non ſit, ad curam peruenire minimè licet.

Notandum eſt, hanc mundificationem priorem ad perfectam denique curam non ſufficere: quapropter ſequens hoc receptum poſuimus, quod perfectam docet mundificationem, hoc modo: Recipe mixturæ ſuperius poſitæ libram 1. terebinthinæ lotæ lib. ſs. permiſcenda ſimul, non tamen bulliant, & inijce galbani triti, opopanaci, bdellij ana ℥ 1. Scinde, contundeq; minutim vt potes, & vt ſuprà coque cum aceto, vt mixturam habeas omnium. Deinceps adde ariſtolochiæ rotundæ contuſæ ℥ 1. ſs. optimè commiſce. Hoc omnia curabis vlcera, quibus nullum corroſiuum ineſt, nec ſal adurens.

CAPVT II.

De cura Vlcerum per calcinata.

IN calcinatis peculiaris eſt operatio: hoc eſt, in his quæ corroſiua non ſunt, vlcera mirabiliter illa curant, & vi quadam. Hoc tamen ignorare minimè potes, ea tantùm vlceribus conuenire, in quibus vrentia vel corroſiua ſalia (quæ cauſa ſunt ipſorum) operationem ſuam perfecerunt, ac emortua ſunt. Sæpius enim accidere ſolet, vt fluxus abundantia, tanquam nubis repentina laceratio fiat, indeq; mox vlcus erumpat, & poſtmodum nihil efficiat àmplius. Ex eo concluditur, vbi congruum non adhibetur medicamentum, peius quid oriri poſſe, quod ſal balſami rurſus incendit, vnde permanens vlcus enaſcitur. Quum ergo ſimilia tibi fuerint oblata, calcinatis cura, prout ſequitur: Recipe vitella ouorum decem, terebinthinæ ℥ vij. ſs. in vnguentum age, prout moris eſt: huic adde calcinati ℥ ſs. His benè permixtis, manè veſperiq; liga: videbis mirabiles operationes hoc loco.

In concludendis vlceribus his, emplaſtro de reſina poteris vti, quo melius pellem obducat. Recipe reſinæ communis libram 1. ceræ lib. ſs. picis grecæ ℥ iij. liquefac ſimul, & his permiſce calcinati ℥ 1. & vtere hoc emplaſtro ſolùm in vlceribus non vſqueadeò profundis, aut magnis, & facilè curabuntur. At ſi profunda lataq; fuerint, poteris hoc ipſum emplaſtrum indere filis in pinnacidium contortis, &c. Curabis omne genus horum vlcerum ex abundantia fluxuū ortum habentium.

Animaduertendum in his, vt in principio ſæuire permittas. Nam hæc eſt multarum infirmitatum deprauatio, quòd Chirurgi curare velint ante maturum tempus, & quum adhuc ſæuiunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit aſſumptum, ſiue ligno, fumigijs, aut vnctionibus, hoc omne deprauatur, & ita fit enorme, vt nullum am

plius

plius medicamentum, non niſi poſt multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus optimè ſæuientis naturę terminum obſeruare debet, antequàm incipiat curam: vt non ſæuientem naturam laceſſat magis, dum in opere ſuo fuerit, at expectet finem turbationis eius, & fatigationem, poſtquam omnia requiem quærunt. Hoc ipſum felices curas efficit, & Chirurgus eo ſibi laudem acquirit non exiguam.

CAPVT III.

De cura vlcerum per corroſiua ſalia calcinata.

NOnnulla per corroſiua calcinata ſalia curantur vlcera, ſed ea ſolùm, quæ deprauata, & non ſunt in proprio corroſiuo ſuo genere, nihilominus curam alia via factam abhorrent. Eius cauſam eſſe ſcias, quòd fundamentum nullum habeat, ſuper quod carnem plantare poſſent, aut in quo vegetare quidpiam aut creſcere valerent. In his animaduertendum eſt, nonnunquam vlcera curam ſuſcipere nolle, quæ tamen aſpectu pulchra iuxta conditiones vlcerũ exiſtunt. Hoc fit, quia fundus eorum non valet. Quapropter amouendus eſt, donec bonus inueniatur. Vbi quæ diximus iam non apparuerint, iſto medicamento non erit vtendum: nam eo damnum fiet maius, & ita prauum, vt vero ſuo medicamento reluctabitur. Certiſsimum hoc eſt, ſtatim atq; medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum vergit, vt longo tempore pòſt nulli curæ morem gerat. *Cura.*

R. alumen vſtum in aceto extinctũ, & oleum de arſenico per propriam ſuam reſolutionem paratum, permiſce ſimul in vnguentum. Poſtea fac vnguentum ex vitellorum vnguento cum alumine mixto. Item fac vnguentum cum calcinato vitriolo, & vnguento de ceruſa. Sic vtere.

Cùm itaque ſcire non poſsimus, quàm profundè caro ſit auferenda, primò nobis vtendum erit vnguento ex vnguento cum alumine calcinato, ligandumq; tamdiu, donec ſanum ſit vlcus, quod plerunq; fit in quatuor diebus, aut citius. Si hoc non iuuerit, vtendum erit vnguento cum alumine & oleo de arſenico. Et ſi hoc ſecundum nihil proderit, vnguentum de vitriolo rem perficiet. Animaduertendum vt quod vnguento primo poteſt fieri, fiat, & non aſſumatur ad hoc tertium, ac ſi crederetur iſto rem abſolui citius, vtriuſq;, nempe Chirurgi patientisq; damnum erit: nam rarò benè ſuccedit hoc negotium, vbi melius operari præſumitur, quàm res ipſamet exigat. Chirurgo dedecus maximum eſt, ordinem Chirurgiæ non obſeruare.

Latius notandum erit, vbi neceſſum fuerit vti poſtremo, quandoq; eiicit eſcaram, hanc oleo laterino ſubleua, butyroq; ſtatim ſuperpoſito, vt ſeparari melius valeat. Nihilominus curandum non

erit,etiamsi escara sit adhuc in foramine, sed absq; butyro & oleo ligandum vnguento de calcinato semper, aut cum eisdem calcinatorum emplastris, & eijcitur. Vbi iam ceciderit, æquatum est vlcus, & sola consolidatione, positioneq; pellis indiget.

Plura corrosiua reperiuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum, & similia. Verùm ab eis caueat vnusquisq; : nam ex ordine Chirurgię non sunt hoc loco idonea, quòd martyria carnificum adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via rationeq; perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunq; talia fuerint vlcera, quę fundum per uersum habent, corruptione melius & perfectius, præter escaram curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes fore communem. Puncta duo hæc notatu dignissima sunt, ad euitandum intolerabiles calcinatis salibus dolores excitatos, & præsertim eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum à carne veneni præter læsionem extractio.

Putrefactio.

Recipe aluminis adusti per acetum correcti ℥ ß. salis armoniaci ʒ i. vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei ℥ ß. in vnguentum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramen implendo: tum incerato linteo superius obstrues optimè, ne quid exeat. Hoc fac ter aut quater, & satis erit. Quod nullius est momenti, putrefit, ac separatur à bono sine corrosione, dolore, & præter escaram, ac similia: quodq; remanet, bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit.

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona est.

Recipe carabe tritum optimè, & in vase cooperto positum, igne lento paulatim liquefiat: mox atq; liquescere cœperit, inijce terebinthinæ tertiam partem, & misce. Postmodum infunde plus terebinthinæ, & misce: qualibet vice, parum huius affundes, donec in ℥ ß. carabis, ℥ ij. terebinthinæ miscueris. In hac materia fila madefiant: si durior extiterit, admiscebis oleum lini, vt illinari se permittat, & vlceribus indi calida. Deinceps fodicationum emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinq; dies addere calcinatum iuxta negotij conditionem.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

VLcera quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumpserunt originem, vtilissimè curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidem, eius erit cura frustranea. Maximi namq; per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim quum locis quibus non

conue-

conuenit, applicarunt, eoq; plurimos ſeduxerunt. Errarunt etiam turpiter in præparatione, dum non calcinatum reſoluerunt,&c.

Maximæ virtutes in præparato tartaro latent, vt in eius balſamo, quo ad conſumptionem humorum ſuperfluorum, putredinũ, inflammationum, & corroſionum, vt in cruribus putridis, in quibus operatur potentiſsimè, qualiacunq;, & quantumuis magna, tumefacta, vetera, putrida, foraminata, vel corroſa fuerint. Vbicunq; balſamum hoc vſurpatum eſt, inſtillationibus, vnctionibus, illitionibus, aut ſuperpoſitionibus, ad interiora penetrat, & in os tam pro fundè ac origo latet vlceris, ibidemq; mortificat omne quod inutile repererit, à radiceq; prorſum euellit: conſumit, & exiccat omnes tumores, & admiranda ſiccandi virtute ſua tollit omnem infirmitatem à fundamento & origine. Salia quæuis hæc vlcera cauſantia mortificat, & mundiſsimè repurgat, vt nullus humor eo loco redire poteſt amplius, & vti ſol aquam in terræ ſuperficie ſiccat. Nihil eſt quod huic balſamo comparari valeat: nam radicitus & fixè curat, & in priſtinum ſtatum adducit ea quæ putrida crurum ſunt vlcera. Verùm in aliȷs non eſt eius experientia tam perfectè probata, ac in illis.

Præparatio balſami tartari.

R. ſalis petræ lib. 1. arſenici ℥ 1. calcis viuæ ℥ iij. tartari ℥ ix. terantur omnia minutiſsimè ſimul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcinentur. Quod calcinatum fuerit, ſoluatur, & per filtrum deſtilletur. Solutum hoc iterum calcina ter: primò coagula, & adde ſalis petræ tantundem, & iterum calcina, poſtmodum bis iterum vt prius. Ad poſtremam coagulationem affunde acetum deſtillatum, & per deſtillationem ſepara toties, donec in dulcedinem tranſeat, cum calore maximo, tum demum ita compones.

Hoc oleo crus madefac optimè, poſtmodum cum alumine calcinato per acetum extincto quod reſiduum eſt in vnguentum permiſce, quo ligabis vlcera iuxta conſuetudinem. Poſt horas duodecim animaduerte quî ſe res habeat: ſi cum rubore tumoreq;, paulatim progredere, & ſingulis viginti quatuor horis liga ſemel tantũ, nec ceſſes, donec rubor & tumor abierint: tum demum iſta compoſitione ligabis à priore non vſq; adeò diſsimili.

R. purum hoc oleum, & lib. ij. addito draganti in aqua roſarum ſoluti ℥ ij. camphoræ tritæ ℥ ſs. optimè permiſce, & eo totum damnum vnge, tum in foramen inȷce, donec apertum fuerit. Tum demum incipit operari ſine damno, doloreq;, & exiccare, vt non ſecus ac à facie ſolis aqua diſpareat. Sequere proceſſum hunc, donec in priſtinum ſtatum crus adductum ſit.

Animaduerte ſi foramina ſint, quę incarnari debeant, alia compoſitione fieri debet, vtpote: R. huius olei ℥ v. mumiæ ℥ 1. croci Martis ℥ 1. ſs. olei ouorum ʒ x. miſce ſimul, & hoc ligato: nam incarnat

carnat, & concludit. Post conclusionem bonum erit vt eodem oleo balsamoq́ per se præter additionem totum perungas membrū diebus decem, &c. Deinceps quolibet anno vicibus aliquot venas in futuris aperire iuxta commoditatem, & experti medici consilium erit vtile.

CAPVT V.

De cura vlcerum per ablationem venarum & neruorum.

Contigit aliquoties, vt ex originibus vlcerum, humores deciderint subtus genua, &c. ac ibidem vlcera generauerint: & licet eorum salia non sint infecta veneno, tamen quia sunt in aliis locis quàm suis, & ob eorum abundantiam in vlcus erumpunt, quod in eo loco non potest curari, sed in alio. Quapropter factum est, vt iuxta meatum retrogressum, ac inuentum ibidem fuerit, materiam peccantem non amplius fore venenosam, indeq́ venarum & neruorum ablatio sumpserit originem. Hæc tamen fieri nulla ratione debet, nisi fluxus huiusmodi peccent inferius tantùm, & non superiùs: aliàs frustra futura sunt omnia, nec solùm frustra, sed in dubium adferent vtrum accidere posit, nempe vt vel incurabilia reddantur, vel ad mortem tendentia. Nam si natura fluxum infra direxerit ad crura, & Chirurgus eum retrorsum ad corpus resciderit, eo cordi fit proximior, & ad infectionem pronior. Et si contigerit paroxismum intercedere, vitam impedire vel auferre conabitur omnino: aut si fortè concludatur, operationem in corpore suam exercebit mortalem, vel absq́ spe curationis, damnum hoc relinquet. Quamobrem vide quînam operaberis, ne fias homicida. Siquidem curare vel medicinam agere præter artem & experientiam, latrocinio peius est artificium.

Truncatio venarum aut neruorum in ablationem, fieri debet supra genua, vbi proprius & conuenientius videbitur abscisionibus, adustionibus, corrosionibus, aut aliis quibusuis truncationibus, vt satis aplum vulnus fiat. Et inter ambas extremitates venarū & neruorum fluxus est attrahendus, cùm superior & inferior pars coniungi nequeant, fluxus etiam quo prius, descendere minimè potest. Contigit aliquando, vt fluxus super alias venas deciderit, ac per eas ad suum locum rursum venerit, eruperitq́: aliàs vt in aliud latus defluxerit, illudq́ destruxerit: quandoq́ ob abundantiam ambo latera. Nonnunquam etiam per membrorum huiusmodi truncationem intrinsecæ fuerunt infirmitates ortæ, vt flaui colores, stomachi debiles, infirmia iecora: quandoq́ successu temporis est subsequuta mors. Admoneo te igitur, in his vt non erres, abundantem fluxum arripiendo, vel assuetum, sed mitem & recentem, in iuuenibus tantùm. Phlebotomiis etiam indies curato pro necessitatis exigentia.

Trunca-

Truncationum iſtarum vſus, nec docẽdus, necq; lauandus eſt, cùm nulla ſit ars. Alius eſt venas truncandi modus per aduſtiones etiam non adducendus, quòd ruſtici non ignorent. Solùm animaduertas, vt locum quæras proprium, ne quem contractum reddas, vnà cum aliĳs accidentibus ex truncationibus facilimè prouenientibus. Latius conſueuit Mercurio ſublimato, & aliĳs corroſionibus eſcaram eĳci: pariter non eſt memoratu dignum, cùm vnà cum cæteris præcedentibus ſit carnificum ars, non niſi propter ſummam neceſsitatem vſurpanda. Latius vulnerum, pòſt curę modus eſt cõmunis, aduſtio & corroſio, quæ deſcribendæ non ſunt, at ſolùm induſtriæ cuiuſuis relinquendæ.

Si tamen expertum ſit per truncationem venarum & neruorum vlcera talia curari, compertumq; latius in damnum incidi poſſe, meum hoc documentum eſt, vt potionem vulneralem componas iuxta communem vſum, & in potum adminiſtres, ita fiet vt ex foramine fluat egregiè: ſi clarus liquor extiterit, indicium eſt ablationem non procul à foramine fiendam, & quanto proximius, tantò melius, & ſub genu potius quàm ſuprà. Quum locum ſciueris, vnguentum iſtud ſuperpone, tam latè ac opus fore videbitur: hoc enim coagulatur fluxus intrinſecus, & in venis atque neruis, dureſcitq;, & non amplius defluit. Maneat hoc emplaſtrum quatuor aut quinq; ſeptimanis: tum demum certus eris nihil amplius deſcendere. Quod citra dolorem omnem fit, ac apertionem. Quo peracto, curabis vlcus communibus medicamentis à me recitatis antea, & cum fodicationum emplaſtris, per mundificationem aut aliàs: nam facilè pòſt curam admittit.

CAPVT VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum, & ſudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera, quæ ſub genibus accumulantur, tamen ſub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optimè cognoſcenda ſunt ea, quæ curam iſtam habere cupiunt, aliàs plurima deprauabis vlcera. Nam in iſto balneo particularis conditio ſita eſt, vt ea quæ ad hoc non ſunt ordinata naturaliter, in aliam quàm propriam naturam tranſeant, vtpote in ſanguinis maximam effluxionem, præter eorum vſum. Quæ verò ſub curam hanc pertinent, ea ſub genu ſita magna, putredinis & cruoris ac ſimilium plena ſunt, crurum putridorum inſtar, & mox atq; tacta fuerint, ſanguinem emittunt. Illa per huius balnei proprietates curari poſſunt, etſi alio quouis loco poſita ſint, modò ſigna quæ diximus, edant. Si medicamento ſimili voles vti, vide vt ipſum optimè cognoſcas: nam eius operatio talis exiſtit, vt cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam fluxus omnis exiccatus fuerit, aliĳs medicamentis poſtea curandum & conſo-

consolidandum erit: siquidem balneum ad euulsionem sanguinis superflui tantùm ordinatum est à carne venisque, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum, ne diutius æquo balneum continues: nam vbi terminum eius præterieris, aut non repereris, in posterum & sanguinem bonum attrahit, vt non facilè, nec sine periculo sisti potest.

Cura talis est.

R. viridia pinnacidia abietis, quæ succi resinæque plena sint, m. ij. summitates recentiores iuniperi, corticum fagi ana m. 1. chelidoniæ, cepeæ, foliorum quercus, ana m. 1. radicum hirundinariæ, aristolochiæ rotundæ ana lib. ß. Coque simul in aquæ tantum, vt sat est ad pedum balneum. In eo manè vesperique balneo teneatur vlcus.

Alia.

R. saniculæ vel diapensiæ, pirolæ, dragunculi, foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. 1. consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana m. ß. pinnacidium abietis viridium m. 1. ß. Coquantur vt suprà. Huiuscemodi balneum ad tres dies sufficit, ni fortè fœteat, tum demum innouetur.

Post balneum habeas vnguenta vel emplastra, quibus cures, optima: nam solo balneo curari nequeunt. Est etiam quòd ea quæ sistunt sanguinem, tibi sint promptissima, vt superuenientem quandoque fluxum retinere valeas: aliàs abstine prorsus ab ista curandi via. Non sis etiam temerarius in suscipiendis huiusmodi curis, nisi cognoueris optimè, sub istis medicamētis vlcera talia comprehēdi.

CAPVT VII.

De cura vlcerum per olea destillata, gummi, & per similes aquas.

ALia reperiuntur vlcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammationibus & stimulationibus, in eis tamen corrosiuum aut calcinatum vitriolum nullum, nec alumen aut aliud quidpiam operari potest, neque medicamentum quoduis aliud optimum illa recipere vel admittere volunt, vt fodicationum emplastra sunt, vnguentaque: nec ad vlcera quæuis alia perquam vtilia quicquam in eis efficere possunt, imò his omnibus indies redduntur prauiora. Ista quidem vlcera pertinent solùm ad curam, quæ fit per destillata. Verùm his quum curare voles, vide vt etiam optima consolidatiua quæque habeas: nam per destillata solùm curari non poterunt, at præparari, & medicamentis obedientia reddi. Quæ potiora sunt enarrabo: tamen est quòd animaduertas sub istam ea tantùm comprehendi curam, quæ nullis medicamentis volunt cedere, quæque dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimisque stimulationibus absque requie.

Pauca sunt ea quæ ad hoc negotium destillanda veniunt, vt oleum

leum petroleum, terebinthina, caryophylli, zingiber, miriſtica nux, & ſimilia. Vbi deſtillata iuxta conditionẽ vlcerum iſtis indita ſunt, omnem dolorem auferunt, & ita mitigant, vt libentiſsimè curam admittant. Pariter omnia quæ glarealem aquam ſiſtunt, in ſole digeſta vel deſtillata conducunt.

Cura.

R. caryophyllorum ℥. v. zingiberis ℥ 1. nucis muſcatæ ℥ ſs. deſtilla ſimul per alembicum, & ſepara gradus, quos iuxta dolorum gradus applicabis.

Hoc loco deficere videtur aliquis liquor.

Alia.

R. olei communis, vel oliuarum lib. 1. thuris albi ℥ ſs. caryophyllorum ℥ ij. ſs. deſtillentur omnia per alembicum, & ſeparentur eorum gradus.

Alia.

R. terebinthinæ lib. 1. petrolei ℥. 1. ſs. deſtillentur per ſuos gradus, & ſecundum eos applicentur.

Alia quæ cum præcedentibus incarnat, conſolidat, & concludit.

Accipe thuris, maſticis ana ℥ 1. ſs. caryophyllorum ℥ 1. mumiæ ℥ ſs. bdellij ʒ ij. galbani ℥ 1. deſtilla ſimul, & ſepara gradus inter ſtillandum. Poſtmodum oliuarum olei per gradus etiam deſtillati partem æqualem adde miſceq́; , & in vitro poſitis ambobus oleis impone: flores hypericonis ad ſummum vſq; digerantur, & in vſum aſſumantur. Vſus eorum deſtillatorum eſt, vt illiniantur plumis integra damna circumquaq; manè veſperiq́;. Et ſi fortè interea dolores inciderent aut ardores, mox iterum illiniendum erit abſque intermiſsione.

Quod ad ſuperpoſitionem, optimum erit emplaſtrum de calcinato, vt in priori particulari ponitur, aut in ſecundo. Horum vlcerum conditiones attractiua nulla patiuntur, nullam terebinthinam crudam, aut emplaſtrum, nullum etiam vnguentum, &c. ſiue mitia ſint, aut non, at ſolùm deſtillata, vel deſtillatione præparata. Quapropter Chirurgus omnis rerum omnium deſtillationem callere debent optimè, vt ea quæ pharmacopolarum coquina reſtaurare non poteſt, id potioribus efficere valeat.

Sunt etiam nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in iſtis vlceribus admiranda pandunt, quoſuis dolores auferunt, ſalia corroſiua mortificant, illiſq; vires adimunt, & potiſsimùm quæ deſtillata ſunt, imbutaq; pinguedine.

Nonnulla balſama ex prædictis deſtillantur cum corroſiuis, & corroſiuam naturam amittunt, fiuntq; mitiora per deſtillationẽ, nihilominus eam retinent qualitatem: iſta mirabiliter operantur in vulneribus.

CAPVT VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere poteſt, quòd

vires in ſe non contineant,ac virtutes hominibus plurimùm vtiles, vt ſunt aluminoſa, vitriolata, ſulphurata, ſiue acida, ſiue dulcia balnea. Per medicinam expertum eſt, ea quæ naſcuntur in terra,maximas habere vires, & nonnullas aquas illis eſſe conformes, ac ſalia plurima variaq; hoc loco non adducenda. Hac de cauſa tantillam iſtorum hîc facio mentionē, vt cognoſcatur viribus aliīs etiam creſcentibus ad curam vlcerum conducentibus non impares aquas fore, cùm vt alia productæ ſint naturaliter.

Vlcera quæ non habent originem ab interioribus regionibus corporis, at ab eo loco tantùm in quo ſunt, balneis curari debent, natura ſimilibus: hoc eſt, ſi vlcus aluminoſum fuerit, aluminoſo curandum eſt balneo: cùm illa duo conueniūt, cura feliciter ſubſequitur: & vbi ſimilis concordantia non fuerit, fruſtra curabitur. Eſt igitur hæc obſeruanda Chirurgis & cognoſcenda.

Vlcus omne quod fluxum prorſus eiecit, expurgauitq;, facilè curari poteſt: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea relegare debet: nam citius & melius quàm aliquo medicamento curabitur, ac illa quæ ſunt adhuc recentia, & fluxu, necnon accidentibus carentia. Demonſtrant etiam balnea propriam virtutem, vt quæ incarnatiua, quæ conſolidatiua ſunt, & quid ſimplex eorum ſit, aut ſpecies, iuxta ſimilitudinem vlcera ſunt illis committenda.

Summè cauendum eſt, ne remittantur ad balneum illi, qui ſuapte natura facilè curantur, & vlcus patiuntur, quod non prius curari debet, quàm à radice prorſus extirpetur, ac origo non ſit eodem loco, in quo foramen apertum eſt: nam in iſtis vlcerum concluſio peius accidens, & quandoq; mortem adferet. Si tamen à ſæuitia deprehendantur vlcera fore, ſimiliaq;, tum demum concludi poterūt, & phlebotomīs iuxta ſæuientem eorū ſuccurre naturam: his enim propulſantur accidentia quæ ſuccedere poſſent. Accuratiſsimè cum balneis igitur agendum eſt, & certiſsime, ne quiſpiam ad ſui ruinā ſeducatur.

CAPVT IX.

De cura vlcerum à tempore.

NOn aliàs quàm pluuia diu decidens, tempore ſuo poſtmodum ceſſat, & per ſeipſam, vlcera quædam vbi diu ſatis malitiam ſuam exercuerunt, & adimpleuerunt, quieſcunt. verùm hac de cauſa nondum curatum eſt vlcus: id eſt, foramen illud à tempore ſolùm curari non poteſt, quamuis ablata radix & origo ſit, remanet adhuc vlcus. Hoc loco non eſt opus alio quàm ad vlcera medicamine, quibus nulla materia peccans ineſt amplius. Inde colligi poteſt, pluſrimos Chirurgos, qui talia conati variīs medicamentis ante ſuum à natura tempus determinatum, fruſtra laboraſſe: at vbi tempus aduenerit, leuiſsima quæq; res ea curare poteſt, vt emplaſtra, vnguenta, fumi-

ta,fumigationes,lotiones, guaiacum, & ſimilia, quæ nil operantur in iſtis vlceribus, donec tempus dictum præterierit, & fuerit conſumpta radix eorum. Aliàs vbi hæc adhuc aderit,fruſtra ſunt omnia. Hinc fit vt multi guaiaci decoctionem bibant, vngantur, & fumigentur: quibus hæc omnia proſunt nihil, niſi tempus adimpletum ſit originis conſumptionis.

Tempus hoc igitur animaduertendum eſt, & quum venerit, omnibus remedijs vti poteris,quæ tibi ſunt cognita,prout vnctionibus,fumigationibus,& guaiaco:ſi verò non,abſtine penitùs:quoniam prauiora per te fient omnia. Ea quæ diximus rudiſsima ſunt medicina, meliora quidem fodicationum emplaſtra, & vnguenta vulneralia, quibus vlcus omne qualecunq; ſit, vbi tempus originẽ illius abſumpſerit,facilimè curatur.

Cognoſcuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt, ac per ſe diſponuntur ad curam: hoc eſt, vbi reluctantur, & nihilominus veterem ſuam reliquerunt malitiam, ad huiuſmodi curam ſatis apta ſunt:nam iuuat ipſamet natura.Non exiſtimabis ideo quòd vnum curaueris vlcus, & caſu potius quàm arte, reliqua te curare poſſe:tempus in omnibus non eſt impletum:hoc te conſiderare decet,ne patientes vnctionibus, fumigijs,& guaiaco ruines.

CAPVT X.

De cura vlcerum per ſparadrap,id eſt,fluxuum retentionem.

VLcerum ſub genibus, quorum fluxus à corpore prouenit,eſt alia cura non multum ab ea quæ venarum & neruorum truncationibus fit,abſimilis,at pariter intelligenda, quòd in illa prout in iſta fluxuum retentio fiat,ne decidant amplius: & poſtquam ſteterint,ſub genibus curatur vlcus. Verùm conſiderare non ſolùm te oportet,qua ratione curare valeas,at etiam,vt ea cura peius non adferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi poteſt. Nam per ſeipſam ars dici nullo modo, ſed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequaquam etiam iſtius retentionis vſus in omnibus admitti,nec vſurpari deberet, at ſolùm vbi fluxus eò moliuntur exitum, non ex propria malitia, ſed ex occaſione data. Verbi gratia, ſi damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus,aut contuſionibus, &c. ob contemptum vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad ſe quandoq; fluere cogit,quæ tamen aliàs eò non deſcendiſſet. Vbi ſimile quid acciderit, ſparadrap vſurpari poterunt, donec foramen concluſum fuerit: in eis tamen quibus cauſæ tales non interueniunt, nulla ratione vtendum eſt.

Sparadrap ars ligationum linteis & ſimilibus executa, non fuit antiquitus vt iam in abuſu maximo: ſed facta fuerunt olim ex eis quæ ſanguinem & glarealem aquam ſiſtunt, hoc modo videlicet:

Accipe limacum domuncularum vſtarum, et corticum ouorum calcinatorum etiam ana ℥ v. lapidis hæmathitis ℥ j. ſs. boli armeni ℥ iij. terræ ſigillatæ ℥ ij. ſs. minutiſsimè terantur omnia ſimul, & cum draganto gummi in aqua roſarum diſſoluto miſceantur in pultes, quibus ligandum eſt ab imo ad ſupremum. Hæc eſt omnium optima ligatura. Nonnulli decem aſſumpſerunt materialia, quæ ſuperpoſuerunt, eo ſuam inſcitiam patefacientes.

Quum fluxus itaque retenti ſunt, facilè fuerit inferius vlcera concludere. Verùm humores qui ſuperiùs hærent, abſumendi ſunt aut abſtinentia, vel purgationibus, phlebotomijs, guaiaco, vel alijs exiccantibus, quocunq; modo poterit. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omnino certus fueris, poſt ſolutionem vinculorum humores amplius non deſcenſuros, at in propriam redijſſe naturam: quod omne minimè fieri poterit, vbi fluxus corporales extiterint: nam ſemper iterum erumpẽt, & conſtantiam nullam habituri ſunt. Quapropter cognoſcere te prius decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ LIBER TERTIVS de Morbillis.

CAPVT I.

De prima curæ morbillorum practica.

HVius curæ communis & primus ingreſſus fore debet, vt anatomia cognoſcatur: id eſt, locus, origo, finiſq; morbi. Maximi hîc oriuntur, & enormes errores, dum lauantur, aut vnguntur iuncturæ, ſcapulæ, vel aliæ corporis partes, ſiue doleant, ſiue non, inconſideratis accidentibus, quæ ſubſequi poſſent ea de cauſa. Nam ſi latius extendatur vnctio, quàm ipſe morbus, venenum eſt alijs partibus: & non vngatur locus integer æquè latè ac anatomia morbi cõprehendit, debilis erit vnctio. Primus eſt huius practicæ punctus iſte quem audiſti: nam quum iuncturæ fuerint vnctæ, latius iam dilatatur medicamentum quàm ſit morbi locus. Eſt igitur arbor cognoſcenda morbi, necnon ramorum eius extenſio, vt in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, vt in vlceribus, qui procederet ex ſaluatella, in vena locus eius eſt quærendus, & eius medicamentum ſolummodo recipiet, aliud non.

CAPVT II.

De potiſsimis ingredientibus medicamenta morbillorum.

IN morbillorum medicamentis primatum obtinet Mercurius, Marcha-

Marchaſita,& metalla, ſine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurij ſumma purgatio eſt, præter quam euelli morbilli nullo modo poſſunt. Eorum purgatio fit per exceſſum, per os, per lotiũ, per ſudorem,&c. Nihil excellentius, felicius, fixiusq́ purgare poteſt eſſentia Mercuriali, quum præparatur in laxatiuorum ordinẽ & vires,quorum iſta ſunt nomina.

Sulphur vitriolatum, eſt ſulphur à vitriolo per elixationem tractum,cuius doſis eſt vt ellebori albi.

Vitriolum liquefactum,eſt id quod ex minera trahitur,& coagulari ſe non permittit.

Mercurialis ſeua, eſt aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus eſt.

Laxa chimolea,eſt puluis abraſus à ſalis mineræ floribus.

Mercurius metallorum præcipitatus, eſt reductio metallorũ in primam ſuam materiam, poſtmodũ in ſeipſam ſubſidere coacta.

Mercurius mineralium, eſt oleaginitas quę ex mineris argenti vel auri trahitur,vel ex eis quibus immixta ſunt naturaliter.

CAPVT III.

De abuſibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.

SVa quibuſuis ordinata ſunt tempora,morbi etiam determinatũ ſuum terminum habent ad curam; vltra quem accelerari minimè debent, imò potius medicamentum hac ratione dirigendũ eſt, vt eius tempus cum infirmitatis tempore ſimul concurrat. Aliàs vbi medicamentorum tempus æquo citius expirauerit, idem accidit ac dum æſtas nimis tempeſtiuè deſinit. Hoc potiſsimè notandum in Mercurio, nempe nihil fore quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maximè neceſſarium, vt iſtius tempus morbi tempori valeat,aut ſciat accommodare: nam iſte nec prę cipitari,nec tempore Mercurij pelli ſeſe patitur. Quamobrem vnũquodq́ non vt aliud medicamentum ordinari debet,nec ſana mem bra Mercurialibus viribus arripi, veluti fumigationibus, vnguentis,aut lotionibus. Iſtorum omnium maximam habere noticiam oportet eum, qui volet vti Mercurio, vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoſcere, vt ſciat an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat,quod in poſterum erumpere poſſet.

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, conſtrictiua,repercuſsiua, opilatiua,ſtupefactiua, &c. ſunt vſurpanda, ſed penes Mercurium tanquam ſcopum erit manendum. Hic tribus corporibus concluditur,vtpote minera ſua cum ſanguine,quæ prę paratur vt Mercurius. Poſtmodum corpus à minera ſeparatum repurgatur igne. Tertium verò corpus eſt, quum in formam aduſti metalli reducitur. Ex tribus iſtis corporibus omnis morbillorum

cura ponenda eſt, vnguendo,fumigando,lauando,&c.

CAPVT IIII.

De præparatione Mercurij in vnguentum.

POſtquam tempus morbi repereris ordine,locum, & expellendi modum, cum ſimili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum ſic præparabis.

R. mineræ ex qua Mercurius oritur prout in prima coagulatione reperitur, antequàm indureſcat, vel in corpus facta ſit, libras xx. Tere & in aqua pluuiali coquas per horam, ſic decidit impuritas à puro, quòd effuſum reſeruabis,& cucurbita deſtillabis igne vehementiſsimo:aſcendet liquor albus coloreq; cœruleo mixtus, hūc ſerua. Poſtea deſtillato phlegma, ſeparatoq; balneo Mariæ,manebit in fundo quædam oleaginitas æquè ponderoſa fermè vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe granis ij. cum olei ſpicæ granis vi. iuxta conſuetudinem & argenti viui conditiones. *Aliud medicamentum corporis Mercurij.*

R. Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto ſui pondere ſtanni,fluere permittas,& in aquam verti, quam vnà cum tanto ſulphure deſtillabis, & aſcendet oleum in forma lactis ponderoſum,abſq; aliqua aſperitate. Hoc vtere cum vſtione vt ſuprà, iuxta pondus,&c. Omnis Mercurij præparatio fieri debet tam diu,donec fatigetur, & nullum habeat aſperitatem amplius, pòſt vtere vt ſuprà.

CAPVT V.

De fumigatione Mercurij.

SI vapore Mercurij voles vti,primò præparandus eſt in attractiuam naturam. Eſt etiam quòd ſcias vſum ipſius varium fore poſſe,videlicet,ad conſtipandum,purgandum, laxandum,conſolidandum,mundificandum,corrodendum, &c. Iſtius ad fumigium præparatio talis eſt.

R. Mercurium, & cum ſulphure mortifica,prout ad cinnabarim fieri conſueuit. Poſtmodum à ſulphure cum tanto ſale petræ quantum vtriuſque pondus fuerit, ſublimato. Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus à terra, quod latum ſit inferius,& ſtrictum ſuperius,ab vtraq; parte vel extremitate patulum. Applica damni locum extractè ſupra vaſis orificium ſtrictius, vt iſtud emunctorium à quo fieri debet extractio è directo conueniant. Calefiat igne lento Mercurius,vt non euaporet:fiant hæc omnia iuxta morbi reſpectum & perſonarum. Per calidos vapores quos recipit emūctorium à Mercurio per vas ſurſum aſcendens, operatio melior, ac ſi Mercurij corpus damnum ſubintraret, efficitur, & ſine damno: quoniam ab iſtius corpore cauendum eſt, & à ſubſtantia, ne ad curam vſurpetur,aliàs vſus eius nouas infirmitates producet.

CAPVT

CAPVT VI.

De cura morbillorum per lotionem.

CVm lotio præter Mercurium nullas vires habeat, nihil iuxta communem vſum addendum eſt, vt piper, cardamomum, flãmula, &c. Nam iſta Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit aſſumenda, quòd illum ad cor vſq; penetrare faciat, vnde ventris purgationes & ardores oriuntur.

Antea dictum eſt, Mercurium non latius quàm ipſe morbus extenditur, applicari debere, ne venenum eius operetur vbi non eſt opus. Cùm igitur lotionibus vti voles ex Mercurio, noli prætere rire locum infirmitatis. Hæc etiam ad contracturas plurimùm conducit. *Lotio per Mercurium.*

Accipe Mercurium per ſeipſum abſq; additione ſublimatum, & aliquot vicibus à liquefacto ſale ſublimetur, ab eoq; deſtilletur ardens aqua, donec amplius non ſit corroſiuus, at abſque aſperitate. Coque pòſt in aqua hirundinariæ per mediam horam, & effundatur liquor, vt Mercurij corpus non permiſceatur, neq; aſſumatur in vſum, at ſpiritus eius tantùm.

CAPVT VII.

De curæ morbillorum per corroſionem correctione.

VSus corroſionis omnis eſt, ad ſuperfluum aut infectum veneno tollendum. Et quicquid in vlceribus naſcitur ſuperflui, nõ oritur ex eis, at ex radice intrinſecus exiſtente. Sequitur inde, cùm origo non ſit extrinſecus, omnes corroſiones fore ſuperfluas. Nam quicquid per eas tollitur, iterum vt prius ex intrinſeca radice corporis naſcitur. Quapropter fruſtranea ſunt corroſiua, ſolùm ad internam originem confluendum, & poſtmodum externa tollenda ſunt.

Ex altera parte fluxiones in vlceribus carnem, ſanguinem, neruos, & oſſa quum inficiunt, primum imperitorum Chirurgorum eſt remedium, carnem, neruos, &c. corrodere tam latè ac infectio ſe extenderit: quod etiam factum eſt. Nam etſi caro ſic infecta, mortua fore prorſus appareat, & os nigrum ac ſi mortuum etiam foret: nihilominus vt linteum album iam infectum & maculatum, lotionibus vt prius album & mundum redditur, non ſecus etiam caro & oſſa lauari poſſunt emplaſtris & vnguentis, quæ venenum extrahunt, & mundant carnem ſine corroſiuis: omne tamen quod aufertur, putrefactione rebusq; ſeparantibus vt ſuprà fieri debet. In Chirurgia igitur, corroſiua nullius valoris exiſtunt, eorum verò loco hoc emplaſtrum eſt vſurpandum. Accipe mellis ſylueſtris libram, aloë patici ℥ 1. ſs. aluminis aduſti & in aceto extincti aliquoties ℥ 1. vitella ouorum numero xx. terebinthinæ lib. ſs. permiſceantur in pultes omnia, & bulliant in ſartagine, donec emplaſtrum croceum

& obſcurum fiat. Hoc vtere: nam venenum attrahit, & mundificat.

Poteſt etiam emplaſtrum hoc, vt omnia, cum gummi iuxta modum Apoſtoliconis coqui, & optimè mundificat. Nam abſque melle, gummi, ouis, terebinthina, lythargyrio, cera & oleo non poteſt vllum vlcus mundificari. Hæc omnia Chirurgus iuxta neceſsitatem & reſpectu vniuſcuiuſq; patientis & morbi, debet quînam ordinanda ſunt, cognoſcere, non in vno permanere ſemper.

CAPVT VIII.

De cura morbillorum erronea, quæ fit per aduſtionem.

NOnnulli ſolent aduſtionibus vti, quod vt corrodere fatuum eſt: nam ferrum vel aurum nihil ad rem adferunt. At medicamento ſolùm vt ſuprà de corrodentibus opus eſt.

CAPVT IX.

De inciſionibus.

EX ignorantia ſimili Chirurgorum imperitorum inciſiones ortæ ſunt, quibus nouam ad veterem infirmitatem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco ceſſura, noua curant veterum obliti. Verùm hac via tam poſsibile foret morbos in aliam adducere conditionem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamuis ab inciſionibus huiuſmodi curæ nonnunquam promoueantur, nihilominus corroſionibus aut illis ne pilo meliores exiſtunt. Verum eſt quod ex abundanti ſanguinis effuſione curæ poſsint accelerari, quòd accumulatus & infectus ille ſanguis effluat. Nulla ratione tamen fieri deberet, at ſolùm per medicamenta, prout ſuprà de corroſiuis habetur, curandum eſt. Ratione ſanguinis venæ ſunt aperiendæ, quæ ex damni radice profluunt, & vlceribus affines exiſtunt, vt ex phlebotomiarum ordine cognoſci poteſt.

CAPVT X.

De cauteriſatione puſtularum ex morbillis

PVſtularum ex morbillis prouenientium cauteriſationis vſus etiam eſt ineptiſsimus: tamen admittendus magis quàm illæ quę præceſſerunt operationes ob calorem qui hac via frigore gelidis locis introduci poteſt. Contrà quia membra poſſunt exiccari, & humores eorum abſumi, non facilè cura ſimilis eſt aſſumenda: ſolùm in his vbi dolores congregantur abſq; fluxu ſub loco in quo dolores exiſtunt, ea conditione tamen, vt poſt apertionem puſtularum, attractiuorum applicatio fiat, vt infectio quęuis extrahatur. Cauterium in puſtulis per ſe medicamentum non eſt perfectum, at apertio tantùm, cui medicamentum infirmitati congruum (hoc ſcilicet) applicari ſuperponiq; debet.

Attractiuum potentiſsimum ad cauteria.

Accipe viridia pinnacidia abietis numero xx. coquantur in reſinam, vt ſuperius dictum eſt. Huic terebinthinæ tantundem adde,

& alte-

& alterutrius medietatem reſinæ foliorum: coquantur ſimul in mixtionem.

Aliud quod nihil relinquit.

Accipe gummi opopanaci ℥ ſs. galbani, armoniaci ana ʒ ij. bdellij ʒ iij. ſoluantur in aceto, cola, & in emplaſtrum reduc, huic impone reubarbari ʒ duas, colchiconis ʒ ſs. galbani, carabis ana ℥ ſs. terantur & immiſceantur.

CAPVT XI.

De cura morbillorum per ſudorem.

NOnnullæ morbillorum ſpecies curantur ſudoribus. Non tam efficaciter cum theriaca, vel aqua peſtilentiali, atque fit, quum ipſe Mercurius ſudorem excitat: tum demum in ſanitatem eius hominis id futurum eſt certiſsimum. In alijs ſudoribus non eſt fidendum, quàm à natura vel Mercurio pulſis hoc medio. Recipe Mercurium cum ſtanno coagulatum, & poſteà minutiſsimè tritum, & in aureum vas profundum ſatis poſitum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata prius aſfundatur: accendatur & aduratur aliquot vicibus: hac operatione Mercurius, viuum, & ſtannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc ſerua. Doſis eius eſt granum vnum in optimo vino veteri potum. Poſtmodum ſudor imperetur in lecto, odorę́ſ ſeruetur & experientia.

CAPVT XII.

De ligaturis per rotulas.

ROtularium vſus ligaturarum eſt potiſsimùm ad crura, quibus vlcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus eſt vſus, at ad fluentia ſolùm. In his metuendum eſt, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generent apoſtemata, pòſt indubiè mors irruat. Huic ſolus præuenit malo Mercurius laxus, qui reſoluit apoſtemata morbillorum fluxuum in corpore congregatorum. Ligaturæ ſimiles retinent fluxiones, at contrà ſunt apoſtematum internorum origo, tum etiam poſt curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modo qui ſequitur præparatum, euitantur accidentia.

Accipe Mercurij puluerem, per ouorum aquam toties actum, vt coaguletur. Huius doſis eſt ʒ viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus, aut alia via ſimili congregatos aufert. Sæpius tamen admini- ſtrandus eſt.

FINIS CHIRVRGIÆ *Paracelſicæ.*

AVRE-

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI TRACTATVS PRIOR

De Contracturarum origine.

CAPVT I.

MVLTIGENVS inter homines contracturarum numerus me ſummopere mouit, duos de contracturis in præſentiarum tractatulos in lucem ædere, partim in Chirurgorum vtilitatem, vt ex his earum originem & curam addiſcere valeant: partim, & potiſsimùm, vt patientibus melius tutiusꝗ ſubuentum ſit. Inprimis de Contracturis ex læſione dicemus. Earum ego differentiam quintuplicem eſſe reperi, quarum quidem omnes, & per ſe quælibet membrorum cõtractionem modò curabilem, aliquando prorſus incurabilem efficit. Singularem quæuis originem habet, ſed non ſunt vnius & eiuſdem omnes principij, per eandem viam ad locum diuerſum, & diuerſo modo perueniunt, vnaquæꝗ pro ſuæ naturæ proprietate, ſicuti ſuis capitulis infrà dicetur latius. Illa quæ fit ex læſione corporis, eſt omnium peſsima, de qua primò tractandum etiam eſſe duximus, externis accidentibus fit, vtpote verberationum, vel fodicationum ictibus, caſu, vel aliàs diuerſimodè, iaculis, telis, bombardis, abſtruſionibus, fractionibus, &c. Quandoꝗ propter conſtipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturæ fieri ſolent, vel aridur æ, quarum ſuo loco mentionem facimus, vbi de aridura loquimur. Similiter accidere ſolet propter venarum obſtructionẽ, quæ nutrimento ſuum tranſitum impediunt, non per naturam, ſed accidentibus extrinſecis, vt ſi cuipiam venæ truncatæ fuerint, niſi per competens medicamentum in vulnerum concluſione ritè iungantur, quod vias atꝗ meatus omnes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in arterijs, oriuntur contracturæ. Sæpius etiam euenire conſueuit, vt propter abbreuiationem alicuius membri, vel curæ defectum (quod plerunꝗ fit ex medicamentorum impertinentia, ſicuti loco de vulneribus habetur) contractura naſcatur, cuius cura ſub antedictis accidentaliter factis continetur, quia cauſa per quam lapſus iam factus fuit, carnes & venas obſtruxit, atꝗ mortificauit, vt nerui prorſus in ſeipſis deficiant, membroꝗ nullas vires adhibere valeant, vnde ipſum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, vbi de cura per quam mortificata membra quæꝗ refocillari, viuificariꝗ rurſus poſſunt, agetur in poſterum.

CAPVT II.

De contracturis ex tartaro calculóue prouenientibus.

OFfertur & alia contractura, quæ procedit ex calculo vel tartaro, ſub cingulo duntaxat regionem habens, doloribus quandoque

doque maximis præcedentibus, totam illam corporis plus mediam partem interimit, insensitiuam & immobilem reddit. Nonnunquã in ventre solùm torminibus intestina contrahit, quod externè videri nequit. Aliquando nates & fundamentum arripit, dorsum incuruat, & femora, feminaq; super genua, tunc in fundamẽto contracturam facit. Aliquoties vsque ad ipsa genua extenditur, & crura, postmodum totam corporis partem sub cingulo contractam, impotentemq; reddit omnino. Iam de huiusmodi contracturarum origine loquemur, calculi relinquentes originem, aut renum & vesicæ tartari, quæ licet istarum sint contracturarum exordia, libro de Lythiasi tamen, & arenis abundè satis explanantur. Arena & lythiasis in spiritu rerum, in sanguine, & in omnibus quæ concauitates habent, existunt, præsertim in renibus, & cum sanguine per totum corpus expanduntur. Vbi iam ista materia congelata, vel ad congelationem eo loci quo se recepit, ex sua natura proprietateq; disposita fuerit, spiritus vitalis & humor vitæ cordisq; (in quo sumit exordium) qui ad femora, crura, pedesq; totos pertinent (cùm per totum corpus diffusum sit) eiusq; potio, quæ partibus inferioribus competit, per loca transiens, in quibus tartarum, & calculus situm habent, ibidem sophisticatur: & propter suam humorum attractionem, per quos transitum facit, à tartaro vel calculo recipit impressiones, tartareasq; proprietates, quas retinet, secumq; vehit ad regiones, ad quas à natura disponitur, in singula membra scilicet inferiora. Quòd si pauca fuerit huiusmodi substantia, manet in fundamento hærens, & incuruationem dorsi facit. At si paulò plus fuerit substantiæ, progreditur ad femora: si plurimum, ad extremas corporis partes, infimasq; transiens, contrahit omnes, impotentesq; reddit. Non omnes hac ratione qui tartaro laborant, vel calculo cõtracturas patiuntur, quòd eorum calculosa, tartareaq; substantia compacta coagulataq; sit, vt humori, spirituiq; vitæ permisceri non possit, illæsiq; renes, & vesicam transeant. Est & alia ratio, videlicet, quòd arenosæ, calculosæq; substantiæ paucitas, parum etiam inficiant spiritum, isq; nõ plus damni potest quàm receperit inferre. Hęc est indubia ratio, cur vitæ spiritus & humor, quòd nempe materiã ad se talem receperint, membra contrahant. Arenæ lythiasisq; materia lapidea est, acerrimæ concretionis & coagulationis. quum igitur venis, iuncturis, ossibus, medullis, & carnibus admiscetur, horum naturam immutat, nutrimentum ductus obstruit, venas & medullam ossium frigefacit, vt instar aceti congelati fiant, &c. Natura sua tamen per commixtionem cum spiritu vitæ non immutatur, imò semper acrior euadens illum in qualitate magis falsificat, qui rursus id ipsum quod nutrire tantùm deberet, etiam falsum, non ex suo, sed ex alieno facit. Ex ista qualitate, complexionum, & naturæ

contra-

contrarietate, naſcitur conſtipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in oſsibus congelatio: ſic vt per acetoſam & tartaream huiuſmodi frigiditatem, prorſus immobilia membra facta ſint: nec ſolùm propter frigiditatem, ſed etiam ob aciditatis aſperitatem ipſę venæ corroduntur. Corrupta quędam eſt frigiditas omnis ſpiritus expers, & materia ſpiritu carens, tanquam acetum quod fixum eſt abſq; ſpiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditas, ſpiritum nullum habens: quòd alijs corporibus frigidis & humidis non contingit, quia viuentem iſta ſpiritum continent, qui non permittit ea contra naturam aliquid moliri, ſicuti ſcripſimus de acetoſis, in libro de Lapide & arena: quorum etiam generatio, contracturarũ ex arena tartaroq; prouenientium eſt origo, ſpiritumq; vitæ, necnon eius humorem impediens tartarea calculoſaq; ſua proprietate membris in inferioribus diſperſa diuiſaq; materia, prout ſuprà dictum eſt.

CAPVT III.

De contracturis quæ ex colica ducunt originem, in manus atq; pedes repartitis.

CONtracturæ quædam in colicis paſsionibus oriuntur, de quibus colicam & originem eius, quòd in alio Libro particulariter tractemus, eam relinquentes hoc loco ſcribere prætendimus: quarum variæ ſunt ſpecies. Nonnullæ cum aridura: aliæ cum tremore: aliæ cum membrorum & venarum attractionibus: aliæ cum venarum prominentia: cum doloribus aliæ: quædam per membrorum indormitionem: aliæ cum vomitu prorumpunt: quarum omnium colica vt in poſterum audietis, cauſa eſt. Primò cùm tormina colica ventrem exagitant, vt eorum eſt proprietas, eius loci natura quærens auxilium ab ipſa natura, de membris carne minus onuſtis, vtpote brachijs, cruribus, & ſpina dorſi (quibus vitæ ſpiritus debilior exiſtit, ideo facilior ad recedendum à ſuo loco, membriſq; læſis ſuccurrendũ) attrahit humorem hunc vitæ, qui quòd in illis membris pauciſsimus exiſtat, totus affluit: non ita quidem à carnoſis. Vbi iam humor vitæ relictis ſuis membris peruenerit in ventrem, à colica etiam materia propter coniunctionem inficitur, illiusque veneno quoq; tingitur (de quo mentio fit in deſcriptionibus colicæ) & inde contracturarum tres ſpecies oriuntur. Vna, poſtquam per ſe iam ceſſauerit morbus abſq; medicamento, rediens vnde proceſſerat, victoriam adeptus humor iſte vitalis, ad ſingula ſua membra colicæ perniciem ſecum vehit, quæ non aliàs, quàm arena & lythiaſis eſt contracturæ naturæ. Talis corruptio quòd contra membrorum naturam illa ſubintrarit, aliarum inſtar in contracturam tranſit, & inde ſequitur impotentia. Quòd ex quauis colica non accidat: ratio eſt, quia ſubſtantiæ colicæ parum hoc, ab humore vitæ

peni-

penitùs absumitur. Secunda colicæ contractura fit ex insufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem huiusmodi materiã consumere minimè potuit, & quod residuum fuit, humori vitæ permixtum est, qui postmodum sparsus in omnia sua membra, contracturas induxit. Tertia colicæ contractura nascitur, quum sub istis passionibus intratur in balneum, quia statim atq; membra calefacta sunt, calor iste rursus humorem vitæ reuocat in suum locum, maximè quòd eius sit proprietas ad calorem se recipere. Vbi iam in sua venerit, secum adfert colicæ materiam sibi permixtam, & membris refrigeratis relinquit eam, quæ tandem operatur ex proprietate sua, capitaliaq; membra quatuor impotentia reddit. Nonnunquam inter balneandum, si talis materiæ plurimùm fuerit, quia iam alias quàm assueta sit (in ventre scilicet, in brachijs, & pedibus se reperiat) continuò membra contrahit: eius namq; salsedinis asperitas (cùm nihil aliud sit colica, præter sal vt ignis calore, aciditateq; vehementissimis vrens) venas atq; iuncturas impotentes reddit, vt in alijs suis agnatis proprietatibus efficere solet: aliquando carnes & musculos, vt acidorum est natura, corripit. Talis est in istis locis cõtracturarum origo, quę nihil aliud esse videntur, quàm humoris vitæ in colicam attractiones, & postmodũ istius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemq; manens corruptio similis tam diu, donec per eam humor ille vitæ penitùs absumatur. Ex huiusmodi corruptionibus membrorum aridura nascitur, eò quòd natura retrocedere, suasq; nutriendi vires cogatur his amittere: tum propter fellis aciditatem abundatissimam, tremor in membris excitatur: in vno tamen quàm in alio magis: aliquando cum retractione membrorum, quòd fellis natura sit, in quæ dominatur, ea stringere: aliquoties cum extensione superflua, propter humoris vitæ fortitudinem, qua membrum læditur ad impotentiam: & persæpe cum debilitatione propter eiusdem humoris deprædationem à colica factam. Insensitiuæ contracturæ sunt emortuæ, propter humoris corrosionem ab aciditate, frigiditateq; materiæ colicæ temporis successu factam, sic vt stupefacta membra non sentiant. Sunt & aliæ sensitiuæ, quòd robustum humorem vitæ retineant, qui se contra morbi conflictum defendere nititur. Quæ vomitum excitant, à colica procedunt, membra nondum obsidente prorsus, sed partim in ventriculum recepta per fel, eum infestat, vti libro de Colica demonstratur. Quicquid præterea de prædictis contracturis scitu necessarium fuerit, capitulo de cura continentur.

CAPVT IIII.

De contracturis quæ ex cholera proueniunt.

OMnium est pessima, quæ cholera gignitur contractura: nam transmutatione contra naturam, ex totius corporis accensio-

ne, cùm externorum, tum internorum membrorum in cholericis tantùm, & præsertim in mulieribus, in omnia membra producitur in hunc modum. Ad excessiuam hominis choleram, fel aciditatis stipticitate sua calorem addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit sanguinem, ex cuius feruore sudant venæ sub cute: sudor hic est sal in quo viuit & conseruatur sanguis, vti de sanguine suo loco dicitur: huiusmodi sal ad venas, neruos, & carnes transit, ac ad omnia quæ corripere potest asperitate sua. Sic etiam ex impressissima cholera solet accidere, quum per vniuersum corpus sęuit, huius motu sudor excitatur perquàm acidus, qui nulla alia motiua cogi potest in exitum, quàm superfluo calore per choleram ortum habente, quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac vnà cum sudore per venas ad sanguineum transit: postmodum acrimonia fluxionis istius, in materialem aquam sal huiusmodi resoluitur, per quam dictorum quatuor in vnicam formam essentialem fit in venis & iuncturis commixtio, sicut in alijs. Postquam sudor huiusmodi cholera motus iam cessauerit, fel ad suum locum redit, sedatur calor, sed remanent illæ commixtiones in locis, ad quæ cholera sudoreq́ promotæ sunt, quia non recedunt à iuncturis, in quas receptæ semel fuerint. Cholera pariter abeunte, mox adest humor vitæ, qui cum dictis commixtionibus iunctis, acrimoniæ materialem earum subtilitatem recipit, hac etiam brachia, pedes, & exteriora membra quæquæ reddit contractionibus impotentia. Periculosa tandem cura subsequitur, atque difficilis, & potissimùm in mulieribus, quibus tam inordinata cholera naturaliter inest, vt sanguinem vitæ spiritu suo prorsus euacuet. Quapropter in mulieribus choleræ contracturarum curæ difficiliores existunt, quâm in viris, & plerunq; mortem inducunt: maximè quòd accedat inuidia, per impressionis ascensionem orta: quæ non aliàs ac fel ascendit, ac mouetur ab inuidia, sicuti fel à cholera. Fieri potest igitur, vt ex inuidia nascantur incuruationes, & ex istis contracturæ, prout ex cholera proueniũt. Est itaq; choleræ contractura, calor ab exterioribus choleræ motibus ascensus, quo spiritus, & humor vitæ contra venas & iuncturas inficiuntur, & corpus suum in contracturam ducere, motumq́; similem in his magis, quàm in alijs contracturis exerere coguntur. Inde fit etiam, vt minus alijs curabiles existant, raroq́; penitus curari possint: nisi spiritus adhuc aliquid residuum sit in membris, totusq́; non fuerit exiccatus, sic vt ex tantillo rursus multiplicari queat, aliàs frustra curabitur, vt in practica latius.

CAPVT V.

De contracturis ab excessiuo potu prouenientibus.

EX vino superfluè poto generantur etiam contracturæ, quæ prolixissimæ durationis, membra præ cæteris exedentes, & ex sua na-

ſua natura difficilimæ curationis exiſtunt, hac de cauſa. Vinum ſpiritus habet ſubtiliſsimos: quos vbi potum fuerit, vnà cum humore vitæ permiſcet, facileq; recipiuntur, cùm propter ſimilitudinem, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & ſicca ſuas operationes exercet indomitè: propter ſui ſubtilitatem tartarum in ſe reſolutum etiam continet: inde fit, vt cum tempore magis atque bibitum, humorem vitæ magis exiccet, abſumatq;, nec vegetare permittit: quod vbi perfecerit, membrum eo loco priuatur ſuo nutrimento, motu pòſt, & vltimò vita: venæ ſiquidem, vt ex ſua natura, ſtringuntur, areſcunt, ariduraq; ſubſequitur, aut craſſus ſpiritu vitæ vacuus humor effluit. Non tamen omne vinum id efficit, potiſsimùm illud quod ſubtiles admodum, tartareosq; ſpiritus non habet. Quapropter ex aliquo podagra vel calculus oritur, ſicuti libro de Podagra & Lythiaſi diximus, hoc fit ex diuerſitate naturæ, cùm vini, tum hominis, vti libro de varietate creſcentium ſecundum naturam, ponimus.

MEDICORVM EXCELLENTISSIMI DOCTORIS AVREOLI PARACELSI

Tractatus alter, de cura & medicamentis, quæ ſunt Contracturis adhibenda.

CAPVT I.

De ordine differentiaq; ſeruandis in practica.

CVM ſuprà quinq; contracturarum origines poſuerimus, æquum etiam fuerit, earum curas ex ordine deſcribere, quod præſertim hoc Capitulo facere conabimur. Eadem præmiſſæ contracturæ, non diuerſa ratione curandæ ſunt omnes, & in ſui cura non ſeparandæ, quòd eundem habeant exitum, & principiorum cauſa medicamentis non indigeat. Nam atq; morbus à membris expulſus eſt, & ſpiritus humorq; vitæ reſtituti ſunt in priſtinum ſuæ naturæ ſtatum, iſti per ſeſe curant, ac omne quod vitioſum eſt, explodunt. Primò de cura dicimus, medicamenta quæuis ad contracturas aperitiua pororum, humorum calefactiua, humectantiaq; neruos & arterias eſſe debere. Hoc tamen animaduertendum eſt, vt in eodem gradu ſint, in quo morbus ipſe: nam ſi leuiora fuerint, inutilia prorſus futura: qualitates eorum morbi qualitatibrs oportet ex æquo correſpondere. Non omne calidum nec humidum quoduis, licet etiam aperitiua ſint, &c. faciunt ad curam hanc: ſed vt inclinationem habeant à forma ſpecifica neceſſarium eſt, particulariterq;

particulariterq́ particularibus etiam contracturis apta ſint: qua via, non alia, cura poſsibilis. Notandum inſuper contracturas in ſupremo gradu morbi conſtitutas, & poſtremò, non ſolùm ſiccitatis, humiditatis, caloris, aut frigiditatis, verùm etiam extinctionis humoris, & mortificationis, æqualibus etiam extremum ſanationis gradum obtinentibus medicamentis, & quæ ad vitam reſtituendam membris valeant, curari debere, non alijs. Talia proprietatum præparationibus rerum naturalium quæ ſequuntur, at non omnium, acquiri poſſunt medicamenta. Spiritus vitæ reuocandus eſt, recuperandus, & renouandus, excellentiſsimis & confortantibus plurimùm remedijs, quorum humore nouo ſpiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus praui cum ſuis venenis & infectionibus humores expellantur, ſingulari medicinæ practica naturaliter hoc ipſum operante. Conſiderandum eſt vlterius, huiuſmodi medicamentum quod iſtis morbis reſiſtere debeat, non commune, non crudum, nec inſeparatum (ni fortè leuis, & quæ iam ceſſare cœpit, contractura ſit) exiſtere debere, ſed ſpirituale quid, corpus totum penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis iſta cura fieri debet: vno quidem, vt illa membra quæ ſunt à ſuo loco mota, reſtituantur, vt decet. Altero verò, quòd maximis confortatiuis, vti ſunt, Aurum potabile, Oleum Solis, Materia perlarum, Eſſentia antimonij, Arcana quintæ eſſentiæ, Aqua vitæ, Oleum vitrioli, Aqua tartari, Quintum eſſe gemmarum, Coraliorum, & ſimilium, paulatim ſubleuentur, confortentur, & in priſtinas vires reuocentur. At licet hæc vocabula ſint medicis antiquis, vel qui ſaltē antiquorum nomine medicorū ſe venditant, cùm tamen antiquas denominationes & medicinas ignorent, incognita, nō eſt quòd cures aliud, quàm vt benè cures: illa tibi clarius in libro noſtro Quintarum eſſentiarum, & eorum præparationes pro maiori parte ponimus. Nunquam D. O. M. ſufficienter canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit, pro tanto medicamento, quod paterna ſua liberalitate ſuis dedit creaturis: nam illud eſt ad calorem & frigiditatem, omniumq́ ſupplentiſsimum, humoris & vitæ ſpiritus ita reſtauratiuum, vt iſti poſtmodum quaſuis infirmitates naturaliter pellant, quæ ad finem à Deo poſitum impediunt corpora peruenire: verùm vnde ſimilem efficaciam nactum ſit, hoc loco non: quia libro Quintarum eſſentiarum apertiſsimè declaramus. Admirabilis profectò medicina, quæ pariter humidum atque ſiccum, calidum æquè ac frigidum curat. Hæc eſt ratio, cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus, vt in auro potabili: cuius etiam non miratur quicunq́ verè philoſophus exiſtit, quòd aurum & eius proprietates, eiuſq́ ſupremum operationis gradum nouit, in confortatione totius naturę humanę: per quam ſolam omnes

morbi ſunt,& potiſsimùm illi,qui ſupremum gradum occupant,vt contracturæ curandi. Non aliàs in perlis vel vnionibus,quum præparatæ fuerint: & magis quàm in illis in antimonio, qui virium in corpore eſt renouator omnium, vti loco de reſtauratione, vitæq́ renouatione ponimus:item in arcano quintæ eſſentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum ſubtilitatem virtutes omnes in vniuerſa corporis membra ducunt, augentq́: ſingulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, quum ad ſimilitudinem eſſentiæ quintæ præparantur. Non minor eſt in coralio,precioſisq́ lapidibus virtutum efficacia,quæ ſingula præfatis libris enarrauimus:quod magis requiritur,addemus ad hanc practicam.

Eſt & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilis, vt per fumigationes ex balſamis,& arcanis: per balſama terebinthi,lauri:per oleum ranarum,adipum, gummi: per arcana,compoſitum,ſolidum,& elementatum:quorum deſcriptiones ponemus: at præparationum proceſſus, cùm in libro de Eſſentijs exiſtant,hîc ſuperfluè non repetendi. Pariter ad vnguenta nullam demonſtrationem, quòd in libro de Ægritudinibus membrorum habeantur, facimus, at ſolùm practicè docemus, curas cuique ſuam doſim & vſum adſcribentes.

CAPVT II.

De auro potabili, & oleo ſolis ad membrorum contractiones.

DIximus anteà contracturas alio modo curari minimè poſſe, quàm per medicinas in ſupremis gradibus exiſtentes, vt eſt earum aurum potabile,ſimilesq́, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, vt in libro de Quinta eſſentia dicitur, eſt habenda maxima cura.

Dicitur aurum potabile, quoties vnà cum alijs ſpiritibus & liquoribus,in ſubſtantiam quæ bibi poſsit, redigitur. Oleum eius eſt, quum ex ſola ſui ſubſtantia præter additionem, oleum iam factum eſt aureum. Quinta eſſentia dicitur auri,quoties ab eo rubea tinctura tracta,ſeparataq́ fuerit à ſuo corpore: nam virtus,actiuaq́ vis in tinctura duntaxat exiſtit. Doſis auri potabilis eſt ℈ 1. qualibet vice. Olei doſis aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintæ eſſentiæ auri, granorum eſt trium ſimilium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ ſubtiliſsimæ commixtorũ, maneq́,ſub meridiem,& veſperi ſumptorum, pro medicinæ quidẽ exigentia: quæ ſine corroſiuorum, aut corrumpentium additione fit, eius naturam immutare minimè valentium, vel cum ea permiſceri.

Auri potabilis deſcriptio.

Accipe auri foliati,puluerati,necnon in ſuccum ſoluti ℥ 1. & aceti deſtillati quantum ſatis eſt addito, ſimulq́ deſtillando toties à

se mutuò separato, quoad saporis eius quod adiunctũ est, nihil prorsus maneat. Postmodum sume subsequentis aquæ vitæ ℥ v. quas in pellicanum affusas vnà simul per mensem digerando, perfectum habes aurum potabile, cuius practicam ex libro nostro de Quinta essentia discas oportet: quæq; licet multis coloribus non depingatur, vt moris est, par tamen hoc sæculo medicina reperiri non potest.

Eius aquæ vitæ descriptio.

Recipe vini ardentis lib. decem, Rosarum, Melissæ, Rorismarini, Anthos, Cheiri, Foliorũ vtriusq; ellebori, Maioranę, ana m. 1. Cinamomi, Macis, Nucismuscatæ, Garyophyllorum, Granorum paradysi, Piperum omnium, Cubebarum ana ℥ ij. Succi chelidoniæ, Tapsi, Melissæ, ana lib. ß. Cinerum fabarum ℥ v. Mixta simul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur, separa tandem, & vtere sicuti dictum est.

Olei solis descriptio.

Postquam succus ab auro per acetum, vti suprà, fuerit separatus, bulliat quindecim diebus in digestione quæ sequitur, deinceps balneo separetur, & in fundo manebit oleum spissum, quod aurum est permixtionis expers. Hoc vtere sicut suprà.

Corpus digestionis eius fit hoc modo.

Accipe succi chelidoniæ, Aquæ vitæ ana lib. 1. Resoluti solis vt suprà ℥ iij. Misce simul, & operare sicut audiuisti.

Formula quintæ essentiæ.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam salis metallicam proprietatem, aut malleationem auferas. Postmodum ablue residentiam aqua dulci. Tincturam eius extrahas per spiritum vini. Postremò spiritum eleuabis ab ea, manebit in fundo quinta essentia.

Aquæ salis constructio.

Sal tritum accipe mundisimum, & albisimum per se, quod sine decoctione, bullitione, vel alia quauis arte, qua sal fieri consueuit, à natura productum sit, hoc ipsum liquefacias aliquot vicibus, & subtilisimè tritum, ac vnà cum succo radicum raphani mixtum, atq; solutum destillabis, & cum sanguinea dum viridis extitit, iterum ponderibus æqualibus admixtum destillato quinquies. In isto liquore laminatum solem, vt suprà diximus, in puluerem solues. Abluatur hic puluis aqua limpidisima, destillataq; toties, donec omnis ab eo salsedo recedat: libenter enim sal separatur ab eo, quòd non misceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corrosiuo, manet aurum per se solum vt oportet.

Spiritus vini extractio.

Accipe vini mensuram vnam optimi, naturalis, & rubei potius quàm albi, quod in circulatorium vas amplum (vt melius rotetur)

tetur)

tetur) pofitum,& obftructum,ac in balneum maris ad profunditatem vini merfum, per quadraginta dies bulliat. Poftmodum effufum in cucurbitam deftilla frigidè tam diu, donec fpiritus exierit, & poftquam fignum fuum non dederit amplius, ceffato mox (aliàs in fecunda parte Chirurgiæ magnæ fic habetur.)

Poftquam dederit fignum fuum,ceffabis:nam quod fequitur,eft aqua vitæ,non fpiritus.vtrunq; valet:quia fignum hoc loco duplum apparet,vnum fpiritus,alterum aquæ vitæ.

Hunc vini fpiritum ad refidentiam effundes, quæ eft pulueris inftar mundifsimi,fic vt fex digitorum latorum altitudine fupernatet,claufaq; fimul omnia vitro peroptimè,digerantur in balneo diebus triginta: quibus tinctura fpiritum fubintrat, in fundo refidet puluis albus. Separa per artem,& fluat puluis,inde fiet aqueum metallum,vel aqua metallica.Spiritum euaporare permittas,vt Alchimia docet,manebit fuccus liquoris fimilitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quînam vicem graduabis,per vas retortum pro quantitate materiæ, fubftantiæq; capax: graduatio talis fit per eleuationem duntaxat, quæ fubtilem reddit huiufmodi fubftantiam, fed vltra quintam effentiam fe trahi non permittit.

Aliàs eodem Chirurgiæ magnæ quo fuprà loco fubfequitur,hoc eft, ij. iiij. o. vlterius comburitur.

Vfus iftius effentiæ quintæ eft vt fuperius, & libro de Quinto effe latius declaratur.

CAPVT III.

De medicamine materiæ perlarum, & effentia antimonij.

MAteria perlarum, fuccus eft ex margaritis & vnionibus tractus,& potabilis,ita potens,vt inter fpermata nullum illi fimile fermè reperiatur,cuius extractionis modus talis eft.

Formula conficiendi margaritarum fuccum.

Accipe lib. 1. aceti deftillati mundifsimi, aquæ vitæ circulatę libram femis, margaritarum mundatarum vncias quatuor, quæ poftquam pulueratæ fubtiliter,& præparatæ fuerint,vnà cum alijs in circulatorio digerantur per menfem.fubfidebit materia perlarũ, vt pinguis liquor: qui quum apparebit, feparentur aquæ per effufionem fucco referuato,de quo dentur grana fex per vicem. Sunt & aliæ fuccum huiufmodi parandi viæ, fed hæc eft omniũ vtilifsima.

De effentia antimonij.

Effentia antimonij eft purgatio præter feceffum, quæ purgat hominem excellentifsimè fuper alia quæuis arcana, radicitus euellit auferendum, ac omne quod immundum reddit humanum corpus: hoc in fupremum vfq; fanationis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur vlcera. Quicquid penes hominem fuerit impuri, delet,ac magis o-

mne quod in homine per hominem indecentis inueniri poteſt. Si tu medicinam hanc vel potius arcanum reperias, imperito ne dederis. Philoſophi, necnon artiſtę plurima tentarunt in antimonio, verùm ad fundamentum eius purum & perfectum peruenire non potuerunt ante mortem, quam etiam priuſquam naſcerer, perſoluerunt. Hoc loco præparationis eius principium non, quòd in libro noſtro de Quinto eſſe reperiatur, ſed remedium contra colicam ponimus, vt ſequitur.

Ad colicam.

Accipe aquarum meliſſæ, Vitæ circulatæ, Succi chelidoniæ ana ℥ iij. Florum alborum antimonij ℥ 1. ſs. Digerantur dieb. duodecim. Poſtmodum ſeparando per balneum, inuenies eſſentiam antimonij, de qua doſim vnam facies ℥ ſs. qualibet vice.

CAPVT IIII.

De remediorum arcanis eſſentiæ quintæ, ſulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.

ACcipe florum ſulphuris lib. ſs. Florum alborum antimonij ℥ 1. ſs. Succi auri ℥ 1. Aquæ vitæ circulatæ ℥ x. Digerantur ad menſem, & in maſſam duram congelantur. Huius qualibet vice ʒ 1. adminiſtrabis.

Aquæ vitæ mirum in modum penetratiuæ compoſitio.

Accipe aquarum meliſſæ, Roſarum, Cheiri, Saluiæ, Balſami ana lib. 1. Piperum omnium, Cubebarum, Zingiberis, Cinamomi, Maſticis, Myrrhæ rubeæ, Maceris. Caryophillorũ ana ℥ ij. Succi mellis lib. ſs. Aquæ vitæ rectificatæ lib. v. Digerantur omnia ſimul per nouem dies, & poſtea ſeparentur, & in pellicano deſtillentur ad ſpiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum toſtum, & fractum, & ſimul vnà cum ſubſequentibus aromatibus digerantur ſuper cineres per 3. dies: de qua ſumant grana quinq; ſingulis diebus.

Accipe Cinamomi, caryophyllorum, macis ana ℥ ij. anthos, cheiri ana ℥ ſs. ambræ ʒ ij. muſci grana v. zibetę ʒ ſs. zingiberis, cubebarum, nuciſmuſcatæ ana ℥ 1. ſs. amomi ʒ ij. zedoariæ ℥ ij. ſs. granorum paradyſi ℥ 1. ſs. Poſt horum omnium digeſtionem ſepara ſeruaq; vaſis vitreis obſtructiſsimis.

CAPVT V.

De medicamento vitrioli & tartari pro contracturis.

OLeum vitrioli per ſeipſum abſq; additione, ſed ex proprio ſucco medicina eſt: at quia non omne vitriolum perfectum, non immeritò quod optimum fuerit eligendum, ex quo phlegma totũ, & oleum exhauritur, poſtea rectificatur à ſuis fecibus toties, donec ad ſpiritum exaltetur: de quo tres guttas adminiſtrabis, cum alia conuenienti quapiam aqua mixtas: poteris & aquarum vitæ pauxillum affundere. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius

membra

membra citius,aut materialius iſto perquires à fundamento, quàm tibi iam poſuimus. Eſt & aqua tartari tracta de vero tartaro, perquam excellens ad ea quæ dicta ſunt, vt etiam libro de Quinta eſſentia ſcripſimus.

Proceſſus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli, tendens ad contracturas.

Ad extractionem ſpiritus vitrioli,qui eſt omnium excellentiſſimus & potentiſsimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum eſt. Igne violentiſsimo, necnon in erecta cucurbita, vſque ad nonum alembicum, per reuerberatorium in athanar locatum ad quartum diem naturalem vrgeatur, & ſpiritus hic præparatus erit.

Proceſſus ad aquam tartari pro contracturis.

Tartarum optimum acerrimè deſtillatum, in pellicano ſubtiliſsimè rectificabis, cui quidem aquæ vitæ rectificatę partem æqualem addes, eiuſq; decem guttas adminiſtrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrandum per vniuerſum corpus. Sunt & alij lapides,quorum liquores eandem vim obtinent à natura, prout coralia, colorataq;, quorum hoc loco mentionem nullam facimus, quòd pauci ſunt, ac Eſſentiarum libro contineantur. De confortantibus & internis dictum ſit hactenus,licet breuiter. libro de Eſſentijs quære latius.

CAPVT VI.

De fumigationibus membrorum contractorum, per extrinſeca medicamina.

POſſunt etiam contracturæ per extrinſeca remedia curari diuerſimodè, ſicuti ponemus per ſuffitus & fumigia, prout ſequitur. Contractum ſiue pedem ſiue brachium includes in vas appropriatum ſatis amplum,vt in eo conſtrictum non ſit, ac vas cooperiri valeat,ne fumus exhalare poſsit. Poſtmodum accendes quod ſequitur, & in vas reconditum cooperi, tantiſper ibi maneat, donec fumus ille ceſſauerit:hoc fac per medium diem. Si ſuffimen vnum videatur non ſufficere, plura fiant. vapores iu vaſe denſabuntur in liquorem,vt in alembico ſolent.

Huiuſmodi ſubtilis vapor, qui propriè fumus non eſt, penetrat,membrum calefacit, venas & humorem vitæ refocillat, ac ad naturalem vitam reuocat. Proceſſus hic tenendus erit,donec durabit infirmitas. Inſtrumenta,vas, & alia quæ neceſſaria ſunt ad hanc rem, ponimus in libro de Curis vlcerum vltimo capitulo de vaporibus.

Receptum.

Accipe olei oliuarum, olei iuniperi ana ℥ v. maſticis lib. ſs. Terebinthinæ ℥ iiij. ſs. Salis petræ ℥ 1. & ſs. Mixta ſimul in cacabo ſuccen-

succendens, accensa peroptimè super fundum vasis inferius & intus pones, ac membrum teneatur supra vaporem, cooperiatur vas fundo superiore, ne vapor exat. Quum perceperis extinctam esse materiam, exemptam rursus accendas, & impones toties, donec tẽpus supradictum impletum sit. Vapor iste mirum in modum calefacit ac recreat membra. Sunt & alia suffimenta, quorum hîc vnum adhuc ponemus.

Accipe taxi pinguedinis, olei oliuarum, adipis ranæ minimæ viridis, & calamites appellatæ ana lib. 1. myrrhæ, masticis, therebinthi ana lib. ſs. Ascende sicuti suprà dictum est.

CAPVT VI.

De balsamis, quibus & contracturæ curantur.

Fiunt & quædam laudabilia balsama, quibus contracturæ curantur, & quorum magnus est numerus: nos tamen ea solùm huc adducemus, quæ nobis cùm vsu, tum experimento probatissima sunt. His enim calidis membra sunt optimè perungenda, singulis diebus ter, & absque intermissione.

Primum balsamum.

Accipe terebinthinæ destillatæ lib. ij. Galbani destillati lib. 1. Gummi elemni destillati lib. ſs. Rursus destilla simul, & inde fac balsamum à suis fecibus & phlegmate separatum, eo demum vtere vt suprà.

Aliud balsamum.

Accipe terebinthinæ, oleorum laurini, oliuarum, iuniperi, ana lib. 1. masticis, myrrhæ, thuris, singulorum lib. ſs. Destilla per se quæ sunt eiusdem qualitatis, videlicet olea per se, reliqua tria etiam per se, quæ mixta simul iterum destilla semel, & vtere sicut audiuisti.

Aliud.

Accipe adipis taxi, seui ceruini, ranarum adipis, ceræ ana lib. 1. masticis lib. ij. thuris lib. ſs. euphorbij ℥ iij. Destilla sicuti suprà narratum est.

Aliud.

Accipe gummi oppopanacis lib. 1. Galbani lib. ſs. Armoniaci quartam 1. Bdellij quartam ſs. Simul commixta cola per acetum, & in oleum destilla, cui tandem ea quæ sequuntur addes. Accipe terebinthinæ destillatæ lib. iij. Olei philosophorum lib. ſs. Olei laurini destillati lib. 1. Masticis, Thuris ana lib. 1. Destillentur omnia cum oleo prædicto rursus in oleum, huic ea quæ sequuntur imposita simul, in sole digerantur vase vitreo.

Accipe styracis liquidæ ℥ 1. ſs. ranarum numero xx. adipis taxi lib. ſs. aceti destillati, vini ardentis ana vnc. 1. ſs. Postmodum mensem exprimens, vsuique reseruabis. Notandum est insuper, ex prædictis naturalibus corporibus quolibet per seipsum sufficiens esse, quum destillatum & rectificatum fuerit, vti per Alchimiam huiusmodi præparationum vnicam artificem docetur.

Aliud.

Aliud.

Accipe lignorum iuniperi, Fraxini, Sabinæ, id eſt, Tamaricis, Fagini ana lib. 1. E quibus arte communi deſtilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, vtere.

Aliud.

Accipe ſeui ceruini lib. iij. Adipum felium, Vrſi ana lib. 1. Taxi lib. v. Hirci lib. ij. Ex quibus etiam oleum deſtilletur, huic ranarum viuentium ſex libras addito. Poſtmodum rurſus diſtillato, quæq; ſequuntur imponito: videlicet.

Seui ceruini lib. 1. Adipis taxi lib. iij. Ceræ lib. ſs. Aceti quartam ſs. Et vnà cum præcedentibus fiat vnguentum. hoc in contracturarum diebus primis vtere potiſsimùm.

CAPVT VIII.

De arcanis, & contracturarum alijs medicamentis.

Latius te lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non aliàs quàm balſamis contracturæ curari poſſunt, quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ ſimilitudinem refert. Qua de re dicuntur arcana, quòd reliquas excellant aquas. Horum arcanorum ſpecies quatuor exiſtunt: videlicet Arcana compoſitum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compoſiti.

Accipe Alcool vini lib. vi. Cantharidum ℥ x. Canapi, foliorū Tapſi, Camomillæ, Hypericonis ana m. vi. Tere, miſceq; ſimul, & in ſole, vel fimo digerantur per menſem, deſtillentur poſtmodum, & huic ea quæ ſequuntur, impones.

Accipe Canapi, Florum tapſi, Camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ ana lib. ſs. Maſticis, Mumiæ ana ℥ 1. ſs. Thuris ℥ v. Lumbricorum terreſtrium, Ranarum ana lib. ſs. Deſtillentur in circulatorio per octo dies, hoc vtere non aliàs quàm de balſamis ſuprà dictum eſt.

Arcanum ſolidum.

Accipe ſucci flammulæ, ex tota ſubſtantia: hoc eſt, ex floribus, caulæ, folijs, & radicibus, Succi florum tapſi ana lib. 1. Alcool vini lib. ij. Digerantur in ventre equino per decem dies, & his vtere ſicut ſuprà.

Arcanum elementatum.

Accipe chelidoniæ, Meliſſæ, Erucæ, Iuuæ artheticæ, Florum tapſi, Papaueris, Centaureæ, Bethonicæ, Parthenionis, Hypericonis ana m. ij. Terantur omnia ſimul, & aceti parumper addito, putrificentur, & exprimantur optimè, ſuccusq; per circulatorium vas decem diebus aſcendat abſq; intermiſsione, quo liquore tandem vtere: nec erit inutile maſticem addere, ſimiliaq;.

Arcanum metallicum.

Reſolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus, dulcifi-

dulcificetur postmodum, & in vsum assumatur. Metallorum tamen discrimen erit faciendum: Solis est aqua metallina præ cæteris ad contracturas præstantissima. Breuiter hoc loco discurrimus ea, quæ de Quinta essentia libro latissimè contenta sunt.

CAPVT IX.

Conclusio de contracturarum curis, per quam earum vires declarantur.

IAm aliquot recepta pro contracturis posuimus, pro maiori parte non incognita, quorum si debito præparatum fuerit ordine, pariter & administratum, quodlibet est ad curam sufficiens. Verũ quòd aliquibus non subuentum est aliquando, causa duplex assignatur. Prior atq; minor, quòd membro spiritus humorúq; vitę pror sus relicto, nullo residuo deperijt, naturæq; medentis intrinsecus, vel naturalis balsami nihil in eo remanserit. Altera maior, est fatum à Deo sic ordinatum, de quo libro de Fatis agimus. Vtraque non aliàs innotescere medico potest, quàm ex perfectorum adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nulla demonstratione, per qđ indicium alteram, vtramq; dijudicare poterit occasionẽ, cur nihil efficere poßit in contracturarum cura. De cætero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex aduerso medicamentum: etiam nulla contractura per infirmitatem orta, cui resisti non poßit. Quapropter quoties vna morbi, toties & eius remedij causa reperitur. Quòd fatalibus morbis difficilè mederi queat medicus, fidei defectus erga medicinam, & naturæ cursum id efficit. Quamobrem hìc in terris spe constantißima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, vt morborum etiam occasiones, & inimicum à corpore nostro pellendi modum cognoscere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem expectare hoc ipsum, quod impedire nullo modo possumus, & in nobis ipsis nullam, at in eo solo spem, ad quod Pater ille noster Deus & ordinauit omnibus in operibus nostris ponere docet: vnde proueniunt ea quæ libro nostro de Fatalibus profitemur. Verum enimuero, cùm iam medicinę tantam perfectionem habeamus, & quod magis est, misericordiam eius qui creauit eam, spe firmißima freti progredimur, quantum ex eius voluntate nobis est permissum ad resistendum Fatis, medicamentis in supremo gradu, contra supremum infirmitatis gradum constitutis: in quibus etiam infirmitates superandi, post ea quæ dicta sunt magnam habemus fidem, vti prologo primo librorum omnium ponimus.

OPERIS CONCLVSIO.

ADeorum veram & fundatam conclusionem, quæ dicta sunt, notandum erit his qui metallorum essentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoscere, metalla nostra nihil aliud fore,

quàm

quàm lapidum communium partem potiſsimam, optimamq;, lapidum, ſpiritum, gluten, ſeuum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta nō bona, non pura, nec ſincera, minusq; perfecta ſunt: hæc eſt ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognoſci, ſeparari, & per contuſionem ac liquefactionem extrahi debeāt. Quo facto non ſunt amplius lapides, ſed præparata completaq; metalla ſyderibus cœleſtibus comparanda: quæ quidem lapides à terreſtribus ſecreti ſunt. Poſtremò ſi quiſpiam inueſtigare cognoſcereq; mineralia metallaq; voluerit, eſt quòd firmiter ſibi proponat, in communibus cognitisq; mineris ſemper non eſſe quærendum, nec in profundo montium: quia ſæpenumero facilius inueniuntur in ſuperficie terræ, quàm in eius vtero, copioſiusq;. Hac de cauſa quiuis lapis in aſpectum oblatus, ſiue magnus, ſiue paruus, rupes integra, vel cos extiterit, diligenter examinandus, cuius proprietatis, aut naturæ ſit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aſpernata, vaccæ valorem excedit. Non eſt etiam opus conſiderare latius, vnde lapis hic originem habeat, aut à quo maiore ſit auulſus, vt eius copia maior haberi queat, quia non aliunde quàm à cœlo, quod habet, ortum eſt. Reperitur & vilis terræ puluis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimùm contegit, ſecumq; vehit: hæc notato.

FINIS.

CAPITA EORVM QVÆ IN HOC VOLVMINE continentur.

De Can-

INDEX CAPITVM VLTIMI VOLVMINIS CHIRVRGIÆ minoris Paracelsicæ.

Me subli-

FINIS.